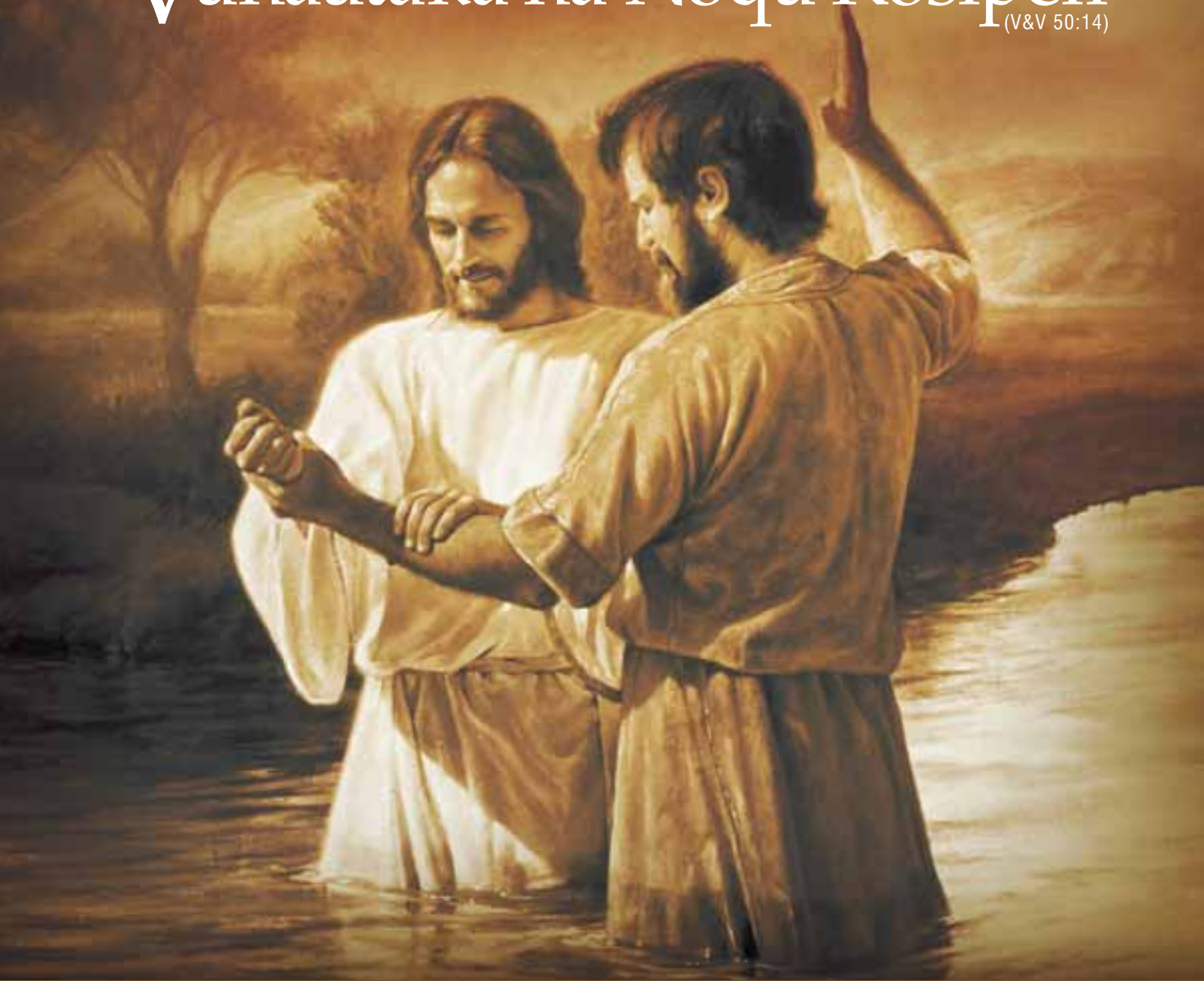

iDusidusi ki na Veiqaravi ni Daukaulotu

“Vunautaka na Noqu Kosipeli” (V&V 50:14)

“Dou veivutuni, koi kemudou kecega na kai vuravura, dou lako mai vei au ka papitaisotaki ena yacaqu, io mo dou vakasavasavataki ena isolisoli ni Yalo Tabu” (3 Nifai 27:20).

Yacana:

Kaulotu kei na Tikinisiga ni Veiqaravi:

Veivanua o veiqaravi kina:

---

iTokani:

Yacadra kei na Nodra iTikotiko na Tamata era Papitaiso ka Vakadeitaki:

“Vunautaka na Noqu Kosipeli”

(V&V 50:14)

Waqana *Papitaisotaki Jisu o Joni na Dauveipapitaiso* © 1988 mai vei Greg K. Olsen
Solia o Mill Pond Press kei Dr. Gerry Hooper Kakua ni lavetaka.

© 2004 mai na Intellectual Reserve, Inc.

Dodonu kece e taqomaki

Tabaki e Amerika..

Vakadonui me Vakavalagi: 11/04

Vakadonui me Vakadewa: 11/04

Vakadewa ni *Preach My Gospel*

Fijian

36617 858

“Vunautaka na Noqu Kosipeli ” (V&V 50:14)

iTukutuku mai na Mataveiliutaki Taumada	v
iVakamacala Taumada: Meu Vakayagataka Vakavinaka Vakacava? “Vunautaka na Noqu Kosipeli”?	viii
1 Na Cava na Noqu iNaki Vakadaukaulotu?	1
2 Me Vakaevei na noqu Vakarau Vakavinaka ni Laki Veivakavulici?	19
3 Na Cava Meu Vulica ka Vakavulica?	31
• Lesoni 1: Na iTukutuku ni Kena Vakalesui mai ni Kosipeli i Jisu Karisito	33
• Lesoni 2: Na Yavu ni Veivakabulai	51
• Lesoni 3: Na Kosipeli i Jisu Karisito	66
• Lesoni 4: Na iVakaro	78
• Lesson 5: Lawa kei na Veicakacaka Vakalotu	90
4 Au na Kidava ka Kila Vakacava na Yalotabu?	99
5 Na cava na iTavi ni iVola i Momani?	115
6 Au na Vakatorocaketaka Vakacava na iVakarau Vakarisito?	129
7 E Rawa Vakacava Meu Vulica Vakavinaka Cake na Noqu Vosa ni Kaulotu?	143
8 Meu Vakayagataka Vakavuku Vakacava na Gauna?	153
9 Meu Vakasaqarai Ira Vakacava na Tamata Meu Vakavulica?	175
10 Na Sala Cava Au Rawa ni Vakavinakataka Cake Kina na Maqosa ni Noqu Veivakavulici?	197
11 Ena Rawa Vakacava Meu Vukei Ira na Tamata ena Nodra Cakava ka Taqomaka na Yalayala?	221
12 Meu Vakarautaki Ira Vakacava na Tamata ki na Papitaiso kei na Veivakadeitaki	231
13 Meu Cakacaka Vata Vakacava kei Ira na iLiuliu ni iTeki kei na Tabanalevu?	243
iDusidusi vakaivola	255

iTukutuku mai na Mataveiliutaki Taumada

Kemuni na Veitacini Daukaulotu:

Keitou via vakavinavinakataka yani ni ko ni sa dua tiko na daukaulotu. E sega tale ni dua na cakacaka e tiko me vinaka cake mai vei koya oqo, se me dua tale me na kauta mai na vakacegu levu.

“Vunautaka na Noqu Kosipeli” vakarautaki me vukei iko mo dau vakarau vakavinaka, ka daukaulotu gugumatua vakayalo, ka qasenivuli dauveivakaugeti talega. Keitou vakasalataki iko mo dau vakayagataka ena nomu vakavakarau kei na nomu itokani kei na bose ni nomu tikina kei na nomu iwasewase lalai. Vulica na ivolanikalou e tukuni tiko kei na ivunau kei na ivakavuvuli ni kosipeli.

Keitou gadrevi iko mo laveta cake na ivakatagedegede ni nomu yalodina mo vukea na Tamada mai Lomalagi ena Nona cakacaka. Na daukaulotu kece sara e tiko na nona itavi bibi ni “cakacakataka mera tucake tale mai na mate na tamata kecega ka rawata na bula tawamudu” (Mosese 1:39).

Ena vakalougatataki iko sara vakalevu na Kalou ni ko na masuta ka qaravi Koya. E levu sara na veigauna vinaka sa waraki iko tu mai ni ko sa cakacaka vata voli kei ira na luvena.

Na Mataveiliutaki Taumada

iVakamacala Taumada : Meu vakayagataka Vakavinaka Vakacava “Vunautaka na Noqu Kosipeli”?

“Vunautaka na Noqu Kosipeli”

Vakayagataka na “Vunautaka na Noqu Kosipeli” me sotava na nomu gagadre vakadaukaulotu. E rawa ni ko na vakayagataka e dua taucoko na gauna ni vakavakarau ena vica walega na parakaravu—se ena dua na iwase taucoko. E rawa ni ko na vulica vakaveitaravi na iwase kece ni ivola se mo na qai vakatulewataka ga na kena ko na kila ni na ganiti iko. Na kena qo ena solia vei iko na galala mo vulica ga na kena ko gadreva ena gauna o vinakata kina se ena nona veidusimaki na nomu peresitedi ni kaulotu.

Na iwase kece ni “Vunautaka na Noqu Kosipeli” ena vukei iko mo qarava vakavinaka na inaki ni nomu itavi vakadaukaulotu. Ia, ni ko sa wilika na wase 3, ko na vakila na duidui ni ka ena gadrevi. E levu sara na kena wase e vakau sara tikoga yani vei iko. Na wase 3 e vakau yani kina matatamata raraba. Ko vulica na ivunau ena wase 3 (a) me vaqacacotaka na nomu ivakadinadina kei na nomu kila na kosipeli kei na (b) mo vakavulici ira na tamata ka vakarautaki ira mera na yalodina ka maroroya na nodra veiyalayalati.

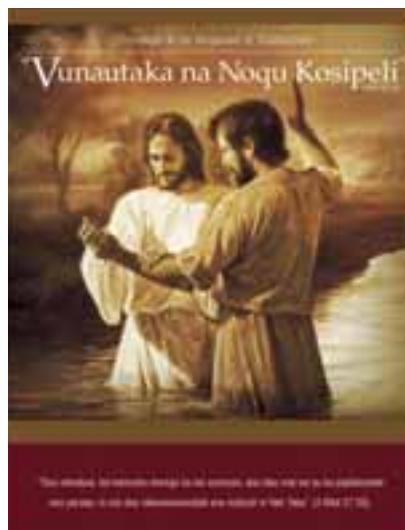
Na ivunau e tiko ena so tale na wase ni ivola ena vukei iko mo vakavulici ira na dauvakatataro kei na lewenilotu vou. Kena ivakaraitaki na wase 4, “Au na Kidava ka Kila Vakacava na Yalotabu?” ena rawa ni vukei iko mo vakavulica e dua na dauvakatataro me baleta na kena tarai cake na nona ivakadinadina ni veivakauqeti ni Yalotabu. Na wase 5, “Na Cava na iTavi ni iVola i Momani” ena vukei iko mo walia na nona lomaleqataka e dua ena nona wilika na iVola i Momani. Na vakasama mai na wase 2, “Me Vakavei na Noqu Vakarau Vakavinaka ni Laki Veivakavulici?” ena rawa ni vukea e dua na curuvou me levu na ka e kila baleta na iVola i Momani.

Na “Vunautaka na Noqu Kosipeli” e vakanamata sara ga ki na yavudei ni veivakalotutaki. Ena sega ni sauma kece sara na veitaro se na veika o na sotava. Ko na gugumatua sara ni ko vakararavi ki na Yalotabu, vakasaqacara mai na ivolanikalou, talairawarawa ki na ivunau, ka bulataka na ka ko sa vulica.

Wilika na kena wase kece ena gauna ni nomu kaulotu. Bulataka na ka ko sa vulica. Dau railesuva na nomu cakacaka. O ira na daukaulotu era dau vakarautaki ira ena veisiga ka segata mera vakavinakataka cake na nodra veiqaravi, era na vakauqeti mai vua na Yalotabu ka na vakalougatataki mai vua na Kalou”.

Na Lesoni ni Daukaulotu

E tiko vei iko na galala mo vakavulica na lesoni me rawa ni ra na vakarautaki ira kina nodra papitaiso kei na vakadeitaki. Na nomu inaki mo kakua ni vakaliuca walega na

lesoni, ia mo vukei ira na tamata me ra lako mai ena vakabauti Jisu Karisito, veivutuni, papitaiso, ciqomi ni isolisoli ni Yalo Tabu kei na vosota yani ki na bula tawamudu. Tu yadua sara na gauna me dau sivia na 45 na miniti na lesoni. Ko na raica ni gauna ena vakatara walega na veivakavulici me lekaleka. Ke vakaoya, ena qai vinaka mo dau lesuva tale vakawasoma ena so na veivakavulici ka me dau lekaleka walega ka tarai kina e so ga na iwase ni lesoni.

E rawa ni levu sara na icakacaka ni kena vakavulici na lesoni. Lesoni cava ga o na vakavulica, ena gauna ni veivakavulici kei na gauna ko na taura me qaravi kina, ena vakatau mai na veika ena gadreva na dauvakatataro ena veivakauqeti ni Yalotabu. Kakua ni wiligusutaka na lesoni.

Vuli Yadua, Vuli Vakaveitokani, Bose ni Tikina, Koniferedi Vakaiwasewase Lalai

Na vuli e gumatuataki ena gauna ni kaulotu ena vukei iko mo qarava vakavinaka na itavi ni kaulotu ka vaqacotaka na nomu ivakadinadina ni kosipeli i Jisu Karisito. E va na nomu iwasewase ni vuli bibi na vuli yadua, vuli vakaveitokani, gauna ni bose ni tikina, kei na gauna ni koniferedi vakaiwasewase lalai. Na nomu ituvatuva ni veisiga e wili kina na gauna ni vuli yadua kei na gauna ni vuli veisasa.

iTuvatuva ni Veisiga ni Daukaulotu *

6:30 mataka. Yadra, masu, vakaukauwa yago, (30 na miniti), ka vakarau kina ka me qaravi.

7:30 mataka. Katalau.

8:00 mataka. Vuli yadua: iVola i Momani, so tale na ivolanikalou, ivunau ni lesoni ni daukaulotu, kei na so tale na iwase ni ivola na "Vunautaka na Noqu Kosipeli"

9:00 mataka. Vuli veisasa: Wasea na ka o sa vulica ena nomu vuli yadua, vakarau mo laki veivakavulici, vulica na iwase mai na "Vunautaka na Noqu Kosipeli," vakadeitaka na ituvatuva ni siga o ya.

10:00 mataka. Tekivu sara na cakacaka ni kaulotu. Na daukaulotu e vulica tiko e dua na ivosavosa me vulica na vosa o ya me 30-60 tale na miniti, wili kina na vulici ni kena na laki vakayagataki na vosa o ya ena siga ko ya.

Me rawa ni taura na daukaulotu e dua na auwa me vakasigalevu kina kei na vulici ni lesoni, kei na vakayakavi ena gauna ga e sotava vinaka kina na cakacaka ni kaulotu. E sega ni dodonu me oti mai na vakayakavi ni oti na 6 ena yakavi.

9:00 bogi. Lesu ki vale (vakavo ke vakavulica tiko e dua na lesoni ka qai lesu ki vale ena 9:30) ka laki vakarautaka na ituvatuva ni siga ka tarava (30 na miniti). Vola ena ivola ni veisiga, vakarautaka na nomu loga, masu.

10:30 bogi. Gauna ni moce.

*Na nomu peresitedi ni tabana ni kaulotu ena rairai moica na ituvatuva ni ka me qaravi me rawa ni sotava na ka e gadrevo ni sa na veitaratara kei iratou na Mataveiliutaki ni Vitusagavulu, se na Mataveiliutaki ni iWasewase.

Na ka o vulica ena nomu vuli yadua e dodonu me vukei iko ena gauna ni vuli veisasa, gauna ni bose vakatikina kei na gauna ni koniferedi vakaiwasewase lalai, na vanua mo vakatavuvulitaka kina. Na ka o vulica ena vuli yadua ena vukei iko ena vuli vakaveitokani, na ka o vulica mai na gauna ni bose ni tikina, ena vukei iko mo veivakavulici ena kaukauwa vakayalo.

Vuli Yadua

Na inaki ni vuli yadua me vaqacacotaka na noda kila ka kei na noda ivakadinadina ni kosipeli vakalesui mai ka vukei iko mo vakavakarau mo sotava na veika era gadreva o ira o veivakavulici kina. Na nomu vuli yadua me dau vakanamata tikoga ki na ivolayavu ni lotu kei na valenivola vakadonui ni daukaulotu:

- *Jisu na Karisito*
- *Na Noda iYau*
- *Our Search for Happiness (Na Noda Vakasaqara na Marau)*
- *Tudei ena Vakabauta*

Ena mana na nomu vuli yadua ni o:

- Wilika na iVola i Momani kei na veiivolanikalou tale e so.
- Vulica na ivunau ni leseni ni daukaulotu.
- Vulica na veiwase tale e so ni *“Vunautaka Na Noqu Kosipeli.”*

Vuli Vakaveitokani

Na inaki ni vuli vakaveitokani me (1) Tara cake na duavata ena nomudrau veitokani me rawa kina na veivakavulici ena Yalotabu ka (2) vakanamata tikoga ki na nodra toso cake o ira o vakavulici. Ena rawa ni mana na vuli vakaveitokani ni drau:

- Veiwaseitaka na veika drau kila rawa ena nomudrau vuli yadua.
- Vakavakarau ki na inaki ni veivakavulici, veisiko vei ira na lewenilotu, vakasaqara, kei na veitavi qaravi tale e so. Vulica na veiyaragi ka na vukea na nomu veivakavulici, vakasaqara, ka cakacaka vakavinaka cake. Veitalanoa vata kei ira o cakacaka tiko vata kei ira. Tuva na sala e rawa ni o bulataka kina na veika o sa vulica.
- Ena loma ni siga taucoko, tomana tiko na nomu veitalanoataka na veiivakavuvuli, veitakete, maqosa, kei na ituvatuva mai na vuli vakaveitokani.

Bose ni Tikina

Na inaki ni bose ni tikina sai koya “mo dou veivakavulici vaka ikemudou ena ivakavuvuli ni matanitu” (V&V 88:77).

- Na bose ni tikina me dau vakayacori ena veimacawa me 60 ki na 90 na miniti.
- Na iliuliu ni tikina me tuva ka liutaka na bose ni tikina ka rawa me sureti ira na daukaulotu tale e so me ra veivuke ena veivakavulici.
- Na bose ni tikina e rawa me okati kina :
  - Veiwaseitaki na raiyawa mai na vuli yadua kei na vuli vakaveitokani.

- Vakatotovototaki ni veilesoni vata kei na kena veimataqali itutu e rawa.
- Vakamacalataki, vakaraitaki, ka vakatotovototaki ni ivakavuvuli kei na maqosa e vakamacalataki ena “*Vunautaka Na Noqu Kosipeli.*”
- Veivosakitaki na gugumatua kei na nodra gagadre o ira na dauvakatataro.
- Veivosakitaki ka veitalanoataki na veibolebole ena loma ni tikina.
- Veiwaseitaki na veika e sotavi kei na ivakadinadina ena cakacaka ni daukaulotu.
- O ira na iliuliu ni tikina e rawa me ra vakayagataka na bose ni tikina me ra ciqoma kina na ripote me baleta na nodra sasaga na daukaulotu ena loma ni tikina. E sega ni dodonu me ra biuta na takete se iwiliwili vei ira na daukaulotu tale e so ka kua talega ni kerea na ripote ni nodra takete.

Koniferedi Vakaiwasewase Lalai

Na koniferedi vakaiwasewase lalai e dau vakayacori ena ruku ni veidusimaki nei peresitedi ni tabana ni kaulotu.

Veitiki Bibi ni “*Vunautaka Na Noqu Kosipeli*”

Na veiwase yadua ni “*Vunautaka Na Noqu Kosipeli*” e vica vata tu na tikina bibi. Na veitiki bibi oqo e dodonu me vukei iko mo rawata vakalevu mai na nomu vuli—e sega ni vakasaurarataki iko mo vulica e dua na kena ivalavala. Vakayagataka na veitikina bibi oqo me vakatau ena veika o gadreva.

iVolaniveisiga ni Vuli

Na “*Vunautaka Na Noqu Kosipeli*” e dau kerei iko ena vuqa na gauna mo vakayagataka na ivolaniveisiga ni vuli me vukei iko mo kila, vakamatatataka, ka nanuma na veika o vulica. E vakavuvulitaka kina o Elder Richard G. Scott, “Na kila ka e volaitukutukutaki tu vakamaqosa sai koya na kila ka ena dau basika vakatotolo ena gauna e gadrevi kina. Na veitukutuku bibi sa dodonu me na maroroi tu ena dua na vanua tabu me kila kina na Turaga na nomu vakamareqeta. Na ivalavala oqo ena vakavinakataka cake na noda rawa ni ciqoma e so tale na rarama” (“*Acquiring Spiritual Knowledge,*” *Ensign*, Nov. 1993, 86). Railesuva na nomu ivolaniveisiga ni vuli mo nanuma lesu kina na veika vakayalo o sa sotava, raica eso na rai vou, ka kila kina na nomu toso ki liu.

E rawa me dua na ivola taucoko na nomu ivolaniveisiga ni vuli, e dua na ivolalailai se e dua na ivola taucoko. Volaitukutukutaka ka tuvalaka na nomu nanuma kei na veika veivakurabuitaki o vakila ena dua na kena sala me veirauti vata kei na veika mo vulica vakacava. Me rawarawa kina vei iko na nomu rawata na idola ni veitukutuku ni veigauna sa bera mai, vakalevutaka na kena icakacaka. Vakayagataka vakawasoma mo railesuva, rawata, ka vakayagataka na veika o sa vulica. Vakayagataka na nomu ivolaniveisiga ni vuli mo volaitukutukutaka kina na veika veivakurabuitaki o vakila ena gauna ni nomu vuli vakayadua kei na vuli vakaveitokani, bose ni tikina, koniferedi vakaiwasewase lalai, kei na veivakatargi vata kei na peresitedi ni tabana ni kaulotu.

Lomanibai ni iTukutuku

Ena lomanibai ni “*Vunautaka Na Noqu Kosipeli*” ena vukei iko ena nomu vuli. Eso na lomanibai e raici taumada se vakalekalekataka kina na veitikina bibi e so. E so tale era na vukei iko mo vagolea vakatabakidua na nomu vuli, vuli mai na ivolanikalou, bulataka na veika o vulica, vakatorocaketaka na veika o rawa ni cakava, ka sotava na nodra gagadre o ira o vakavulica tiko. Ena vuqa na gauna na veilomanibai oqo era itekitekivu walega.

Tara cake ena masumasu na veitavi qaravi ka ra tu ena lomanibai mai na nomu vakalevutaka na veitavi qaravi vovou ni vuli kei na kena vakasaqara na ikuri ni ivolanikalou.

VAKASAMATAKA OQO

- Na cava na ibaleba
- Meu vaqaqacotaka
- A cava na vuna m vakasaqara oqo?

“**Vakasamataka Oqo.**” E vuqa na iwase era tekivu vata kei na veitaro ena dua na kena lomanibai ni “Vakasamataka Oqo.” Na veitaro oqo era vakanamata ena veika bibi ena loma ni iwase ka mo vakarautaka e dua na vakatutu ni kena ivakarau me baleta na nomu vuli. Vakayagataka na veitaro oqo mo tauyavutaka, kila, tugana ka vakayagataka kina na veika o vulica.

NANUMA OQO

- Taracake na Lotu e
- Ena gauna ni vaka
- O ira na tamata en
- Na lewenilotu—ka

“**Nanuma Oqo.**” E vuqa na iwase e oti vata kei na dua na lomanibai ni “Nanuma Oqo”—e dua na vakaleleka ni veika e bibi duadua mai na iwase. Ena nomu sa vulica oti e dua na iwase, railesuva na veitukutuku oqo me vakadeitaki kina na nomu kila na veivakavuvuli oqo. Veidutaitaka na nomu vakayagataka na veivakavuvuli oqo, qai cakava na ituvatuva me vakayagataka kina na veika o sa vulica.

Vuli iVolanikalou

Na cava era tukuna na Karisito?

3 Nifai 12:48
3 Nifai 27:21, 27

“**Vuli iVolanikalou.**” Na veilomanibai oqo era dusimaka vei iko na yavu duri ni ivolanikalou ni rawa me tara cake kina na nomu kila kei na nomu ivakadinadina. Tara cake na yavu duri ni ivolanikalou oqo mai na nomu vakasaqara na ivolanikalou me kena ikuri. Tarogi iko ena ikuri ni veitaro ka salavata kaya me rawa ni vukea na nomu rawata na raiyawa ka vakayagataka na veika o vulica.

iTavi Qaravi: Vuli Yadu

Vakadikeva na iyaloyni bula ka na kunei en Kalou mai na vunika

- Na cava beka e ga

“**iTavi Qaravi**” E na vuqa na iwase era tu kina na itavi qaravi me baleta na vuli yadua kei na vuli vakaveitokani me vakavinakataka na nomu vulica kei na kena vakayagataka. Tokaruataka na veitavi qaravi oqo ena gauna taucoko ni nomu ilesilesi. O na rawata na veirai vovou ena veigauna taucoko o vakayacora kina baleta na nomu gagadre— kei na nodra gagadre o ira o vakavulici ira tiko—ena veisau.

Muria na Yalotabu

“Na Yalotabu sai koya ilesilesi na Yalotabu, e Yalotabu, o na sega sa (Ezra Taft Benson, no

Lomanibai Damudamu. Na veilomanibai oqo era tu kina na itukutuku bibi kei na vakatutu me baleta e vuqa na veivakavulici kei na itutu ni cakacaka ni kaulotu.

iTalanoa

Era dina taucoko na italanoa ena “*Vunautaka na Noqu Kosipeli,*” e dina ga ni sa veisautaki e vuqa na yaca. Na veitalanoa yadua e vakaraitaka e vuqa na ivakavuvuli ka ra salavata kaya na cakacaka ni kaulotu. Ena nomu wilika na veitalanoa oqo, vakasaqara na veivakavuvuli era vakaraitaka.

Vakasama ni Vuli kei na kena Bulataki

Na veiiiwase yadua e tini vata kei na ikuri ni vakasama me baleta na vuli yadua, vuli vakaveitokani, bose ni tikina, kei na koniferedi ni iwasewase lalai. Na ivurevure vutu-niyau ni itavi qaravi ni vuli oqo e vakarautaka na veivakaraitaki ni ivakatakilakila ni veigaunisala ni kena vulici na kena iyaya. Dau bulia ka vakasaqara na veivakuqeti me buli kina na ikuri ni itavi qaravi ena veigauna yadua ni nomu vuli se veivakavulici ena dua na kena iwase oqo. Vakacavara na veitavi qaravi oqo vakavuqa ena gauna ni nomu cakacaka vakalotu.

Vakasama ni Vuli kei na kena Bulataki

Vuli Yadua

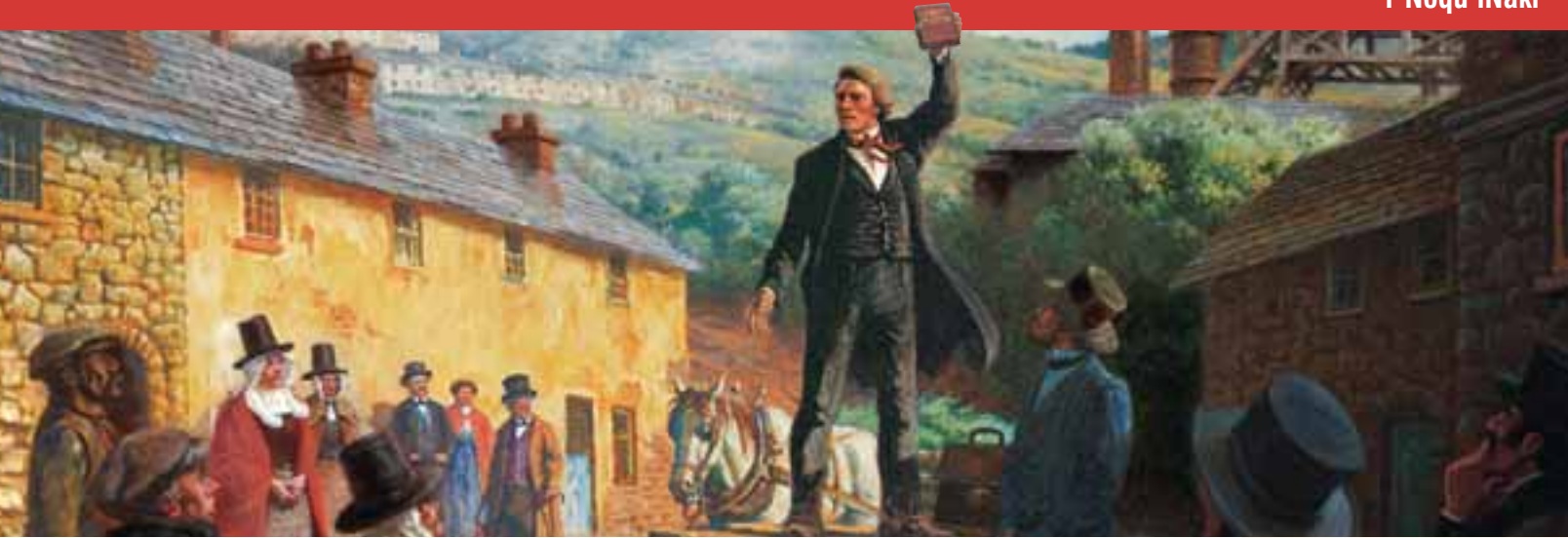
- Wilika na nona ivola oqo e dua na daukaulotu vei rau na nona itubutubu: "Au a veiwasei kei na dua na marama vinaka ena basi. Keimami a suka tiko mai ena dua na bose ni tikina, ka idabedabe ga o ya e a lala tiko kau sa dabe sara kina vakaraica sara na noqu meli. Io, au a wilika sara e liu na nomudrau, kei na itab kei Evan lailai. Au vakila ni dua talega e toka e yasaqu e sarava tale tikoga mai itaba, kau rai yani ka wanonovi au mai e dua na marama. E a dredre ga vakalai ka rai yani ki tuba. E a bobo sara o koya me vaka ga me sa moce. Au a masu, 'Tamaqu Vakalomalagi, au via vosa vua na marama oqo. Yalovinaka ni vukei au Ni oti ga e dua na miniti e a rai sara ka dabe cake vakadodonu, kau tukuna vakatotolo vua, 'E rairai vinaka beka o koya?' Au a vakaraitaka vua na itaba kei Evan lailai kau tekivu meu wasea vua na veika baleta na matavuvale. Au a taro koya baleti ira na luvena ka sa vaka me tonawanawa mai na matana ka tukuna au na italanoa kei na luvena yalewa ni dau sega ni taleitaki koya ka sega ni via kilai koya. E a tagi na marama oqo ka keirau veitagicaki. Au a vakaraitaka vua r yavu ni veivakabulai ka kilai koya na Tamada Vakalomalagi kei na veika e sotav

Daukaulotu ka Veiqaravi ena Tabana kei na Tikina

Era lewe vuqa na daukaulotu era veiqaravi ena veitabana kei na veitikina. E dina ga ni ivola vakarau oqo e vakabalei ki na veitabana levu kei na veiteki, na ivakavuvuli vata ga kei na veitorovi e vakayagataki ki na veitabana levu kei na veitikina.. Ena dusimaki iko na peresitedi ni tabana ni kaulotu ena so na veisau mo cakava ena nomu cakacaka vata tiko kei ira na iliuliu ni veitabana kei na veitikina.

Era Vakayagataka na Daukaulotu ni Tabanalevu kei na iLiuliu

E baleti ira na daukaulotu gauna taucoko ni Lotu na "Vunautaka na Noqu Kosipeli" Ia, na veivakavuvuli kei na veivunau e vakavulici eke era vakayagataka talega na daukaulotu ni tabana levu kei na iliuliu ena nodra vakasaqara na kena tara cake na matanitu ni Turaga. Na kena a vulici vakawasoma na ivola vakarau oqo ena rawa kina vei ira me ra vakayacora na nodra itavi me vaka e dua na lewe ni daukaulotu ka na vakauqeta na duavata kei ira na daukaulotu gauna taucoko.

O Dan Jones, e dua vei ira na daukaulotu cecere ena itabagauna oqo, vunautaka na kosipeli mai Welesi.

Na Cava na Noqu iNaki Vakadaukaulotu?

Nomu iNaki

Sureti ira na tani me ra lako mai vei Karisito ena nomu vukei ira me ra ciqoma na kosipeli vakalesui mai, ena nodra vakabauti Jisu Karisito kei na Nona Veisorovaki, veivutuni, papitaiso, ciqoma na isolisoli ni Yalo Tabu, ka vosota me yacova na ivakataotioti.

Vakasamataka Oqo

- Na cava na noqu inaki vakadaukaulotu?
- Na cava beka na kosipeli?
- Na cava beka na vuna eda vunautaka kina na kosipeli?
- Na cava na vuna meu veivakavulici kina ena kaukauwa kei na dodonu?
- Na cava beka na itukutuku ni Veivakalesui mai? Na cava beka na vuna e rui bibi kina?
- Na cava beka na noqu itavi ena nodra vukei na tani me ra saumaki mai?
- Au na kila vakacava na noqu qaqa ena cakacaka vakadaukaulotu?

Na Nomu iLesilesi mo Vakavulica na Kosipeli Vakalesui Mai i Jisu Karisito

Era vakavolivoliti iko tu na tamata. O dau siviti ira e gaunisala, sikovi ira ena nodra veivale, ka veilakoyaki voli ena kedra maliwa. O ira kece oqori era luve ni Kalou, era tacimu ka ganemu. E lomani ira na Kalou me vaka ga na Nona lomani iko. E vuqa vei ira na tamata oqo era vakasaqara tu na inaki ni nodra bula. Era leqatiki ira tu na nodra lewe ni matavuvale. Era gadreva tu na yalodei ka dau basika mai ena nodra kila ni ra luve ni Kalou, era lewe ni Nona matavuvale tawamudu. Era gadreva me ra vakila ni ra taqomaki tu mai na dua na vuravura dau veiveisau oqo. Era gadreva tu na “vakacegu ena bula oqo ka rawata na bula tawamudu ena bula sa bera mai” (V&V 59:23), ia era “sega ni kila rawa na dina ni ra sega ni kila na vanua me ra vakasaqara kina” (V&V 123:12).

iVakamacala

iVakamacala

Na kosipeli i Jisu Karisito me vaka na kena a vakalesui mai vua na Parofita o Josefa Simici ena vakalougatataka na nodra matavuvale, sotava na nodra gagadre vakayalo, ka vukea me ra rawata na nodra gagadre levu duadua. E dina beka ni ra na sega ni kila na vuna, era gadreva tu me ra sereki mai na nodra kilai yalodrataka na nodra cala kei na ivalavala ca. Era gadreva me ra kila na reki e basika ena veisereki ni sa vosoti na nodra ivalavala ca ka ra marautaka na isolisoli ni Yalo Tabu.

Me vaka ni o dua na mata vakadonui kei Jisu Karisito, e rawa ni o vakavulici ira na tamata ena kaukauwa kei na dodonu ni “sa yaco na bula ena vukui Koya na Mesaia Yalosavasava,” ka ni sega ni “rawa vua na tamata me tiko ena mata ni Kalou, ia sa rawa duadua ga ena vuku ni nona yalovinaka kei na nona loloma kei na nona lomasoli na Mesaia Yalosavasava” (2 Nifai 2:6, 8). Ni ra sa ciqoma na tamata na kosipeli vakalesui mai nei Jisu Karisito ka ciqoma na kena cakacaka vakalotu ni veipapitaisotaki kei na veivakadeitaki ena dodonu ni matabete, sa rawa ni ra vakadeitaka ni ra “sa sega ni biu laivi vakadua” (Ai Vola i Momani, Tabana ni Ulutaga).

Ni sa tubu na nomu kila na Veisorovaki i Jisu Karisito, sa na tubu cake talega na nomu gagadre mo wasea na kosipeli. O na vakila, me vakataki Liai, “sa kilikili me tukuni yani na veika oqo vei ira na kai vuravura” (2 Nifai 2:8).

E vakavuvulitaka o Peresitedi Ezra Taft Benson: “Eda sa vakaroti mai vua na Kalou me da kauta yani ki vuravura taucoko na kosipeli oqo. Sai koya oqori na inaki e dodonu me da duavata tiko kina ena gauna oqo. Na kosipeli duadua ga ena vakabula na vuravura mai na revurevu ni kena veivakarusa. Na kosipeli duadua ga ena vakaduavatataka na veimatatamata kei na veimatani ena sautu. Na kosipeli duadua ga ena kauta mai na reki, marau, kei na veivakabulai ki na kawatamata” (*The Teachings of Ezra Taft Benson* [1988], 167).

O sa kacivi mo matataki Jisu Karisito ena nodra vukei na tamata me ra vakasavasavataki mai na nodra ivalavala ca. O na vakayacora oqori ena nomu sureti ira na tamata kecega me ra lako mai vei Jisu Karisito ka yaco mo saumaki ki na Nona kosipeli vakalesui mai. Me rawa ni ra lako mai vua na iVakabula, sa dodonu me ra vakabauti Koya ki na veivutuni—ka vakayacora na veisau e ganita me rau veidonui kina na nodra bula kei na Nona ivakavuvuli. E rawa ni vukea na nodra vakatorocaketaka na tamata na mataqali vakabauta vakaoqo na nomu vakavuvulitaka vei ira na kosipeli vakalesui mai ena veivakuqeti ni Yalo Tabu ka sureti ira me ra yalataki ira me ra bulataka na kena ivakavuvuli. Na kena maroroi na yalayala oqori ena vakarautaki ira ki na veiyalayalati ni papitaiso kei na veivakadeitaki kei na isolisoli uasivi ni Yalo Tabu. Me ra biuta laivi na “itovo vakayago” ka yaco me “tamata yalosavasava ena vuku ni isoro i Karisito na Turaga” (Mosaia 3:19).

iTavi Qaravi: Vuli Yadua se Vakaveitokani

Vakadikeva na iyaloalo ni vunikau ni bula ena tabana oqo ena nomu vulica na raivotu ni vunikau ni bula ka na kunei ena 1 Nifai 8 kei na 11. Ena raivotu oqo, e vakatakarakarataki na loloma ni Kalou mai na vunikau ni bula (raica 1 Nifai 11:21–22).

- Na cava beka e gadreva o Liai ena nona kania na vuanikau? (Raica 1 Nifai 8:10–18.)
- Ena raivotu oya, na cava e dodonu me ra cakava na tamata me rawa ni ra vakaivotavota talega ena vuanikau? Na cava eda na gadreva me da cakava me da na ciqoma kina na veivakalougatataki ni Veisorovaki? Na sala cava soti ena vukei keda kina na yalayala kei na veiyalayalati, me da vakaivotavota ena veivakalougatataki oqo?
- Ni o daukaulotu, na cava na nomu itavi ena nodra vukei na tani me ra raica ka vakaivotavota ena vua ni kosipeli?

Ena Vakalougatataka na Matavuvale na Kosipeli

Ena vakalougatataka na matavuvale na itukutuku ni kena Vakalesui mai na kosipeli i Jisu Karisito. Ena vuku ni Veivakalesui mai eda kila kina na inaki ni Kalou me baleta na matavuvale: “Na ituvatuva vakalou ni bula marau sa rawa kina ki na isema vakamatavuvale me curubasikata na ibulubulu. Na veicakacaka vakalotu tabu kei na veiyalayalati era tu ena veivaletabu ena rawa kina ki na tamata yadua me lesu tale ki na iserau ni Kalou, ka duavata me tawamudu na matavuvale” (“Na Matavuvale: Ai Vakaro ki Vuravura Raraba,” *Ensign*, Nove. 1995, 102).

E rawa ni yaco me ivurevure cecere ni marau e vuravura na isema vakamatavuvale. Sa bololaka tiko o Setani ena vuqa na kena sala na matavuvale, ka sa vuqa na veimatavuvale era sa vakarusai tiko ena sasaga oqori. Na itukutuku ni kosipeli vakalesui mai i Jisu Karisito ena rawa kina ki na veimatavuvale me ra duavata ena bula oqo ka vakakina ena tawamudu. Ena kena bulataki na ivakavuvuli ni kosipeli, era na sotava kina na veimatavuvale na vakacegu, na reki, kei na yalo ni veivakadeitaki kei na kilai koya ena bula oqo. Ena rarama ni kosipeli, sa na rawa kina vei ira na veimatavuvale me ra walia na duidui ni vakasama, na veileti, kei na veika dredre eso. Era na rawa ni vakaduavatataki tale na veimatavuvale era kasere ena vuku ni duidui, ena veivutuni, veivosovosoti, kei na vakabauta na kaukauwa ni Veisorovaki i Jisu Karisito. “Na marau ena bula vakamatavuvale ena rawa walega kevaka e yavutaki ena ivakavuvuli ni Turaga o Jisu Karisito. Na bula vakawati kei na matavuvale vinaka era tauyavutaki ka cicivaki ena ivakavuvuli ni vakabauta, masumasu, veivutuni, veivosovosoti, veikorokokovi, loloma, cakacaka kei na veitavi qaravi e taucoko ka veivakabulabulataki” (*Ensign*, Nove. 1995, 102).

Segata mo kunea ka vakavulica na matavuvale—na tama, na tina, kei ira na gone—ka rawa ni ra veitokoni vakataki ira ena kena bulataki na kosipeli ka qai yaco me ra vauci vakamatavuvale ena dodonu ni matabete sa vakalesui mai.

*“Na cakacaka bibi duadua ni
Turaga e rawa ni o vakayacora
sai koya na kena o na qarava ena
loma ni nomu vale.”*

– PERESITEDI HAROLD B. LEE
THE TEACHINGS OF HAROLD B. LEE,
DIGITAKA O CLYDE J. WILLIAMS (1996), 280

Veivakavulici ena Yalotabu

Me vaka ni “kaukauwa ni Kalou me vakabulai kina ko ira yadua sa vakabauta” (Roma 1:16) na kosipeli i Jisu Karisito, sa dodonu me vakavuvulitaki ena kaukauwa vakalou na Vakalesui mai ni kosipeli—na kaukauwa ni Yalo Tabu, ai katolu Vakalou. Sa dau vakatokai ena vuqa na gauna me Yalotabu, ka sa dua na nona itavi me vakavuvulitaka se vakadinadinataka na dina. Ni o veivakavulici ena kaukauwa oqori, na Yalo Tabu ena qai:

- Vakavuvulitaka vei iko na veidina vovou, ka kauta mai na ivunau o sa vulica ki na nomu vakanananu (raica Joni 14:26).
- Solia vei iko na vosa mo tukuna ena gauna sara ga o gadreva kina (raica V&V 84:85).
- Tugana ki yalodra na tamata o vakavulica tiko vei ira na nomu itukutuku (raica 2 Nifai 33:1).
- Vakadinadinataka na nomu itukutuku ka vakadeitaka na nomu vosa (raica V&V 100:5–8).
- Vukeyi iko mo kila na veika era gadreva tu o ira o vakavulici ira tiko (raica Alama 12:7).

E gadrevi na Yalotabu ena kena vakatavulici na dina ni kosipeli ena dua na kena sala ka na tarai cake kina na vakabauta vei ira na tani. Ena nomu segata mo vakatorocaketaka na vakabauta ka dau vakavurea na vakararavi ki na Yalotabu, sa dodonu mo:

- Kerea na Yalotabu (raica V&V 42:14).
- Vakasavasavataka na yalomu (raica V&V 112:28).
- Muria na ivakaro (raica V&V 20:77, 79).
- Vakasaqara vagumatua mo nanuma dei tu na vosa ni Kalou (raica V&V 11:21; 84:85).
- Veivakavulici me rawa kina ni ra kila na tani na nomu itukutuku ka ra vakamamautaki (raica V&V 50:13–22).
- Cakacakataka na vakabauta (raica Moronai 10:7).

O sa vakatikori me baleta na nomu ilesilesi tabu, kei na kena yalayala ni na soli na Yalotabu ena nomu sotava na veika e gadreva na Turaga. E dodonu me dua vei ira na nomu gagadre bibi duadua sai koya mo dau rekitaka na isolisoli ni Yalotabu.

Na Kaukauwa kei na Dodonu ni Nomu iLesilesi

Me ra lako voli na daukaulotu “ka vunautaka na itukutuku vinaka me ra reki kina. Raica ena vunau yani ena kaukauwa kei na lewa ni nona ilesilesi” (V&V 79:1). Sa tu vei iko na dodonu mo vunautaka yani na kosipeli. Kevaka e tu vei iko na matabete, sa tu vei iko na dodonu mo vakaitavi ena kena cakacaka vakalotu. Ni o vakayagataka ena yalomasumasu kei na bula kilikili na dodonu oqori, o na rawata na kaukauwa vakayalo, ka sa ivakadinadina ni dina ni nomu ilesilesi. Kakua ni rere se maduataka na qarava vakavinaka na ilesilesi oqori. Me vakataki ira ga na luvei Mosaia, mo veivakavulici ena kaukauwa kei na dodonu mai vua na Kalou (raica Alama 17:2–3).

Ena gauna o a vakatikori kina ena dodonu ni matabete, o sa ciqoma ena dodonu kei na galala mo matataka na Turaga. O sa ciqoma kina e dua na sitivikiti vakaitalatala ka vakamacalataki kina na dodonu oqo ki vuravura. E kaya kina o Peresitedi Spencer W. Kimball: “E rawa beka ni tauri ga vakavosa na veivakatikori; sai koya na veivakatikori vakatikitiki mai na ivalavala ca, mai na veika dukadukali, mai na veika kecega e ca, lolovira, voravora, veika walega, se rogorogo ca, *vakatikori vakatikitiki* mai na vuravura ki na dua na itagede cecere cake ni vakanananu kei na cakacaka. Na kena veivakalougatataki ena qai sobu ga mai ni sa qaravi ena yalodina” (*The Teachings of Spencer W. Kimball*, ed. Edward L. Kimball [1982], 478).

E sala vata mai kei na dodonu oqori na itavi mo bula kilikili kaya na nomu ilesilesi. Me vaka ni o matataka na Turaga, sa dodonu mo “nodra ivakarau era sa vakabauta” (1 Timoci 4:12). Segata mo bula muria na ivakaro ni Kalou ka maroroya na veiyalayalati o vakayacora mai na valetabu, kila na ivolanikalou, dau vakarokoroko, kakua ni dau bera, ka dau nuitaki; muria na ivakatagedegede ni bula vakadaukaulotu, na isulusulu, kei na irairai; lomani ira na tamata o veiqaravi ena vukudra ka vakakina vei ira o cakacaka vata kaya. Vakarokorokotaka na yaca i Karisito ena nomu ivalavala.

Me ikuri ni dodonu oqori, sa dodonu talega mo dau vakayagataka na kaukauwa ena nomu cakacaka. Na dodonu sa soli vei iko oqori e rawa ni basika kina na kaukauwa. E dina sara, na kaukauwa vakayalo sa dua na ivakadinadina ni kena dina na dodonu e soli vei iko. Na kaukauwa vakayalo e isolisoli me rawa kina vei iko mo qarava vakavinaka na nomu cakacaka.

E dodonu me na vakadinadinataki tiko na nomu kaukauwa kei na dodonu ni o cakacaka ka veivakavulici tiko. E rawa ni vakadinadinataki na kaukauwa ena vuqa na ka o vakayacora, me vaka na:

- Nomu liutaki mai na Yalotabu mo tukuna na veika e vinakata na Turaga mo tukuna ena gauna dodonu mo tukuna kina (raica V&V 84:85).
- Nomu dusimaki ena vanua mo lakova se na cava mo cakava (raica V&V 28:15; 31:11; 75:26–27).
- Kena vakadeitaki na nomu ivakadinadina ena ivakadinadina ni Yalotabu (raica 2 Nifai 33:1; V&V 100:5–8).
- Vakaitavi ena cakacaka vakalotu ni veivakabulai (raica V&V 84:19–20).
- Dau soli veivakalougatataki vakabete kevaka o sa italatala qase (raica Jemesa 5:14–15).
- Dau masu vata ka masulaki ira talega o cakacaka vata kei ira (raica Alama 6:6; 8:18–22; 10:7–11; 31:26–35; V&V 75:19).
- Vakaraitaka na nomu lomana na Turaga, na nomu matavuvale, o ira na nomu itokani daukaulotu, kei ira na tamata o veiqaravi ena vukudra.

Vuli iVolanikalou

O na rawata vakacava na kaukauwa?

Alma 17:2–3

V&V 53:3

1 Korinica 2:4

iTavi Qaravi: Vuli Yadua se Vakaveitokani

Raica na droini kei Karisito ena nona tabaki ira tiko na iApositolo, qai wilika na Joni 15:1–16.

Na sala cava beka e vu ni vaini kina na Karisito? Na sala cava beka o tabani vaini kina o iko? Na sala cava beka e sema kina ki na veiwekani oqo na nomu vakatikori?

Wilika tale mada na nomu sitivikiti vakaitalatala. Vola na nomu vakasama kei na lomamu ena vuku ni veika o wilika. Ena veigauna kece o vulica kina na iwase oqo, taumuria tale na kena ivalavala oqori. Raica na veisau ni veika e votu e lomamu ena veigauna yadua oqori.

Vulica na Vunau kei na Veiyalayalati 109:13–15, 21–30, 38–39, 55–57, oqori na veika e tauri mai na nona qaqa ni masu veivakauqeti na parofita o Josefa Simici ena kena vakatabui na Valetabu e Kirtland. Na veivakalougatataki cava beka e kerea o Josefa Simici me baleti ira na yalodina?

Na Kosipeli i Jisu Karisito

E vakamacalataki ena kosipeli i Jisu Karisito na nomu itukutuku kei na nomu inaki; e vakarautaki ruarua kina na “na cava” kei na “na cava na vuna” ni cakacaka ni kaulotu. E vakamacalataka na iVakabula ni Nona kosipeli e koto kina e so na ivunau bibi ka rawarawa sara. E lako mai ki vuravura me mai cakava na loma i Tamana, ka talai koya mai ki vuravura ko Tamana me mai laveti cake ena kauveilatai. Ena vuku ni Nona Veisorovaki kei na Nona Tucake Tale mai na Mate, ena laveti cake kina na tamata kecega me tu ena mata i Karisito me ra lewai ena vuku ni nodra ivalavala, se vinaka se ca. O ira era vakabauti Karisito, veivutunitaka na nodra ivalavala ca, ka papitaisotaki ena yaca i Karisito sa rawa ni ra vakasavasavataki ena Yalo Tabu. Kevaka era na vosota me yacova na ivakataotioti, era na kunei ni ra sa sega ni cala ena mata i Karisito ena iotioti ni gauna ka ra na qai laveti cake ki na nona vakacegu na Turaga. Ena sega ni beitaki ira na Karisito ena mata i Tamana. Ena yaco me Vosa ena Vukudra ka nodra Dautataro. O ira era sega ni yalodina ki na ivakataotioti era na “biu ki na bukawaqa . . . me vaka sa lewa tu ko Tamaqu.” (Raica 3 Nifai 27:13–22; veidutaitaka 2 Nifai 31:10–21; 3 Nifai 11:31–41; V&V 76:40–42, 50–53.)

Na inaki ni kosipeli sai koya me savai ira na tamata mai na nodra ivalavala ca me rawa ni ra ciqoma kina na Nona loloma cecere na iVakabula ena siga ni veilewai. Oqori na vuna, sa vakanamata kina vakalevu na ivola oqo, ka vakabibi cake, na cakacaka o ni dau cakava ena veisiga ena nodra sureti na tamata me ra lako vei Karisito ena nodra vukei me ra ciqoma na kosipeli vakalesui mai ena nodra vakabauti Jisu Karisito kei na Nona Veisorovaki, veivutuni, papitaiso, ciqoma na isolisoli ni Yalo Tabu, ka vosota me yacova na ivakataotioti.

Sa na tekivu na nodra muri Karisito na tamata yadua kei na veimatavuvale ena nodra cakacakataka na nodra vakabauti Koya ka veivutunitaka na nodra ivalavala ca. Era na rawata na vakabokoci ni nodra ivalavala ca

“Vunautaka na imatai ni ivakavuvuli ni Kosipeli—vunautaka tale: o na raica ni veisiga veitaravi o ya ena vakatakilai mai na ikuri ni rarama kei na veivakasama vovou me baleta na veivakavuvuli oqori. Ena rawa ni o vakalevutaka cake na veika o kila me baleti ira, era na qai matata cake sara kina vei ira o vakavulica tiko.”

— HYRUM SMITH
HISTORY OF THE CHURCH, 6:323

ena nodra papitaisotaki kei na nodra ciqoma na isolisoli ni Yalo Tabu mai vua e dua ka tu vua na dodonu mai vua na Kalou me qarava na veicakacaka vakalotu oqori. Era na qai vosota tiko me yacova na ivakataotioti, se, ena dua tale na kena vosa, me ra na tomani tiko ena nodra bula taucoko na nodra vakabauti Jisu Karisito, veivutuni, ka vakavouya tiko na veiyalayalati era sa vakayacora. Na veikalawa oqori, e sega ni ra na sotava walega vakadua ena nodra gauna ni bula; ia, ni dau talevi vakawasoma ena gauna ni bula sa na yaco me ivalavala ni bula tudei. Na ka dina, ni oqo ga na ivalavala ni bula ka na kauta mai na sautu ni lewa e loma ka na rawa kina vei ira na luvena na Tamada Vakalomalagi me ra lesu tale ka laki bula ena Nona iserau.

E yalayala ni gauna taucoko ni bula na talairawarawa vei Jisu Karisito. Ena noda vakaraitaka tiko na noda vakabauta, veivutuni, papitaisotaki ka yalataki iko mo qaravi Karisito, ka qai ciqoma na isolisoli ni Yalo Tabu, sa na rawa ni da vakila kina na veivakabulai vakayalo, vosoti ni ivalavala ca, kei na saumaki vakadua vua na iVakabula kei na Nona kosipeli.

Vukei ira na tamata me ra rawa ni vakabauti Jisu Karisito ki na veivutuni ena nomu vakavuvulitaka ka vakadinadinataka ni taucoko ni kosipeli i Jisu Karisito kei na dodonu ni matabete e sa vakalesui tale mai kei na nomu sureti ira me ra bulataka na Nona ivakavuvuli.

Vuli iVolanikalou

Na cava na kosipeli, se ivunau, i Karisito?

2 Nifai 31:10–21

3 Nifai 11:31–41

3 Nifai 27:13–22

Na iTukutuku ni Veivakalesui Mai: Na Yavu ni Vakabauta

Veitalia na vanua o veiqaravi kina se o cei o vakavulica, yavutaka na nomu veivakavulici ena Vakalesui mai ni kosipeli i Jisu Karisito. “Ena vakalougatataki iko na Turaga ena nomu vakavuvulitaka na itukutuku ni Veivakalesui mai ki na dua na vuravura ka gadrevi sara tu kina vakalevu na kosipeli i Jisu Karisito” (“iTukutuku ni Cakacaka ni Kaulotu,” ivola ni Mataveiliutaki Taumada, 11 ni Tise. 2002). Ni o vulica na ivunau ena lesoni ni daukaulotu, ena yaco mo kila ni koto kina e dua na itukutuku: Sa vakalesuya mai na Kalou mai vua e dua na parofita ni gauna oqo na kila ka me baleta na yavu ni veivakabulai, ka yavutaki koto ena Veisorovaki i Karisito, ka na vakataucokotaki ena kena bulataki na imatai ni ivakavuvuli kei na cakacaka vakalotu ni kosipeli.

Vakadeitaka ni ra kila vakavinaka o ira kece sara o vakavulica na veika oqo:

- E Tamada mai Lomalagi na Kalou. E lomani keda. Na tamata kece sara e vuravura e luvena na Kalou ka lewena na matavuvale ni Kalou. O Jisu Karisito, na luvena na Kalou, e noda iVakabula ka Dauveivueti.
- Sa dau tarai ira yani na luvena na Tamada Vakalomalagi dauloloma ena veigauna kece ena itukutuku makawa vakaivolatabu ena nona dau vakatakila na nona kosipeli vei ira na parofita. E ka ni rarawa, ni vuqa na tamata era besetaka na kosipeli oqori; e so sara mada ga era a ciqoma era qai veisautaka na ivunau ni kosipeli kei na veicakacaka vakalotu ka ra lutu yani ki na tawa vakabauta kei na vukitani.
- E tala mai na Luvena Daulomani o Jisu Karisito ki vuravura na Tamada mai Lomalagi. E cakava na veicakacaka mana e so ka vakavuvulitaka na Nona kosipeli. E mai rawata na Veisorovaki ka tucaketale mai na mate.

- Me tekivu mai na iMatai ni Raivotu, sa tekivu me dau tarai ira tale na Luvena ena loloma na Kalou. E vakalesuya mai na kosipeli i Jisu Karisito kei na Nona dodonu ni matabete ka tauyavutaka na Nona Lotu e vuravura mai vua na Parofita o Josefa Simici. Sa ivakadinadina ni Veivakalesui mai oqo na iVola i Momani.

Ni o vukei ira na vakadikeva tiko na Lotu me ra raica na ivalavala ni vukitani kei na veivakalesui mai, era sa na tu vakarau kina me ra ciqoma na kena gadrevi na Veivakalesui mai ena gauna oqo. Era na raica na kena gadrevi me ra ciqoma na kosipeli vakalesui mai, rawata na cakacaka vakalotu ni veivakabulai ena dodonu ni matabete vakalesui mai, ka muria na sala ki na bula tawamudu. Vukei ira na tamata me ra kila ni Lotu oqo e sega ni dua walega na lotu me vaka na veimatalotu tale e so, e sega talega ni lotu ni Amerika. Ia oqo na vakalesui mai ni “uto ni noqu ivakavuvuli dina” (V&V 1:23), na kena vata ga ka a vakatakilai ka vakavuvulitaki mai na ivakatekivu.

Na iVola i Momani: E Dua Tale Nai Vakadinadina Kei Jisu Karisito e ivakadinadina veivakadeitaki ni a parofita dina o Josefa Simici

ka ni sa vakalesui mai na kosipeli i Jisu Karisito. Oqori na vatuivakadei ni noda lotu, na ivurevure kaukauwa duadua ni kena vakavuvulitaki na itukutuku oqo. E so na dina bibi sa vakalesui mai vei Josefa Simici e oka kina na kena kilai ni Tamada na Kalou ka da luvena vakayalo, ni da a bula tu vata kei Koya ni bera na noda mai sucu, ka ni rawa ni bula vata me tawamudu na matavuvale ena Nona iserau na Kalou ena vuku ni Veisorovaki i Jisu Karisito mai na noda talairawarawa ki na lawa kei na cakacaka vakalotu ni kosipeli.

Na iVola i Momani e ivakadinadina ni Nona loloma na Kalou me baleti ira na Luvena. E vakaraitaka ni dau vosa na Kalou vei ira na Luvena. Ni o veivakavulici ka soli ivakadinadina, sureti ira na tamata me ra wilika na iVola i Momani ka masulaka na kena itukutuku. Me ra vakatulewataka vakataki ira na tamata kece o vakavulica me ra ciqoma na iVola i Momani ni ivakatakila mai vua na Kalou.

Vakabauta na ivolanikalou vakasakiti ena Moronai 10:3–5. Cakava na veika kece o rawata mo vakauqeti ira kina na tamata me ra wilika na ivola, kila, ka taroga ena yalodina vua na Kalou se dina se sega. Ena yaco me vatunitutu ni nodra vakabauta na ivakadinadina ni Yalo Tabu ni sa vakalesuya mai na Karisito na nona Lotu. Vukei ira o vakavulica tiko me ra ciqoma na veivakadeitaki vakayalo oqori.

Vuli iVolanikalou

Na sala cava e dodonu mo vakayagataka kina na iVola i Momani ena nomu cakacaka vakadaukaulotu?

1 Nifai 13:39

Moronai 10:3–5

V&V 42:12–14

2 Nifai 29:8–10

V&V 20:5–16

iTavi Qaravi: Vuli Yadua

Raitayaloyalotaka ni o vakarau vola e dua na ka me baleta na itukutuku ni Veivakalesui mai ena dua na niusipepa ena nomudou vanua. Ena nomu ivolaniveisiga ni vuli, vola kina e dua na ulutaga ka na vakamacalataka na uto ni itukutuku. Qai vola na nomu vakasama kei na lomamu me baleta na itukutuku oqo, ka okata kina na sala e sa veisautaka kina na ivakarau ni nomu bula kei na ivakarau ni nomu raica na vuravura vakavolivoliti iko ena nomu kila vakavinaka cake.

Vukei Ira na Tani me ra Yalataki Ira: Na Katuba ni Vakabauta kei na Veivutuni

Vukei ira na tamata me ra rawa ni papitaiso ka vakadeitaki vakalotu ena nomu vakavulica vei ira na ivakavuvuli dina ka sureti ira me ra veivutuni ka veisautaka na nodra bula ena nodra cakava ka maroroya na yalayala ka na tarai cake kina na vakabauti Jisu Karisito. Na veiyalayala oqori ena vakarautaka na tamata me cakava ka maroroya na veiyalayalati tabu.

E vakavuvulitaka na veika oqo o Elder Jeffery R. Holland: “Na imatai ni ka o na vakayacora ni tukuna vei iko e dua e vakataroga tiko na Lotu ni se bera ni wilika ka masulaka na veika e baleta na iVola i Momani sai koya ni o na rarawa! . . . Ena vuqa na gauna eda dau vakawalena tu ga na veika oqo. Oqo na bula tawamudu. Oqo na nodra vakabulai na luve ni Kalou. Sa lili koto kina na tawamudu. . . . Oqori na sala bibi duadua ena lakova o koya ka vakataroga tiko na Lotu oqo. Ia kevaka e sega ni kila tiko na tikina oqori o koya, sa bau vinaka mada ga ni o sa kila tiko o iko! . . . Vakaturewa vakavinaka ena veigauna vakaoqori. Veivakavulici ena kaukauwa kei na dodonu, ka qai rarawa kevaka e sega ni cavuti na imatai ni kalawa ki na muri ivakaro kei na caka veiyalayalati” (“Making and Keeping Covenants,” kakaburaki ena setilaite vei ira na daukaulotu, Epe. 1997).

Ni o vakavulici ira na tamata me ra kila na kena Vakalesui mai na taucoko ni kosipeli, o sa “vunauci ira [tiko] na tamata me ra veivutuni” (V&V 15:6). Na veivutuni e oka kina na veisau ni yalo kei na gagadre me da biuta laivi na ivalavala ca ka qarava na Kalou. E okati kina na noda soli keda ena yalomalumalumu ki na Yalotabu ka da cakava na loma ni Kalou. E gadrevi kina me tosoya cake na tamata na ivakarau ni nodra yalataki ira me veitadonui kei na loma ni Kalou na nodra bula. Na veivutuni e gadrevi kina me veisau dina sara na vakasama, gagadre, itovo, kei na ivalavala, ia me tudei na veisau oqori. Oqo e dua na ka vinaka ka na kauta mai na marau kei na vakacegu. Mo vukei ira na tamata ena yalodoudou kei na loloma me ra kila na veika e dodonu me ra vakayacora me ra veivutuni kina. Ena nomu sureti ira na tamata me ra yalataki ira ki na veika e so, o na veivakasalataki ka solia talega kina vei ira na vakanuinui.

Vuli iVolanikalou

Na cava era vakavuvulitaka na ivolanikalou oqo me baleta na kena vunautaki na veivutuni?

Alama 29:1–4
Alama 42:31

Alama 62:45
V&V 14:8

V&V 15:6; 16:6

Papitaiso kei na Veivakadeitaki

E itakele ni nomu inaki, na nodra papitaisotaki kei na nodra vakadeitaki na tamata o vakavulica tiko. Na papitaiso e baleta na bokoci ni ivalavala ca, ia na isolisoli ni Yalo

Tabu ena kauta mai e vuqa na veivakalougatataki vei ira era bula kilikili kaya. Ena vuku ni veiyalayalati oqo era na curuma kina na tamata na matamata ka muria tikoga na sala ki na bula tawamudu. E kaya kina o Elder Dallin H. Oaks: “Eda sega ni vunau ka veivakavulici tiko me ra kau mai kina na tamata ki na Lotu se me vakalevutaki kina na iwiliwili ni lewe ni Lotu. Eda sega ni vunau ka veivakavulici me ra vakauqeti ga kina na tamata me ra bulataka na bula e vinaka cake. . . . Eda sureti ira na tamata kecega me ra lako mai vei Karisito ena veivutuni kei na papitaiso kei na veivakadeitaki vakalotu me tadolavi kina na katuba ki na matanitu silesitielei vei ira na luvena yalewa kei na luvena tagane na Kalou. E sega tale ni dua e rawata oqori” (“The Purpose of Missionary Work,” kakaburaki ena setilaiti ni daukaulotu, Epe. 1995).

Ni o vakavuvulitaka tiko na kosipeli vakalesui mai, vukei ira na tamata me ra kila na ibalebale tabu ni papitaiso kei na veivakadeitaki vakalotu. Vukei ira me ra kila ni kena ciqomi na isolisoli ni Yalo Tabu e veivakalougatataki cecere ni bula oqo ka idola ni nodra vakabulai. Na Yalo Tabu ena “vakavulici [ira] ena ka kecega” (Joni 14:26). E vakavuvulitaka o Peresitedi Boyd K. Packer: “Ni o vakavulici ira tiko na dauvakatataro ka vakarautaki ira ki na papitaiso ena wai, mo na vakasamataka tale tikoga na isolisoli ni Yalo Tabu—papitaiso ena bukawaqa. Vakasamataka ena dua ga na iyatuvosa. E liu mai na papitaiso ena wai qai tarava mai na papitaiso ena bukawaqa” (“Na iSolisoli ni Yalo Tabu: Me Ra Kila na Daukaulotu Yadua—Ka Vakakina na Lewenilotu Yadua,” nodra vuli na peresitedi vou ni kaulotu, June 2003). E vakavuvulitaka na Parofita o Josefa Simici, “Na papitaiso ena wai e veimama walega ni papitaiso, ka na sega ni dua na kena yaga kevaka e sega na ikarua ni veimama—o ya na papitaiso ena Yalo Tabu” (*History of the Church*, 5:499).

Vukei ira o vakavulica tiko me ra kila, me rawa ni ra papitaisotaki ka vakadeitaki vakalotu sa dodonu me ra sotava na veika e gadrevi ena Vunau kei na Veiyalayalati 20:37.

V&V 20:37 Me rawa kina na Papitaiso

- Vakamalumalumutaki ira ena mata ni Kalou.
- Gagadre me papitaiso.
- Lako mai ena yaloraramusumususu ka bibivoro.
- Veivutunitaka kece na nodra ivalavala ca.
- Era sa lomasoli me ra taura na yaca i Jisu Karisito.
- Guta me qaravi Karisito me yacova na ivakataotioti.
- Vakaraitaka ena nodra cakacaka ni ra sa ciqoma na Yalo i Karisito ena bokoci ni nodra ivalavala ca.

Ni ra sa papitaiso oti na saumaki mai ki na lotu bula kilikili, era sa na vakadeitaki me ra lewe ni Lotu ka soli vei ira na isolisoli ni Yalo Tabu. Na veivakadeitaki ena vakayacori ena ruku ni nona vakatulewa na bisopi se Peresitedi ni Tabana ena dua na soqoni ni sakaramede ni oti ga na papitaiso. E dua ga na gauna lekaleka ena kedrau maliwa na cakacaka vakalotu e rua oqo, na veivakadeitaki e vakuria ka vakataucokotaka na papitaiso.

Vuli iVolanikalou

Na sala cava e dua kina vei ira na isolisoli cecere duadua e rawa ni da ciqoma na isolisoli ni Yalo Tabu?

3 Nifai 19:1–13
V&V 45:56–57

Joni 3:5
Joni 14:26

Kalatia 5:22–25
Guide to the Scriptures, “Holy Ghost”

Na cava na vuna me ra dau gadreva kina na isolisoli ni Yalo Tabu na saumaki mai ki na Lotu?

2 Nifai 31:12–17
2 Nifai 32:1–5

Cakacaka 8:14–17

Cakacaka 19:1–6

iTavi Qaravi: Vuli Vakaveitokani

Vakasaaqara ena veivolanikalou oqo ka tuva na veika e gadrevi me rawa kina na papitaiso kei na kena veiyalayalati. Veivosakitaka vata kei na nomu itokani na sala me vakatavulici kina na veika e gadrevi oqori vei ira na tani.

2 Nifai 31:13
Mosaia 18:8–10

Alama 7:14–16
3 Nifai 11:21–41

Moronai 6:1–4
V&V 20:37

Tauyavutaki ni Lotu

Ni ra sa papitaisotaki ka vakadeitaki na tamata me ra lewena na Lotu, tomana tiko na nomu cakacaka vata kei ira na veiliutaki ena tabanalevu kei ira na lewena me ra vukei ira na saumaki vou mai me ra vakamatautaki ira ki na ivakarau vou ni nodra bula ka tomana tiko na nodra tubu vakayalo. E tauyavu na Lotu ena gauna era sa papitaisotaki ka vakadeitaki, maroroya na nodra veiyalayalati, vakavakarau ki na valetabu, ka veivuke ena kena vaqaqacotaki na tabanalevu se tabana o ira na tamata sa tu na nodra ivakadinadina.

Era na tubu cake ena nodra ivakadinadina kei na nodra vakabauta o ira na saumaki mai ki na Lotu ka tiko e dua na nodra itokani lewenilotu, soli vei ira e dua na itavi, ka ra vakani ena vosa ni Kalou. Mo ni kakua sara ni vakawelewetaka na daukaulotu, veiliutaki ena tabanalevu, kei kemuni na lewe ni Lotu na nomuni vakani ira ka vaqaqacotaki ira na lewenilotu vou.

Na Daukaulotu Qaqa

Na qaqa ni nomu cakacaka vakadaukaulotu ena laurai mai na nomu dina ki na nomu a yalataka mo vakasaaqara, veivakavulici, veipapitaisotaki vei ira na tamata ka vukei ira me ra yaco me lewe ni Lotu yalodina ka marautaka na veitokani ni Yalo Tabu.

Kakua ni dau veidutaitaki iko vata kei ira na daukaulotu tale e so ka vakatauvatataka na vua ni nomu sasaga vata kei na nodra. Nanuma tiko ni tu vei ira na tamata na galala me ra digia kina me ra ciqoma na nomu itukutuku se sega. Na nomu itavi ga sai koya mo veivakavulici vakamatata ena kaukauwa me rawa kina ni ra digidigi vakadodonu. E so beka era na sega ni ciqoma na nomu itukutuku ena gauna sara mada ga era sa ciqoma oti kina e dua na ivakadinadina vakayalo me baleta na kena dina. O na vakacudrui kina baleta ni o lomani ira ka gadreva me ra vakabulai. Ia e sega ni dodonu mo yalolailai kina; na yalolailai ena vakamalumalumutaka na nomu vakabauta. Kevaka o tosoya sobu na nomu nanamaki, sa na lailai kina na kemu yaga, ena malumalumu na nomu gadre, ka na dredre vakalevu vei iko mo muria na Yalo Tabu.

iVakamacala

Ena rawa ni o kila ni o sa qaqa ena nomu kaulotu ena gauna o:

- Vakila kina ni sa vakadinadina vei ira na tamata na Yalo Tabu mai vei iko.
- Lomani ira na tamata ka gadreva me ra vakabulai.
- Talairawarawa ki na lawa kece sara ni daukaulotu.
- Bula me rawa kina ni o ciqoma ka kila na sala mo muria kina na Yalotabu, ni na vakaraitaka vei iko na vanua mo lako kina, na cava mo cakava, kei na cava mo tukuna.
- Vakatorocaketaka na ivalavala Vakarisito.
- Me mana na nomu cakacaka ena veisiga, solia na nomu vinaka duadua mo vakalesuya mai na yalo vei Karisito, ka segata vagumatua mo vuli ka tubu me vinaka cake.
- Vukea mo tara cake na Lotu (na tabanalevu) o lesi mo cakacaka kina.
- Vakasalataki ira na tamata me baleta na revurevu ni ivalavala ca. Sureti ira me ra yalataki ira ka maroroya na yalayala oqori.
- Vakavulici ira ka qaravi ira na vo ni daukaulotu.
- Lako voli ka dau caka vinaka ka veiqaravi vei ira na tamata ena veigauna kece sara e rawa kina, se ra ciqoma na nomu itukutuku se sega.

Ni o sa solia na nomu vinaka duadua, o na sotava tiko beka ga na mosi ni yalo, ia o na sega ni rarawataki iko. E rawa ni o vakadeitaka ni sa marau na Turaga ena nomu vakila na cakacaka ni Yalotabu ki lomamu.

Vuli iVolanikalou

E dau vakavei na nodra nanuma na italai ni Turaga me baleta na cakacaka? Era dau veivakauqeti beka vakacava na italai ni Kalou vei ira o veiqaravi ena vukudra?

Mosaia 28:3

3 Nifai 28:4–10

V&V 68:2–6

Alama 8:14–15

Ica 12:13–15

Ilamani 10:3–5

V&V 15:4–6; 16:4–6

iTavi Qaravi: Vuli Yadua

- Wilika na Ilamani 10:1–5 kei na 3 Nifai 7:17–18. Na cava beka na nona nanuma na Turaga me baleti ira na daukaulotu oqo kei na nodra veiqaravi?
- Vakasamataka na nodrau sasaga ena cakacaka ni kaulotu o Apinatai kei Amoni (raica Mosaia 11–18; Alama 17–20, 23–24). Na cava na vuna erau a qaqa kina na daukaulotu ruarua oqo e dina ga ni duidui na vua ni nodrau dui cakacaka?
- Vola ena nomu ivolaniveisiga ni vuli na veika o vulica.

Nanuma Oqo

- Na nomu inaki sai koya mo sureti ira na tamata me ra lako mai vei Karisito ena nomu vukei ira me ra ciqoma na kosipeli vakalesui mai ena nodra vakabauti Jisu Karisito kei na Nona Veisorovaki, veivutuni, papitaiso, ciqoma na Yalo Tabu, ka vosota me yacova na ivakataotioti.
- Na kosipeli vakalesui mai i Jisu Karisito sai koya duadua ga na sala e rawa ni da kunea kina na marau tawamudu.
- Na nomu ilesilesi e soli kina vei iko na dodonu; na nomu maroroya tiko na nomu veiyalayalati e solia vei iko na kaukauwa.

- A vakalesui mai na taucoko ni kosipeli mai vua na Parofita o Josefa Simici. Na iVola i Momani e ivakadinadina ni a parofita dina o Josefa Simici.
- O na vukei ira na tamata me ra bulataka na kosipeli ena nomu sureti ira me ra cakava ka maroroya na veika era sa yalataki ira kina.
- O na vakaraitaka na nomu lomana na Turaga kei na nomu vakavinavinakataka na Nona Veisorovaki ena nomu vakalesui ira mai na yalo ki Vua.
- O na qaqa ena nomu talairawarawa, bula dodonu, ka solia na nomu vinaka duadua mo vukei ira na tani me ra bulataka na kosipeli.

Cakacaka ni Kaulotu

Era koto oqori na veimalanivosa ka ra tauca na Peresitedi ni Lotu ena itabagauna ogo.

Peresitedi Josefa Simici (1830–1844)

“Ni sa oti na veika kece me tukuni, na itavi cecere ka bibi duadua sai koya na kena vunautaki na Kosipeli” (*Teachings of the Prophet Joseph Smith*, digitaka o Joseph Fielding Smith [1976], 113).

“Me ra nanuma tiko na yalododonu ni veika cecere ena vakatau ki na nodra igu yadua, ni ra sa kacivi talega me ra veitokani vata kei keda kei na Yalo Tabu me rawati na cakacaka cecere ni iotioti ni gauna ogo” (*Teachings of the Prophet Joseph Smith*, 178–79).

Peresitedi Brigham Young (1847–1877)

“E sega ni dua na tagane se na yalewa ena Lotu ogo e sega ni dua na nona itavi. Na itavi oqori ena qai oti ga ni ra sa mate, sai koya me ra dau caka vinaka, me ra tutaka na dina, me ra vakavuvulitaka na ivakavuvuli ni dina, ka me ra vakavuvulitaka vei ira ka vakakina vei ira kecega era tu wavoliti ira me ra bulataka na ivakavuvuli oqori me ra rawata kina na bula tawamudu” (*Discourses of Brigham Young*, digitaka o John A. Widtsoe [1954], 322).

Peresitedi John Taylor (1880–1887)

“Na noda itavi sai koya me da vunautaka na kosipeli vei ira na tamata kecega . . . .Oqori na ka e namaka vei keda na Kalou” (*The Gospel Kingdom*, digitaka o G. Homer Durham [1943], 234–35).

Peresitedi Wilford Woodruff (1889–1898)

“Eda lako mai ki vuravura ogo ena vuku ni dua na itavi; . . . me tiko vei keda na kaukauwa me da lako yani ka vunauci ira na veimatanitu ni vuravura. . . . Me vaka ni da italatala qase e Isireli, e vica wale sara vei keda eda kila vinaka na noda itutu, na noda ilesilesi, na keda isema vua na Kalou, na noda itavi, se na cakacaka e gadreva mai ligada na Turaga” (*The Discourses of Wilford Woodruff*, digitaka o G. Homer Durham [1946], 124).

Peresitedi Lorenzo Snow (1898–1901)

“E sega ni dua na tamata vakayago e gadreva vakalevu me qaqa e dua na italatala ena nona vunautaka na kosipeli me vaka na Turaga ka a talai koya mai me vunauci ira na tamata ni ra luvena na Turaga” (*The Teachings of Lorenzo Snow*, biuta vata o Clyde J. Williams [1984], 70).

Peresitedi Joseph F. Smith (1901–1918)

“E tiko e dua na noda cakacaka e vuravura: na tagane yadua, na yalewa yadua, na gone yadua ka ra sa vakayalo se ra sa yacova na yabaki ni vakatulewa, sa dodonu . . . .me rawa vei ira me ra vunautaka na dina, me ra vakadinadinataka na dina” (*Gospel Doctrine*, ika 13 ni itabataba [1968], 251–52).

Peresitedi Heber J. Grant (1918–1945)

“Me vaka ni da sa duabau ga na tamata e duabau ga na ka cecere duadua me da cakava, sai koya na noda kacivaka ki vuravura me ra veivutunitaka na nodra ivalavala ca, ka lako mai vua na Kalou. Na noda itavi bibi duadua mai na veiitavi kece ga sai koya me da lako yani ka vunautaka na kosipeli ni Turaga o Jisu Karisito kei na kena vakalesui tale mai ki vuravura na yavu ni bula kei na veivakabulai . . . E tu vakaidina sara vei keda na mataniciva talei. E tu vei keda na veika e levu cake sara na kena yaga mai na iyau taucoko kei na itukutuku ni vakadidike e taukena tu ko vuravura. E tu vei keda na yavu ni bula kei na veivakabulai. . . Na sala uasivi duadua ena vuravura me da vakaraitaka kina na noda loloma vei ira na kainoda sai koya me da lako yani ka vunautaka na kosipeli ni Turaga o Jisu Karisito, me vaka sa solia vei keda o koya me da kila na kena vakalou” (ena Conference Report, Epe. 1927, 175–76).

Peresitedi George Albert Smith (1945–1951)

“Oqori na nomuni cakacaka, kemuni na taciq kei na ganequ ena Lotu, oqori na nomuni itavi. O ciqoma ka sega ni sauma kina e dua na ka ena namaka talega vei iko na Tamada Vakalomalagi mo na wasea walega vata kei ira na Luvena tale eso na dina lagilagi oqo” (*Sharing the Gospel with Others*, digitaka o Preston Nibley [1948], 213).

“E dua walega na ivakarau eda na rawata kina na bula vakacerecerei ena Matanitu Silesitili sai koya me da wasea vata kei ira na vo ni Luvena na Tamada na veivakalougatataki ni Kosipeli i Jisu Karisito ka muria na ivakaro ka na vakavutuniyautaka na noda bula eke kei na bula ni oti eke” (*Sharing Gospel with Others*, 190).

Peresitedi David O. McKay (1951–1970)

“Na lewenilotu yadua . . . e daukaulotu!” (ena Conference Report, Epe. 1959, 122).

“Na Vakabauta dina Vakarisito sai koya na loloma cakacakataki. E sega tale ni dua na sala vinaka mo vakaraitaka vakavinaka cake kina na nomu lomana na Kalou mai na nomu vakaraitaka na loloma e sega ni veivakaisini vei ira na kainomu. Oqori na yalo ni kaulotu” (*Gospel Ideals* [1954], 129).

Peresitedi Joseph Fielding Smith (1970–1972)

“Eda sa rogoca ni da sa daukaulotu kece sara. Na lewenilotu yadua . . . e daukaulotu se dodonu me daukaulotu; . . . me vaka ni da lewena na Lotu, ka da sa yalataki keda ki na kena tosoi ki liu na kosipeli i Jisu Karisito eda sa yaco kina me da daukaulotu. Oqori e tiki ni nona itavi na lewe ni Lotu vakayadua” (*Take Heed to Yourselves* [1971], 27–28).

Peresitedi Harold B. Lee (1972–1973)

“Na cakacaka ni kaulotu e veituberi vakavuvale vei ira era se bera ni lewena na Lotu ena gauna oqo, kei na veituberi vakavuvale e tautauvata sara ga kei na cakacaka ni kaulotu” (*Improvement Era*, Tise. 1964, 1078).

Peresitedi Spencer W. Kimball (1973–1985)

“Oqo na gauna ena Nona ituvatuva ni cakacaka na Turaga me da kauta kina na kosipeli ena kena yawa duadua e se bera vakadua ni bau kau kina ena dua na gauna e liu. . . E vuqa na tamata ena vuravura oqo era sa kailavaka tiko, eso era nakita ka so e sega, ‘Lako mai . . . ka mai vukei keimami.’ O koya beka o drau tiko veivolekati. E nomu itokani beka. E wekamu voleka beka. E rawa ni dua beka drau a qai sota ga ena noa. Ia e tu vei keda na veika era gadreva tiko. Me da vakayaloqaqataki cake mai na noda vuli kei na masu, me vakataki Pita, ‘Ia oqo kemuni na Turaga . . . solia vei ira na nomuni italatala, me ra doudou vakalevu ni ra tukuna na nomuni vosa’ (Cakacaka 4:29)” (*Teachings of Spencer W. Kimball* [1982], 546).

Peresitedi Ezra Taft Benson (1985–1994)

“Sa dodonu me da wasea na kosipeli vei ira na tani. Oqori na noda itavi—sa daukaulotu na lewenilotu yadua. Oqori na veika era kacivi keda kina na parofita ni Kalou . . .

“ . . . Na cakacaka ni kaulotu ni lewenilotu e dua vei ira na idola cecere ni nodra tubu yadua na lewenilotu. Sa noqu yalayala ni na vakatubura cake na kaukauwa vakayalo ena dua na tabanalevu e qaravi kina, na nodra vakaitavi na lewena ena cakacaka ni kaulotu” (*Teachings of Ezra Taft Benson*, 208–9).

Peresitedi Howard W. Hunter (1994–1995)

“E dina sara, na kena vakadewai yani na kosipeli ki na veimataqali, duivosavosa, kei ira na tamata sai koya na itavi cecere duadua e noda ena bula oqo. . . . sa dua na ka dokai na noda mai bula ena iotioti ni itabagauna oqo, me vakatauvatani ki na so na itabagauna taumada, me da vukea na kena kau yani na kosipeli ki vuravura raraba” (“Walls of the Mind,” *Ensign*, Sepi. 1990, 10).

“Erau sema beka vakacava na Veisorovaki kei na cakacaka ni kaulotu? Ena veigauna kecega eda vakila kina na veivakalougatataki ni Veisorovaki ena noda bula, ena sega ni rawa ni cala ni da na leqataka na veika e baleta na nodra tiko vinaka na tani. . . . E dua na ivakaraitaki cecere ni nona sa saumaki mai e dua sai koya na nona gadreva me wasea na kosipeli vei ira na tani.” (“The Atonement and Missionary Work,” soqoni me baleti ira na peresitedi vou ni daukaulotu, June 1994).

Peresitedi Gordon B. Hinckley (1995–)

“Eda mai tiko oqo me da vukei Tamada ena Nona cakacaka kei na Nona lagilagi, ‘me ra tuca-ke tale mai na mate na tamata kecega ka rawata na bula tawamudu’ (Mosese 1:39). Na nomu icolacola ena vanua o vei qaravi kina e tautauvata sara ga kei na bibi ni noqu icolacola ena vanua au vei qaravi kina” (ena Conference Report, Epe. 1995, 94; se *Ensign*, Me 1995, 71).

“Me cokonaki e dui yaloda yadua na lewenilotu na yalo me kila na veika e rawa ni rawata ena nodra vakaveikilaitaki na tani ki na dina. Laivi koya me cakacakataka. Laivi koya me cikevaka ena nona masu” (“Find the Lambs, Feed the Sheep,” *Ensign*, Me 1999, 106).

Vakasama ni Vuli kei na Kena Bulataki

Vuli Yadua

- Vakaraudaka e dua na vosa me rua na miniti ena dua vei ira na taro ena itekivu ni iwase oqo. Vakarau mo na wasea na nomu vosa kei na nomu itokani se kei ira na vo ni daukaulotu ena dua na bose ni tikina ni daukaulotu.
- Kerei ira na qai curu vou mai ki na Lotu me ra talanoataka na italanoa ni nodra saumaki mai. Na cava e vukeya na nodra rawata na “vakabauta; ia mo dou veivutuni” (Alama 34:17)? Na cava na vuna era sa nanuma kina me ra papitaiso ka vakadeitaki vakalotu? E vakaevai beka vei ira na nodra yaco me ra sa lewe ni Lotu vou? Na sala cava beka e rawa ni ra veiqaravi vakavinaka cake kina vei ira, o ira na daukaulotu?
- Vakasamataka na cava na kena ibalebale me vakarogoi na domo ni veivakasalataki (raica na Jekope 3:12; V&V 1:4; 38:41; 63:57–58; 88:81; 112:5; Isikeli 3:17–21; 33:1–12). Vola ena nomu vosa vakataki iko na kena ibalebale kei na sala e rawa ni o muria mo cakava kina.
- Wilika Momani 8 kei na Moronai 1 kei na 10. Ni o wiliwili tiko, tarogi iko, “Na cava a nuitaka tiko o Moronai me baleta na noda gauna? Na cava beka a vinakata o koya me da cakava me baleta na iVola i Momani? Na cava beka au na kaya vei Moronai kevaka a rawa meu vosa vua?” Vola na nomu vakanananu ena nomu ivolaniveisiga ni vuli.
- Vakasamataka na veika a yaco ena nomu bula ka sa vaqacacotaka na nomu ivakadinadina me baleti Josefa Simici kei na Veivakalesui mai. Qai vola e dua na isau ni taro oqo: Na cava beka e sa vukeya mo kila ni rau a rairai vei Josefa Simici na Tamada Vakalomalagi kei Jisu Karisito?

Vuli Vakaveitokani

- Drau veiwaseitaka vakai kemudrau na nomudrau isau ni taro ena “Vakasamataka Oqo” ena itekivu ni iwase.
- Drau veiwaseitaka na nomudrau vakanuinui kei na nomudrau dui gagadre me baleta na nomudrau kaulotu ena gauna o ciqoma kina na nomu kaci ni kaulotu. Ena sala cava soti erau sa veisotari kina na veika o a namaka mai kei na veika o sa mai sota kaya me yacova mai na gauna oqo? Na sala cava e rawa ni o sotava vakavinaka sara kina na veika o a nanamaki tiko mai kina?
- Wilika ka veivosakitaka na “Minister” ena Guide to the Scriptures.
- Digia e dua vei ira na daukaulotu cecere oqo, ka wiliwili na idusidusi sa koto e ra. Ni o wiliwili tiko veivosakitaka na sala e rawa kina vei ira na daukaulotu oqo me ra (1) kila ka yalataki ira ki na nodra ilesilesi, (2) vakaraitaka na ivakarau ni nona rai kei na nona gagadre ki na cakacaka, kei na (3) vukeya ira na tani me ra ciqoma na kosipeli.
Alama (Mosaia 18)   Nifai kei Liai (Ilamani 5)   Paula (Cakacaka 16)
Eroni (Alama 22; 23:1–6)   Pita (Cakacaka 2)
- Ena serenilotu, digia kina e rua na serenilotu ena ulutaga “Vakalesui mai ni Kosipeli” (raica na Tabana 424) Wilika se lagata na serenilotu. Veivosakitaka na ibalebale ni qaqana.
- Wilika vata “Faith,” “Repent, Repentance,” “Baptism, Baptize,” kei na “Holy Ghost” ena Guide to the Scriptures. Wilika ka veivosakitaka na idusidusi vakaivolaniakalou kece sara ena veivosa yadua.
- Wilika vata “Dispensation” ena Guide to the Scriptures. Wilika talega ka veivosakitaka na Vunau kei na Veiyalayalati 136:37.

Bose ni Tikina kei na Koniferedi Vakaiwasewase Lalai

- Sureta e rua se tolu na curu vou mai ki na Lotu me ratou mai wasea na veika eratou sotava ena nodratou saumaki mai. E vakaevei na nodratou nanuma me baleti ira na daukaulotu? Me baleta na veika era vakavuvulitaka na daukaulotu? Me baleta na nodra dina ki na nodra yalayala? Na cava beka e vakauqeta vakalevu duadua na nodra saumaki mai?
- Sureta e dua na veiliutaki vakabete me mai vosa vei ira na daukaulotu me baleta na veigauna vinaka kei na dredre ni kena tarai cake na Lotu ena nomu iwasewase.
- Wiliika na Alama 18 ka veivosakitaka na veitaro oqo: Na cava beka na vakanananu nei Lamonai ena itekivu ni italanoa? A qai veisau vakacava? Na vakanananu cava beka e dodonu me tu vua e dua me rawa ni ciqoma kina na veivakalougatataki ni kosipeli? Wiliika na Alama 34:15–16, ka veidutaitaka kei na italanoa nei Lamonai. Na sala cava e rawa kina me da rawata na loloma uasivi mai na Veisoroavaki nei Karisito?
- Veivosakitaka na ibalebale ni daukaulotu qaqa. Sureti ira na daukaulotu me ra tukuna eso na ivakaraitaki ni qaqa.
- Wasei ira na daukaulotu ki na tolu na iwasewase. Lesia e dua na iwasewase me wiliika na Cakacaka 2:36–38 (Pita), e dua tale na iwasewase me wiliika na Cakacaka 16:25–33 (Paula), kei na iotioti ni wasewase me wiliika na Mosaia 18:8–11 (Alama). Kerei ira na veiwasewase yadua me ra sauma na taro, “Na cava beka era a cakava na daukaulotu oqo me ra vukei ira kina na tani me tubu cake na nodra vakabauti Karisito, veivutuni, ka ciqoma na veipapitaisotaki kei na veivakadeitaki?” Veivosakitaka na veika era sa vulica na daukaulotu mai na veitalanoa oqo ka na rawa ni vukei ira me ra cakacakataka na nodra vakabauta ena nodra sureti ira na tamata me ra veivutuni, papitaisotaki, ka ciqoma na isolisoli ni Yalo Tabu.
- Ni se vo toka e vica na siga me vakayacori na soqoni, lesi iratou e vica na daukaulotu me ra vakasamataka vakatitobu e vica na taro digitaki mai na “Vakasamataka Oqo” ena itekivu ni wase. Kerei ira na daukaulotu yadua me ra vakarautaka e dua na vosa me rua se tolu na miniti me baleta na taro e lesi vei ira. Me soli vei ira na daukaulotu me ra vosa ena gauna ni bose ni tikina se koniferedi vakaiwasewase lalai, ni oti na vosa, me qai veivosakitaki na veika era sa vulica kei na sala e rawa ni ra vakayagataka kina ena nodra cakacaka ni kaulotu.
- Wasei ira na daukaulotu ki na va na iwasewase. Kerea na veiwasewase yadua me ra vola na levu ga ni dina, veiyalayalati, kei na cakacaka vakalotu era rawata ka a vakalesui mai ka vakatakilai mai vua na Parofita o Josefa Simici. Me ra qai wasea na veiwasewase yadua na veika era sa rawata. Sureti ira na daukaulotu me ra wasea se vica na dina ka a vakatakilai ena Veivakalesui mai e dau vakauqeta na nodra bula.

Peresitedi ni Tabana ni Kaulotu

- Ena gauna ni veivakatarogi, dau taroga vei ira na daukaulotu ena veigauna eso me ra wasea vei iko:
  - Na nodra ivakadinadina kei Jisu Karisito.
  - Na nodra ivakadinadina me baleta na kosipeli vakalesui mai kei na cakacaka nei Josefa Simici.
  - Na nodra ivakadinadina me baleta na iVola i Momani.
  - Na nodra vakasama me baleta na nodra inaki vakadaukaulotu.
- Sureti ira na daukaulotu me ra vola ena nodra ivolaniveisiga ni vuli na veika era vakila ni inaki ni nodra cakacaka. Ena dua na gauna ni veivakatarogi, kerei ira me ra wasea na veika era sa vola tu.
- Vakauta e dua na ivola ni veivakacaucautaki vei ira na lewenilotu vou.

Me Vakaevei na noqu Vakarau Vakavinaka ni Laki Veivakavulici?

Vakasamataka Oqo

- Na cava e bibi kina me vulici na kosipeli?
- Ena yaga vakacava noqu vuli vei ira au vakavulici ira?
- Na cava e vuni kena gadrevi vei au meu nanuma matua tiko na ivakavuvuli ni kosipeli i Jisu Karisito?
- E rawa vakacava meu vulica vinaka sara na ivakavuvuli ni kosipeli vakalesui mai nei Jisu Karisito ka vakavakarau me vakavulica vei ira na tani?
- E rawa vakacava meu vakavinakataka cake na noqu vuli vakaiiau kei na vuli vakaveitokani?

Ekaya na Turaga, “Mo kakua mada ni vunautaka na noqu vosa, ia mo vulica taumada mo kila, ena qai sereki na wa ni yamemu, ia kevaka ko sa qai via vunau, sa na soli vei iko na noqu Yalo Tabu mo vunautaka kina na noqu vosa; ia era na qai vakabauta na tamata ena kaukauwa ni Kalou (V&V 11:21). Mo rawa ni veivakavulici vinaka sara, e dodonu mo rawata na kila ka vakayalo. Mo tubu ena kosipeli ka tu ena sala ki na bula tawamudu, e dodonu mo vakamatautaka na vulica na kosipeli (raica V&V 131:6). Na ivakarau ni nomu vuli ka ni ko kaulotu tiko ena vakalougatataki iko ka vukei ira o vakavulica tiko me tubu nodra vakabauta na iVakabula.

Na vuli e veisiga ka gumatua e dau tekivu ena masu. Na vuli e cakacaka ni vakabauta ka vakayagataki kina na galala ni tamata yadua. E vuqa na daukaulotu e dredre vei ira na kila na iwalewale ni vuli e yaga sara. E so era vakararavi vei ira tale e so se ki na dua na parokaramu tuvai me liutaki ira ki na veika me ra vulica kei na kena sala. E dina ni yaga sara na vuli mai vua e dua na qasenivuli vinaka, ia e bibi cake me tiko vei iko e dua na iwalewale vinaka ni vuli. Na rawati ni veika vinaka mai na vuli ena vakatau mai na kaukauwa ni nomu gadreva na vuli, ka vuli ena “yalodina ena lomamudou taucoko”

iVakamacala

(Moronai 10:4) “via kania ka via gunuva na ivalavala dodonu” (Maciu 5:6), ka vakasaqara na veisau ni taro kei na nanuma nei koya na nomu dauvakatataro.

iTavi Qaravi: Vuli Yadua

Raica na itaba kei Josefa Simici ena tabana e liu. Wilika Josefa Simici—Ai Tukutuku 1:11–13. Sauma na veitaro oqo ena nomu ivolaniveisiga ni vuli.

- Na sala cava e liutaki Josefa Simici kina ki na ivakatakila na nona wilika ka vakanananutaka na Jemesa 1:5?
- Ena yaga vakacava na nona vuli ki na veitabatamata mai muri?
- Na vinaka cava e vakayacora ki na nomu bula na nomu digidigi ni vuli kei na vakasaqara?
- Na veika vinaka cava sa vakayacora ki na nomu bula na nomu vulica na kosipeli?

Vuli iVolanikalou

Na sala cava e vinakata na Turaga me da dau vulica kina na kosipeli

2 Nifai 4:15–16

V&V 58:26–28

V&V 88:118

2 Nifai 32:3

Vuli ena Yalo Tabu

Ena gumatua sara na nomu vuli ni ko vakavulici mai vua na Yalo Tabu. Dau tekivuna nomu vulica na kosipeli ena nomu masuta na veivuke ni Yalo Tabu. Ena kauta mai vei iko na kila kei na veivakadeitaki ka na vakalougatataki iko ka vakatara mo vakalougatataki ira talega na tani. Ena tubu na nomu vakabauti Jisu Karisito. Ena tubu na nomu gadreva na veivutuni kei na torocake.

Na mataqali vuli vakaoqo ena vakarautaki iko ki na veiqaravi. Solia na vakacegu, walia na leqa, ka solia na kaukauwa mo vosota me yacova na ivakataotioti. Me rawa vinaka na vulici ni kosipeli, e gadrevi kina na gagadre dina kei na cakacaka. “Ia ko koya sa vakasaqara matua ena kunea; ka na vakatakilai vua na veika vuni ni Kalou, ena kaukauwa ni Yalo Tabu; ia sa yaco vakakina ena gauna oqo, ena gauna sa oti kei na gauna mai muri” (1 Nifai 10:19).

Me vakataki Inosi, ni ko via kania na ivakavuvuli ni bula tawamudu ka vakatara na veivosa oqo me ra “[dromu] sara ki na [yalomu]” (Inosi 1:3) ena dolava na yalomu kei na nomu vakasama na Yalo Tabu ki na rarama kei na kila ka e levu cake sara.

Na vulici ni kosipeli e dua talega na sala ni ciqomi ni ivakatakila (raica Jekope 4:8). E a kaya na Turaga vei Oliver Cowdery: “Ia ko sa sega tiko ni kila na ka bibi oqo; ko sa sega mada ni vakasamataka; ia ko a nanuma ga mo rawata na ka ko sa kerea vei au. Ia au sa kaya vakaidina vei iko, a dodonu mo vakasamataka vakavinaka taumada, kevaka sa dodonu vei iko, mo qai kerea; ia kevaka au kila ni ganita, au na uqeta na yalomu ka na katakata mai na lomamu; raica ko na qai kila sara ni sa dodonu” (V&V 9:7–8). Ni ko vuli tiko, vakarorogo vinaka sara ki na veika o vakasamataka kei na veika o vakila e yalomu, vakabibi me baleti ira o vakavulici ira tiko.

Vuli iVolanikalou

Na cava na itavi ni Yalo Tabu ena noda vukei me da vulica na kosipeli

2 Nifai 32:5	V&V 11:12–14	Joni 16:13
Alama 5:45–46	V&V 39:5–6	1 Korinica 2:9–14
Moronai 10:5	Joni 14:26	

Bulataka na Ka Ko sa Vulica

Ena nomu marautaka tiko na kila ka vakosipeli, ko na via vakayacora na ka ko sa vulica. Segata mo bulataka na ka ko sa kila. Na nomu vakayacora oqo ena vaqacotaka nomu vakabauta, kila ka, kei na ivakadinadina. Na cakacakataki ni veika ko sa vulica ena vakaikuritaka ka vakarabailevutaka na kila ka (raica Joni 7:17).

Ni ko tugana na veivosa ni ivolanikalou kei na nodra o ira na parofita ni gauna oqo ena vuli kei na vakabauta, ena tubu na nomu gadreva mo wasea na kosipeli. Sa yalataki vei iko ni na vukei ira na Yalotabu mo kila na cava mo vakavulica. E kaya na Turaga, “Dou kakua ni lomaocaocataka na ka mo dou kaya; ia mo dou vulica ka nanuma matua tiko na noqu ivakavuvuli; raica ena qai vakavotui mai ena kena gauna na ka me tukuni me baleti ira na tamata yadua” (V&V 84:85).

“Na kilai ni ivunau dina ena veisautaka na itovo kei na ivakarau ni bula. Na vulici ni veidina ena kosipeli ena vakavinakataka vakatotolo cake na ivakarau mai na kena vulici na ivakarau me vakavinakataka na ivakarau.”

—PERESITEDI BOYD K. PACKER
“LITTLE CHILDREN,” *ENSIGN*, NOV. 1986, 17

Vuli iVolanikalou

Na cava e vakavulica na ivolanikalou me baleta na kosipeli?

1 Nifai 10:17–19	V&V 50:19–22	V&V 88:118
V&V 11:21–22		

Vuli ka Vakavakarau mo Vakavulica na Veilesoni

Na veilesoni (ena wase 3) e okati kina na veitaro ni veivakatarogi ni papitaiso, yalayala kei na veivakavuvuli ka dodonu mo vakavulica. Ko na raica talega ena veilesoni na veivakasama yaga me vakavulici. Ia, e sega ni tukuni ena veilesoni na ka kece mo tukuna—se na kedra itukutukuni. Ia, sa nomu itavi mo kilai ira vakavinaka sara na veilesoni ka veivakavulici ena Yalotabu ena nomu vosa vakataki iko. Veivakavulici me rawa vei ira me ra vaqacotaka na nodra vakabauti Jisu Karisito, gadreva na veivutuni, ka vakayacora na veiyalayalati kei na Kalou.

O ira na qasenivuli vinaka era dau segata tikoga me ra vakatubura nodra kila ka kei na rawa ka. E dina beka ni ko na sega ni vakavulica kece na veika ko kila me baleta na ivunau na rabailevu ni nomu kila ka ena tara cake na nomu ivakadinadina kei na nomu rawa ni veivakavulici ena kaukauwa vakayalo. Ko na kila ni ko sa vakayagataki ira vinaka tiko na veilesoni oqo me kedra inaki ena gauna ko:

- Vakasaqara ka muria na Yalotabu ni ko vakarautaka ka vakavulica na veilesoni.
- Segata mo vuli vakaivakarau, maroroya ka bulataka na veivakavuvuli.

iVakamacala

- Drau cakacakataka vata kei na nomu itokani na veika vinaka me baleti ira yadua drau vakavulici ira.
- Raica matua na uto ni veitukutuku kei na ivunau ni drau veivakavulici tiko.
- Tuva na ituvatuva, balavu, kei na totolo ni lesoni me ganiti ira o vakavulica.
- Veivakavulici vakavuqa mai na ivolanikalou me matata ka veirawai.
- Cavuta wasoma nomu ivakadinadina.
- Vukei ira na tani me ra vakayacora ka maroroya na veiyalayala ka vakanamata ki na papitaiso kei na veivakadeitaki.
- Na nomu vakayacora na veika oqo ena vakatarai iko mo vukei ira na tani ena nodra rawata e dua na ivakadinadina me baleta na kosipeli vakalesui mai nei Jisu Karisito.

Ena nomu tekivuna nomu kaulotu, ko na gadreva mo kila na ituvatuva ni itukutuku ka rawata na sala ni veivakavulici e veiganiti kaya. Ni tubu tiko nomu veiqaravi, ko na vinakata mo vakatitobutaka nomu kila ka ka vakakina nomu iwalewale matau ni veivakavulici. Ni ko vakarautaki iko mo veivakavulici, ko na vinakata beka e dua nomu ituvatuva ni lesoni ka na rawa kina vei iko mo veivakavulici ena Yalotabu ka vukei ira e so me ra yalayala ka maroroya. Na veituberi era vakaturi mo vakayagataki ira ena nomu kaulotu. Ia, kakua ni nanuma ni dodonu mo vakayagataki ira kece ena veigauna. Ia, vakayagataki ira ke gadrevi ka vakakina ena veituberi ni Yalotabu. Kevaka ko vulica tiko e dua na vosa vou, vakayagataka taumada na veituberi oqo ki na nomu vosa ka qai tarava na vosa ni nomu kaulotu.

- **Raica matua na veiyalayala kei na veitaro ni veivakatarogi ni papitaiso.** Veivakavulici me rawa ni ra yalayala kina na tamata ka vakavakarau ki na papitaiso kei na veivakadeitaki. Mo kila vinaka na veitaro ni veivakatarogi ni papitaiso kei na veiyalayala ni veilesoni. Vulica na veika ka dodonu me kila, vakila, ka vakayacora e dua mai na nomu veivakavulici. Dau cakacakataka vata kei nomu itokani na ivakamacala ni veivakavuvuli oqo ena nomudrau vosa ga vakataki kemudrau ena vosa e matata ka kaukauwa.
- **Vulica ka bulataka na ivunau.** Na ivunau sa ikoya na yavu ni lesoni. Vulica ena masumasu na ivolanikalou, lesoni, kei na veitikidua, “Vakasama ni Veivakavulici,” kei na ivola taucoko ni kaulotu me nomu kina na kila ka maucokona ni ivunau. Vakasaqara na veivola ka tokona na ivunau ni veilesoni. Tugana ki na vakasama na ituvatuva ni veivakavuvuli ni vunau. Bulataka na veika ko vulica. Vola na veika ko vulica ena nomu ivolaniveisiga ni vuli. Wasea kei ira na vo ni daukaulotu na veika ko sa vulica.
- **Tuvanaka ka vakalekalekataka na veika me vakavulici.** Ni ko vakarautaki iko mo vakavulica me matata na ivunau ena kaukauwa vakayalo, tuvanaka ka vakalekalekataka na ka mo vakavulica ena dua na ituvatuva vakalesoni. Raica matua na ivunau, na veitaro ni veivakatarogi ni papitaiso kei na veiyalayala ena veilesoni. Okata vata ena nomu ituvatuva e so na ivolanikalou, veitaro kei na ivakaraitaki. E dodonu me na duidui me ra veidonui vata

na balavu ni gauna ni nomu veivakavulici. E sega soti ni ganita mo cakava e dua na ituvatuva vou ni leseni me baleti ira na dauvakatataro yadudua, ia e dodonu mo vakavinakataka ka vakayaco veisau kina me ganita nodra gagadre o ira o vakavulici ira tiko. Ena nomu bulia taumada e dua na ituvatuva ni leseni, segata me matata ka lekaleka. Vakatorocaketaka nomu ituvatuva ni leseni ni tubu tiko nomu kila nomu itavi.

- **Raica matua na gagadre.** E dina ga ni da okati kece ena ivunau ni kosipeli, mo moica nomu iwalewale ni veivakavulici me sotava na nodra gagadre o ira o vakavulici ira. Ena nomu vulica na ivunau ka bulia tiko na kena ituvatuva, vaqara na veisala ka rawa mo vakavinakataka kina na iwalewale o vakayagataka me sotava na gagadre. Taleva lesu ka vakavinakataka ira na veisau oqo ni ko vakavakarau ki na veivakavulici tale e so. Mo kila vinaka na veisureti o na vakayacora. Raica matua na inaki bibi ni nodra vukei o ira o vakavulica me ra ciqoma na kosipeli vakalesui mai nei Jisu Karisito ena papitaiso kei na veivakadeitaki.
- **Tu vakarau mo saumi taro.** Me vaka e dua na daukaulotu ko na rogoca e vuqa na taro. Vola na veitaro oqo ena nomu ivolaniveisiga ni vuli. Vakasaqara ena ivolanikalou kei na veiivolavakarau tale e so na isau ni taro. Masulaka na kila ka. Vola na isau ni taro ena nomu ivolaniveisiga ni vuli. Taleva na veika ko sa kunea kei ira na vo ni daukaulotu. Vakuria e so na taro dau tarogi wasoma kei na kedra isau ena nomu ivolaniveisiga me idusidusi.
- **Vakavulica na leseni.** Na veivakavulici e dua na iyaragi kaukauwa ni kena vakatuburi na nomu kila ka kei na rawa ka. Ena gauna ni nomu vulici ira na ivunau ka tuvanaka na ituvatuva ni leseni, vakavulica na nomu itokani kei ira na vo ni daukaulotu. Tovolea na veivakamacala vovou, na iwalewale, kei na kila, veitaro kei na sala me ra sureti kina na tani me ra yalayala. Taroga na veivakasama kei na vakatutu e so.
- **Dikeva na nomu veivakavulici.** Ni oti na veivakavulici yadua, dikeva na vinaka ni nomu itavi. Ko a raica matua li na ivunau? Ko a sureti ira li na dauvakatataro me ra veivutuni, vakayacora ka qai maroroya nodra veiyalayalati? Ko a cakacakataka li na nomu vakarautaki ira ki na papitaiso kei na veivakadeitaki? Ko vakayagataka li e so na taro veirawai? Ko a wasea li nomu ivakadinadina? Ko a taro yaca soli li? Veiveisautaka nomu ituvatuva ni leseni ni ko toro cake tiko.
- Tomana nomu vakasaqara na kila ka titobu ena ivunau ni ko vulica tiko na leseni. Cakacakataka na veivakavulici ena kaukauwa levu. Ni ko vuli ena masumasu kei na vakabauta ena tubu na nomu kila kei na ivakadinadina. Ia, kakua ni vakavulica taucoko na ka ko kila. Vakavulica vakamatata, ena sala rawarawa ka yavutaki ena gagadre yadudua, na itukutuku, ka muria na Yalo ni veivakavulici “na ka me tukuni me ganiti ira na tamata yadua” (V&V 84:85).

Veivosa iVakamacala

E tu vei keda na itukutuku kaukauwa ka duatani na kena vosa. Me vaka ga ni duidui na ivakarau ni nona vosa e dua na vuniwai ena nona rumu ni gade e vale mai na kena ena nona rumu ni veisele, sa vakakina o iko mo vulica mo vosa vei ira era vulagi ki na noda itukutuku me ra kila rawa na veika o vakavulica.

Ni vakarau me ra vukei na tani me ra kila na veivosa sega ni kilai levu, vulica na ituvatuva ni veika sa vakayacori kei na kena ivakavakayagataki ena “ Vakasama ni Veivakavulici: ena iwase ni leseni yadua. Mo kilai ira vinaka kei na kedra ivakamacala sa vakarautaki tu. Vakayagataka na Tudei ena Vakabauta kei na Guide to the Scriptures me kunei kina na ivakamacala ni veivosa tale e so. Vola na ivakamacala oqori ena nomu

iVakamacala

ivolsaniveisiga ni vuli. Wasea na veivakamacala vua na nomu itokani kei ira na tani me raici kina se o sa kila. Kevaka e sega ni ra matata na ivakamacala vei ira tale e so, raica lesu na nomu ivakamacala ka yavutaki mai ena veiyaya ni vuli ko sa vulica oti.

Ena nomu veivakavulici tiko, tovolea mo vakila ni ko vakayagataka e dua na vosa se ivakavuvuli vou vua e dua ko vakavulica tiko. Taura e dua na gauna mo vakamacalataka na veivosa se ivakavuvuli vovou. Nanuma mo veivakavulici me rawa kina vei iko kei ira o vakavulica mo ni “veivakavulici ka marau vata” (V&V 50:22).

iTavi Qaravi: Vuli Yadua

Vuki ki na lesoni “Na iTukutuku ni Veivakalesui mai ni Kosipeli i Jisu Karisito” ena wase 3. Wilika na ivakamacala bibi ena wase, “Vakasama ni Veivakavulici.” Digia e tolu tale na vosa ena lesoni ko na via vakamacalataka. Vakamura na veivakaturi e cake ena nomu bulia e dua na kedra ivakamacala yadua.

Vakasama kei na Vakatumu ni Vuli

Na vakasama kei na vakatumu ena iwase yadua oqo ena yaga vakalevu ka veilaveti vakayalo sara kina na nomu gauna ni vuli. Vasamataka na veika oqo ni ko navuca tiko na nomu:

- Dau tekivu ena masu.
- Dau navuca na veitavi qaravi ni vuli ka na tara cake na nomu vakabauta na iVakabula ka vuavuai vinaka kina na nomu gauna.
- Tuva na nomu vuli me baleti ira na tamata, nodra gagadre, ka vakarautaki ira ki na papitaiso, veivakadeitaki, ka vosota me yacova na ivakataotioti. Vola nomu ituvatuva ni vuli ena nomu ivola ituvatuva ni veisiga.
- Navuca nomu vuli ena taro oqo: Na cava au na vakavulica nikua? Au na navuca vakacava noqu vuli me vukei ira vinaka au vakavulica? Na veivakasama kei na veivakatutu cava mai na iwase oqo au na vakayagataka ena noqu vuli?

Ena nomu navuca tiko nomu veitavi qaravi ni vuli, vakatovotototaka ena veivakasama kei na veivakatutu sa koto oqori se na veivakasama tale e so o vulica mai vei ira tale na so.

Vakayagataka ka Bulataka na Veika ko Vulica

- “Vakatauvatana” vei iko na veika o vulica (raica 1 Nifai 19:23).
- Tuvana na veinavunavu mo bulataka kina na veika o vulica.
- Vakaisosomitaka na yacamu ena dua na tiki ni ivolanikalou me vaka ga ni volai vei iko.
- Tarogi iko, “meu veisautaki au vakacava me vaka na ka au sa vulica?” Tuva na lalawa veiganiti.

iTavi Qaravi: Vuli Yadua

Digia e dua vei ira na tikina oqo. Ni ko wilika ka vakasamataka tiko na nomu tikina digitaki, vakasaqara e rua se tolu na sala o rawa ni vakayagataka kina ena nomu bula.

- 2 Nifai 31
- Alama 32:26–43
- Moronai 7:32–48

Tovolea mo kila se sa vakaevei tiko na vinaka ni nomu bulataka na veivakavuvuli o vakavulica. Digia e dua na sala sa rawa mo tubu kina, ka navunavuci mo vakayacora vakakina.

iVakamacala

Vaqara, Vakasamataka, ka Nanuma

- Tu vakarau. Vakaukauwa yago, sili, ka masu ni bera ni ko vuli.
- Vuli ena dua na desi se teveli ka rawa ni ko volavola kina (sega ni davo tiko se dabe ena nomu loga), tuvalaka na veigacagaca ni nomu vuli ka tu vakarau.
- Masu ka kerea na kila ka.
- Vuli vakaiulutaga.
- Tarogi iko, “Na cava e kaya tiko o koya e vola? Na cava na uto ni itukutuku? E vakayagataki vakacava vei au?”
- Raitayaloyalotaka na ka ko vulica. Me kena ivakaraitaki, vakananuma se a vakacava li na nona a duri tu e mata ni nodra tui na Leimani o Amoni.
- Vulica na veivosa ni parofita bula (ena valenivola ni daukaulotu vakadonui kei na veimekesini ni Lotu).
- Vola ena nomu ivolaniveisiga ni vuli na veitaro ka tu vei iko, ka vakayagataka na ivolanikalou, nodra vosa na parofita ni gauna oqo, kei na veiyaya ni vuli mo kunea kina na kedra isau.
- E dua bulu na tiki ni ivolanikalou ena umani tu kina e vica na veivakasama. Toqa na rukudra se makataki ira na vosa se malanivosa me rawa ni o kila na kedrau duidui e dua na vakasama kei na dua na tikina.
- Wasea na veika o sa vulica kei ira na vo ni daukaulotu. O na rawa ni vulica e vuqa na ka ena nomu vakamacalataka e dua na ivunau se ivakavuvuli vua e dua tale.
- Makataka nomu ivolanikalou ka volavola e loma. E sau, vola e so tale na veitikina ka vakamatatataka na tikina ko vulica tiko.
- Wiligusutaka na ivolanikalou e vakamacalataka ka tokona na veivakavuvuli o vakavulica.

Vakayagataka na iVurevure ni Vuli

- Vakayagataka na iVolanikalou e tabaka na LDS (Topical Guide, Bible Dictionary, Joseph Smith Translation, Index ni Triple combination, chapter headings, footnotes kei na mape).
- Vakayagataka na lesoni ni daukaulotu, valenivola vakadonui ni daukaulotu, veimekesini ni Lotu kei na ivola dusidusi oqo.
- Taleva na veiulutaga vakaiwasewase ena ivolanikalou. Na veitalevi lesu oqo era na soli vakasama ena veika mo vaqara ena iwase.
- Vakayagataka na nomu ivolaniveisiga ni vuli mo lavetaka kina ka tuvalaka na veika ko vulica tiko. Dau taleva vakawasoma na vakasama o sa vola. Tuvalaka nomu ivolaniveisiga me rawa ni o nanuma totolo na veika o sa vulica rawa.
- Vakayagataka na ivola dusidusi oqo me vaka e dua na ivola ni volavola. Vakayagataka na vanua ni volavola mo vola kina na veika o nanuma kei na nomu vakasama.
- Vulica na veiwase ni ivolanikalou ka ra tuvai tu ena ivola dusidusi oqo. Vola ena ivola dusidusi oqo se nomu ivolaniveisiga ni vuli na veitiki ni ivolanikalou tale e so o sa kunea.

Raica na iYaloyalo Raraba

- Raica vakarabailevu, ena wiliki vakatotolo ni ivola, wase, se vica na iyatuvosa se ena talevi ni ulutaga. Raica mo kila vinaka na lewena kei na ivakaleka.
- Tovolea mo vola na uto ni vakasama ena dua na iyatuvosa se parakaravu lekaleka.
- Vakayagataka na ivolanikalou kei na mape ena itukutuku makawa ni lotu mo vulica kina na jiokaravi, veiyawaki ni vanua, draki kei na yalava.
- Taleva na ituvatuva ni veika e yaco kei na ivakarau vakavanua. Wilika na itukutuku makawa ena ‘Guide to the Scriptures’ kei na ivakaleka ni wasewase, kei na iwase.

iTavi Qaravi: Vuli Yadua

Wilika na ivakaleka ni iwase e ra ka qai vola e dua na ituvatuva matailelevu ka vakamacalataka na vanua, veika bibi, kei na ivunau bibi ni ivola yadua.

1 Nifai

Mosese

Cakacaka

Dikevi na Kena Matailalai

- Vaqara e so na vosa bibi ka raica mo kila vinaka na kedra ibalebale. Vakayagataka na ivakamacala e ra, “Guide to the Scriptures,” se dua tale na matuavosa me baleta na kedra ivakamacala.
- Vaqara e so na vosa veisemai, me vaka na *o koya gona o ya, kei na vakadua tale vakaoqori, koya gona*, kei na so tale. Qai raica na kedra veiwekani na veiyatuvosa e liu ka vakakina na kena era muri mai.
- Vakayagataka na “Guide to the Scriptures” mo raica se vakayagataki tiko vakacava ena veivakasama tale e so na vosa vata oqori se era vakayagataka tiko vakacava na veiparofita tale e so.
- Vaqara e so na vosa se iyatuvosa sega ni kilai levu ka segata mo kilai ira vinaka.

Makataki iVolanikalou

Na makataki ni nomu ivolanikalou e rawa ni vukea na nomu vakasamataka vakati-tobu e dua na iwase se ivunau ni kosipeli. E rawa mo makataka na nomu ivolanikalou ena vuqa na sala. Raica e dua na sala ka na vinaka vei iko. E koto e ra e so na sala ni makataki ivolanikalou.

- Vakayagataka na penikau se maka kala. Levea na vakayagataki peniwai ka rawa me takava na yasa kadua ni pepa.
- Damuloataka, toqa na rukuna, viribaita se lainitaka e taudaku na tiki ni dua na tikina, se tikina taucoko, se vica na tikina.
- Levea na makamakataki vakasivia. Ena yali na inaki vinaka kevaka o sega ni kila vinaka na makamakataki, baleta ni sa rui levu na nomu ivakamacala, laini kei na roka.
- Lainitaka ga e vica na vosa mo rokataka kina na tikina, iwase se veiyatuvosa.
- Wirina e vica walega na vosa bibi, ka vakayagataka na veilaini dodonu mo sema na vosa veiwekani voleka.
- Ni yaco me ra veiwekani e so na tikina se veiyatuvosa, nabataki ira ena tutu ni pepa se tikina.
- Vakayagataka na ivakamacala e ra me nomu ivurevure ni makamakataki kei na ivakamacala ni ivolanikalou.

- Biuta e dua na ivakatakilakila (me vaka na itoqa) ena tutu ni pepa me baleti ira na veitikina o vakila ni bibi me nanumi.

Na makataki ni nomu ivolanikalou e dodonu me vukei iko ena nomu vakayagataka na veika o vulica kei na nomu vakavulici ira tale e so. Tara e dua na iwalewale ka na rawa ni vukei iko ena nomu rawata na inaki vakadaukaulotu.

iTavi Qaravi: Vuli Yadua

O cei vei ira na vakatutu o se bera ni tovolea? Raica e dua na veivakaturi mai na “Vakasama kei na Vakatutu ni Vuli” mo tovolea ena nomu iwasewase ni vuli yadua se vakaveitokani ka tarava.

Nanuma Oqo

- Na nomu vakamuria tiko na nomu gagadre mo vuli, e ka bibi ki na nomu vakabulai kei na nomu rawa ka vakadaukaulotu.
- O na kila rawa na kosipeli ena vuli, vakabauta kei na kaukauwa ni Yalo Tabu.
- Na vuli e ka ni reki ka kauta mai na veivakalougatataki.
- Na vuli yadua kei na vuli vakaveitokani e veisiga ena vakaukauwataka na nomu vakabauta kei na nomu rawata mo veivakavulici ena Yalotabu.
- Vakayagataka na iwalewale e so ni vuli ka na rawa kina ni vakaibalebale ka rekitaki na vuli.

iVakamacala

Vakasama ni Vuli kei na kena Bulataki

Vuli Yadua

- Raica vakanaba se evei o tu kina ena veika oqo (1 = sega, 3 = so na gauna, kei na 5 = voleka ni gauna kecega).
  - Au dau nanumi ira au vakavulica niu vuli tiko.
  - Au dau veinanuyaka ena siga taucoko na veika au vulica ena mataka lailai.
  - Niu dau vuli tiko au dau vakasamataka e so na vakasama ka se sega vakadua ni yaco e liu.
  - Au dau vola e so na ivakamacala vakayalo kei na veivakamacala ena kena vanua dodonu.
  - E dau lutu noqu moce niu vuli tiko.
  - Au dau nanamaki ki na vuli yadua.
  - Au dau nanamaki ki na vuli vakaveitokani.

Taleva nomu isau ni taro. Na cava o vakayacora vinaka tiko? O diva li me a duatani na nomu isau ni taro? Navuca e dua se rua na lalawa ka na vakavinakataka na ivakatagedegede ni nomu vuli.

- Taleva na veitaro ena “Vakasamataka Oqo” ena itekitekivu ni wase oqo. Era vakauqeta vakacava na nomu vuli na veika oqo.
- Taleva na “Vakasama kei na Vakatumu ni Vuli.” Taurivaka e dua na vakatumu ko se sega ni vakayagataka, tovolei ira na vakasama oqo ena nomu gauna ni vuli yadua.
- Wilika na Vunau kei na Veiyalayalati 138:1–11. Sauma na veitaro oqo ni ko wilika tiko na veitikina oqori:
  - Na cava e dodonu me vakayacora o Peresidedi Smith me rawa kina ni tadola na nona vakasama?
  - Na cava e a vakila me baleta na ivunau e a vakasamataka tiko?
- Wilika na ivakamacala ni knowledge ena “Guide to the Scriptures” ka vakakina na idusidusi e salavata. Ena nomu ivolaniveisiga ni vuli, vola e dua na isau ni taro “Na kila ka cava e rawa ni vukei au meu veiqaravi vinaka sara vakadaukaulotu?”
- Digia e dua na ivunau mai na Wase 3 ko na via kila vakavinaka cake. Vola ena nomu ivolaniveisiga ni vuli na veitaro ko na via sauma. Vulica vinaka sara ena dua na gauna vinaka na ivunau oqori (vica na siga), ka masulaka vakatabakidua me vakarabailevutaka na nomu kila ka. Vola na ka o vulica.
- Wilika 1 Nifai 10:17; 11:1–6. Ena gauna o wilika tiko kina na veitikina oqo sauma na taro “E a rawa vakacava vei Nifai me vulica na ka e kila o tamana?”

Vuli Vakaveitokani

- Drau wilika vata na wase oqo. Taroga na taro, “Na cava na vuni noda vakasaqara na rarama vakalou?”

V&V 11:11–14

Joni 8:12

Same 119:105

V&V 84:43–47

- Drau wilika vata e vica vei ira na iwase e ra, drau veivosakitaka na veivakalougatataka ka salavata mai na vulici ni vosa ni Kalou. Na wase cava ena vukei ira vakavinaka na vakavulici tiko?

1 Nifai 10:19	Alama 32:42–43	V&V 130:19
2 Nifai 32:3	Alama 37:44–46	Guide to the Scriptures, “Scriptures,” ulutaga
Mosaia 1:6–7	Alama 49:30	lailai: “Value of the scriptures,” 221–22
Alama 17:2–3	V&V 90:24	

Bose ni Tikina kei na Koniferedi Vakaiwasewase Lalai

- Digia e dua na iulutaga mai na dua vei ira na leseni ni daukaulotu ko sa vulica vinaka oti. Vakayacora oqo:
  - Wasea e rua se tolu na veika bibi mai na nomu vuli ka veivuke ena nomu vakavulica na leseni oqori.
  - Vakamacalataka na sala ni vuli ko a vakayacora ka vukei iko mo raica na veika bibi oqori (ko wiliwili vakacava, na veiyaragi ko vakayagataka, na veitaro ko a vakadikeva voli kei na so tale).
  - Vakaraitaka na sala ni nomu vola ka tuvalaka na veika ko vulica rawa.
  - Ke vakatara o gauna, kerei ira e vica tale na daukaulotu me ra vakayacora vakakina.
- Na veitavi qaravi oqo sa rawa me qaravi yadua se vakailawalawa lalai. Vakasalataka ira na daukaulotu me ra digia e dua vei ira na taro oqo (se ko na via bulia ga vakai iko e so na nomu taro). Me ra vola na taro.
  - Na cava sa rui bibi kina na veimatauvuale ena ituvatuva ni Kalou?
  - Na cava e yaco kina vei ira na tamata na veivakatovolei kei na leqa?
  - Na cava na itavi ni Yalotabu ena saumaki mai?

Vakamacalataka ni na soli vei ira e lima ki na vitu na miniti me ra:

  - Vaqara e rua na tiki ni ivolanikalou ka sauma na taro.
  - Vola e dua na ivakamacala rawarawa me baleta na nodrau sauma na taro na tikina e digitaki oqori.
  - Vakamacalataka na ka erau na vakayacora me rau na nanuma tiko kina na isau ni taro.
  - Vakamacalataka na ka erau na vakayacora me vakadikevi vakatitobu kina na taro.

Sureta e vica na daukaulotu (se ilawalawa lalai) me ra wasea nodra isau ni taro. Veivosakitaka na nodra ivakamacala.
- Kerei ira na daukaulotu me ra vola e dua se rua na taro me baleta na ivakavuvuli kei na ivunau ni kosipeli mai na dua vei ira na leseni ena wase 3 na kena era na via kunea ka kena isau. Kerei ira na daukaulotu me ra wasea vakailawalawa na taro. Me baleta na veitaro yadua, veivosakitaka na veika oqo:
  - Ena vakalougatataka vakacava na nona bula na daukaulotu na saumi ni taro oqo?
  - Ena vakalougatataka vakacava na nodra bula na dauvakatataro?
  - Ena kunea vakacava e dua na daukaulotu na isau ni taro?

iVakamacala

- Kerea e vica na daukaulotu me ra wasea e dua na ivakavuvuli ni kosipeli ka wasea vei ira o nodra itokani. Kerei ira me ra vakamacalataka na ivakavuvuli kei na sala e vakavulica kina vei ira o nodra itokani.
- Wasei ira na daukaulotu vakaveitokani se vakailawalawa lalai. Lesi ira yadua na ilawalawa me ra wilika e yadua na wase mai na iVola i Momani. Me ra digia e dua na vakasama mai na iwasewase ena wase “Vakasama kei na Vakatumu ni Vuli” o ira na ilawalawa yadua. Sureti ira yadua na ilawalawa me ra vakayagataka na vakatumu yadua ni ra wilika vata tiko nodra iwase. Vakatarua e 15 ki na 20 na miniti ni wiliwili kei na veivosaki. Me ra vakamacalataka na ilawalawa yadua na vakatumu era vakayagataka, na gumatua ni veivakaturi, kei na veika era vulica.
- Sureti ira yadua na daukaulotu me ra nanuma e dua na italanoa se ka e a yaco ena ivolanikalou ka vakaibalebale vua (me vaka na nona tadra o Liai na Vunikau ni bula, na vunau nei Penijamini na Tui, na ivunau mai na Ulunivanua, se na Nona rairai vei ira na Nifai o Karisito. Sureti ira na daukaulotu me ra droinitaka se vakamacalataka na nodra na raitayaloyalotaka na veika oqo. Sureti e rua se tolu na daukaulotu me ratou wasea na veika eratou raitayaloyalotaka. Kerei ira tale e so me ra talanoa ka veidutaitaki ira ki na veivunau ena dua vei ira na leseni. Wilika na Moronai 10:3 ka veivosakitaka na bibi ni vakasamataki vakatitobu ni kila ka vakayalo.

Peresitidi ni Tabana ni Kaulotu

- Sureti ira na daukaulotu me ra kauta mai na nodra ivolaniveisiga ni vuli ena veivakatarogi. Sureti ira me ra wasea kei iko e dua na lewe ni ivolaniveisiga.
- Ena gauna ni veivakatarogi taroga na veitaro oqo:
  - Na cava soti o vakila ena nomu gauna ni vuli ivolanikalou ka ra se qai oti ga oqo.
  - Na cava e dua na ivakavuvuli ni kosipeli ka se qai vakavulica walega vei iko o nomu itokani.
  - Na wase se wasewase cava ni ivola dusidusi oqo e vukei iko duadua vakalevu ena macawa rua sa oti?
  - Na cava o vakayacora tiko ena nomu vuli yadua ka vukei iko mo vulica e levu sara na ka?
- Ena gauna ni koniferedi vakaiwasewase lalai, sureti ira na daukaulotu me ra wasea na veika vakaibalebale vakalevu ki na nodra bula ena nodra vuli yadua kei na vuli vakaveitokani.
- Ena gauna ni koniferedi vakaiwasewase lalai, solia na gauna vei ira na daukaulotu me ra wasea e so na vakasama mai na nodra vuli yadua.
- Wasea kei ira na daukaulotu na vei rai titobu ka yacovi iko ena nomu vuli yadua. Wasea na lewe ni nomu ivolaniveisiga ni vuli kei na nomu ivakadinadina me baleta na bibi ni vulici ni kosipeli.
- Ke rawa vei iko dau tomani ira na veitokani ena nodra vuli vakaveitokani.
- Ena gauna ni veivakatarogi, sureti ira na daukaulotu me ra wasea e dua na nodra ituvatuva ni leseni mai na dua vei ira na veileseni ni daukaulotu. Taroga se cava na kedra ibalebale vei ira na veivunau oqo.

Na Cava Meu Vulica ka Vakavulica?

Na veilesoni ena iwase oqo era koto kina na ivunau, ivakavuvuli, kei na ivakaro e dodonu mo vulica, vakabauta, lomana, bulataka, ka vakavulica. Sai ira oqo na veika era sa veivakaroti kina vei keda o ira na parofita kei na iapositolo bula me da vakavulica. Era sa tuvai koto me rawa kina vei keda me da vukei ira na tani me ra kila vakamatata na ivakaro i Karisito.

Sa koto oqo na veilesoni ena iwase oqo:

- Na iTukutuku ni Kena Vakalesui mai na Kosipeli i Jisu Karisito
- Na Yavu ni Veivakabulai
- Na Kosipeli i Jisu Karisito
- Na iVakaro
- Lawa kei na Veicakacaka vakalotu

Vakavuvulitaka na imatai ni va na lesoni ni se bera na papitaiso. Raica me na rawa ni ra papitaiso ka vakadeitaki vakalotu o ira o vakavulica, ena nodra yalayala ka maroroya na veika era yalataki ira kina ena lesoni oqo.

Era na liutaka na daukaulotu tudei na kena vakavuvulitaki na lesoni ni se bera na papitaiso ena nodra veivuke na daukaulotu ni tabanalevu kei ira na lewenilotu tale eso. Ni sa oti na papitaiso sa na vakavulici tale vei ira na lewenilotu vou na imatai ni va na lesoni, ka vakakina na “Lawa kei na Veicakacaka vakalotu.” Me ra qai lewa na veiliutaki ni tabanalevu se me ra na liutaka na daukaulotu tudei se o ira na daukaulotu ni tabanalevu na kena laurai me vakavuvulitaki na veilesoni oqo kei na balavu ni gauna me ra na vakaitavi tiko kina na daukaulotu tudei. Vakauqeti ira na lewenilotu vou yadua me ra maroroya na veiyalayala kece sara era sa yalataki ira kina ena lesoni oqo.

Mo dau vakayagataka talega na veilesoni oqo ena vuli yadua kei na vuli vakaveitokani, ena bese ni tikina ni kaulotu, kei na veigauna ni veituberi tale eso. ni o vulica na ivolanikalou ka tugana ki yalomu na ivunau ena veilesoni oqo, ena qai solia vei iko na Yalotabu ena kena gauna taudonu na veika mo na tukuna ka vakayacora mo vukei ira kina na tani me ra rawata e dua na ivakadinadina me baleta na dina ni ivakavuvuli.

iVakamacala

The Sermon on the Mount, mai vei Carl Bloch. Taumada ena valenilotu mai Frederiksberg Castle, e Denmark. Vakayagataki ena veivakadonui mai na valeniyau maikawa e Frederiksberg. Kikua ni lavetaka.

Me vaka ni o daukaulotu, sa nomu itavi mo veivakavulici mai vu ni yalomu ena Yalotabu. Eratou kaya kina vaqo na Mataveiliutaki Taumada kei na Kuoramuni ni iApositolo Le Tinikarua: "Na noda inaki me da vakavuvulitaka na itukutuku ni kosipeli vakalesui mai ena dua na kena ivakarau me rawa kina ki na Yalotabu me veidusimaki vei rau na daukaulotu kei koya e vakavulici. Ena yaga me vulici na ivakavuvuli ni [veilesoni], ia oqo me na kakua ni vakavuvulitaki na veika sa tu rawa tu ga ena noda vakasama. Sa dodonu me na galala tu na daukaulotu me na vakayagataka na nona vosa ga vakataki koya me vaka na veivakauqeti ni Yalotabu. E sega ni dodonu me cavuqaqataka ga na veika sa tu rawa ena nona vakasama, ia me tukuna mai na veika e tu e yalona ena nona vosa ga vakataki koya. E rawa ni gole tani mai na ituvatuva ni lesoni, me vakavuvulitaka na veika e vakauqeti kina, me vaka na veika e taleitaka se gadreva o koya na dauvakatataro. Me tukuna sara ga na veika e basika e yalona kei na nona vosa ga vakataki koya, sa dodonu me wasea na nona ivakadinadina me baleta na dina ni veika e vakavuvulitaka" ("iTukutuku ni Cakacaka ni Kaulotu," ivola ni Mataveiliutaki Taumada, 11 Tise. 2002). Ni drau vulica tiko kei na nomu itokani na veilesoni ka vakarautaki kemudrau mo drau veivakavulici, mo drau nanuma dei tiko na ivakaro oqo. Drau vakadeitaka mo drau vakavuvulitaka kece sara na ivunau ena veilesoni oqo.

Vakavo ga kevaka o sa vakauqeti mai na Yalotabu, sa dodonu mo na solia na lewe kece sara ni imatai ni tolu na lesoni ena kena ituvatuva e tabaki koto kina. E rawa ni okati talega kina eso na ivakaro kevaka e ganita vakakina se me vakavuvulitaki me vaka ni ra lesoni vakataki ira.

Na veilesoni yadua e tuvai kina na taro ni veivakatarogi ki na papitaiso, na yalayala, kei na ivunau mo vakavuvulitaka. Vulica matua sara na ivunau. Mo vakanamata tikoga e veigauna mo vukei ira o vakavulica tiko me ra cakava ka maroroya na yalayala. Vakayagataka na taro ni veivakatarogi ki na papitaiso mo vakarautaki ira kina o vakavuvulitaka me baleta na papitaiso kei na veivakadeitaki. Na lesoni sa koto talega kina na veivakatutu e so me baleta na veivakavulici. Vakayagataka na vakatutu e so oqo me vaqaqacotaka na nomu vakavakarau kei na veivakavulici.

Na iTavi ni Cavuqaqa

Mo rawa ni cavuqaqataka na ivolanikalou mo vakayagataka ena nomu veivakavulici. Tovelea me tu ena nomu vakasama na ituvatuva ni veitikina vakaivunau ena veilesoni yadua ni daukaulotu. Kemuni na daukaulotu o ni na vulica e dua tale na vosa, sa dodonu me vakanamata tiko na nomuni vulica na vosa vou oqori me baleta na nomuni vakavakarau mo ni vakavulica na lesoni ni daukaulotu. Sa dodonu mo ni segata me rawa ni cavuqaqataki na veivosa, na malanivosa, na ituvatuva ni yativosa, kei na veimalanivosa leleka vakaivunau me vaka era volai kina ena lesoni, ia ena gauna ga e sa vakaibalebale kina vei keda. Kakua ni segata mo cavuqaqataka na lesoni taucoko.

Veivakavulici Vakamatata

Ena mua ni imatai ni tolu na lesoni sa koto kina eso na vosa ka na rawa beka ni matalia vei ira o vakavulica. Vulica mo rawa ni vakamacalataka na ibalebale ni veivosa oqori, me matata kina. Ni o veivakavulici, segata vakaukauwa mo vakarawarawataka na kena kilai na itukutuku.

Vuli iVolanikalou

Na cava e dusimaki vei iko mo vakavuvulitaka?

Mosaia 18:18–20

V&V 43:15–16

V&V 52:9

Na cava na vuna e dodonu kina mo vulica na ivunau ena lesoni?

Alama 17:2–3

V&V 84:85

Na iTukutuku ni Kena Vakalesui mai na Kosipeli i Jisu Karisito

iVakamacala

© 1991 Greg K. Olsen. Kavaa ni liletaika.

Nomu iNaki

Ni o veivakavulici, vakarautaki ira na dauvakatataro o vakavulica tiko me ra rawata na veika e gadrevi me rawa kina na papitaiso me vaka e vakavuvulitaki ena Vunau kei na Veiyalayalati 20:37 ka vakakina ena taro ni veivakatarogi ni papitaiso. Na sala vinaka duadua ena rawati kina oqo sai koya me ra sureti na vakatataro ena lotu me ra vakayacora ka maroroya na veiyalayala sa tuvai koto e ra.

Taro ni Veivakatarogi ni Papitaiso

- O vakabauta li ni Tamada Tawamudu na Kalou?
- O vakabauta li ni Luve ni Kalou o Jisu Karisito, na iVakabula ka Dauveivueti kei vuravura?
- O vakabauta li ni sa vakalesui mai vua na Parofita o Josefa Simici na Lotu kei na kosipeli i Jisu Karisito?
- O vakabauta li ni [o koya na Peresitedi ni Lotu ena gauna oqo] e parofita ni Kalou? Na cava na kena ibalebale vei iko oqo?

Yalayala

- Ena rawa beka ni o wilika ka masulaka mo kila ni vosa ni Kalou na iVola i Momani?
- O na masulaka beka mo kila ni parofita ni Kalou o Josefa Simici?
- E rawa beka me datou laki lotu vata ena Sigatabu qo?
- E rawa beka me datou raica vata e dua na gauna me keirau na mai veisiko tale kina?
- Veivakaro mai na lesoni 4 o digia mo na okata.

Na Kalou sai Koya na Tamada Vakalomalagi Dauloloma

Na Kalou sai koya na Tamada Vakalomalagi. Sai keda na Luvena. E taukena tu o Koya e dua na yago vakalewe kei na sui ka sa vakalagilagi ka vakataucokotaki. E lomani keda. E dau tagi vata kei keda ni da sota kei na rarawa ka reki vata kei keda ni da vakayacora na veika dodonu. E vinakata o Koya me dau veitaratara vata kei keda, ka da na veitaratara vata kei Koya ena noda masu ena yalodina.

iVakamacala

Sa solia mai vei keda o Koya na veika eda mai sotava tu oqo e vuravura me rawa kina ni da vuli ka tubu. E rawa ni da vakaraitaka na noda lomani Koya ena noda digidigi kei na noda talairawarawa ki na Nona ivunau.

Na Tamada Vakalomalagi sa vakarautaka vei keda, na Luvena, e dua na sala me da qaqa kina ena bula oqo ka lesu tale yani me da laki bula ena Nona iserau. Ia, sa dodonu me da taucoko ka savasava ena noda talairawarawa me rawa ni yaco vakakina. Na talai-dredre ena vakayawaki keda mai Vua. E itakele ni Nona ituvatuva na Tamada na Veisorovaki i Jisu Karisito. Na Veisorovaki e oka kina na Nona vakararawataki ena Were mai Kecisemani ka vakatalega kina na nona vakararawataki kei na nona vakamatei ena kauveilatai. Ena Veisorovaki sa rawa kina me da sereki mai na ivua ni noda ivalavala ca ka vakacokotaka na vakabauta kei na igu me da sotava kina na noda vakatovolei.

Vakabauta me baleta na Kalou

Raica na veika era kila na tamata o vakavulica tiko ena vuku ni vakabauta va-Karisito me baleta na Kalou. E vuqa na tamata e vuravura ena gauna oqo e sega sara ga ni kila e dua na ka me baleta na Kalou se duatani sara ga na nona vakasama me baleti Koya sa Cecere Sara.

E rua na daukaulotu ni iVola i Momani, o Amoni kei Eroni, Erau vakavulici ira na tamata ka sega sara ga ni dua na vakabauta vakarisito e tu vei ira. Erau vakavuvulitaka na veidina rawarawa sara ka rau sureti ira na dauvakatataro me ra dau masu. Erau a saumaki mai o Lamoni kei tamana. Wilika na Alama 18:24–40 kei na 22:4–23, ka sauma na veitaro sa koto oqori e ra:

- Na cava e rau vakavulica na daukaulotu oqo me baleta na Kalou?
- Na sala cava beka e rawa kina ni o muria na nodrau ivakaraitaki?

Vuli iVolanikalou

Na cava na kedrau ituvaki na Kalou na Tamada kei Jisu Karisito?

1 Nifai 17:36	3 Nifai 27:13–22	Joni 3:16–17
2 Nifai 9:6	V&V 38:1–3	Cakacaka 17:27–29
Mosaia 4:9	V&V 130:22	Roma 8:16
3 Nifai 12:48	Mosese 1:39	Iperiu 12:9
3 Nifai 14:9–11	Maciu 5:48	1 Joni 4:7–9

Na Kosipeli e Vakalougatataka na Matavuvale

Na kosipeli vakalesui mai ena vakalougatataka ka vukei ira na mataveiwatini, na itubutubu kei ira na gone ena nodra segata me ra cokonaka na isema qaqaco vinaka kei na kaukauwa vakayalo ena loma ni nodra matavuvale. Na veivakalougatataki oqori sa tu ena gauna oqo ka vakatalega kina ena gauna tawamudu. Na kosipeli i Jisu Karisito e vakarautaki tu kina na veivuke me baleta na leqa kei na veika dredre ni gauna oqo.

Me vaka ni tabaki mai vua na Kalou, na matavuvale sa isoqosoqo bibi duadua ena gauna oqo kei na gauna tawamudu. Sa tauyavutaka na matavuvale na Kalou me ra kune marau kina na Luvena, me rawa kina me ra vulica na ivakavuvuli dodonu ena dua na draki ni bula veilomani, ka me vakarautaki ira ki na bula tawamudu. Na vuvale e vanua vinaka duadua me da veivakavulici, vuli, ka vakayagataka kina na ivakavuvuli ni kosipeli i Jisu Karisito. Na vuvale e tauyavutaki ena ivakavuvuli ni kosipeli, ena yaco me ivakaruru ka itataqomaki. Ena yaco me vanua ka rawa ni tiko kina na Yalo ni Turaga, ka vakalougatataki ira kina na lewe ni matavuvale ena vakacegu kei na reki, kei na bula

marau. Sa vakatakila mai na Kalou vei ira na parofita ni gauna makawa, ka okati kina o ira na noda ena gauna oqo, na Nona ituvatuva ni marau me baleta na tamata yadua kei na matavuvale.

Sa Dau Vakatakila na Tamada Vakalomalagi na Nona Kosipeli ena Veitabagauna Kecega

E dua na sala bibi e vakaraitaka kina na Kalou na Nona lomani keda oya ena nona kacivi ira na parofita, ka solia vei ira na matabete—na kaukauwa kei na dodonu ka soli vua na tamata me cakacaka kina ena yaca ni Kalou me baleta na nodra vakabulai na Luvena. Era dau vulica na kosipeli i Jisu Karisito na Parofita mai na ivakatakila. Oti era sa qai vakavulica na kosipeli vei ira na tani ka vakadinadinataki Jisu Karisito ni sai Koya na iVakabula ka Dauniveisereki. Sa dau kunei na nodra ivakavuvuli na parofita ena veivolatabu eso ka vakatokai me ivolanikalou.

Na nona ituvatuva na Tamada me da qaqa ena bula oqo ka da lesu yani ka laki bula vata Kaya e vakatokai me kosipeli i Jisu Karisito, ka koto me itakele ni ituvatuva o ya na Veisorovaki i Jisu Karisito. Ena vuku ni Veisorovaki i Jisu Karisito, sa rawa kina me da rawata na bula tawamudu kevaka eda vakabauti Jisu Karisito, veivutuni, papitaisotaki ena tabadromuci e wai me bokoci kina na ivalavala ca, ciqoma na isolisoli ni Yalo Tabu, ka vosota me yacova na ivakataotioti. “Sai koya oqo na sala; ia sa sega sara e dua tale na sala se na yaca sa soli e ruku i lomalagi me ra rawata kina na matanitu ni Kalou ko ira na tamata, na yaca i Karisito duadua ga. Raica oqo na ivakavuvuli i Karisito” (2 Nifai 31:21). E soli ki na tamata kecega na isolisoli ni galala, ka okati kina na galala mo ciqoma se o besetaka na kosipeli ena kena vakavuvulitaki mai vei ira na parofita kei na iapositolo. O ira era digia me ra muria era na vakalougatataki, ia o ira era sega ni via muria, besetaka, se veisautaka na kosipeli era na sega ni rawata na veivakalougatataki sa yalataka tu na Kalou.

Ena veigauna e digia kina na tamata me vakawalena, talaidredre, se veisautaka e dua na ivakavuvuli ni kosipeli se cakacaka vakalotu, ena veigauna kece era besetaka kina e dua na parofita ni Turaga, se ena veigauna kece era sega ni rawata kina me ra vosota tiko ena vakabauta, era sa vakayawaki ira kina mai Vua na Kalou ka tekivu me ra sa bula ena butobuto vakayalo. Ena yaco me kauti ira yani ki na dua na ituvaki ni bula ka vakatokai me vukitani. Ni sa takalevu na vukitani, sa na kauta tani na Kalou na Nona dodonu ni matabete me vakavuvulitaki ka qaravi kina na veicakacaka vakalotu ni kosipeli.

Ena itukutuku makawa ni iVolatabu e tukunikataki kina na veigauna eso e dau vosa kina na Kalou vei ira na parofita, ka tukuni talega kina e vuqa na gauna ni vukitani. Me tinia na veigauna yadua ni vukitani raraba, sa vakaraitaka na Kalou na Nona loloma me baleti ira na Luvena ena Nona kaciva e dua tale na parofita ka solia vua na dodonu ni matabete me vakalesuya mai ka vakavuvulitaka vou tale na kosipeli i Jisu Karisito. Ena kena yaga, sa nona itavi kina na parofita me ivakatawa me dau raica na vuvale ni Kalou ena vuravura oqo. Na veigauna vakaoqori ka liutaki ena veiitavi vakaparofita era vakatokai me itabagauna.

iVakamacala

iVakamacala

A vakatakila mai na Kalou vei Atama na kosipeli i Jisu Karisito ka solia vua na dodonu ni matabete. E imatai ni parofita e vuravura o Atama. Mai na ivakatakila, a vulica kina o Atama na isema dodonu ni veiwekani e semati kina na tamata Vua na Kalou na Tamada, na Luvena o Jisu Karisito, kei na Yalo Tabu, na Veisorovaki kei na Nona Tucaketale mai na mate o Jisu Karisito; kei na imatai ni ivakavuvuli kei na cakacaka vakalotu ni kosipeli. Erau a vakavulici ira na luvedrau o Atama kei Ivi ena veidina oqo ka vakauqeti ira me ra cokonaka na vakabauta ka bulataka na kosipeli ena veiyasa kece sara ni nodra bula. Era a muri Atama mai eso tale na parofita, ia ni sa toso tiko na gauna era sa besetaka na kosipeli na kawa i Atama ka ra sa vukitani kina, ka ra digia kina me ra ivalavala ca.

Sa tekivutaki kina na veitabagauna vakaparofita, ka umani koto ena iwase levu ni Veiyalayalati Makawa na kedra itukutuku. A vakatakila mai na Tamada Vakalomalagi na Nona kosipeli ena Nona veitaratara sara ga vakadodonu vei ira na parofita me vakataki Noa, Eparaama kei Mosese. Era a kacivi mai Vua na Kalou na veiparofita yadua me ra tekivutaka na veitabagauna vovou vakosipeli. Sa soli vei ira yadua na veiparofita oqo mai vua na Kalou na dodonu ni matabete ka vakatakilai mai kina na veidina tawamudu. Ia e kalouca, ni veitabagauna yadua oqori sa yaco me ra vakayagataka na tamata na nodra galala me ra digitaka kina me ra besetaka na kosipeli ka vukitani yani.

Parofita

Vakatulewataka se cava soti e sa kila na tamata o vakavulica tiko me baleta na parofita. Ena vuqa na vanua era tu kina e so ka ra vakabauta ni so na tamata savasava se vakauqeti era dau ciqoma na veituberi kei na veidusimaki mai vei Koya sa Cecere Sara. Ia, e sega ni tamata kecega e dau vakauqeti era parofita ni Kalou me vaka e vakamacalataki ena Kosipeli vakalesui mai.

Vakamacalataki vakamatata ni a tauyavutaka na Nona matanitu e vuravura na Kalou ena nona kaciva e dua na parofita me tauyavutaka e dua na itabagauna vou. E solia vua na parofita oqori na dodonu ni matabete. Sa qai vukei ira na tamata na parofita me ra kila na kedra isema Vua sa Cecere Sara, ka okati kina na sala me ra rawata kina na bula tawamudu mai na kosipeli i Jisu Karisito.

O na vakataroga beka se ra tautauvata vakacava na veitabagauna vakosipeli ena nomu vakavulici ira tiko ka ra sega ni bau kila tu na vakabauta Vakarisito se na kena itovo. Ia o na raica ena nomu vakatautauvatataka na itukutuku ni veitabagauna vakosipeli, ena rawa kina mo vukei ira na tamata me ra kila ni Kalou e dau lomani ira na Luvena ka ni sai koyakoya tikoga ena siga ena noa, nikua, ka tawamudu.

Vuli iVolanikalou

Parofita

Jekope 4:4, 6
Mosaia 8:13–18

Cakacaka 10:34–43

Emosi 3:7

Veitabagauna

V&V 136:36–38
Mosese 5:4–12, 55–59

Mosese 8:19–30

Guide to the Scriptures, “Dispensations”

Nona Cakacaka e Vuravura na iVakabula

Ni se vo e vica na drau na yabaki me sucu o Jisu Karisito, era a baci lutu tani tale na tamata. Ia ni sa mai tekivutaka na iVakabula na Nona cakacaka ena bula oqo a mai taya-vutaka tale kina o Koya na Nona Lotu e vuravura.

E tala mai na Luvena ki vuravura na Tamada Vakalomalagi me mai sorovaka na noda ivalavala ca na kawatamata ka vakadruga na mate: “Ni sa lomani ira na kai vuravura vakaoqo na Kalou sa solia kina na Luvena e duabau ga . . . me kakua ni rusa ko ira yadua sa vakabauti Koya me ra rawata ga na bula tawamudu” (Joni 3:16–17). Sa talai Jisu Karisito mai na Luvena, na Tamada Vakalomalagi, me mai colata ena Nona vakararawataki, na noda ivalavala ca kece sara na tamata eda na mai bula e vuravura ka me vakadruga talega na mate vakayago. A vakacabora na iVakabula e dua na isoro ni veivakaduavatataki bibi me rawa kina vei keda kevaka eda vakabauti Koya, veivutuni, papitaisotaki, ciqoma na Yalo Tabu, ka vosota me yacova na ivakataotioti, me da na rawata na veivosoti ena vuku ni noda ivalavala ca ka da curuma yani ka muria tiko na sala ka na kauti keda yani ki na bula tawamudu ena Nona iserau na Kalou (raica 2 Nifai 31:13–21).

Ena Nona cakacaka e vuravura, a vakavuvulitaka kina na iVakabula na Nona kosipeli ka cakava e levu na cakacaka mana. A kaciva e tinikarua na turaga me ratou Nona iApositolo ka vakataqara na ligana e buradeladratou me solia vei iratou na dodonu ni matabete. A tauyavutaka na

Nona Lotu, vakavotukanataka na parofisai, ka besetaki ka vakamatei ena kauveilatai. E bibi duadua ga, ni a vakacavara na Veisorovaki. Na Luve ni Kalou, na Turaga o Jisu Karisito, sa mai vakacavara na veika kece sara a talai Koya mai kina na Tamana Vakalomalagi.

Ni se bera na Nona mate kei na Nona Tucaketale na iVakabula, a solia vei ira na Nona iApositolo na dodonu me ra vakavuvulitaka na Nona kosipeli, qarava na cakacaka vakalotu ni veivakabulai, ka tauyavutaka na Nona Lotu e vuravura.

Vuli iVolanikalou

Yavu ni Vakabauta 1:5
Maciu 10:1–10

Luke 6:13
Joni 15:16

Iperiu 5:4

Na Vukitani Levu

Ni oti na Nona mate o Jisu Karisito, era a vakacacani ira na iApositolo kei ira na lewe ni Lotu ko ira na tamata dauvakacaca ka vakamatea e levu sara vei ira. Ni ra sa mate na iApositolo, sa kau tani kina mai vuravura na idola vakabete kei na dodonu ni vakatulewa vakabete. Era a maroroya tiko na iApositolo na ivunau ni kosipeli me savasava tikoga ka me maroroi tiko na kena ivakarau kei na kena ivakatagedegede ni bula kilikili vei ira na lewe ni Lotu. Ni ra sa yali na iApositolo, ka sa toso tiko na gauna sa vakaveitaliataki na ivunau, ka sa vakayacori e so na veisau sega ni vakadonui ena cicivaki ni Lotu kei na veicakacaka vakalotu ni matabete, me vaka na papitaiso kei na soli ni isolisoli ni Yalo Tabu.

Ni sa sega na ivakatakila kei na dodonu ni matabete, era sa vakararavi ga na tamata ki na vuku vakatamata me vakadewataki kina na ivolanikalou kei na ivakavuvuli kei na veicakacaka vakalotu ni kosipeli i Jisu Karisito. E vakavuvulitaka me ka dina na veivakasama lasu. E levu sara na kila ka me baleta na Kalou na Tamada, na Luvena o

iVakamacala

iVakamacala

Jisu Karisito, kei na Yalo Tabu sa yali. Sa veisautaki se sa yali na ivunau ni vakabauti Jisu Karisito, veivutuni, papitaiso, kei na isolisoli ni Yalo Tabu. Na dodonu ni matabete ka a soli vei ira na iApositolo i Karisito sa sega tale ni tiko e vuravura. Na vukitani oqori sa yaco me basika mai kina ki vuravura e vuqa na veimatalotu.

Ni oti e vica na senijiuri ni butobuto vakayalo, era sa tekivu saqata na tagane kei na yalewa ka ra vaqara dina tiko na ivalavala ni veimatalotu era tu ena gauna oya. Era kila ni levu na ivunau kei na veicakacaka vakalotu era sa veisautaki se sa yali. Era vakasaqara na rarama vakayalo levu cake, ka vuqa era sa tekivu tukuna ni na gadrevi na vakalesui mai ni dina. Era sega ni tukuna, ni sa kacivi ira na Kalou me ra parofita. Ia era tovolea me ra vakalesuya na veivakavuvuli kei na ivalavala era vakabauta ni sa veisautaki se sa vakaveitaliataki. Na nodra sasaga sa laki tauyavutaki kina e vuqa na matalotu ni Veisaqasaqa. Na kena tauyavutaki tale oqo sa vakavuna na kena vakabibitaki na galala ni bula vakalotu, ka dolava na sala ki na iotioti ni Veivakalesui mai.

Era sa tukuna taumada na Nona iApositolo na iVakabula na vukitani raraba oqo. Era sa tukuna taumada talega ni na vakalesui tale mai ki na delai vuravura na kosipeli i Jisu Karisito kei na Nona Lotu.

Vuli iVolanikalou

1 Nifai 13	Cakacaka 3:19–21	2 Pita 2:1–2
2 Nifai 26:20–21	Cakacaka 20:28–30	Emosi 8:11–12
2 Nifai 28	Kalatia 1:6–9	Guide to the Scriptures, “Apotasy”
4 Nifai 1:27	2 Cesalonaika 1–12	<i>Tudei ena Vakabauta</i> , “Vukitani,” tabana 13–14
V&V 86:1–3	(JST tikina 2, 3, 7–9)	<i>Our Search for Happiness</i> , tabana 23–32
Maciu 24:9–11	1 Timoci 4:1–3	<i>Jesus the Christ</i> , wase 40,
Marika 12:1–9	2 Timoci 4:3–4	“The Long Night of Apostasy”

Na Vukitani Levu

E dodonu me ra kila na vakadikeva tiko na lotu ni a yaco e dua na vukitani raraba ni oti na mate nei Jisu Karisito kei ira na Nona iApositolo. Kevaka a sega na vukitani, ke na sega beka ni gadrevi e dua na Veivakalesui tale mai. Me vaka na kena serau cake e dua na daimani ka koto ena dua na veleveti loaloa, sa vakakina na irairai ni Veivakalesui mai ena butobuto ni Vukitani Levu. Ena veidusimaki ni Yalotabu, vakavuvulitaka vei ira na dauvakatataro ena ivakatagedegede ni kena matailalai e veiganiti kei na nodra gagadre kei na draki ni bula era donumaka na veika e baleta na Vukitani Levu. Na nomu inaki sai koya mo vukei ira me ra kila na kena gadrevi na Vakalesui mai ni Kosipeli i Jisu Karisito.

Veitikina Bibi

- Na Lotu i Jisu Karisito ni Yalododonu Edaidai e tara cake ena yavu ni iapositolo kei na parofita (raica na Efeso 2:19–20; 4:11–14). O ira na iliuliu oqo sa dui tu vei ira na dodonu vakalou ni matabete. Era liutaka tiko na cakacaka ni Lotu mai na ivakatakila. Era maroroya na savasava ni ivunau, vakadonuya na kena qaravi na veicakacaka vakalotu, ka ra kaciva ka solia vei ira na tani na dodonu ni matabete.
- Eratou a besetaki ka vakamatei mai vei ira na tamata o Jisu Karisito kei iratou na Nona iApositolo (raica Maciu 24:9; 1 Nifai 11:32–34; 2 Nifai 27:5). Ena nodra vakamatei na iApositolo, sa yali kina mai na Lotu na dodonu vakabete ni vakatulewa. Na ka sa qai yaco, sa sega kina na dodonu me soli na Yalo Tabu se qaravi na veicakacaka vakalotu ni veivakabulai. Sa mudu ni yaco tiko mai na ivakatakila, ka sa vakaveitaliataki na ivunau.

iVakamacala

- Ni se bera mada ga ni ra mate na iApositolo, sa tekivu basika na veisaqasaqa ena vuku ni ivunau. Sa yaco ena dua na gauna e muri me ciqoma na Matanitu o Roma na vakabauta Vakarisito, ni a dau vakacacana e liu. Sa saumi mai na veimatabose eso na veitaro vakalotu bibi. Na veiivunau kei na cakacaka vakalotu rawarawa ka vakavuvulitaka na iVakabula sa veivosakitaki ka veisautaki me salavata kei na veivakasama vakavuravura (raica na Aisea 24:5). Era veisautaka na ivolanikalou, era kauta tani mai kina na ivunau talei (1 Nifai 13:26–40). Era tauyavutaka eso na uma vakasama, se malanivosa ni vakabauta, ka yavutaki ena ivunau lasu ka sa veisautaki (raica Josefa Simici—Ai Tukutuku 1:19). Ena vuku ni qaciqacia, era sa sasaga kina eso ki na veitutu ni vakatulewa (raica 3 Joni 1:9–10). Era ciqoma na tamata na veivakasama lasu oqo ka ra vakarokorokotaki ira na qasenivuli lasulasu era dau vakavuvulitaka na ivunau veivakamarautaki ka sega ni kena ka tu kina na dina vakalou (raica 2 Timoci 4:3–4).
- Ena veigauna taucoko, era sa dau vakabauta dina sara e vuqa na tamata na veiumavakasama lasulasu kei na ivunau. Era sa dau sokalou me vaka na rarama era sa dui rawata ka sa saumi mai kina na nodra masu. Ia era sega tiko ga ni raica rawa na dina baleta “ni ra sa sega ni kila na vanua me ra vakasaqara kina” (V&V 123:12).
- O koya, sa gadrevi kina e dua na veivakalesui mai, me kua ni vakavoui. A mai cavuka na kena veisolisolitaki tiko mai na dodonu ni matabete me tekivu mai vua na iApositolo o Pita. Me vakavoui sai koya me veisautaki na veika sa tu rawa; me vakalesui mai sai koya me vakalesui ga mai e dua na ka a sa tu oti ena dua na gauna e liu. O koya oqo na vuna, e sala duadua ga me vakadrukai kina na Vukitani levu sai koya me vakalesui tale mai na dodonu ni matabete mai vei ira na italai vakalomalagi.

Na Vakalesui mai ni Kosipeli i Jisu Karisito ki vei Josefa Simici

Ni sa donu na kena gauna, sa tatara tale yani ena loloma vei ira na Luvena na Tamada Vakalomalagi. A kaciva e dua na cauravou ka yacana o Josefa Simici me parofita. A vakalesui mai vua ki vuravura na taucoko ni kosipeli i Jisu Karisito.

A dau vakaitikotiko mai Amerika o Josefa Simici, na vanua duadua beka ga e vuravura ka a dau marautaki kina na galala ni qaravi Kalou ena gauna o ya. Oqo e dua na gauna ni yalovakanuinui ni bula vakalotu ena tokalau kei Amerika. O iratou na nona matavuvale eratou matavuvale lotu ka ratou dau vaqara na dina ena veigauna e so. Ia e vuqa na italatala era tukuna ni tu vei ira na kosipeli dina. E gadreva tu o Josefa me kila “se matalotu cava e dodonu,” (Josefa Simici—Ai Tukutuku 1:18). A vakavuvulitaka na iVolatabu “sa duabau ga na Turaga, sa duabau ga na vakabauta, sa duabau ga na veipapitaisotaki” (Efeso 4:5). A dau lakova o Josefa na veimataqali lotu, ia a veilecayaki voli ga ena vuku ni lotu me lewena. A qai vola kina vaqo e muri:

“Ia sa veilecayaki na noqu vakasama ena nodra veileti ka veisaqasaqa na veimatalotu; a sa dredre sara vua e dua na tamata gone vakataki au kau sega soti ni kilai ira vinaka na tamata kei na veika e vuqa e yaco tiko, meu kila se ko cei e dodonu kei cei e sega ni dodonu. . . . Ia ni sa veisaqasaqa tu vakaoqo na vunau, na vakasama ni tamata kei na nodra cikecike na veimatalotu, au sa kaya e lomaqu: A cava meu cakava? Na matalotu cava vei iratou oqo e dina; Eratou lasu taucoko li? Ke dua vei iratou e dodonu tiko, ia ko cei, Au na kila beka vakacava?” (Josefa Simici—Ai Tukutuku 1:8, 10).

Ni vakasaqara tiko ena veimatavakabauta oqori na dina, a mani goleva kina o Josefa na iVolatabu me dusimaki koya. E wilika kina vaqo, “Ia kevaka sa lailai na vuku vua e dua vei kemudou, me kerea vua na Kalou, o koya sa solia vakalevu vei ira kecega na tamata, a sa sega ni dauveivakadirideini; ka na soli ga vua” (Jemesa 1:5). Ena vuku ni vosa oqori, sa mani nanuma kina o Josefa me sa na kerekere vua na Kalou me baleta na

iVakamacala

veika me vakayacora. Ena vulaitubutubu ni 1820 e a gole yani ki na dua na veikau voleka ka tekiduru ena masu. E qai vakamacalataka na veika a yaco:

“Ena gauna sara ga oqori au sa raica kina e cake e dua na duru bukawaqa, donuya tiko na uluqu; ni sa lako sobu tiko mai ka serauni au; ia sa sivia sara na ramase ni mata-nisiga. . . . Ia ni sa mai toka e mataqu, au sa qai raica e rua na tamata; ia na kedrau iserau kei na iukuuku sa sega ni vakamacalataki rawa; raica erau sa tucake tu ena maliwa lala donuya na mataqu. A sa kacivi au e dua vei rau, dusi koya na kena ikarua ka kaya: *Oqo na noqu Gone ni Toko. Mo rogoci Koya!* (Josefa Simici—Ai Tukutuku 1:16–17).

Ena raivotu oqo, erau rairai kina vei Josefa Simici na Kalou na Tamana kei na Luvena o Jisu Karisito. Sa qai tukuna vei Josefa na iVakabula me kakua ni curuma e dua vei ira na matalotu oqori, ni “sa sega kece ni dina” ka “ni sa ka vakasisila e matana na nodra ivakarau.” E kaya kina, “Ni ra sa toro voleka vei au ko ira na tamata oqo ena gusudra, ia na yalodra sa yawa tani vei au, era sa vakatavulica na ivunau ni tamata me ivakavuvuli va-Kalou; ia sa sega vei ira na kena kaukauwa” (Josefa Simici—Ai Tukutuku 1:19). E dina ga ni levu na tamata vinaka era vakabauta na Karisito ka ra segata me ra kila ka vakavuvu-litaka na nona kosipeli, e sega vei ira na taucoko ni dina se na dodonu ni matabete me ra veipapitaisotaki ka qarava na veicakacaka vakalotu ni veivakabulai tale eso. Era sa tu kina ena dua na ituvaki ni vukitani me vaka ni ra sa vakamura ga na veitabatamata yadua na veika era a dau cakava na itabatamata e liu vei ira, ka oka kina na veisau ena ivunau kei na cakacaka vakalotu me vaka na papitaiso. Me vaka e vakayacora na Kalou vei Atama, Noa, Eparaama, Mosese, kei ira na parofita tale eso, a kacivi Josefa Simici me parofita ka vakalesuya mai vua ki vuravura na taucoko ni kosipeli.

Ni oti na nodrau rairai mai na Tamana kei na Luvena, era sa qai dau talai tale tiko mai na italai vakalomalagi, se o ira na agilosi, vei Josefa Simici kei Oliver Cowdery na nona itokani. A rairai mai o Joni na Dauveipapitaisotaki ka mai solia vei rau o Josefa Simici kei Oliver Cowdery na Matabete i Eroni, ka oka kina na dodonu me qaravi kina na cakacaka vakalotu ni veipapitaisotaki. Eratou a rairai talega mai o Pita, Jemesa, kei Joni (e tolu na iApositolo taumada i Karisito) ka mai solia na matabete i Melikiseteki kivei Josefa Simici kei Oliver Cowdery, ka vakalesuya mai kina na dodonu vata ga ka a soli vei iratou na iApositolo i Karisito ena gauna e liu. Ena dodonu ni matabete oqo, sa vakaroti kina o Josefa Simici me tauyavutaka tale na Lotu i Jisu Karisito e vuravura. A qai kaciva o Jisu Karisito e tinikarua na iapositolo mai vua.

Na gauna eda bula tiko kina oqo e dau vakatokai mai vei ira na parofita ni iVolatabu me iotioti ni gauna, na veigauna e muri, se na itabagauna taucoko ni gauna. Sai koya na gauna ni sa voleka me yaco na iKarua ni nona Lako Mai o Jisu Karisito. Sai koya na iotioti ni itabagauna. Sai koya oqo na vuna e vakatokai kina na Lotu me Lotu i Jisu Karisito ni Yalododonu Edaidai.

E liutaka tiko na Lotu nikua e dua na parofita bula. Na parofita oqo, na Peresitedi ni Lotu i Jisu Karisito ni Yalododonu Edaidai, sai koya e vakadonui me isosomi kei Josefa Simici. O koya vata kei ira na iApositolo ena gauna oqo, e rawa ni ra raica lesu na veivakadonui e dui soli vei ira me lesu tale ki vei Jisu Karisito ena veitabaki veimuri ka sega ni cavuka mai vei Josefa Simici.

Cavuqagataka na Josefa Simici—Ai Tukutuku 1:16–17

Cavuqagataka na nona ivakamacala o Josefa Simici me baleta na nona raici rau na Tamana kei na Luvena (Josefa Simici—Ai Tukutuku 1:16–17), ka dau tu vakarau mo vakamacalataka na iMatai ni Raivotu ena nomu vakayagataka na nona vosa. Kakua ni vakusakusataka. Wasea na nomu ivakadinadina mai na vu ni yalomu ni o kila ni dina. Kakua ni vakataratutu mo vakamacalataka ni o kila na kena dina. Sureta na nomu itokani me vakayacora talega vakakina.

Wase iVakadinadina

E dua na tiki bibi ni nona itavi e dua na daukaulotu sai koya me dau wasea na nona ivakadinadina me baleta na parofita ka bula tiko nikua ka peresitedi ni Lotu.

Vuli iVolanikalou

2 Nifai 3
V&V 112:30
Efeso 1:10

Efeso 4:5
Jemesa 1:5

Tikidua, *Na iVakadinadina me baleta na Parofita o Josefa Simici*

iVakamacala

A iVola i Momani: E Dua Tale na iVakadinadina Kei Jisu Karisito

Ena Nona sa kila tu ni na dau tu na lomalomarua, tawavakabauta, kei na itukutuku lasu ni oti na veisenijiuri ni butobuto, sa vakatakila mai kina na Tamada Vakalomalagi dauloloma e dua na ivolanikalou makawa ka tautauvata kei na iVolatabu, ka koto kina na taucoko ni kosipeli tawamudu nei Jisu Karisito. Na ivola ni ivolanikalou oqo e koto kina na ivakadinadina, ni parofita dina ni Kalou o Josefa Simici. Na itukutukuvolai oqo sai koya na iVola i Momani: E Dua Tale na iVakadinadina kei Jisu Karisito.

A dusimaki o Josefa Simici mai vua e dua na italai vakalomalagi ka yacana o Moronai ki na dua na delana ka vunitaki tu kina na peleti koula me vica vata na senijiuri. Na veipeleti koula oqori sa tu kina na nodra volavola na parofita ka

tukuna na itukutuku me baleta na nodra veidinadinati na Kalou vata kei ira eso na tamata ka ra a mai tawana e liu na vanua ko Amerika. A vakadewataka o Josefa Simici na lewe ni veipeleti oqo ena kaukauwa ni Kalou. Era a kila na parofita ena iVola i Momani na cakacaka e talai mai kina na iVakabula ka vakavuvulitaka na Nona kosipeli. Ni oti na Nona Tucake Tale mai na mate, a rairai na Karisito vei ira na tamata oqo. A vakatavulica vei ira na Nona kosipeli ka tauyavutaka na Nona Lotu. E vakadinadinataka na iVola i Momani “Sa kilai talega kina ni sa dauuqeti ira ka daulesia na Kalou na tamata me ra qarava na Nona cakacaka tabu ena itabatamata oqo, me vaka vei ira na itabatamata e liu” (V&V 20:11). Me rawa vua e dua na tamata me kila na dina ni iVola i Momani, sa dodonu vua me wilika, vakasamataka vakabibi, ka masulaka. O koya e vakasaqara vakaidina sara na dina ena yaco na gauna me na vakila kina ni iVola i Momani e vosa ni Kalou.

Na kena wiliki vakasamataki vakabibi, ka masulaki na iVola i Momani sa ka bibi sara me yaco kina e dua na saumaki mai ka na vorata na veika kecega. O ira era se qai tekivutaka

ena imatai ni gauna na wilika na iVola i Momani era sa cavuta kina na veikalawa bibi ka na kauti ira yani me ra kila ni sa parofita dina ni Kalou o Josefa Simici ka ni sa vakalesui mai ki vuravura na Lotu dina.

Vakayagataka na iVola i Momani me Vakadeitaka na Dina ni Veivakalesui Mai

Oqo e so na veika o rawa ni o cavuta ena nomu vakamacalataka na iVola i Momani:

“Sa rui lomani ira na Luvena, na Kalou, o koya sa vakarautaka kina e dua na sala tudei me vakadeitaka na dina ni veika keimami sa tukuna. Sai koya na iVola i Momani. E rawa beka ni o wilika na iotioti ni rua na parakaravu ena ivakamacala taumada ni ivola?” Kevaka e sega ni tiko ena ivakavakadewa ni iVola i Momani sa vakayagataki tiko na iVakamacala taumada, wilika na iotioti ni rua na parakaravu ni ivakamacala taumada ena iVola i Momani Vakavalagi ka qai tukuna umauma na veika e tukuni kina.

Vakamacalataka vakavinaka na ibalebale ni veiyavu yadua ena parakaravu ruarua ka sureti ira na dauvakatataro me ra yalataka me ra wilika na veiwase eso ni iVola i Momani ka vakayagataka na ivakavuvuli e vakamacalataki ena parakaravu e rua oqo

Ni da vakaveikilaitaka e dua ki na iVola i Momani, ena veivuke sara vakalevu mo vakaraitaka vua e dua na kena ilavelave, raica vakalekaleka na lewena, ka wasea e dua se rua na malanivosa ka dau vakaibalebale vei iko se vakaibalebale vua.

Vuli iVolanikalou

Tabana ni Ulutaga ni iVola i Momani	V&V 1:17–23	Josefa Simici—Ai Tukutuku 1:27–64
iVakamacala taumada ki na iVola i Momani, parakaravu 1–7	V&V 20:5–12	

Masuta mo Kila na Dina mai na Yalo Tabu

Na itukutuku oqo ni Veivakalesui mai, ke sega ga ni dina, ia e lasu. E rawa ni da kila na kena dina mai na Yalo Tabu, me vaka e yalataki ena Moronai 10:3–5. Ni o sa wilika oti vakasamataka vakatitobu, kevaka e dua e gadreva me kila na dina e dodonu me kerea ena masu vua na Tamada Vakalomalagi ena yacai Jisu Karisito kevaka e dina. Ni da vakayacora na veika oqo, eda na cavuta na Tamada Vakalomalagi. Eda na vakavinavinakataki Koya ena vuku ni noda veivakalougatataki ka taroga me da kila kevaka e dina na itukutuku ni iVola i Momani. Ena sega ni rawa ni da kila na dina ni veika vakayalo kevaka e sega na masu.

Me isau ni noda masu, ena vakavuvulitaka vei keda na Yalo Tabu na dina ena veika eda vakila kei na noda vakasama. Na veika eda vakila ka vua ni Yalo Tabu era ka kaukauwa, ia era dau malua ka vakadirorogo. Ni tekivu me da vakila ni dina na veika eda vulica tiko, eda na gadreva me da kila na veika kece sara eda rawa ni kila me baleta na Veivakalesui mai.

Na noda kila ni dina na iVola i Momani ena vakabasikata na noda kila ni a kacivi dina o Josefa Simici me parofita ka vakakina ni a vakalesui mai vua na kosipeli i Jisu Karisito.

Masu

- Kaciva na Tamada Vakalomalagi (“Tamai Keimami mai Lomalagi, . . .”).
- Vakaraitaka na vakanananu ni yalomu (vakavinavinaka, vakatataro, kerekere me vakadeitaki na dina ni iVola i Momani, kei na so tale).
- Tinia (“Ena yaca i Jisu Karisito, emeni”).

Masu

E dina ni tiko na itavi ni masu ena vuqa na matalotu kei na itovo vakavanua, e vakavudua sara me dau raici ni oqo na gaunisala ni veitaratara ni tamata kei na Kalou. Vukei ira o vakavulica tiko me ra kila ni rawa ni ra tukuna na nanuma ni lomadra ena masu. Vakaraitaka na tikina oqo ena ivakarau ni nomu vakacabo masu ena itekivu se na isogo ni lesoni. Vakayagataka na veivosa rawarawa ka na rawa ni ra vakayagataka talega ena gauna era masu kina. Vukei ira me ra kila ni na sauma na nodra masu na Tamada Vakalomalagi, ena nanuma ni lomadra kei na vakanananu ni nodra vakasama. Kevaka era yalodina ka gadreva dina sara me ra kila se tiko dina na Kalou, ena sauma dina mai na nodra masu o Koya. Sureta na iliuliu ni matavuvale me cabora e dua na masu ni tekiduru ni sa cava na lesoni.

Vuli iVolanikalou Alama 5:45–46
V&V 8:2–3

Joni 14:26

iVakamacala Taumada ki na iVola i Momani,
parakaravu 8–9**Veisureti ki na Papitaiso**

Ena lesoni oqo se na veilesoni tale e so, kaku ni vakataratutu ena nomu veisureti vei ira na tamata me ra papitaiso ka vakadeitaki.

Mo vakarautaki ira na tamata me baleta e dua na veisureti ki na papitaiso kei na veivakadeitaki, dau vakadinadinataka vakawasoma na kena bibi me ra papitaisotaki na tamata kecega ena dodonu, me baleta na kena vakabokoci na ivalavala ca, kei na isolisoli talei ni Yalo Tabu. Ena rawa beka ni o tukuna vaqo, “Ni sa sauma mai na Turaga na nomu masu ka o vakila ni dina na itukutuku oqo, o na vakamura beka na ivakaraitaki nei Jisu Karisito ena nomu papitaisotaki?”

Na veisureti ki na papitaiso kei na veivakadeitaki e dodonu me bibi ka vakadodonu: “O na muria beka na ivakaraitaki nei Jisu Karisito ena nomu papitaisotaki mai vua e dua ka tu vua na dodonu vakabete ni Kalou? Ena vakayacori tiko e dua na lotu ni veipapitaisotaki ena (tikinisiga). E rawa beka ni o vakarautaki iko mo papitaiso ena siga o ya?”

iVakamacala

iVakamacala

Vakasama e so me baleta na Veivakavulici

Na iwasewase oqo sa koto kina na veivakasama e so mo vakayagataka ena nomu vakavakarau tiko mo vakavulica na lesoni oqo. Muria ena masumasu na Yalotabu ena nomu lewa na sala mo vakayagataka kina na veivakasama oqo. Okata na veivakasama o digitaka ki na nomu ituvatuva ni lesoni. Nanuma tiko ni veivakasama oqo e vakaturi tikoga—e sega ni gadrevi—me vukea na nomu sotava na nodra gagadre o vakavulica tiko.

iTuvatuva Leleka ni Lesoni (3–5 na miniti)

Ni oti e vica vata na senijiuri na kena yali tu, sa qai vakalesuya tale mai ki vuravura na Tamada Vakalomalagi dauloloma mai vua e dua na parofita bula na kosipeli i Jisu Karisito. Sa kena ivakadinadina na iVola i Momani. E rawa ni o taura e ligamu. E rawa ni o wilika, vakasamataka na sala e rawa ni vakavinakataka cake kina na nomu bula na itukutuku e koto kina, ka masulaka mo kila ni vosa dina ni Kalou na itukutuku oqori.

- E Tamada Vakalomalagi Dauloloma na Kalou
- E Vakalougatataka na Matavuvale na Kosipeli
- Sa dau Vakatakila Mai na Nona Kosipeli ena Veitabagauna Kece Sara na Tamada Vakalomalagi
- Na Nona Cakacaka e Vuravura na iVakabula
- Na Vukitani Levu
- Na Vakalesui mai ni Kosipeli i Jisu Karisito mai vei Josefa Simici
- Ai Vola i Momani: E Dua Tale na iVakadinadina kei Jisu Karisito
- Masulaka mo Kila na Dina mai na Yalo Tabu

Yalayala

- O na wilika beka ka masulaka mo kila ni vosa ni Kalou na iVola i Momani?
- O na masulaka beka mo kila ni parofita dina o Josefa Simici?
- E rawa beka me datou laki lotu vata ena Sigatabu qo?
- E rawa beka me datou vata raica rawa e dua na gauna me keirau na veisiko tale mai kina?
- Veivakaro mai na lesoni 4 o digia mo na okata.

iTuvatuva Vakarauta ni Lesoni (10–15 na miniti)

E vakasakiti ka rawarawa na noda itukutuku. E Tamada na Kalou. Oi keda na Luvena. Eda tiki ni Nona matavuvale. E lomani keda. Mai na ivakatekivu kei vuravura, sa dau muria o Koya e dua na ivalavala ni loloma kei na veikauwaitaki. Ena vuqa na gauna sa dau tarai keda mai ena loloma me vakatakila na kosipeli i Jisu Karisito me rawa kina vei ira na Luvena me ra kila na sala me ra lesu tale yani kina Vua. Sa dau vakatakila vei ira na parofita me vakataki Atama, Noa, Eparaama, kei Mosesese. Ia era sa dau digitaka vakalevu na tamata me ra besetaka na kosipeli. Ena rua na udolu na yabaki sa oti, a mai vakavuvulitaka sara ga vakataki Koya o Jisu Karisito na Nona kosipeli ka tauyavutaka na Nona Lotu. Era a besetaki Jisu sara mada ga na tamata. Ena veigauna kece era sega ni kauwaitaka se ra veisautaka kina na ivunau kei na cakacaka vakalotu dina na tamata, sa na kauta tani na Kalou na Nona veivakadonui me qaravi kina na cakacaka ni Lotu.

iVakamacala

Sa neimami veisureti vei iko kei ira na tamata kecega sai koya mo ni vakuria na dina o ni sa dau vakamareqeta. Vakasamataka mada na nei-mami ivakadinadina, ni rau sa baci tarai ira tale na Luvena na Kalou ena yalololoma na Tamada Vakalomalagi kei na Luvena, o Jisu Karisito ka vakatakila na taucoko ni kosipeli ki vua e dua na parofita. Na yaca ni parofita oqo o Josefa Simici. Na ivakadinadina ni dina lagilagi oqo ena kune ena dua na ivola—na iVola i Momani—ka na rawa ni o wilika, vaka-samataka, ka masulaka. Kevaka o na masu ena yalodina, ena inaki tudei kei na vakabauta na Karisito, ena qai tukuna ki vei iko na Kalou ena kaukauwa ni Yalo Tabu ni dina.

Yalayala:

- O na wilika beka ka masulaka mo kila ni vosa ni Kalou na iVola i Momani?
- O na masulaka beka mo kila ni parofita ni Kalou o Josefa Simici?
- E rawa beka me datou laki lotu vata ena Sigatabu qo?
- E rawa beka me datou raica vata e dua na gauna me keirau na mai veisiko tale kina?
- Veivakaro mai na lesoni 4 o digia mo na okata.

iTuvatuva Taucoko ni Lesoni (30–45 na miniti)

- E Tamada Vakalomalagi Dauloloma na Kalou
  - Eda luvena na Kalou (raica Cakacaka 17:29).
  - E lomani keda na Kalou ka na vukei keda me da digidigi vakadodonu.
  - Ena vukui Jisu Karisito sa rawa kina vei keda me da bula vata tale kei na Kalou (raica Joni 3:16–17).
- E Vakalougatataka na Matavuvale na Kosipeli
  - Na kosipeli i Jisu Karisito ena vukea na matavuvale me cokonaki kina e dua na isema qaqaco.
  - Na matavuvale e lewa ni Kalou; era isoqosoqo bibi duadua ni veimaliwai ena gauna oqo kei na tawamudu (raica V&V 49:15–16).
  - Na matavuvale e vanua vinaka duadua me vakavulici, vulici, ka bulataka na ivakavuvuli ni kosipeli (raica V&V 68:25; iVakatekivu 18:19; Nai Vakaruva 6:7).
  - Na matavuvale e rawa ni vanua ni bula galala, vakacegu, kei na reki.
- Sa dau Vakatakila Mai na Nona Kosipeli ena Veitabagauna Kece Sara na Tamada Vakalomalagi
  - Sa dau kacivi ira na parofita na Kalou me ra vakavuvulitaka na Nona kosipeli (raica Emosi 3:7).
  - Na Vukitani e kena ibalebale me da besetaki ira na parofita kei na kosipeli.

iVakamacala

- Na veitabagauna sai koya na veigauna e so era vakavuvulitaka kina na kosipeli na parofita. Na veitabagauna sa oti yani era a tini ga ena vukitani (raica V&V 136:36–38).
- Era a vakavuvulitaka na kosipeli o Atama, Noa, Eparaama, Mosese kei ira na parofita makawa tale e so (raica Mosese 5:4–12).
- Na Nona Cakacaka e Vuravura na iVakabula
  - A vakalesuya mai ka vakavuvulitaka na kosipeli na Luve ni Kalou. A vakayacora e vuqa na cakamana (raica Guide to the Scriptures, “Miracles,” 165).
  - A kacivi ira na iApositolo ka solia vei ira na dodonu ni matabete me ra vunautaka kina na kosipeli ka qarava na veicakacaka vakalotu ni veivakabulai me vaka na veipapitaisotaki. (raica Joni 15:16).
  - Sa tauyavutaka na Nona Lotu na Karisito.
  - A vakamatei ena kauveilatai na Karisito ka ra besetaki ka vakamatei na Nona iApositolo (raica Maciu 7:35; Marika 15:25).
  - Sa mai rawata na Karisito na Veisorovaki (raica Guide to the Scriptures, “Atone, Atonement” 22–23).
- Na Vukitani Levu
  - Kevaka e sega na iVakatakila mai vua e dua na parofita, era na lutu na tamata ki na butobuto vakayalo (raica Emosi 8:11–12).
  - Era sa tukuna taumada na Vukitani Levu na Parofita kei na iApositolo (raica 2 Cesalonaika 2:1–3).
- Na Vakalesui mai ni Kosipeli i Jisu Karisito mai vei Josefa Simici
  - Vakasaqara o Josefa na dina (raica Josefa Simici—Ai Tukutuku 1:8, 10).
  - Erau rairai vei Josefa Simici na Kalou kei Jisu Karisito (raica Josefa Simici—Ai Tukutuku 1:16–17).
  - Me vakataki ira na parofita ni veitabagauna taumada, a kacivi o Josefa Simici me parofita ni iotioti ni tabagauna oqo.
  - Sa vakalesuya mai na Kalou na taucoko ni kosipeli mai vei Josefa Simici (raica V&V 35:17; 135:3).
  - Era vakalesuya mai na matabete na italai vakalomalagi tale eso, ka sa mai tauyavutaki kina na Lotu i Karisito (raica V&V 13; 27:12).
  - E liutaka tiko na Lotu nikua e dua na parofita bula.
- Ai Vola i Momani: E Dua tale na iVakadinadina kei Jisu Karisito
  - Na iVola i Momani e ivakadinadina veivakadeitaki ni a parofita dina o Josefa Simici.
  - A vakadewataka o Josefa na peleti ena kaukauwa ni Kalou (raica iVakamacala Taumada ki na iVola i Momani, parakaravu 5).
  - E vakadinadinataka na iVola i Momani ni sa dau vakauqeti ira na parofita ni gauna oqo na Kalou me vaka sa dau vakayacora ena veitabagauna kecega (raica V&V 20:5–12).

iVakamacala

- E lewe tu ni iVola i Momani na taucoko ni kosipeli i Jisu Karisito (raica V&V 20:8–9).
- Masuta mo Kila na Dina mai na Yalo Tabu
  - E rawa ni o kila ni dina na iVola i Momani (raica Moronai 10:3–5; iVakamacala Taumada ni iVola i Momani, parakaravu 1, 8–9).
  - Ena vakavulici iko na Yalo Tabu ena nomu vakanananu kei na lomamu (raica V&V 8:2–3).

Yalayala

- O na wilika beka ka masulaka mo kila ni vosa ni Kalou na iVola i Momani?
- O na masulaka beka mo kila ni parofita ni Kalou o Josefa Simici?
- E rawa beka me datou laki lotu vata ena Sigatabu qo?
- E rawa beka me datou raica vata e dua na gauna me keirau na mai veisiko tale kina?
- Veiivakaro mai na lesoni 4 o digia mo na okata.

Taro me Tarogi ni Oti na Nomu Veivakavulici

- Na cava beka na nomu taro me baleta na veika keirau sa vakavuvulitaka?
- Kevaka e tiko e dua na parofita e vuravura nikua, na cava beka o na taroga vua?
- O vakila beka ni sa rogoa na nomu masu na Kalou? Baleta na cava?
- O vinakata mo kila se dina na iVola i Momani? Baleta na cava?

iVakamacala Bibi

- **Dauveivueti:** O Jisu Karisito na Dauveivueti cecere ni kawatamata, ena Nona Veisorovaki, sa sauma kina na isau ni ivalavala ca ni kawatamata ka rawata kina na tucaketale ni tamata kecega mai na mate. Me da sereka sai koya me da kauta tani, me da volia, se me da sauma na kena isau ni nona sereki e dua, me vaka na noda sereka e dua mai na ivau ni veivakabobulataki. Na Veisereki e vakaibalebaletaki ki na Veisorovaki i Jisu Karisito kei na veisereki mai na ivalavala ca. Na Veisorovaki nei Jisu Karisito sa sereki kina na kawatamata mai na mate vakayago. Ena vuku ni Nona Veisorovaki, ka oka kina na Nona vakararawataki mai Kecisemani kei na kauveilatai ka vakakina na Nona Tucaketale, o ira era vakabauti Koya ka ra veivutuni era na sereki mai na mate vakayalo.
- **Galala:** Na kaukauwa kei na galala e solia na Kalou vua na tamata me ra digidigi ka cakacaka kina vakataki ira.
- **Matabete:** Na dodonu kei na kaukauwa ka solia na Kalou vua na tamata me cakacaka kina ena yaca i Jisu Karisito ena veika kece sara me baleta na vakabulai ni kawatamata.
- **Parofita:** Na tamata e kacivi ka vosa ena vukuna na Kalou. Me vaka ni italai ni Kalou, sa dau ciqoma na parofita na dodonu ni matabete, na ivunau, na parofisai, kei na ivakatakila mai vua na Kalou. Sa nona itavi me vakatakila na loma ni Kalou kei na Nona ivakarau ki na kawatamata, ka me vakatakila talega na Nona veidinadinati vata kei ira. Na parofita ena saqata na ivalavala ca ka na dau tukuna rawa na isau ni ivalavala ca. O koya e dau vunautaka na buladodonu. Ena so na

iVakamacala

gauna, e rawa ni dau veivakauqeti na parofita me tukuna na veika e se bera ni yaco me yaga vei ira na tamata. Sa nona itavi bibi sai koya me vakadinadinataki Karisito.

- **iTabagauna:** E dua na itabagauna ka vakatikora tiko kina e vuravura na Turaga e dua na italai ka soli vua na veivakadonui, ka tu vua na idola ni matabete tabu. Me ikuri kei Jisu Karisito, era sa tekivutaka na veiparofita me vakataki Atama, Inoke, Noa, Eparaama, Mosese, kei Josefa Simici e dua na itabagauna vakosipeli. Ni tauyavutaka na Turaga e dua na itabagauna, sa na vakatakilai vou tale na kosipeli me ra na kakua kina ni vakararavi tiko na tamata ena itabagauna oya ki na veitabagauna sa oti yani me ra kila kina na ituvatuva ni veivakabulai. Na itabagauna a tekivutaka o Josefa Simici e vakatokai me “itabagauna ni taucoko ni gauna.”
- **Vakalesui Mai:** Me vakalesui mai e kena ibalebale me vakalesui e dua na ka ki na kena itutu makawa, se me kau lesu mai. Na Veivakalesui Mai me vaka e vakayagataki vei ira na Yalododonu Edaidai, e kena ibalebale na Lotu dina i Jisu Karisito, ka a yali ena vuku ni vukitani, a qai kau lesu tale mai me vaka ga na kena itutu taumada ena gauna a tauyavutaka kina o Jisu Karisito. Erau duidui kei na Veisautaki baleta ni Vakalesui Mai a vakayacori ena veivakadonui vakalou ena ivakatakila.
- **iVakatakila:** Na veitaratara ni Kalou vei ira na Luvena e vuravura. Na ivakatakila e rawa ni yaco mai ena Rarama i Karisito kei na Yalo Tabu ena veivakauqeti, na raivotu, na tadra se na veisiko ni agilosi. Na ivakatakila e vakarautaki kina na veidusimaki ka na rawa ni kauti ira yani na yalodina ki na veivakabulai tawamudu ena matanitu silesitieli. Sa dau vakatakila na Turaga na Nona cakacaka vei ira na Nona parofita ka vakadeitaka vei ira era vakabauta ni dina na ivakatakila e soli vei ira na parofita (raica Emosi 3:7). Ena ivakatakila, sa vakarautaka kina na Turaga na veidusimaki vei ira yadua era vakasaqara ka tu vei ira na vakabauta, na veivutuni, ka ra talairawarawa ki na kosipeli i Jisu Karisito.
- **Veisautaka:** Me veisautaki sai koya na kena veisautaki e dua na ka me vakinakataki cake. Na vosa *veisautaka* e vakaibalebaletaki vei ira na turaga kei na marama (me vakataki Martin Luther, John Calvin, William Tyndale, kei John Wycliffe) ka ra a saqata na ivalavala ni lotu a tu ena gauna oya, na kena era nanuma ni dodonu me veisautaki.
- **Vukitani:** Na vukitani mai na dina ni tamata yadua, na Lotu, se dua na matanitu taucoko. E okati kina na saqati ni veiliutaki kei na besetaki ni parofita. Na ivakadinadina ni vukitani e oka kina na voroki ni lawa ni Kalou, veisautaki ni cakacaka vakalotu ni kosipeli, kei na voroki ni veiyalayalati (raica Aisea 24:5).

E so Tale na Malanivosa ena Gadrevi me Vakamatatataki Vei Ira o Vakavulica

• iApositolo	• Masu	• Veiliutaki
• Cakacaka vakalotu ni veivakabulai	• iSolisoli ni Yalo Tabu	• iVolanikalou
• Kosipeli	• Talairawarawa kei na talaidredre ki na ivakaro	• iVolatabu
• Lesu ka laki bula ena Nona iserau	• iValavala ca	• Vosota me yacova na iVakataotioti
	• iVakabula	

iVakamacala

O Ira na Veisautaka kei na iLiuliu Vakalotu e Vuravura

Sa koto oqori na veitukutuku me baleti ira eso me na vakayagataki ga ena gauna e gadrevi kina.

John Wycliffe: Sucu ena ika 14 ni senijiri e Igiladi. Vuli ena veika e baleta na iVolatabu ena Univesiti e Okosivote. Vakavuvulitaka ni sega ni tiko ena Lotu Katolika na idola vakabete, ni Holy Eucharist (se sakaramede) e sega ni yago i Karisito, ka me kakua ni vakayagataki na Lotu na kaukauwa vakapolitiki vei ira na tamata. Vakadewataka na iVolatabu ki na vosa vakavalagi. Mate ena 31 ni Tiseba 1384.

Martin Luther: Sucu ena 10 Noveba 1483, e Jamani. Vuli ena Univesiti mai Erfurt kei Wittenberg. Vakota e 95 na ivunau ena katuba ni Castle Church me saqata kina e vuqa na ivakavuvuli ni Lotu Katolika vaka-Roma, ka okati kina na nodra dau soli ilavo na tamata me ra vosoti kina mai na nodra ivalavala ca. Mate ena 18 ni Feperueri 1546.

William Tyndale: Sucu e Welesi ena 1494. Vuli e Okosivote kei Cambridge. Vakadewataka na Veiyalayalati Vou ki na vosa Vakavalagi. Solia me ra wilika na tamata na ivolanikalou me rawa ni ra kila kina na ivunau lasu kei na nodra lasulasu na iliuliu vakalotu. A vakamatei o koya ena ika 6 ni Okotova 1536.

John Calvin: Sucu ena 10 ni Julai 1509, e Varanise. Vuli bete mai Parisi. E dua na iliuliu levu ena kena sagai me veisautaki na Lotu Katolika. E dua na iwase levu ni nona bula a bula voli ga kina mai Switzerland. E vakavuvulitaka ni tamata e sa ca tu ia na loloma walega ni Kalou e rawa ni vakabulai ira. A vola e vuqa sara na vakasama ena iVolatabu. Mate ena ika 27 ni Me 1564.

Ena so tale na itukutuku me baleta na veisau, raica na ivurevure eso oqo ena valenivola ni kaulotu: James E. Talmage, *Jesus the Christ*, 692–703; M. Russell Ballard, *Our Search for Happiness*, 26–32.

Me vaka ga na kena a vakalougatataki na vuravura ni vakabauta Vakarisito mai na nodra yaloqqa kei na rai o ira era a vakayacora na veisau, era sa vakalougatataki talega kina e vuqa na veimatani kei na itovo vakavanua mai vei ira a soli vei ira na kena iwase oya “na veika sa kila [na Kalou] ni ganiti ira” (Alama 29:8). Na nodra ivakavuvuli na veiliuliu vakalotu tale eso sa vukei ira e vuqa na tamata me ra yaco me ra yalomalua ka dau vakarokoroko.

Buddha (Gotama): Sucu ena 563 B.K. mai na dua na Yavusa Hindu e Nepal. A kauwaitaka na veivakararawataki a yaco wavoliti koya tu. Dro tani mai na vale vakatui nei tamana, vakanadakuya na vuravura, ka bula voli vakadravudravua. Vakasaqara na veivakararamataki, a raica na ka e qai vakatoka me “sala ni veisereki.” Tukuna ni sa yacovi Nirvana, e dua na ituvaki ni bula eda sa sega kina ni kauwaitaki, na mosi, se eda sega ni kilai mai vei ira e taudaku. A yaco me nodra qasenivuli na italatala ni vakabauta vaka-Buda.

iVakamacala

Confucius: Sucu ena 551 B.K. Susu luveniyali ni se gone. iMatai ni qasenivuli saumi e Jaina. Dau vakavuna na veika savasava kei na bula veimaliwai cecere duadua e Jaina. E sega ni levu na ka e tukuna me baleta na veika vakayalo se kaukauwa vakalou. Vakabauta ni soli vua mai lomalagi e dua na itavi tabu me jabeni ni veika dodonu ka dina.

Mohammed: Sucu ena 570 A.D. e Mecca. Susu luveniyali ena gauna ni gone. Bula dravudravua. Rogo ka vakabauti ena nona dau veisaututaki. Vakawati ni yabaki 25. Ena 610 a masu ka vakanananu kina vakatitobu ena Ulunivanua o Hira. Tukuna ni a rairai vua na agilosi o Keverieli ka solia vua e dua na itukutuku mai vei Allah (na Kalou). Tukuna ni a dau veitaratara vata kei na Kalou mai vei Keverieli mai na 620 ki na 632. Na veitaratara oqori, ka a qai cavuqatataka vei ira na nona tisaipeli, a qai volai ena Koran, na ivola tabu ni Islam.

Na Yavu ni Veivakabulai

iVakamacala

Na Nomu iNaki

Ni o sa veivakavulici, vakavakarautaki ira na nomu dau vakatataro na lotu me ra yacova na ivakatagedegede ni papitaiso ka vakatavulici ena Vunau kei na Veiyalayalati 20:37 kei na veitaro ni veivakatarogi me baleta na papitaiso. Ena uasivi sara na kena rawa na veika oqo mai na nodra sureti o ira na nomu dau vakadikeva na lotu me ra vakayacora ka taqomaka na veiitavi ka ra volai koto e ra.

Taro ni Veivakatorogi ni Papitaiso

- O vakabauta li ni Tamada Tawamudu na Kalou?
- O vakabauta li ni Luve ni Kalou o Jisu Karisito, na iVakabula ka Dauveivuetai kei vuravura?
- E rawa li vei iko mo taqomaka ka vakarokorokotaka tiko na Siga ni Vakacegegu, okati kina na vakayagataki ni sakaramede ena veimacawa kei na kena vakayacori na veiqaravi vei ira na itokani lewenilotu?

Yalayala

- O na masu li mo kila kina ni veika keirau vakatavuvulitaka e ka dina?
- O na veivutunitaka li na nomu ivalavala ca?
- E rawa beka me datou laki lotu vata ena Sigatabu qo?
- O na vakatotomuria li na ivakaraitaki ni iVakabula ka mo na papitaiso ena (tikinisiga)?
- E rawa beka me datou raica vata e dua na gauna me keirau na mai veisiko tale kina?
- Veivakaro mai na lesoni 4 o digia mo na okata.

Vukei Ira Na Tani me ra Vulica na veika e baleti Jisu Karisito

Me ra vakadinadina Jisu Karisito na daukaulotu ka sureti ira kece ga na tamata me ra lako mai Vua me rawa kina ni ra vakabulai. E rui bibi na kena vakarautaki na mataqali ivakaro me baleta na iVakabula vei ira era kila ga vakalailai se kivei ira era sega sara ga ni kila na veika me baleti Koya. Ai Vola i Momani: E dua tale na iVakadinadina kei Jisu Karisito sa ikoya e vakarautaki me vukei ira kecega na tamata me ra kila ni sa "Karisito ko Jisu, ... sa vakaraitaki Koya vei ira na veimatani kecega" (volai ena draunipepa ni ulutaga Ai Vola i Momani). Na noda wilika vata na iVola i Momani sa ikoya e dua na gaunisala veivakaukauwataki ni kena vakavulici ka

iVakamacala

vakadinadinataki na iVakabula. E rawa talega ni veivuke vakalevu sara na veimalanivosa mai na ivakarau tudei ni veicakacaka tale e so.

Vakasamataka na veivakatutu ka ra koto oqori e ra. E rawa ni caka me tiki ni kena oqo se na veilesoni tale e so se me sa dua sara ga na lesoni vakataki koya. Ena gauna e veivuke vakalevu kina, vakaruataka na itavi qaravi oqo ena vica tale na gauna ni se bera na papitaiso kei na gauna e sa caka oti kina na papitaiso kei na veivakadeitaki.

Yaca ni draunipepa ni Ulutaga kei na iVakamacala Taumada. Vakamatatataka na inaki ni ivola.

1 Nifai 10–11	E rau vakadinadinataka na iVakabula o Liai kei Nifai.
1 Nifai 19	E wilika tale vakarua o Nifai na veiparofisai me baleta na cakacaka kei na Veisorovaki ni iVakabula.
2 Nifai 2	E vakadinadinataka o Liai ni Dauveivueti na iVakabula.
2 Nifai 9	E vakadinadinataka o Jekope na Veisorovaki.
2 Nifai 31–33	E vakatavulica o Nifai na ivunau nei Karisito.
Inosi	E sotava o Inosi na kaukauwa ni Veisorovaki.
Mosaia 2–5	E vakatavuvulitaki Karisito o Penijamini na Tui
Mosaia 12–16	E solia na nona bula o Apinitai ena nona vakadinadinataki Jisu Karisito.
Alama 5, 7	E vakadinadinataka na iVakabula o Alama.
Alama 17–22	Era ciqoma na Lemanaiti na ivakadinadina i Jisu Karisito.
Alama 34	E vakadinadinataka o Amuleki na Veisorovaki.
Alama 36	E sotava o Alama na kaukauwa ni Veisorovaki i Jisu Karisito.
Alama 40–42	E vakadinadinataka o Alama na tucaketale mai na mate kei na Veisorovaki.
Ilamani 5	E rau a vakayagataki o Nifai kei Liai ena liga ni Kalou me rau vakadinadinataka na iVakabula.
3 Nifai 9–10	E sureti ira na tamata na iVakabula me ra lako mai Vua.
3 Nifai 11–18	E vakatavulici ira na Nifaiti na iVakabula me baleta na Tamada kei na Nona ivunau.
3 Nifai 27	E vakatavulica na iVakabula na Nona kosipeli.
Ica 3	E raica na iVakabula na taci Jereti.
Ica 12	E rau vakadinadinataka o Ica kei Moronai na iVakabula kei na kaukauwa ni Nona Veisorovaki.
Moronai 7–8	E vakatavulica o Momani na loloma savasava nei Karisito kei na Nona Veisorovaki.
Moronai 10	E sureti ira kecega na tamata o Moronai me ra lako mai vua na Karisito ka vakataucokotaki vei Koya.
“Na Karisito Bula”	Era vakadinadinataka na parofita kei ira na iapositolo na iVakabula.

Bula Taumada : Na iNaki kei na iTuvatuva ni Kalou me baleti Keda.

Era lomatarotarotaka tu e lewe vuqa na tamata, “Eda a lako li mai vei? Na cava na vu ni noda mai tiko eke? Eda lako tiko li kivei?” Na isau ni veitaro oqori e solia vei keda na yavu ni veivakabulai.

Na Kalou e Tama ni yaloda. Eda luvena vakaidina, ka lomani keda o Koya. Ni se bera na noda sucu mai ena vuravura oqo eda a bula ka luvena vakayalo na Tamada mai Lomalagi. Ia, eda sega, ni tautauvata kei na Tamada Vakalomalagi, e sega sara ni rawa ni

yaco me da tautauvata kaya ka da marautaka na veivakalougatataki kecega e marautaka o Koya kevaka eda sega ni mai bula ena bula oqo ka taukena e dua na yago.

Na inaki duadua ni Kalou—Nona cakacaka kei na Nona Lagilagi—sa ikoya me rawa kina vei keda yadua me da marautaka na Nona veivakalougatataki kecega. E sa vakarautaka e dua na ituvatuva maucokona me vakayacori kina na Nona inaki. Ni bera na noda qai lako mai ena vuravura oqo eda sa kila tu ka ciqoma na ituvatuva oqo. Ena ivolanikalou e vakatokai na ituvatuva ni Kalou me dua na yavu ni loloma, na yavu ni mamarau, na yavu ni veivuetai, kei na yavu ni veivakabulai.

E usutu ni ituvatuva ni Kalou o Jisu Karisito. Ena Nona Veisorovaki, e a vakayacora kina o Jisu Karisito, na inaki nei Tamana ka rawa kina vei keda vakayadua me da marautaka na vakatukatuka kei na bula tawamudu. O Setani, se na tevoru, e dua na meca ki na ituvatuva ni Kalou.

Na galala ni digidigi, se na kaukauwa ni digidigi, sa ikoya e dua na isolisoli cecere duadua ni Kalou kivei ira na luvena. E sa qai vakatau ena noda vakayagataka na isolisoli oqo na noda itosotoso ki na bula tawamudu. E dodonu me da digitaka me da muri Jisu Karisito se me da muri Setani.

Eda tawase mai vua na Kalou ena gauna ni noda bula vakayago ena vuravura oqo, ia e vinakata o Koya me ra kune vakacegu ena bula oqo na luvena kei na dua na marau cecere ena nona iserau ni sa mai cava na bula oqo o ira vakayadua na luvena. E vinakata o Koya me da tautauvata kaya.

Vuli iVolanikalou

Luve ni Kalou

V&V 93:29
Cakacaka 17:29

Iperiu 12:9

iNaki ni Kalou

Mosese 1:39   Joni 17:3

Bula mai Liu

V&V 138:53–56
Mosese 3:5

Eparaama 3:22–26
Jeremaia 1:5

Guide to the Scriptures,
“Premortal Life”

Na Veibuli

Ena nona veivakasalataki na Tamada, e a bulia kina o Jisu Karisito na vuravura me dua na vanua me da bula ka rawa ni da vuli mai kina. Me rawa ni da toso ki liu ka yaco me vaka na Kalou, sa dodonu vei keda yadua me da taukena e dua na yago ena noda bula vakatovolei ena gauna ni tu vakawawa ena vuravura oqo. Ena noda tu ena vuravura eda sega ni tiko vata vakayago kei na Kalou. Eda sa guilecava na noda bula mai liu. “E dodonu me da sa lako voli ena vakabauta ka sega ena noda rai ga.”

Vuli iVolanikalou

1 Nifai 17:36
Alama 30:44
V&V 88:41–47

Mosese 2:1
Mosese 6:63
Eparaama 3:24–25

JST, Joni 1:1–3
2 Korinica 5:6–7

Na Galala kei na Lutu nei Atama kei Ivi

Na imatai ni luve ni Kalou me lako mai ki vuravura sa i rau o Atama kei Ivi. E a buli Atama kei Ivi na Kalou ka biuti rau ena Were ko Iteni. Erau a buli o Atama kei Ivi me rau

iVakamacala

iVakamacala

ucuya na Kalou, me vakalewe na yago ka vakasuina. Ena nodrau a tiko voli ena loma ni were o Atama kei Ivi, erau a tikoga ena iserau ni Kalou ka rawa me rau a bula voli ga me tawamudu. Erau a bula voli ga ena lecaika, ka vakarautaka vei rau na Kalou na veika erau gadreva.

Ena loma ni Were ko Iteni, e a solia kina na Kalou vei Atama kei Ivi na nodrau galala ni digidigi. E a vakaroti rau me rau kakua ni kania na vuanikau tabu, se na vuanikau ni kila na vinaka kei na ca. Na talairawarawa ki na ivakaro oqo e kena ibalebale ni rawa me rau tiko ga ena loma ni were, ia ena sega ni rawa me rau toso ki liu mai na nodrau sotava tiko na veisaqasaqa ni bula vakavuravura. E sega ni rawa me rau kila na reki baleta ni sega ni rawa me rau sotava na rarawa kei na mosi.

E a vakatovolei Atama kei Ivi o Setani me rau kania na vuanikau tabu, ka rau digitaka me rau cakava vakakina. Oqo e a tiki ni ituvatuva ni Kalou. Erau a qai vakasevi tani mai na loma ni were kei na nodrau tiko vata vakayago kei na Kalou baleta na digidigi oqo. Na ka e yaco oqo e vakatokai me Lutu tani. Na veitawasei mai na iserau ni Kalou sa ikoya na mate vakayalo. O Atama kei Ivi e a yaco me rau vakayago— yaco kina na mate vakayago, se na veitawasei ni yago kei na yalo. Ena gauna oqo e sa rawa me rau sotava na tauvimate kei na veimataqali veivakararawataki taucoko sara. E a tu vei rau na galala ni digitaka na bula savasava se na kaukauwa ni digitaka na vinaka kei na ca. Na ka oqo e a rawa kina vei rau me rau vuli ka toso ki liu. E a rawa talega kina vei rau me rau cakava na veidigidigi cala ka ivalavala ca. Me kena ikuri, e sa rawa me rau vakaluvani ena gauna oqo, me rawa kina vei ira na kena vo ni luve ni Kalou vakayalo me ra lako mai ki vuravura, rawata na yago vakatamata, ka vakatovolei. Na gaunisala duadua walega oqo ena rawa kina vei ira na luve ni Kalou me ra toso ki liu ka yaco me ra ucui Koya.

iVakavuvuli me baleta na Lutu

Ena imatai ni kena vakavulici na ivunau oqo, kakua ni vakatavulica na veika taucoko o kila me baleta na ka oqo. Vakamacalataka vakarawarawa sara ni Kalou e a digitaka e lewe rua na luvena, o Atama kei Ivi, me yaco me rau kena imatai ni itubutubu e vuravura. Ni oti na nodrau cakacala e rau sa coko sara tu ga ena ivalavala ca kei na mate. O irau ga vakataki rau e sega ni rawa me rau lesu tale ka laki bula vata kei na Tamada Vakalomalagi. E a vosa vei Atama na Turaga ka vakatavulica vua na yavu ni veivakabulai kei na veivueti mai vua na Turaga o Jisu Karisito. Mai na kena vakamuri na ituvatuva ko ya, e rawa me ratou kunea na reki ena bula oqo o Atama kei na nona matavuvale ka lesu tale ka laki bula vata kaya na Kalou (raica Alama 18:36; 22:12–14).

Vuli iVolanikalou

Ena loma ni Were

2 Nifai 2	Mosesese 3:15–17	Ai Vakatekivu 1:26–31
Mosesese 2:26–31	Mosesese 5:11	Ai Vakatekivu 2:15–17

Na Lutu

2 Nifai 2:25	Mosesese 4	Ai Vakatekivu 3
Alama 12:22–34	Mosesese 5:10–12	

Na Noda Bula e Vuravura

E sa dua dina na gauna vinaka ka veivakalougatataki na bula e vuravura. Na noda inaki ena bula oqo sa ikoya me da reki ka vakavakarau ena noda lesu tale yani ki na nona iserau na Kalou. Ena bula vakavuravura, eda bula tu ena kena ivakarau ka da vauci tu ena mate vakayago ka vakayalo. Na Kalou e tiko vua e dua na yago e vakalewe ka

vakasui ka tawa mate rawa, e taucoko tu, ka lagilagi. O keda talega e dodonu me tiko vei keda e dua na yago e vakalewe ka vakasui ka tawa mate rawa ka me taucoko tu me rawa kina me da yaco me da vaka na Kalou ka lesu tale ki na Nona iserau. Ia, me baleta na Lutu nei Atama kei Ivi, na tamata vakayadua e vuravura e sega ni taucoko tu na yagona vakatamata, ena qai yaco me mate. Kevaka me a sega na iVakabula o Jisu Karisito, na mate ena tamusuka na vakanuini taucoko ki na dua na bula vata kei na Tamada Vakalomalagi ena gauna mai muri.

Me rau salavata kei na mate vakayago, na ivalavala ca sa ikoya e dua na ka ni veivaka-taotaki levu ka na tarovi keda mai na noda yaco me da vaka na Tamada Vakalomalagi ka lesu tale yani ki na Nona iserau. Ena ituvaki ni noda bula vakayago e vakawasoma na noda dau koko ena veitemaki, voroka na ivakaro ni Kalou, ka ivalavala ca. O keda vakayadua eda dau caka cala ena gauna ni noda bula vakavuravura. E dina ga ni sega ni dau vakakina ena so na gauna, ia, ena dau kauti keda ki na rarawa na ivalavala ca. Na ivalavala ca e vakavuna na vakilai ni cala kei na madua. Ena vuku ni noda ivalavala ca, e sega kina ni rawa me da lesu tale ka laki bula vata kei na Tamada Vakalomalagi, vakavo walega me liu taumada na noda vosoti ka vakasavasavataki.

Ena noda bula tiko vakavuravura, eda sotava e vuqa na ka e kauta mai vei keda na mamarau. Eda sotava talega e vuqa na ka e kauta mai vei keda na mosi kei na rarawa, e so vei ira na veika oqori e vu mai na nodra ivalavala ca na tani. Na veika eda sotava oqori e vakarautaka vei keda e vuqa na gauna vinaka me da vuli kina ka tubu, ka kila na vinaka mai na ca, ka me da digidigi kina. E vakauqeti keda na Kalou me da dau caka vinaka; ia o Setani e dau temaki keda me da ivalavala ca. Me vaka na mate vakayago, e sega ni rawa me da valuta vakataki keda na vua ni ivalavala ca. Ni sega na Veisorovaki i Jisu Karisito eda sega ni rawata e dua na ka.

Vuli iVolanikalou

Bula Vakatotovo se Gauna ni Vakatovolei

2 Nifai 2:21	Alama 12:21–24	Eparaama 3:25–26
2 Nifai 9:27	Alama 34:31–35	
Mosaia 3:19	Alama 42:2–10	

Digidigi

2 Nifai 2:26–29   Josua 24:15
Me iSakisaki ni iTabagone, “Galala kei na Vakaturewa Vakataki koya”

Vinaka kei na Ca

Moronai 7:12–19

iValavala ca

Roma 3:23	1 Joni 1:8–10	1 Joni 3:4
-----------	---------------	------------

E sega Ni Rawa Me Ra Tiko Vata kei na Kalou na Dukadukali

1 Nifai 10:20–21	3 Nifai 27:19	Mosese 6:57
Alama 41:10–11		

iVakamacala

iVakamacala

Na Veisorovaki

Ni bera na kena vakarautaki na vuravura e a digi-taki Jisu Karisito na Tamada Vakalomalagi me noda iVakabula ka Dauveivueti. Na nona solibula ni veisorovaki o Jisu Karisito eda valuta rawa kina na revu-revu ni Lutu. Ni qai tekivu na vuravura, o ira taucoko na parofita era vakadinadinataka ni noda Dauveivueti o Jisu Karisito.

Eda na sotava taucoko na rarawa ni mate vakayago, ia o Jisu Karisito e a valuta na vakalatilati ni mate vakayago ena vukuda. Ena Nona a mate ena kauveilatai, e a yaco me rau tawase kina na yalona mai na yagona.

Ena ikatolu ni siga, e rau a duavata tale me tawamudu na yalona vata kei na yagona, ka sega tale vakadua ni rau veitawasei. E a rairai kivei ira e lewe vuqa na tamata, ka vakaraitaka vei ira ni taukena tiko e dua na yago vakalewe kei na sui ka tawa mate rawa. Na duavata tale ni yago kei na yalo e vakatokai me tucake tale ka sa dua na isolisoli e a yalataki tu vei keda vakayadua. Me baleta na Tucaketale nei Jisu Karisito, eda na vakaturicake taucoko veitalia kevaka eda a cakavinaka se caka ca ena bula oqo. Eda na taukena e dua na yago vakalewe kei na sui ka taucoko tu, ka na tawa mate rawa ni na sega tale vakadua me vauci ena tauvimate, mosi se mate. Na tucaketale e rawa kina vei keda me da lesu tale ki na nona iserau na Kalou me da laki lewai ia e sega na ivakadei ni na rawa vei keda me da na bula ena Nona iserau. E dodonu talega me da vakasavasavataki mai na noda ivalavala ca, me da na ciqoma kina na veivakalougatataki ko ya.

E a tala mai na Luvena Lomani, o Jisu Karisito, me valuta na vakalatilati ni ivalavala ca me kena ikuri na vakalatilati ni mate vakayago. E sega ni bale vei keda na nodrau a Lutu o Atama kei Ivi, ia e bale ga vei keda na noda dui ivalavala ca. E sega ni rawa me raica na Kalou ka vakalaiva na ivalavala ca ena dua na kena ivakatagedegede, ka ni ivalavala ca ena tarova na noda laki bula vata kei koya ena Nona iserau. E rawa walega me da bula vata tale kei na Kalou mai na nona lagilagi na iVakabula kei na nona yalololoma ka rawa kina me da vakasavasavataki. Na ka oqo e rawa duadua wale sara ga mai na noda vakabauti Jisu Karisito, veivutuni, papitaiso, ciqoma na isolisoli ni Yalo Tabu, kei na vosota me yacova na ivakataotioti.

Ni da vakayacora cakavinaka na yavu ni veivakabulai, na isau ni noda ivalavala ca e a colata na Karisito. E rawa vua me cakava duadua ga vakataki koya na ka o ya. E a kacivi ka vakavakarautaki ena bula mai liu. E a Luve ni Kalou vakaivola ka vakalewe. E a sega ni ivalavala ca ka talairawarawa vakatabakidua kivua na Tamana. E sega vakadua ni soro ena veitemaki. O Jisu e a sa vakavakarau tu ka yalosavu, ena gauna e a kerea kina na Tamana vua na Luvena Lomani me sauma na ivalavala ca kei vuravura. Na Veisorovaki e okati kina na Nona a vakararawataki ena Were o Kecisemani kei na Nona a vakararawataki ka mate ena kauveilatai, ka qai mai cava ena Nona Tucaketale mai na mate. E dina ga ni sega ni vakaiyalayala na Nona vakararawataki—na levu ni kena dave na Nona dra mai na kena veigaunisala taucoko kei na kena kerei kevaka e rawa ni vakamamadataki mai Vua na icolacola oqo—E a vakayacora na lewa nei Tamana ena ivakaraitaki ni loloma cecere duadua vua na Tamana vaka kina vei keda. Na qaqa nei Jisu Karisito ena nona a mate vakayalo mai na Nona vakararawataki kei na nona a mate vakayago mai na Nona Tucaketale mai na mate sa ikoya e vakatokai me Veisorovaki.

E yalataka na Karisito me vosota na noda ivalavalaca ena kena ivakarau me da ciqomi Koya mai na noda cakacakataka na noda vakabauti Koya, veivutuni, papitaiso ena tabadromuci ena wai, kei na veitabaki ni liga ena isolisoli ni Yalo Tabu, kei na noda sasaga ena vakabauta me da taqomaka na Nona ivakaro me yacova ni sa oti na noda bula. Mai na noda tomana tikoga na noda veivutuni, e rawa me da rawata na veivosoti kei na veivakasavasavataki ni noda ivalavalaca mai na kaukauwa ni Yalo Tabu. Eda sa galala mai na icolacola ni cala kei na madua, ena vuku i Jisu Karisito sa rawa kina ni yaco me da kilikili ka lesu tale ki na nona iserau na Kalou.

Me vaka ni da vakararavi tiko ki na Veisorovaki i Jisu Karisito, e rawa vei Koya me vukei keda me da vosota na noda vakatovolei, tauvimate, kei na mosi. E rawa ni da vakasinaiti ena reki, vakacegu, kei na veivinakati. Na veika taucoko sara e cala me baleta na bula e rawa me vakadodonutaki mai na Veisorovaki i Jisu Karisito.

Ena noda sauma na itotogi ni noda ivalavalaca, o Jisu e a sega ni vakayacora vakakina, ia, e kauta tani na noda dui itavi vakataki keda. E dodonu me da vakaraitaka ni da ciqomi Koya ka da na muria na Nona ivakaro. Mai na isolisoli ni Veisorovaki duadua ga e rawa kina me da lesu tale ka bula vata kei na Kalou.

Vuli iVolanikalou

Tucaketale mai na mate

2 Nifai 9:6–7	V&V 88:27–32	Guide to the Scriptures, “Death, Physical,”
Alama 11:42–45	Luke 24:1–10, 36–39	“Death, Spiritual,” “Resurrection”
Alama 40:23	1 Korinica 15:20–23	
Ilamani 14:15–19	1 Korinica 15:41–42	

Veisorovaki

2 Nifai 2:6–8	V&V 19:15–19	1 Joni 1:7
Alama 7:11–13	V&V 45:3–5	Guide to the Scriptures, “Atonement, Atonement”
Alama 34:8–10	Joni 3:16–17	

Na Kosipeli— Na Gaunisala

2 Nifai 9:1–24	Alama 11:40	3 Nifai 27
2 Nifai 31	3 Nifai 11:31–41	Moronai 7:27–28

Na Vuravura ni Yalo

E dina ga ni a qaqa na Karisito ena ivalu ni mate vakayago, e dodonu me mate taucoko na tamata, baleta ni mate e tiki ni kena cakacakataka na noda veisautaki mai na bula vakavuravura ki na tawamate rawa. Na yaloda era na lako ki na vuravura ni yalo ni da sa mate. Na mate e sega ni veisautaka na noda ivakarau se na noda gagadre me baleta na vinaka se na ca. O ira era digitaka me ra talairawarawa vua na Kalou ena bula oqo era na bula ena dua na itutu ni mamarau, sautu kei na vakacegu mai na leqa kei na veikauwaitaki. O ira era digitaka me ra talaidredre ena bula oqo ka sega ni veivutuni era na bula ena itutu ni rarawa. Ena vuravura ni yalo e vunautaki kina na kosipeli kivei ira era talaidredre ki na kosipeli se na gauna donu me ra rogoca kina ena nodra a se tu voli e vuravura. Eda na tiko ga ena vuravura ni yalo me yacova sara ni da sa tucaketale mai na mate.

iVakamacala

iVakamacala

Vuli iVolanikalou

Vunautaki ni Kosipeli kivei ira era sa Mate

V&V 138

1 Pita 3:19–20

1 Pita 4:6

Mate kei na Vuravura ni Yalo

Alama 34:34

Alama 40:11–14

Dauvunau 12:7

Na Tucaketale mai na Mate, Veilewai, kei na Tawamate rawa

Ena gauna e rau sa duavata tale kina na yagoda kei na yaloda ena tucaketale mai na mate, eda na tu ena iserau ni Kalou ka lewai. Eda na nanuma sara tu ga vakavinaka na noda bula savasava kei na noda cala. Kevaka eda sa veivutuni, eda na ciqoma na yalololoma. Eda na vakalougatataki me salavata kei na noda veicakacaka kei na noda veigagadre.

Ena tucaketale mai na mate era na yaco me ra tawamate rawa na tamata taucoko—era na bula me tawamudu. Na tawa mate rawa sa ikoya e dua na isolisoli wale vei ira na tamata kecega, kevaka era bula savasava se era caka cala. Na bula tawamudu e sega ni tautauvata na tawa mate rawa. Na bula tawamudu sa ikoya e dua na isolisoli ni Kalou ka soli walega kivei ira era talairawarawa ki na Nona kosipeli. Sa ikoya e dua na itutu cecere e rawa ni da rawata. E lako kivei ira era sa vagalalataki mai na ivalavala ca kei na rarawa ena Veisorovaki ni Karisito. Sa ikoya na bula vakalou, na kena ibalebale na bula vata kei na Kalou me tawamudu ena veimatavuvale tawamudu. Na kena sotavi na bula era taleitaka sa ikoya na kila na Kalou kei Jisu Karisito.

Tucaketale mai na mate kei na Sucu vou ni yago kei na yalo

E so na tamata e rawa me sega ni matata vei ira na vakanananu ni sucuvou ni yago kei na yalo vata kei na ivunau ni tucaketale mai na mate. Na vakanananu ni sucuvou ni yago kei na yalo e okati kina na sucu tale e vuravura ka duatani na ibulibuli ka ivakavuvuli vakailasu. Na ivunau ni tucake tale mai na mate e wili kina na kena ciqomi e dua na isolisoli tawamudu ni dua na yago tawamate rawa ka vakalewe kei na sui. Oqo na ivunau dina. Mo qarauni ira o vakavulica tiko me ra kila vakavinaka na ivunau ni tucaketale mai na mate.

Veimatanitu ni Lagilagi

Ena gauna ni noda bula vakayago eda cakava na noda digidigi me baleta na vinaka kei na ca. Na Kalou ena saumi keda me vaka na noda cakacaka kei na noda gagadre. Me baleta ni saumi keda vakayadua na Kalou me vaka na cakacaka e vakayacori ena yago, era duidui tu na veimatanitu ni lagilagi ka rawa me lesi vei keda ni oti na Veilewai. O ira era sa veivutunitaka na nodra ivalavala ca ka ciqoma na cakacaka vakalotu ni kosipeli ka taqomaka na veiyalayalati ka ra salavata kaya, era na vakasavasavataki ena Veisorovaki nei Karisito. Era na ciqoma na bula vakalou ena matanitu cecere duadua, ka dau kilai talega me matanitu silesitieli. Era na bula vata kei na Kalou, ka yaco me ra ucui Koya, ka ciqoma e dua na marau vuable. Era na bula vata ena bula tawamudu kei ira na nodra matavuvale era sa vakadonui tu. Ena ivolanikalou, na matanitu oqo e vakatautauvatataki ki na lagilagi se na ramase ni matanisiga.

O ira na tamata era sega ni ciqoma na taucoko ni kosipeli i Jisu Karisito ia era bulataka na bula cecere duadua ena dua na nodra tikina ena matanitu teresitiele. Na matanitu oqo e vakatautauvatataki ki na lagilagi ni vula.

O ira era tomana tikoga na nodra ivalavala ca ka sega ni veivutuni ena bula oqo, era na taura na kedra isau ena matanitu lolovira, ka vakatokai na matanitu tilesitiele. Na matanitu oqo e vakatautauvatataki ki na lagilagi ni veikalokalo.

Vuli iVolanikalou

Tucaketale mai na mate kei na Veivakalesui tale

2 Nifai 9:14–15   Jekope 6:8–9   Alama 42:13–15, 22–23

Veilewai

2 Nifai 28:23   Alama 5:15–21   V&V 132:12; 137:9
Mosaia 3:23–25   Alama 12:12–14   Joni 5:22

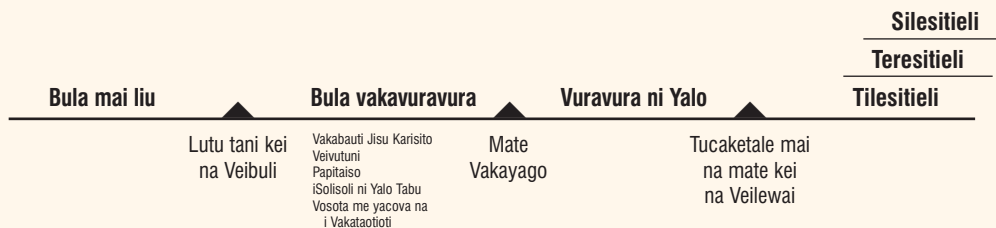
Veimatani ni Lagilagi

3 Nifai 28:10   V&V 76   Maciu 5:48
V&V 76: iVakamacala Taumada   V&V 137   1 Korinica 15:40–42

Bula Tawamudu

2 Nifai 31:17–21   V&V 45:8   Joni 3:16
V&V 14:7   V&V 93:19   Joni 17:3
V&V 29:43–44

Yavu ni Veivakabulai

Na Veisorovaki i Jisu Karisito e rawa kina na veivakabulai

Veisureti ni Papitaiso

Na veisureti ni papitaiso kei na veivakadeitaki e dodonu me vakamatatataki ka vakadodonu sara ga: “E rawa beka mo na muria na ivakaraitaki i Jisu Karisito mai na nona a papitaisotaki mai vua e dua ka taura tu na kaukauwa vakamatabete ni Kalou? Keitou na vakayacora tiko e dua na lotu ni papitaiso ena [tikinisiga]. E rawa beka ni o vakarautaki iko ka mo na papitaiso ena siga ko ya?”

iVakamacala

iVakamacala

Vakanananu ni Veivakavulici

Na tabana oqo e tu kina na veivakanananu mo vakayagataka ena vakavakarau kei na kena vakavulici na lesoni oqo. Muria na Yalotabu ena masumasu ena nomu vakatule-wataka na kena vakayagataka na veivakanananu oqo. Vakuria na veivakanananu o sa digitaka ki na nomu ituvatuva ni lesoni. Kakua ni guilecava ni veivakanananu oqo era vakatutu walega — ka sega ni veika e gadrevi—me vukei iko ena nomu sotava na ka era vinakata o ira o vakavulici ira tiko.

iTuvatuva Leleka ni Lesoni (3–5 na miniti)

Na yavu ni veivakabulai e vakavulica vei keda na vanua eda lako mai kina, na cava na vuni noda mai tiko e vuravura, ni oti na bula oqo evei na vanua eda na lako kina. E vakatakarakarataka mai na noda bula mai liu ki na noda ilakolako ki na bula tawamudu, bula vakayago, mate, tucake tale mai na mate, kei na noda bula ena bula tawamudu. Na ituvatuva e vakamacalataka talega na veika e cakava na Tamada lomani mai Lomalagi me vukei keda kina ena noda rawata vakavinaka na ilakolako oqo me rawa kina vei keda me da lesu tale yani ki na Nona iserau ka ucui Koya. Na ituvatuva e vakatabakidua ena ilesilesi kei na Veisorovaki i Jisu Karisito ena kena valuti na revurevu ni Lutu ka rawa kina vei keda me da rawata na bula tawamudu. Keimami sureti kemuni mo ni tugana ka masulaka na veika e baleta na itukutuku oqo.

- Bula mai Liu : iNaki ni Kalou kei na Nona iTuvatuva me baleti Keda
- Na Veibuli
- Na galala ni digidigi kei na Lutu nei Atama kei Ivi
- Na Noda Bula e Vuravura
- Na Veisorovaki
- Na Vuravura ni Yalo
- Na Tucaketale mai na mate, Veilewai, kei na Tawa mate rawa
- Veimatanitu ni Lagilagi

Yalayala

- E rawa li mo masu me rawa ni o kila ni sa dina na veika keirau vakavulica?
- E rawa li mo veivutunitaka na nomu ivalavala ca?
- E rawa beka me datou laki lotu vata ena Sigatabu qo?
- E rawa beka ni o muria na ivakaraitaki ni iVakabula ka papitaiso ena (tikinisiga)?
- E rawa beka me datou raica vata e dua na gauna me keirau na mai veisiko tale kina?
- Veivakaro mai na lesoni 4 o digia mo na okata.

iTuvatuva Vakarauta ni Lesoni (10–15 na miniti)

Na noda itukutuku e vukei keda ena noda kila na inaki ni bula se o cei o keda. E solia vei keda na inuinui ka vukei keda ena noda kunea na sautu, reki, kei na mamarau. E tukuna vei keda se evei na vanua eda lako mai kina, na cava na vuna eda mai tiko kina e vuravura, ni oti na bula oqo evei na vanua eda na lako kina. Na Kalou sa ikoya na Tamada, ka lomani

iVakamacala

keda o Koya. Eda luvena. Eda tiki ni Nona matavuvuale, ka da a bula vata kei Koya ni bera na noda sucu mai ena vuravura oqo. E a sa tuvana oti tu e dua na ituvatuva ni mamarau ka rawa kina vei keda me da lesu tale ki na Nona iserau ni oti na bula oqo. Na noda toso ki liu ena vakatau mai na noda vakayagataka vakacava na noda galala ni digidigi ka solia. Me vaka ni tiki ni ituvatuva ko ya, na Lutu nei Atama e rawa kina vei keda me da lako mai ki vuravura, taukena na yago vakatamata, tu vei keda na kila, ka da dui vakamatavuvuale vakataki keda. Ia na Lutu e kauta talega mai na mate vakayago, sa ikoya na veitawasei ni yalo mai na yago, kei na mate vakayalo, sa ikoya na veitawasei mai vua na Kalou.

O Jisu Karisito sa ikoya na uto ni ituvatuva ni Kalou. Na solibula ni veisorovaki nei Karisito e valuta na revurevu ni mate vakayago ka vakayalo. Eda na tucake taucoko tale mai na mate ka da na bula me tawamudu vata kei na yago vakatamata ka galala mai na mosi kei na tauvimate. O Jisu Karisito talega e a cakava me rawa kina vei keda me da valuta na mate vakayalo. Me vaka ni da bulataka na Nona kosipeli ena vosota o Koya ena yalololoma na noda ivalavala ca. Ena vakabulai keda ka na vakaisosomitaka na cala kei na madua ki na vakacegu kei na mamarau ena bula oqo.

Me vaka na tiki ni ituvatuva ni yalololoma ni Kalou, eda na vakararawataki taucoko ena dua na mate vakayago. Erau na veitawasei na yaloda mai na yagoda, eda na bula ena vuravura ni yalo ena dua na gauna. Eda na tucake tale mai na mate vata kei na dua na yago tawa mate rawa, e dua na duavata tawamudu ni yagoda kei na yaloda. Eda na lewai me vaka na noda cakacaka kei na noda gagadre. O ira era a bulataka na kosipeli era na taura na isolisoli cecere duadua ni Tamada mai Lomalagi, na isolisoli ni bula tawamudu ena Nona iserau.

Na Tamada Vakalomalagi e kakavaka tale yani ena loloma kivei ira na luvena me ra vakaraitaka na Nona ituvatuva ni mamarau. Eda na vulica na veika e baleta na ituvatuva veivakurabuitaki oqo ena iVola i Momani, ka rawa mo wiliika, vakasamataka, ka masulaka. Keimami sureti kemuni yani mo ni mai lotu ka da mai veiqaravi vua na Kalou.

iTavi Qaravi

- E rawa li mo masulaka me rawa kina ni o kila se dina na veika keirau vakatavulica?
- E rawa li mo veivutunitaka na nomu ivalavala ca?
- E rawa beka me datou laki lotu vata ena Sigatabu qo?
- E rawa beka ni o muria na ivakaraitaki ni iVakabula ka papitaiso ena (tikinisiga)?
- E rawa beka me datou raica vata e dua na gauna me keirau na mai veisiko tale kina ?
- Veivakaro mai na lesoni 4 o digia mo na okata.

iTuvatuva Taucoko ni Lesoni (30–45 miniti)

- Na Bula Mai Liu : iNaki ni Kalou kei na Nona iTuvatuva me baleti Keda.
  - E Tamada Vakalomalagi na Kalou o keda eda luvena (raica Cakacaka 17:16–34; Iperiu 12:9).

iVakamacala

- E tuva tu na Kalou e dua na noda ituvatuva ni mamarau. E uto ni ituvatuva ko ya o Jisu Karisito.
- Na ituvatuva ni Kalou me baleta na mamarau e rawa kina na lesu tale ki na Nona iserau (raica Mosese 1:39).
- Na noda itosotoso ki na bula tawamudu ena vakatau mai na noda vakayagataka na noda galala ni digidigi (raica 2 Nifai 2:27–29).
- Na Veibuli
  - E a bulia na vuravura o Jisu Karisito, ena veivakasalataki nei Tamana (raica Iperiu 1:1–3).
- Na Lutu nei Atama kei Ivi kei na galala ni digidigi
  - Erau a buli o Atama kei Ivi me rau ucuya na Kalou (raica A iVakatekivu 1:26–27).
  - Erau a sega ni caka cala ena Were ko Iteni ka rau a bula ena iserau ni Kalou.
  - E rau a vakasevi tani mai na were, baleta na nodrau a kania na vuanikau tabu (raica Mosese 4:19–31). E vakatokai oqo me Lutu.
  - E a yaco me rau bula vakayago, rawa me rau vakaluveni, ka rau vauci talega ki na ivalavala ca kei na mate (raica 2 Nifai 2:22–25; Mosese 5:11).
- Na noda Bula e Vuravura
  - Na inaki ni noda bula sa ikoya me da rawata na sautu tawa yalani, reki, kei na mamarau me vaka na veimatavuvale kei na vakavakarau ena noda lesu tale ka laki bula vata kei na Kalou.
  - Eda lako mai vuravura me da mai vakatovolei (raica Eparaama 3:24–25).
  - Eda rawata e dua na yago vakalewe kei na sui, ia eda vauci ki na mate vakayago.
  - E solia na veiivakaro na Kalou. Kevaka eda talairawarawa, eda na vakalougatataki. Kevaka eda talaidredre, eda sa ivalavala ca ka da na taura na kena isau.
  - E dodonu me saumi taucoko na ivalavala ca, me da sauma o keda se me sauma na Karisito (raica V&V 19:15–20).
  - Eda cakava na digidigi, ka da vakayacora kecega na ivalavala ca (raica Roma 3:23).
  - Eda sa sotava na veika era kauta mai vei keda na mamarau ka vakatalega kina na rarawa.
  - Eda sega ni vorata rawa na mate vakayago se vakayalo ke yali na Karisito.
- Na Veisorovaki
  - Me baleta ni a vorata na Karisito na mate vakayago, eda na tucake taucoko tale mai na mate (raica Alama 11:41–43).
  - Mai na Veisorovaki nei Karisito e rawa kina ni yaco me da vakasavasavataki mai na noda ivalavala ca me rawa kina na noda lesu tale yani ka bula ena nona iserau na Kalou (raica 2 Nifai 9:8–9).

iVakamacala

- Na Karisito ena vosota na noda ivalavala ca me vaka na noda vakabauti Koya, veivutuni, papitaiso ka ciqoma na isolisoli ni Yalo Tabu, ka vosota me yacova na ivakataotioti.
- Na Vuravura ni Yalo
  - E dodonu me ra mate taucoko na tamata.
  - Era na lako na yaloda ki na vuravura ni yalo ni da sa mate.
  - Eda bula tiko ena dua na itutu ni rarawa se ena dua na bula sautu kei na vakacegu, ena vakatau ga ena noda bulataka vakacava na bula oqo.
- Na Tucaketale mai na mate, Veilewai, kei na Tawa mate rawa
  - Erau na duavata tale na yaloda kei na yagoda ena noda tucaketale mai na mate (raica Alama 11:42–45; 40:23).
  - Eda na lesu tale ki na iserau ni Kalou me da na lewai me vaka na noda veicakacaka kei na veigagadre.
  - Kevaka eda sa veivutuni, eda na ciqoma na yalololoma.
  - Na bula tawamudu sa ikoya e dua na isolisoli ni Kalou ka soli kivei ira e taucoko tu na nodra talairawarawa ki na kosipeli i Jisu Karisito (raica V&V 14:7).
- Veimatanitu ni Lagilagi (raica V&V 76; 137; 1 Korinica 15:40–42).
  - Eda ciqoma na kena isau me vaka na noda cakacaka kei na noda gagadre (raica V&V 137:9).
  - O ira era ciqoma na kosipeli ka bulataka ena yaloqaqa ena nodra bula taucoko era na ciqoma na matanitu silesitiele (raica V&V 76:50–70).
  - O ira na tamata dokai ka ra “a vakamatabokotaki ena nodra ilawaki qaseqase na tamata” era sa “sega ni yalodina tiko ga ki na ivakavuvuli i Jisu” era na rawata ga na matanitu teresitiele (raica V&V 76; 75, 79).
  - O ira era ivalavala ca ka ra sega ni veivutuni era na taura na lagilagi ni tilesitiele ni sa oti na nodra vakararawataki ka sauma na nodra ivalavala ca.

Yalayala

- E rawa li mo masu me rawa ni o kila ni sa dina na veika keirau vakatavulica?
- E rawa li mo veivutunitaka na nomu ivalavala ca?
- E rawa beka me datou laki lotu vata ena Sigatabu qo?
- E rawa beka ni o muria na ivakaraitaki ni iVakabula ka papitaiso ena (tikinisiga)?
- E rawa beka me datou raica vata e dua na gauna me keirau na mai veisiko tale kina?
- Veivakaro mai na lesoni 4 o digia mo na okata.

iVakamacala

Veitaro me Tarogi ni oti na Nomu Veivakavulici

- Na veitaro cava soti me tarogi me baleta na veika eda a sa vakavulica oti?
- Na cava o kila rawa ena ituvatuva ni Kalou me baleti iko kei na nomu matavuvale?
- Mai na veika keimami sa vakavulici iko kina, na cava o kila rawa me baleta na itavi nei Jisu Karisito? Na cava e kena ibalebale vei iko?

iDola ni iVakamacala

Oqori e so na veimalanivosa ka wasoma na kena sega ni dau matata vakavinaka. Mo qarauna ka vakamacalataka vakavinaka mo qai taroga kevaka sa matata vinaka vei ira o vakavulici ira tiko.

- **Dauveivueti:** Me soli, me saumi, se me sereki, me vaka na nona vagalalataki e dua na tamata mai na veivakabobulataki e sotava. Na veivueti e vakaibalebaletaiki ki na Veisorovaki i Jisu Karisito kei na veisereki mai na ivalavala ca. Na Veisorovaki nei Jisu e vueta na tamata taucoko mai na mate vakayago. Mai na Nona Veisorovaki, era na vueti kina mai na mate vakayalo o ira era vakabauti Koya ka veivutuni.
- **Mate vakayalo:** Veitawasei mai na Kalou kei na Nona kaukauwa; me mate me vaka na veika ni bula savasava. Na mate vakayalo a biu mai ki vuravura ena nona lutu o Atama (raica Alama 42:6–7). Na veika vakayago kei na vakasama ca, vosa, kei na cakacaka sa mate tu vakayalo ni ra se bula voli ga e vuravura (raica 2 Nifai 9:39). Mai na Veisorovaki i Jisu Karisito kei na talairawarawa ki na ivakavuvuli kei na cakacaka vakalotu ni kosipeli, sa rawa kina vua na tagane kei na yalewa me vakasavasavataki mai na ivalavala ca ka valuta na mate vakayalo.
- **Na bula mai liu (bula taumada; bera na bula vakavuravura):** Me vaka ni da luvena vakayalo na Tamada mai Lomalagi, eda a bula taumada ena Nona iserau ni bera na noda sucu mai ena vuravura oqo. Ena bula mai liu e sega vei keda na yago vakatamata.
- **Na Bula Vakalou:** Bula tawamudu ena iserau ni Kalou; me da yaco me da ucuya na Tamada mai Lomalagi ka bula ena Nona iserau. Na isolisoli ni Kalou ka uasivi duadua vei ira. Na bula vakalou e basika mai ena Veisorovaki nei Karisito ka basika mai ena talairawarawa ki na lawa kei na cakacaka tabu taucoko sara ni kosipeli.
- **Na bula vakayago:** Na gauna ni sucu me yacova na mate vakayago.
- **Na Lutu (nei Atama kei Ivi):** Ena nodrau a kania na vuanikau tabu o Atama kei Ivi, e a yaco me rau bula vakayago—sa ikoya oqori, na vauci ki na ivalavala ca kei na mate. O Atama e a yaco me “imatai ni tamata me vakayago” e vuravura (Mosesese 3:7). E vakamatatataka na ivakatakila ni gauna oqo ni sa ka ni veivakalo-ugatatataki na Lutu ka sa dodonu me rau rokovi o Atama kei Ivi ni rau isevu ni itubutubu ni kawatamata.
- **Na mate vakayago:** :Na tawase ni yaloda, ka bula tawamudu ni sega ni rawa ni mate, mai na yagoda vakatamata.
- **Na Veilewai :** Ena lewai keda yadua na Kalou mai vei Jisu Karisito, ka na vakatu-lewataka na lagilagi tawamudu eda na ciqoma. Na veilewai oqo ena vakatau mai na noda talairawarawa ki na veivakaro ni Kalou, kei na noda ciqoma na solibula ni veisorovaki i Jisu Karisito. Eda na ciqoma na keda isau tawamudu ka na vakatau mai na kena vinaka se ca na noda dui cakacaka kei na gagadre.
- **Tawamate rawa:** Na ivakarau ni bula tawamudu ena keda ituvaki ni da sa tucake tale mai na mate, sa sega tale ni rawa ni mate ena mate vakayago.
- **Tucaketale mai na mate:** Erau duavata na yalo vakayalo kei na yago vakatamata ka vakalewe kei na sui ni oti na mate. Ni oti na tucaketale mai na mate, erau na sega tale ni veitawasei na yalo kei na yago, na tamata e sa sega ni mate rawa.

Na veitamata yadua e sucu e vuravura era na tucaketale mai na mate baleta ni o Jisu Karisito e a valuta na mate.

- **Vakabulai** :Na noda vakabulai mai na mate vakayago kei na mate vakayalo. Era na vakabulai na tamata taucoko mai na mate vakayago ena nona loloma soli wale na Kalou, mai na mate kei na Tucaketale mai na mate i Jisu Karisito. Mai na vakabauti Jisu Karisito, na veitamata yadua e rawa tale ga me ra vakabulai mai na mate vakayalo ka vakatalega kina mai na loloma soli wale ni Kalou. Na vakabauta ogo e veitokoni vata kei na dua na bula ni talairawarawa ki na lawa kei na caka-caka tabu ni kosipeli kei na veiqaravi kivei Karisito.
- **Veisorovaki**: Me vaka e vakayagataki ena ivolanikalou na sorovaka sa ikoya mo sotava na itotogi ni dua na ivalavala ca, ka vagalalataki na revurevu ni ivalavala ca maivei ira era sa veivutunitaka na nodra ivalavala ca ka ra vakatarai me ra veivinakati tale kei na Kalou. O Jisu Karisito e a vakararawataki mai Kecisemani ena kauveilatai. Sa ikoya duadua sara ga e rawa me cakava e dua na Veisorovaki vei ira taucoko na tamata. E a vakararawataki ena itotogi me baleta na noda ivalavala ca e Kecisemani ka qai mate ena kauveilatai. E colata ga Vakaikoya na mosi, tauvimate, veivakatovolei, veivakararawataki, kei na noda vakamalumalumutaki o keda taucoko sara (raica Alama 7:11–12).

E so tale na Malanivosa ena Gadrevi me Vakamatatataki Vei Ira o Vakavulica

• Bula tawamudu	• Tilesitieli	• Veivutuni
• Bula vakatovolei	• Vakabauta	• Vosoti [ni ivalavala ca]
• iLakolako tawamudu	• Vakasavasavataki [mai na ivalavala ca]	• Vuanikau tabu
• Mate vakayago	• iValavala ca	• Vunikau ni kila na ka vinaka kei na ka ca
• Papitaiso ena tabadromuci e wai	• Veibuli	• Vuravura ni yalo
• Silesitieli	• Veimatanitu ni lagilagi	• Were ko Iteni
• Teresitieli	• Veisaqa	• Yavu ni veivakabulai

iVakamacala

Na Kosipeli i Jisu Karisito

Nomu iNaki

Ni ko sa veivakavulici tiko, mo vakarautaki ira tiko na dauvakatataro mera sotava na veika e lavaki me baleta na papitaiso ka volai tu ena Vunau kei na Veiyalayalati 20:37 kei na veivakatarogi ni papitaiso. Ena rawa na veika oqo kevaka me ra na vakatotomuria na dauvakatataro ena lotu na veika sa volai koto qo e ra.

Veivakatarogi ni Papitaiso

- Ko vakabauta li ni Kalou e Tamada Tawamudu?
- Ko vakabauta li ni o Jisu Karisito e Luve ni Kalou, iVakabula, ka Dauveivuetai kei vuravura?
- Ko vakabauta li ni sa vakalesui mai na kosipeli kei na Lotu i Jisu Karisito vei Josefa Simici?

Yalayala

- Ko na tomana tiko li na vakatorocaketaki ni vakabauti Jisu Karisito ena vulici ni Nona kosipeli?
- Ko na veivutuni li ka masulaka na vosoti ni ivalavala ca?
- Ko na papitaisotaki li mo lewena na Lotu i Jisu Karisito ni Yalododonu Edaidai ena (tikinisiga)? Ko na vakadeitaki li ka ciqoma na isolisoli ni Yalo Tabu?
- E rawa beka me datou laki lotu vata ena Sigatabu qo?
- E rawa beka me datou raica vata e dua na gauna me keirau na mai veisiko tale kina?
- Veivakaro mai na leseni 4 o digia mo na okata.

Eda Rawa ni Vakasavasavataki mai na iValavala ca ena Vuku i Karisito

E a tala mai na Kalou ki vuravura na Luvena Daulomani o Jisu Karisito me rawa kina vei ira kece sara na luve ni Kalou me ra lesu ka laki bula vata kei Koya ni ra sa mate oti. Ena vuku walega ni loloma soli wale kei na loloma vakalou ena qai rawa ni da savasava mai na ivalavala ca ka laki bula vata kei na Tamada Vakalomalagi. Na savasava mai na ivalavala ca sa ikoya na vakabulai vakayalo (raica 3 Nifai 9:13; 18:32).

Era na kau na tamata kece ki na mata ni Turaga mera na laki lewai ena vuku ni nodra ivalavala baleta na Veisorovaki kei na Tucaketale nei Karisito (raica 2 Nifai 9:10–16; Ilamani 14:15–18; 3 Nifai 27:14–22; V&V 137:9). Eda na lewai ena lawa ni loloma soli wale kei na loloma vakalou.

Na lewa dodonu sa ikoya na kena sega ni veisau na lawa ka na kauta mai na revurevu ni veika ena vakayacori—kalougata ni talairawarawa ki na ivunau ni Kalou kei na itotogi

ni talaidredre. Eda sa caka cala kecega. Na ivalavala ca ena vakadukadukalitaki keda, ka na sega sara ni dua na ka dukadukali ena laki bula vata kei na Kalou (raica 1 Nifai10:21; 3 Nifai 27:19; Mosese 6:57).

E a vakaceguya na iVakabula na ka e gadrevi ena lewa dodonu vei ira era veivutunitaka na nodra cala, ka qai segata me ra na muria kece sara na Nona ivakaro, ni a bolea me vakararawataki ena vuku ni noda ivalavala ca. Na ka e yaco oqo e vakatokai me Veisorovaki. Ena rawa ni veivosaki na Karisito kei na Tamada Vakalomalagi, baleta na nona a soli koya oti me baleti keda. Ena rawa ni vakatauca na nona lewa loloma na Tamada Vakalomalagi ka vakarubeca na itotogi me soli vei keda, ka vakacurumi keda ki na Nona iserau. Ena qai vakaraitaka na Nona loloma vakalou na Tamada Vakalomalagi ni sa na vosoti keda ka vakatarai keda me da laki bula vata kei Koya.

Ia, ena sega ni kauta laivi mai vei keda o Jisu na ka e dodonu me da na sotava. Ena vosoti keda ena noda ivalavala ca ni da sa ciqomi Koya, veivutuni, ka talairawarawa ki na Nona ivakaro. Eda na bula kilikili ka curu me tudei ki na iserau ni Tamada Vakalomalagi ena Veisorovaki kei na bulataki ni kosipeli. Me da vakaraitaka ni da sa ciqomi Karisito ka sa vakabauti Koya tiko ena noda talairawarawa ki na Nona ivakaro ka vakamura na imatai ni ivakavuvuli kei na cakacaka vakalotu ni kosipeli.

iValavala Ca

Na vakasama ni ivalavala ca e duidui ena veivanua. Ena so na vanua e viavia tautauvata ni vakayacori e dua na basu lawa. Ena so tale na vanua ena gauna sa tobo kina e dua ni caka cala ena dua na ka, qai vakamaduataka na nona matavuvale se itikotiko. Vakamatatataka ni ivalavala ca sa ikoya na talaidredre ki na ivakaro ni Kalou ka vakavuna na tamusuki laivi mai na nona iserau. Eda vakararawataki na Kalou ni da sa ivalavala ca, ka ni kila vinaka tu o Koya na ka eda cakava ka vakananuma. Kakua ni veivosakitaka na cala o sa cakava. Vakayalolailaitaki ira se kerei ira na vakataroga tiko na lotu me ra kua ni wasea na nodra caka cala.

Vuli iVolanikalou

Tala mai na Luvena na Kalou

Alama 11:40

Joni 3:16–17

Sa Noda Ito ko Karisito

V&V 45:3–5

Vakabulai ena vuku i Karisito

2 Nifai 2:6–8

Alama 34:8–9, 14–16

Loloma Cecere kei na Lewa dodonu

Mosaia 15:9

Alama 42:22–25

2 Nifai 9:21–24

Vakabauti Jisu Karisito

Na imatai ni ivakavuvuli ni kosipeli na vakabauti Jisu Karisito. Na vakabauti Karisito e wili kina na kena dei ni vakabauti ni o Koya na Luvena e Duabau ga na Kalou ka iVakabula ka Dauveivueti kei vuravura. Me da vakadeitaka ni da na rawa ni lesu ka laki bula vata kei na Tamada Vakalomalagi ena noda vakararavitaka na loloma soli wale kei na loloma cecere ni Luvena. Ni da sa vakabauti Karisito, eda sa vakadonuya ka bulataka na Nona Veisorovaki kei na Nona ivakavuvuli. Eda vakabauti koya kei na ka e sa vakamacala kina. Eda kila ni o Koya e tiko vua na kaukauwa me maroroya na Nona yalayala. Na Tamada Vakalomalagi ena vakalougatataki ira era sa vakabauta ka talairawarawa vua na Luvena.

iVakamacala

Ena vakayavalati keda na vakabauti Karisito. Ena tarava mai na veivutuni dina. Na vakabauta ena yavalati keda me da tovolea vakaukauwa me da vulica na veika me rawa ni da tautauvata kei na iVakabula. Eda vulica na Nona ivakaro ka talairawarawa kina. E dina ni da na caka cala, eda na vakaraitaka ni da lomani Koya ena noda tovolea me da talairawarawa ki na Nona iVunau, ka dro tani mai na ivalavala ca.

Eda vakabauti Karisito ka vinakata me da vakabauta ka talairawarawa ki na Nona ivunau kece sara. Eda vinakata me da vakaraitaka ena noda talairawarawa Vua. Eda masu ena vakabauta me da vakaukauwataki ka vorata na veitemaki. Eda rawa talega ni vakatorocaketaka na noda vakabauta ena dua na ivakavuvuli ni kosipeli me vaka na Vosa ni Vuku se ikatini ena vakabauti Jisu Karisito ka muria na Nona ivakaro. Ni da sa bulataka e dua na ivakaro, eda na kila na kena dina ena ka eda na vakila (raica Joni 7:17). Eda na vakatorocaketaka talega na vakabauta ni da rogoca na vosanikalou (raica Roma 10:17) kei na nomu wilika na vosanikalou (raica Ilamani 15:7-8)

Ni da talairawarawa Vua na Kalou, ena qai vakalougatataki keda o Koya. Ena solia vei keda na kaukauwa me da sotava na dredre ena bula oqo. Ena vukei keda o Koya me da veisautaka na gagadre ni lomada. Ena rawa ni vakabulai keda vakayalo ka vakayago na noda vakabauti Jisu Karisito.

Vuli iVolanikalou

Vakabauta, Kaukauwa, kei na Veivakabulai

1 Nifai 7:12   Moronai 7:33–34
2 Nifai 9:23   Moronai 10:7
2 Nifai 25:23

Na iVunau ni Vakabauta

Alama 32   Guide to the Scriptures,
“Faith”
Efeso 2:8

iVakaraitaki ni Vakabauta

Ica 12   Iperiu 11

Cakacaka kei na Talairawarawa

1 Nifai 3:7   Jemesa 2:17–26
V&V 130:20–21

Vakabauta ki na Veivutuni

Alama 34

Veivutuni

Na ikarua ni ivakavuvuli ni kosipeli na veivutuni. Na noda vakabauti Karisito kei na noda lomani Koya, ena vakavuna na noda veivutuni se veisau ni noda vakasama, vakabauta kei na ivakarau ka sega ni salavata kei na Lomana. Na veivutuni e wili kina na ivakarau vou ni noda raica na Kalou, raici keda kei na noda raici vuravura. Ni da sa veivutuni, eda na vakila ni rarawa vakalou, eda sa na qai tarova na caka cala ka tekivu caka dodonu. Na noda vakavolekata na noda bula vua na Kalou ena veivutuni, sa itakele ni noda bula. Eda rawa ni laki bula vata tale kei na Kalou na Tamada ena vuku ni loloma i Karisito, ka da na rawata walega na loloma i Karisito kevaka me da sa veivutuni.

Ni da sa veivutuni, eda na kila na noda cala se na yaluma vakalou ka madualaka. Eda vakatusa na noda cala vua na Kalou. Eda vakatusa talega na noda cala bibi ena Lotu vua na italai ni Kalou, me vukei keda ena noda veivutuni. Eda masuta na Kalou me vosoti keda. Eda na cakava na ka kece e rawa ni da cakava me da vakadodonutaka na leqa sa yaco, oqo e yacana na veivuiyava. Ni da sa veivutuni ena veisau na noda raici vuravura, kei na noda dau raici keda. Ni da sa veisau eda sa na qai kila ni da luvena na Kalou, ka na sega kina ni da vakayacora wasoma e dua tikoga na cala. Ni da sa veivutuni dina eda na dro tani mai na noda ivalavala ca ka na sega ni vakayacora tale. Eda na vakuwai keda mai na caka cala. Ena qaqaco cake ka na titobu sara na noda gagadre me da muria na Kalou.

Na veivutuni dina ena vakavuna e levu sara na ka. Eda na vakila na veivosoti ni Kalou kei na Nona vakacegu ena bula oqo. Na madua kei na rarawa sa na quaraki laivi. Eda na vakila dina sara na veivakayarayarataki ni Yalotabu. Ni da sa na biuta tu mai na bula oqo eda sa na vakarau vinaka sara me da na laki bula vata kei na Tamada Vakalomalagi kei na Luvena.

E dina ga ni da ciqomi Karisito ka veivutunitaka na noda cala, e rawa ni da na vesuki koso ka baci valavala ca tale. Me da dau tovolea tikoga me da vakadodonutaka na veicala oqori. Me kena ikuri ga na noda sasaga me da na vinaka cake sara—me da va-Karisito me toso cake na kila ka ka dauniveiqaravi gugumatua. Eda na vakaraitaka na noda lomani Koya, ni sa toso cake na noda kila na veika e baleti Koya. O koya gona ni da sa veivutuni ena veisiga eda na qai raica ni toso cake na noda bula kei na noda kila. Ena va-Karisito na noda itovo kei na yaloda. eda sa na qai mai vakila na marau ni da sa veivutuni ena veisiga.

Vuli iVolanikalou

Eda sa iValavala ca Kecega

Roma 3:23   1 Joni 1:7–8

Veivutuni

Alama 34:8–17   2 Korinica 7:9–10
V&V 58:42–43   Guide to the Scriptures
V&V 61:2   “Repent, Repentance”

Veisereki kei na Veivosoti

Ilamani 5:10–11

Loloma Veivueti ena Vakabula na Tamata cala

Alama 12:32–35   V&V 18:10–13
Alama 42:13, 2–24

Papitaiso, iMatai ni Noda Veiyalayalati

Na vakabauti Karisito kei na veivutuni ena vakarautaki keda ki na cakacaka vakalotu ni papitaiso kei na veivakadeitaki. Na cakacaka vakalotu e dua na soqoni se veiqaravi bibi ka vakaraitaka ni da sa na veiyalayalati vata kei na Kalou.

Sa dau vinakata tu ga na Kalou me ra ia tiko na veiyalayalati na luvena. Na veiyalayalati sa ikoya e dua na vosa ni bubului ni duavata ni Kalou kei na tamata. E yalataka na Kalou me vakalougatataki keda, ka da yalataka meda talairawarawa vua. E vakatauca na Kalou na lewa ni yavu ni veiyalayalati ni kosipeli, me da duavata kina se me da cata. Na maroroi ni veiyalayalati ena kauta mai na veivakalougatataki ena bula oqo kei na bula vakalou ena bula sa bera mai.

Na veiyalayalati ena biuti keda toka ena dua na vanua vinaka sara meda na maroroya kina na noda yalayala vua na Kalou. Sa dodonu meda na vakuwai keda mai na veimataqali soqoni se solesolevaki ka dau vakavuna na noda na sega ni maroroya vakavinaka na noda vosa ni veiyalayalati. Me kena ivakaraitaki ga, me sa kua na dau volivoli kei na caka ni itavi qaravi vata ena Sigatabu, me rawa ni da vakalolokutaka kina na Siga ni Vakacegegu. Me ka ni lomada na noda ciqoma na veiyalayalati e cakava vei keda na Kalou ka tovolea me da maroroya tiko. Ena vakananumi keda tiko ena veisiga na noda veiyalayalati me da dau veivutuni. Na kena maroroi na ivakaro kei na veiqaravi vei ira na tani, eda na vosoti ka vakasavasavataki kina mai na noda ivalavala ca.

Na veiyalayalati e dau vakayacori ena kena qaravi na cakacaka vakalotu me vaka na papitaiso. Na cakacaka tabu vakalotu oqo era na dau qarava ga o ira e tu vei ira na

iVakamacala

iVakamacala

kaukauwa ni matabete. Eda sa veiyalayalati me da vakatokai me da luvena na Kalou, me da dau nanumi Koya tikoga ena veigauna, ka maroroya na Nona ivunau, ena gauna eda sa cakava kina na cakacaka vakalotu ni papitaiso. Ni da sa maroroya tiko na noda itavi ena veiyalayalati, na Kalou ena solia vei keda na veitokani ni Yalo Tabu, vakabokoci ni ivalavala ca, kei na sucu tale.

Ena kena qaravi na cakacaka vakalotu, me vaka na papitaiso kei na veivakadeitaki, eda na vulica ka vakila mai kina na kaukauwa ni Kalou (raica V&V 84:20). E vakatavuvulitaka o Jisu ni dodonu me da papitaiso ena tabadromuci me bokoci kina na ivalavala ca, se veivosoti, ni ivalavala ca. Na papitaiso e dua na cakacaka vakalotu bibi sara ni veivakabulai. E sega ni rawa vua e dua na tamata me curu ki na matanitu ni Kalou kevaka e se bera ni papitaiso. E a vakaraitaka o Karisito na ivakaraitaki, ni a papitaisotaki.

Na papitaiso ena tabadromuci e ivakatakarakara ni mate, bulu, kei na tucaketale ni iVakabula. Ena kena ivakaraitaki vata ga ni sa mai yala na noda mataqali bula ni valavala ca mai liu, kei na yalataki ni bula vou, me da sa tisaipeli i Karisito. E vakavulica na iVakabula ni papitaiso e dua na itekivu ni bula vou. Ni da sa papitaiso, eda sa na tekivutaka kina e dua na ilakolako vou ka da sa luvena vakayalo na Karisito (raica Mosaia 5:7–8; Roma 8:14–17).

E dodonu me da papitaiso me da lewena kina na Lotu sa vakalesui mai, na Lotu i Jisu Karisito ni Yalododonu Edaidai, ka rawa kina ni da laki curu ki na matanitu vakalomalagi. Na cakacaka vakalotu oqo e ivakaro ni Kalou ka dodonu me qaravi ena Nona veivakadonui. E dodonu me solia o bisopi se o peresitedi ni daukaulotu na veivakadonui vua e dua na lewe ni matabete me vakayacora na papitaiso se na veivakadeitaki.

E sega ni dodonu me ra dau papitaiso na gonelalai, ka ni ra na vakabulai ena loloma veivueti i Jisu Karisito (raica Moronai 8: 4–24). Me ra kakua ni papitaiso me yacova ni ra sa yacova na yabaki ni vakatulewa vakaikoya, o ya na yabaki walu (raica V&V 68:27).

Ni se bera na papitaiso, eda dau vakaraitaka na noda sa vakadonuya me da sa na ia na veiyalayalati ni da na maroroya na ivakaro kece sara ena vo ni noda bula. Ni sa oti na papitaiso eda na vakaraitaka na noda vakabauta ni da na maroroya na noda veiyalayalati. Eda vakavouya talega na noda veiyalayalati ena gauna ni papitaiso ena noda vakayagataka na sakaramede. Na vakayagataki ni sakaramede ena veimacawa e i vakaro. E vukeya me tikovata ga kei keda na Yalotabu. E dau talevi lesu kina vei keda ena veimacawa na noda veiyalayalati. E a vakaraitaka taumada o Jisu Karisito vei iratou na Nona iapositolo na cakacaka vakalou oqo ni se bera na Nona Veisorovaki. E a qai vakalesuya tale mai vua na Parofita o Josefa Simici. E a vakarota na iVakabula vei ira na matabete me ra dau masulaka ka veivotayaka na sakaramede me vakananumi kina na yagona kei na Nona dra, ka a dave me baleti keda. Ena gauna eda taura kina na sakaramede ena bula kilikili eda yalataka ni da na dau nanuma na Nona solibula, eda vakavouya na noda yalayala, ka da na ciqoma vou tale na yalayala ni na tiko vata voli ga kei keda na Yalotabu.

Ni Se Bera Na Papitaiso

“Vakadeitaka ni sa vakatorocaketaka (na dauvakatataro) na nona vakabauti Karisito, veivutunitaka na nona caka cala, ka sa veisautaka sara ga na nona bula me rawata na ka e tukuna tiko na Vunau kei na Veiyalayalati 20:37. E dodonu me ra bula savasava o ira na dauvakatataro, bula-taka na Vosa ni Vuku, ka vakadeitaka me ra na dau saumi ikatini. Kevaka me ra nanuma na daukaulotu ni gadrevi tale e levu na vakavakarau, sa dodonu me ratou lokuyarataka na papitaiso ki na gauna era sa yacova kina na ivakatagedegede na dauvakatataro.

“Ni se bera na papitaiso me sa ciqoma kece sara na [lesoni] ni daukaulotu na dauvakatataro, sotava na bisopi se peresitedi ni tabana, ka sa lako ki na lotu ni sakaramede vakawasoma” (“iTukutuku ni Cakacaka ni Kaulotu,” ivola ni Mataveiliutaki Taumada, 11 Tise. 2002).

Vuli iVolanikalou

iVakaraitaki va-Karisito

2 Nifai 31:4–18 Maciu 3:13–17

Na Veiyalayalati ni Papitaiso

Mosaia 5:8–10 V&V 20:37

Mosaia 18:8–10

Vakavakarau ki na Papitaiso

2 Nifai 9:23 Moronai 6:1–4

Mosaia 18:8–10 V&V 20:37

Alama 7:14–15 Cakacaka 2:37–39

3 Nifai 11:23–27

Vakarautaka na Turaga na Sakaramede

3 Nifai 18:1–18 Luke 22:15–20

Kalougata Yalataki ni Papitaiso

Mosaia 4:11–12, 26 Joni 3:5
Moronai 8:25–26 Roma 6:4

Na Masu ni Sakaramede

Moronai 4 kei 5 V&V 20:75–79

Vakayagataki ni Sakaramede

V&V 27:2 1 Korinica 11:23–29

Kena Gadrevi na Kaukauwa

V&V 22 Iperiu 5:4

iVakamacala

Na iSolisoli ni Yalo Tabu

E vakatavuvulitaka o Jisu ni dodonu me da papitaisotaki ena wai kei na Yalotabu. Na papitaiso ena wai me muria mai na papitaiso ena YaloTabu, de na sega ni taucoko kina. Kevaka walega me da papitaiso ena wai ka soli vei keda na Yalo Tabu ena qai bokoci kina na noda ivalavala ca ka sa na qai taucoko na sucu vakayalo. Eda sa na qai tekivutaka e dua na bula vou vakayalo ka wili vakatisaipeli i Karisito.

Ni sa papitaiso oti e dua na tamata ena wai, me ratou qai tabaka na uluna e vica na matabete ka vakadeitaki koya me sa lewe ni Lotu i Jisu Karisito ni Yalododonu Edaidai. Oti o ya me ratou qai solia vua na isolisoli ni Yalo Tabu.

O ira era sa ciqoma oti na Yalo Tabu ka ra bula dodonu tu era na marautaka na Nona veitokani ena nodra bula taucoko. Na Yalo Tabu e dau vakasavasavataki keda ka vakavoui keda talega. E vakadinadinataki Karisito vei keda na Yalo Tabu ka na vukei keda me da kila na dina. E veivakaukauwataki vakayalo ka vukei keda me da caka dodonu. E vaka-cegui keda ena gauna ni veivakatovolei kei na rarawa. E tukuna vei keda me da qaqa-rauni ni sa voleka e dua na leqa vakayalo ka vakayago talega. Na YaloTabu e solia vei keda na kaukauwa me da veivakavulici ka vuli talega mai kina. Na isolisoli ni YaloTabu e dua na isolisoli uasivi sara ni Tamada Vakalomalagi. E rawa ni da vakila ena kaukauwa ni Yalo Tabu na loloma kei na veidusimaki ni Kalou vei keda. Na isolisoli qo e sabolo walega ni vakacegu tawamudu kei na bula tawamudu vata kei na Kalou.

Na kaukauwa ni matabete ka gadrevi me qarava na cakacaka vakalotu, ka sa mai yali ena vica na senijiuri sa oti ena vukitani ka qai vakasukai lesu tale mai vua na Parofita o Josefa Simici. E soli walega na isolisoli ni Yalo Tabu ni sa papitaiso e dua me lewe ni Lotu. Na kaukauwa oqo e duatani kina na Lotu mai na vo ni veimatalotu tale e so e vuravura. Ena nona vosa sara ga na Turaga, oqo “na lotu dina duadua ga e vuravura” (V&V 1:30).

Veituberi mai vua na Yalo Tabu

Vakamacalataka vei ira ko vakavulici ira tiko ni o Setani e dau veisaqasaqa ga kei na Kalou ka dau vakasagai ira na tamata me ra cakacala. Me na tikoga vata kei ira na veika vinaka era a vakila ni ra dau veitalanoa kei ira na daukalotu, sa dodonu me ra dau wilika na iVola i Momani, me ra dau masu, lako wasoma ki lotu, ka muria na ivunau. Vakamacalataka ni dua na ka e vinaka kina na noda sa mai papitaiso ka vakadeitaki, o ya ni tuberi keda voli ga na Yalo Tabu.

iVakamacala

Vuli iVolanikalou

iTuvaki ni Yalo Tabu

V&V 130:22–23   Kalatia 5:22–23   Guide to the Scriptures, “Holy Ghost”
Joni 3:1–8

Veivakalougatataki kei na Veidusimaki mai na Yalo Tabu

2 Nifai 32:1–5   Mosese 6:61   Guide to the Scriptures, “Holy Ghost”
2 Nifai 33:1–2   Joni 14:26

Bibi ni iSolisoli ni Yalo Tabu

2 Nifai 31:11–12, 18, 21   3 Nifai 19:13   V&V 19:31   Cakacaka 19:1–6
3 Nifai 18:36–37   3 Nifai 27: 19–20   V&V 33:15

Vosota me Yacova na iVakataotioti

Ni da sa curuma na sala dodonu ka qiqo ena noda vakabauti Jisu Karisito, veivutuni, kei na cakacaka vakalotu ni papitaiso kei na veivakadeitaki, sa dodonu sara meda gumatuataka meda tiko ga ena sala oqo. Eda na cakava rawa na ka oqo ena noda tomana tikoga na vakabauti Jisu Karisito, veivutuni, yalayala, ka vakamura na Yalotabu.

Ena gauna eda sa vosoti kina mai na noda ivalavala ca, meda tovolea ena veisiga meda galala mai na caka ca, me rawa kina ni tiko vata ga kei keda na Yalo Tabu. Ena veiyalayalati ni papitaiso, eda sa yalataka vua na Tamada Vakalomalagi ni da sa na talairawarawa ki na Nona ivunau ena vo ni noda bula. Kevaka meda lutu koso, me da na veivutuni me rawa ni tiko ga kei keda na kalougata ni veiyalayalati. Eda yalataka ni da na caka vina-ka ka veiqaravi vei ira na tani, kei na noda muria na ivakaraitaki vinaka ni iVakabula. E dau vakatokai ena ivolanikalou na ka oqo me vosota me “yacova na ivakataotioti.”

Ni vakamuri na ituvatuva ni kosipeli, eda rawa ni voleka vua na Kalou, vakamaluma-lumutaka na veitemaki kei na ca, ka marautaka sara vakalevu na isolisoli ni Yalo Tabu. Ni da sa vakamura vakamalua, ena yalo vakabauta, ka dina tikoga ena noda bula taucoko, ena rawa ni da rawata na bula tawamudu.

Na vakabauti Karisito; na veivutuni; na kena caka, vakavoui, ka maroroi na veiyalayalati; kei na veivakasavasavataki ni Yalotabu sa na vaka tu e dua na ivakarau ni bula. Sa na vakatulewataka na veivakavuvuli oqo na noda bula ni veisiga. Na vakacegu kei na marau, ena muria mai na noda vakayacora na veika oqo, ka da na qai vakaiyau sara vakalevu ena bula va-Karisito. Ni da sa vakamura na sala oqo, ena qai yaco ga mai na gauna ni, “toso ki liu ka tudei vei Karisito...ka vosota me yacova na ivakataotioti,” sa yalataki vei keda, “Dou na rawata na bula tawamudu” (2 Nifai 31:20).

Vuli iVolanikalou

Vosota me Yacova na iVakataotioti

2 Nifai 9: 24   3 Nifai 27:16–17   Maciu 10:22   2 Nifai 31:14–20

Veivakalougatataki vei ira na Vosota

1 Nifai 13:37   3 Nifai 15:9   V&V 14:7

Veisureti ki na Papitaiso

Na veisureti ni papitaiso kei na veivakadeitaki ena ganita me vakamatatataki ka soli sara ga vakadodonu: “Ko na vakamura li na ivakaraitaki i Jisu Karisito ena nomu papitaisotaki mai vua e dua ka tiko vua na matabete ni Kalou? Keitou na vakayacora tiko e dua na lotu ni papitaiso ena [tikinisiga]. E rawa beka ni o vakarautaki iko mo papitaiso ena tikinisiga o ya?.”

Vakasama ni Veivakavulici

Na wase oqo e tiko kina e so na vakasama me vukei iko ena nomu vakavakarau mo laki vakavulica na lesoni oqo. Vakarakavi ki na Yalotabu ena nomu masumasu mo digitaka na kena vakayagataki na veivakasama oqo. Biuta vata kei na ituvatuva ni nomu lesoni na ka o sa digitaka. Nanuma tiko ni oqo era ka walega ni vakatutu—ia e sega ni gadrevi vakakina—mo na sotava rawa kina na ka era na gadreva o ira o vakavulica tiko.

iTuvatuva Leleka ni Lesoni (3–5 na miniti)

Na Kosipeli i Jisu Karisito sa ikoya duadua ga na sala ki na bula tawamudu. Na imatai ni kena ivakavuvuli kei na cakacaka vakalotu ni Nona kosipeli na vakabauti Jisu Karisito, veivutuni, papitaiso ena tabadromuci me baleta na bokoci ni ivalavala ca, kei na isolisoli ni Yalo Tabu. Ni oti o ya me da sa qai vosota tu yani me yacova na ivakataotioti. Ni da sa bulataka na ivakavuvuli oqo ena noda bula taucoko, eda sa na vakamura na iVakabula, da vulica me da bulataka na Nona iVakaro, ka vakatorocaketaka na ivakarau va-Karisito. E rawa ni da vosoti ena noda ivalavala ca, ka na rawa ni da na lesu tale ka laki bula vata kei na Tamada Vakalomalagi.

- E Rawa ni da Vakasavasavataki mai na iValavala ca ena Vuku i Karisito
- Vakabauti Jisu Karisito
- Veivutuni
- Papitaiso, Noda iMatai ni Veiyalayalati
- Na iSolisoli ni Yalo Tabu
- Vosota me Yacova na iVakataotioti

Yalayala

- Ko na tomana tiko li na nomu vakatorocaketaka na nomu vakabauti Jisu Karisito ena nomu vulica tikoga na Nona kosipeli ?
- Ko na veivutuni li ka masulaka na vosoti ni ivalavala ca?
- Ko na papitaisotaki li mo lewena na Lotu i Jisu Karisito ni Yalododonu Edaidai ena (tikinisiga). Ko na vakadeitaki li ka ciqoma na isolisoli ni YaloTabu ?
- E rawa beka me datou laki lotu vata ena Sigatabu qo?
- E rawa beka me datou raica vata e dua na gauna me keirau na mai veisiko tale kina?
- Veivakaro mai na lesoni 4 o digia mo na okata.

iTuvatuva Vakarauta ni Lesoni (10–15 na miniti)

Sa noda itukutuku na vakabauta kei na inuinui. Eda lomana ka qaravi Jisu Karisito. O Koya e tu sara ga ena loma donu ni Nona ituvatuva ni bula marau na Kalou. Na veisorovaki i Karisito e vakavuna me da na rawata na bula tawamudu ena iserau ni Kalou. Ni da bulataka na Nona kosipeli, ena vosota o Koya na noda ivalavala ca. Ena vakabulai keda o Koya ka na sosomitaka na cala kei na madua ena vakacegu kei na marau ena bula oqo.

E rawarawa na kosipeli i Jisu Karisito. E tekivu ga ena vakabauti Karisito. Eda vakabauti Koya, vakarakavi vei Koya, ka vakanuinui vei Koya. Na vakabauta vaka oya ena vakavuna meda veivutuni—na kena sa oti na

iVakamacala

iVakamacala

caka tiko ni ka e cala, ka cakava tikoga na ka e dodonu. Na noda vakabauti Koya, e vakaraitaka na noda loloma ena noda talairawarawa ki na Nona ivakaro, ka oka kina na papitaiso. Ni oti na papitaiso, e sa yalataka ni na solia vei keda na isolisoli ni Yalo Tabu. Na Yalo Tabu ena tuberi keda, vakalomavinakataki keda, ka vukei keda me da kila na dina. E rawa ni da kila ena yaloda kei na lomada ni sa tiko vata kei keda na Yalo Tabu. Eda na vakila na vakacegu, yalololoma, kei na yalovinaka. Eda na vina-kata meda qaravi ira na tani. Eda na tovolea ena noda bula taucoko me da vakalomavinakataki na Turaga.

Sa mai tauyavutaka na Nona kosipeli o Jisu Karisito mai vua e dua na parofita ni gauna oqo. Eda vulica na kosipeli mai na iVola i Momani, ka rawa ni ko wilika, vakasamataka, ka masulaka. Ena tukuna vei iko na Kalou ena kaukauwa ni Yalo Tabu ni dina. Ni ko sa mai kila na kena dina, ko na vinakata mo veivutuni ka papitaiso me rawa kina na vakabokoci ni nomu ivalavala ca kei na isolisoli ni YaloTabu.

Yalayala

- Ko na tomana tiko li na nomu vakatorocaketaka na nomu vakabauti Jisu Karisito ena nomu vulica na Nona kosipeli?
- Ko na veivutuni li ka masulaka na vosoti ni ivalavala ca?
- Ko na papitaiso li mo lewena Na Lotu i Jisu Karisito ni Yalododonu Edaidai ena (tikinisiga)? Ko na vakadeitaki li ka ciqoma na isolisoli ni YaloTabu?
- E rawa beka me datou laki lotu vata ena Sigatabu qo?
- E rawa beka me datou raica vata e dua na gauna me keirau na mai veisiko tale kina?
- Veivakaro mai na lesoni 4 o digia mo na okata.

iTuvatuva Taucoko ni Lesoni (30–45 na miniti)

- E rawa ni da vakasavasavataki ena vukui Karisito
  - E tala mai ki vuravura na Kalou na Luvena Daulomani, o Jisu Karisito (raica Joni 3:16–17).
  - Ena rawa walega ni da vakasavasavataki mai na ivalavala ca ena loloma soli wale kei na loloma vakalou i Jisu Karisito (raica 2 Nifai 2:6–8).
  - Sa noda itavi meda ciqomi Karisito, veivutuni, ka talairawarawa.
- Vakabauti Jisu Karisito
  - Me da vakabauta ni o Jisu Karisito na iVakabula kei vuravura.
  - O Koya e vinakata me taukeni keda ka da talairawarawa ki na Nona ivakavuvuli.
  - Ni da sa talairawarawa eda na vakalougatataki (raica V&V 130:20–21).
- Veivutuni
  - Na vakabauti Karisito ena vakavuna na veivutuni (raica Alama 34).

iVakamacala

- Eda vakila na rarawa vakalou. (raica 2 Korinica 7:9–10).
- Kakua ni tomani na ka e cala ka tomani tikoga na ka e dodonu.
- Eda vakatusa na noda cala, ka vakatusa na cala bibi vua na iliuli ni Lotu, ka na qai vukei keda me da veivutuni (raica V&V 58:43).
- Eda na vosoti, na cala kei na rarawa ena vakaisosomitaki mai na vakacegu (raica Alama 36:17–21).
- Papitaiso, na iMatai ni Noda Veiyalayalati
  - Na cakacaka vakalotu e dua na itavi bibi ka da na caka veiyalayalati kina kei na Kalou.
  - Na veiyalayalati e dua na veidinadinati ka cakava na Kalou kei na tamata.
  - Na veiyalayalati ena kauta mai na veivakalougatataki.
  - Eda papitaiso ena tabadromuci me bokoci kina na ivalavala ca. (raica na Yavu ni Vakabauta 1:4).
  - Ni da papitaiso eda sa tekivutaka e dua na bula vou ni veiqaravi vei Karisito (raica Roma 6:3–8).
  - Na papitaiso me vakayacora e dua e tiko vua na kaukauwa vakabete.
  - E vakavoui na veiyalayalati ena vakayagataki ni sakaramede ena veimacawa (V&V 20:77, 79).
- Na iSolisoli ni Yalo Tabu
  - Me muria na papitaiso ena tabadromuci na veipapitaisotaki ni Yalotabu, o rau oqo erau sega ni veikalikali rawa.
  - Era solia na isolisoli ni Yalo Tabu o ira era taukena tu na matabete ena veitabaki ni ligadra.
  - Na Yalo Tabu e vakavulici keda, vakasavasavataki keda, vakacegui keda, vakadinadinataka na dina, vakasalataki keda, ka veidusimaki vei keda (raica 2 Nifai 32:1–5; Mosaia 5:1–6; Moronai 10:5; V&V 36:2).
- Vosota me yacova na ivakataotioti
  - Sa dodonu me da lakova tikoga na sala ni da sa papitaiso ka vakadeitaki
  - Eda solia na noda vinaka me da galala mai na ca me rawa ni da na marautaka na isolisoli ni Yalo Tabu.
  - Ena kena vakamuri ga na sala ni kosipeli ena vakabauta, veivutuni, qaravi ka maroroi ni veiyalayalati, kei na ciqomi ni Yalo Tabu, eda na rawata kina na bula tawamudu (raica 2 Nifai 31:14–20).
  - Sa dodonu me da na dau veivutuni ena noda bula taucoko raica V&V 19:15–20).

Yalayala

- Ko na tomana tiko li na nomu vakatorocaketaka na nomu vakabauti Jisu Karisito ena nomu vulica na Nona kosipeli?
- Ko na veivutuni li ka masulaka na vosoti ni ivalavala ca?

iVakamacala

- Ko na papitaiso li mo lewena Na Lotu i Jisu Karisito ni Yalodododnu Edaidai ena (tikinisiga)? Ko na vakadeitaki li ka ciqoma na isolisoli ni Yalo Tabu?
- E rawa beka me datou laki lotu vata ena Sigatabu qo?
- E rawa beka me da tou raica vata e dua na gauna me keirau na mai veisiko tale kina?
- Veivakaro mai na lesoni 4 o digia mo na okata.

Taro me Tarogi ni Oti na Nomu Veivakavulici

- Na taro cava beka e tiko vei iko baleta na veika keirau sa vakavulica?
- Na cava na ibalebale ni veivutuni?
- Na cava e rui ka bibi kina ena kosipeli na isolisoli ni Yalo Tabu?
- Na cava sa rui bibi kina vei iko mo papitaiso ka ciqoma na isolisoli ni Yalo Tabu?
- E bau dua beka na ka e sega ni matata vei iko ena neitou soqoni ni Lotu?
- Na cava o taleitaka ena neitou soqoni vakalotu?

iVakamacala Leleka

- **Bula Tawamudu:** Na bula tawamudu vakamatavuvale ena iserau ni Kalou (raica V&V 132:19–20). Na bula tawamudu sa ikoya na isolisoli levu duadua ni Kalou vua na tamata.
- **Kosipeli:** Na yavu ni veivakabulai ni Kalou, ka na vakavatukana ena Veisorovaki i Jisu Karisito. Na kosipeli e wili kina na dina vakalou se na ivunau, na veiyalayalati, kei na cakacaka vakalotu ka na gadreva na tamata me rawa ni lesu tale vua na Kalou.
- **Loloma Soliwale:** Na kaukauwa vakalawa mai vei Jisu Karisito ka solia vei keda na dodonu me da rawata na kalougata ena bula ogo, kei na bula vakalou ni da sa vakaraitaka na noda vakabauta, eda veivutuni, ka solia na noda dina taucoko ki na kena maroroi na ivunau. Na mataqali veivuke se kaukauwa vakalou vakaoqori e dau soli walega ena loloma vakalou kei na loloma i Jisu Karisito. Eda na gadreva taucoko sara na loloma vakalou baleta na Lutu nei Atama ka vakatalega kina na noda malumalumu.
- **Loloma Vakalou:** Na yalo ni yalololoma, yalomalumalumu, kei na veivosoti. Na loloma vakalou sa ikoya e dua na ka ena kilai kina na Kalou. E vakaraitaka vei keda o Jisu Karisito na loloma vakalou ena Nona veisorovaki, kevaka me da na veivutuni.
- **Vakadeitaki:** Na veitabaki ni liga mai vei ira na Matabete i Melikiseteki me rawa ni ra lewe ni Lotu kina ka soli vei ira na isolisoli ni Yalo Tabu.
- **Vakaveisosomitaki:** Na kena sosomitaki e dua na ka sa mai kau laivi se sa mai yali. Me kena ivakaraitaki na Vakalesui mai ni Kosipeli e vakatokai me vakaveisosomitaki (raica Cakacaka 3:19–21). Na vosa vakalesui mai e dusia tale tikoga na tucaketale mai ni yago (raica Alama 41:10–15).
- **Veiyalayalati:** Na nodra duavata na Kalou kei ira na luvena. Eda sega ni tautavata ena veiyalayalati. E solia na Kalou na veika me baleta na veiyalayalati. Ka da qai duavata me da cakava na ka e vinakata vei keda me da cakava. Sa qai yalataka na Kalou na kalougata ena solia kevaka me da na talairawarawa kina. Eda ciqoma

na cakacaka vakalotu oqo ena veiyalayalati. Ni da sa veiyalayalati, eda yalataka me da dina kina. Kena ivakaraitaki ga, ni lewenilotu era sa ia na veiyalayalati kei na Turaga ena papitaiso ka ra na vakavouya oqori ena nodra na mai vakayagataka na sakaramede. Eda na laki ia talega na veiyalayalati ena valetabu. Era tamata ni veiyalayalati na tamata ni Kalou. Eda na kalougata sara vakalevu kevaka me da maroroya tiko na noda veiyalayalati kei na Kalou.

- **Vosota me Yacova na iVakataotioti:** Kevaka me da na vakatovolei ka sotava na dredre ena bula oqo, me da na dau dina tu ga ki na ivakaro ni Kalou.

E so tale na Malanivosa ena Gadrevi me Vakamatatataki vei Ira o Vakavulica

- Masu
- Sala rabailailai ka qiqo
- Sakaramede
- Savasava mai na ivalavala ca
- Vakatutusa
- Veitemaki
- Veivosoti

iVakamacala

Na iVakaro

Vakavakarau ki na Papitaiso kei na Veivakadeitaki

Vakavulici ni Lesoni Oqo

E vuqa na sala ni kena vakavulici na veivakaro ena lesoni oqo. Me vakaoqo, ni ko na vakavulica e vica na ivakaro mai na lesoni oqo me tiki ni imatai ni tolu na lesoni, se ko na vakavulica e vica na ivakaro ena dua ga na lesoni. Na ka o na vakayacora e dodonu me vakatau mai na nodra gagadre na dauvakatataro kei na veidusimaki ni Yalotabu.

Vakarautaki iko mo Veivakavulici

Na nomu inaki ena vakavulici ni ivakaro, sa ikoya me vukei ira na tamata mera bulataka na kosipeli ena nodra vakaraitaka nodra vakabauti Jisu Karisito ka veivutuni ena nodra vakavakarau ki na papitaiso kei na veivakadeitaki. Ena nodra talairawarawa ki na ivakaro, ena tubu na nodra ivakadinadina ni kosipeli na tamata, sa ivakaraitaki ni nodra “yalo raramusumususu kei na yalo e bibivoro,” ka vakatekivu veivutunitaka na nodra ivalavala ca (raica Moronai 6:1-4; V&V 20:37).

Na lesoni oqo e duidui na kena tuvai mai na tolu na imatai. Na imatai ni tolu na lesoni era ivakamacala ni yavu ni vunau ni kosipeli kei Jisu Karisito. Na lesoni oqo e ivakamacala ni so na ivakaro sa solia na Kalou ka veivuke ena noda vakayagataka me vakavulici kina na kosipeli ena noda bula.

E vuqa na sala ni kena vakavulici na lesoni oqo. Na sala o taurivaka e dodonu me na vakatau ena nodra gagadre na dauvakatataro kei na veidusimaki ni Yalotabu. Dau vakananuma ka masulaka na veisala mo vukei ira kina na dauvakatataro mera bulataka na kosipeli. E okati kina na veivakasama:

- Me tiki ni matai ni tolu na lesoni na vakavulici ni dua se so na ivakaro. Ni vakayacori vakakina, nanuma tale tikoga na ivakavuvuli ena Alama 12:32: “Sa solia vei rau na vunau na Kalou, *ia sa* vakatakila talega vei rau na sala sa vakarautaki tu me da bula kina” (vakaikuritaki matanivola kala). Ena vakavulici vinaka sara e so na ivakaro me vaka na masu kei na vuli ivolanikalou ke tiki ni matai ni tolu na lesoni. Era na vakavulici

vinaka sara na veivunau tale e so ni oti na nomu vakadavora na yavu ni kena vakavulici na kosipeli ka kunei ena imatai ni tolu na lesoni.

- Vakavulici ni rua se tolu na ivakaro me dua ga na lesoni.
- Vulici ni dua ga na ivakaro me dua na lesoni.
- Vakavulici ni veiivakaro ena kosipeli. Taleva lesu vakalailai na lesoni baleta na kosipeli i Jisu Karisito ni ko se bera ni vakavulica e dua se so na ivakaro. Ni ko vakayacora oqo, ko sa rawa ni vukea na dauvakatataro ena nona curumaka rawa na ivakaro ena ivakaraitaki raraba ni vakabauta na iVakabula kei na veivutuni ena vakavakarau ni papitaiso kei na veivakadeitaki. Ena vakalougatataki na nodra bula ni ra raica na kosipeli i Jisu Karisito me ivalavala ni bula.

Sa rawa mo vakavulica e so na dauvakatataro ena vica ga na veisiko; e so era na gadreva vakalevu cake na veisiko. Sa nomu na digidigi mo vakavulica na lesoni ena sala cava ga me ra vukei kina vakavinaka na tamata ena vakavakarau e taucoko ki na papitaiso kei na veivakadeitaki. E sega walega ni nomu inaki mo otiva na veileseni vakarautaki; ia mo vukei ira na tani me ra lako mai vei Karisito ena nodra vakabauti Jisu Karisito, veivutuni, papitaiso, ciqoma na isolisoli ni Yalo Tabu ka tudei ki na ivakataotioti.

E sega soti ni dau sivia, na 45 na miniti na balavu ni dua na lesoni. Ko na kunea ni na dau vakatarai e dua ga na gauna lekaleka ni veivakavulici ena vuku ni gauna. Ena vuku ni ka oqo ko na gadreva vakawasoma na veigauna leleka ni veisiko ni veivakavulici mo qarava kina na veiulutaga lalai ena iyaya ni vuli.

E vuqa na sala e rawa mo vakavulica kina na lesoni oqo. Na ivakaro o vakavulica, na gauna o vakavuvulitaka kina, kei na levu ni gauna o solia kina sa ganita me vakatau ki na nodra gadre na dauvakatataro kei na veidusimaki ni Yalotabu.

Vulica na Veivakaro kei na Veiyalayala

Ni ko vulica na lesoni oqo, vakamura na ituvatuva e ra:

- Vulica na iwasewase ka vakamacalataka na ivakaro ka vola e dua na ituvatuva ni lesoni me tolu se lima na tikina bibi.
- Vakavulica e dua na iwasewase rua se tolu na miniti vua na nomu itokani vakatovotovotaka na nomu na vakadewataka na veisureti ni yalayala yadua kei na sala mo walia kina na lomaleqa.
- Veivosakitaka na sala me yadravi kina na yalayala era sa vakayacora na dauvakatataro.

Talairawarawa

E solia vei keda na Turaga na ivakaro me da vinaka kina. Era ivakasala mai vua na Tamada Vakalomalagi me vukei keda me da bula marau. E solia tale tu ga vei keda na galala, se na noda rawata ena dua na gauna na vinaka me da digidigi mai na vinaka se ca. Ni da talairawarawa vua Kalou, eda muria na veivakayararataki ni Yalotabu ka digitaka me da muria na lomana. Na talaidredre e kauta mai vei keda na rarawa.

Na Tamada Vakalomalagi e kila na noda veimalumalumu ka dau vosoti keda vakadede. E dau vakalougatataki keda o Koya ni da segata me da talairawarawa ki na nona iVakaro. E namaki keda me da talairawarawa Vua me rawa kina Vua me vakalougatataki keda.

iVakamacala

iVakamacala

Vuli iVolanikalou

Galala ni Digidigi

2 Nifai 2:26–29

V&V 58:26–29

Guide to the Scriptures, “Agency”

Alama 12:31

V&V 82:8–10

Talairawarawa

V&V 130:20–21

Joni 14:15, 21

Dauvunau 12:13

Yalayala

- Ko na talairawarawa li ki na lawa ni Kalou?

Masu Vakawasoma

E vakaroti keda na Kalou me da dau masu Vua. Sa rawa mo masu ena dua ga na gauna kei na vanua. Sa vakavulici keda na Turaga me da tekiduru ka masu ena mataka kei na bogi, vakayadudua ka vakamatavuvale. E dau rogoca ka sauma noda masu na Tamada Vakalomalagi. Mai na masu e veisiga eda dau ciqoma kina na veidusimaki kei na veivakalougatataki vakalou. Sa dodonu me da dau masu ena yalodina. E dodonu me da dau masu ena “yalo e dina,” ka sa kena ibalebale ni da sa yalayala me cakacakataka na kena isau me da na ciqoma.

Eda masu ena vakabauta vua na Tamada mai Lomalagi ena yaca i Jisu Karisito (raica Mosese 5:8). Baleta ni Tamada ka da luvena, ena sauma na noda masu. Eda tekivuna noda masu ena Tamai Keimami mai Lomalagi. Eda tinia na noda masu ena noda cavuta, “Ena yaca i Jisu Karisito, emeni.”

Ena masumasu eda dau veivosaki ena yalo e tadola kei na yalodina vua na Tamada Vakalomalagi. Eda dau vakaraitaka na noda vakavinavinakataka ena lomavinaka na nona veivakalougatataki. Eda na rawa ni vakaraitaka noda lomani Koya. E rawa talega ni da kerea na veivuke, veitaqomaki kei na veidusimaki vakatau ki na noda gagadre.

Ni da masu ena vakabauta, yalodina, kei na inaki dina eda na raica na veivakayaraya-rataki dina ni Kalou ena noda bula. Ena liutaki keda ena noda bula ni veisiga ka vukei keda me da vakatulewa vinaka. Ena vakalougatataki keda ena veikaroni kei na vakacegu. Ena dau veivakaroti ni voleka mai na leqa ka vakaukauwataki keda me da vorata na veitemaki. Ena vosota keda na noda ivalavala ca. Eda na voleka vua. Sa dodonu me da dau vakila na nona veivakaugeti ena noda bula. E dodonu me da vulica me da vakarorogo ki na domo lailai malumu ena noda bula.

Sa dodonu me da vakila ni vakavulica vei keda na Yalo Tabu na dina. Ena dau vakasinaiti na noda vakasama ena veivakasama veivakaugeti ka veilaveti. Eda na vakararamataki se, taukena na kila ka vovou. Ena vakasinaiti na yaloda ena vakacegu, reki, kei na loloma. Eda na segata na cakavinaka kei na veivukei vei ira na tani. Era na dredre ni vakamacalataki na veiyalo oqo ia eda na vakilai ira ni ra sa yaco vei keda.

Vuli iVolanikalou

2 Nifai 32:8–9

V&V 6:22–23

V&V 19:28

Inosi 1:1–12

V&V 8:2–3

1 Tui 19:11–12

Alama 34:17–28

V&V 9:7–9

Guide to the Scriptures, “Prayer”

Moronai 10:3–5

Yalayala

- Ko na dau tekiduru li ka masu vakai iko ka vakamatavuvale ena veisiga?

Vuli iVolanikalou

Na ivolanikalou e ivola tukutuku ni nona veitaratara kei ira na luvena na Kalou ka ra volai mai vei ira na parofita ena veivakauqeti ni Yalo Tabu. Eda vakaraitaka na noda vakabauta, ena noda vulica, vakabauta ka talairawarawa ki na veivosa vakatakilai ni Kalou. Eda vakasaqara ena yalodina ena ivolanikalou me da kila na dina. Eda tugana ki yaloda baleta ni ra dolava na katuba ki na ivakatakila ka vakaraitaka vei keda na veika e gadrevi me da vakayacora ka yacova. E da vakasaqara ena ivolanikalou me da vulica na veika baleti Jisu Karisito kei na Nona Kosipeli. Na vakabauti Jisu Karisito e lako mai vakailoloma mai vua na Kalou ena noda vulica ka bulataka na Nona vosa kei na Nona kosipeli. Na veiivolanikalou vakadonui ni Lotu, ka ra vakatokai talega me ra ivolayavu, sai ira na iVola Tabu, Na iVola i Momani, Vunau kei na Veiyalayalati, kei na Mataniciva Talei. E dodonu me da vulici ira na veivola tabu oqo ena veisiga.

Vuli iVolanikalou

1 Nifai 19:22–23	2 Nifai 31:19–20	Joni 20:31
2 Nifai 9:50–51	2 Nifai 32:3–5	2 Timoci 3:14–17
2 Nifai 25:26	Alama 32:28–30	2 Pita 1:20–21
2 Nifai 29:1–13	Joni 5:39	

Yalayala

- Ko na wilika li vakai iko ka vakamatavuvale na ivolanikalou e na veisiga?

Vakatabuya na Siga ni Vakacegegu

Na noda ivakarau ena Siga ni Vakacegegu e ivakaraitaki ni noda yalayala me da rokova ka qarava na Kalou. Ena noda vakatabuya na Siga ni Vakacegegu, eda vakaraitaka kina vua na Kalou na noda gadreva me da maroroya na noda veiyalayalati. Ena veisiga ni vakacegegu sa dodonu me da dau lako ki na vale ni Kalou ka sokalou Vua. Ni da tiko mai kea eda vakayagataka na sakaramede me da vakananumi Jisu Karisito kei na Nona Veisorovaki. Eda vakavouya na noda veiyalayalati ka vakaraitaka na noda gadreva me da veivutunitaka na noda ivalavala ca kei na malumalumu.

Ena siga oqo eda na marautaka kina na noda vakacegu mai na noda cakacaka. Ni da soqoni vakalotu ka sokalou vata, eda veivakaukauwataki. Eda vakavoui ena noda soqoni vata vakaveitokani ka vakamatavuvale. E vakaukauwataki na noda vakabauta ni da vulica vata na ivolanikalou ka vulica vakalevu na veika me baleta na kosipeli vakalesui mai.

Ni dua na vanua se matanitu e yaco me vakawalena na veika e vakayacora ena Siga ni Vakacegegu, sa yaco me vuca na kena bula vakalotu ka sa yaco me cala kece na veigacagaca ni kena bula. Sa na yali vei ira na veivakalougatataki ka salavata kei na vakatabui ni Siga ni Vakacegegu. E dodonu me da vakuwai keda mai na dau volivoli ena Siga ni Vakacegegu kei na noda dau vakaitavi ena so tale na veitavi ni qara ilavo kei na qito ka sa yaco vakawasoma me beci kina na Siga ni Vakacegegu ena gauna oqo.

iVakamacala

O ira na Yalododonu Edaidai sa dodonu me ra biuta vakatikitiki mai na veitavi vakavuravura na siga oqo ka curuma yani e dua na yalo ni sokalou, vakavinavinaka, veiqaravi, kei na veitavi vata vakamatavuvale ka na dokai kina na Siga ni Vakacegegu. Ni ra sa segata tiko na lewenilotu me salavata na veitavi era vakayacora ena Siga ni Vakacegegu kei na Yalo ni Turaga, ena vakasinaiti ena reki kei na vakacegu na nodra bula.

Vuli iVolanikalou

3 Nifai 18:1–25
V&V 59:9–15

Lako Yani 20:8–11
Lako Yani 31:12–17

Aisea 58:13–14

Dabe vata kei ira na Dauvakatataro se Lewenilotu e Valenilotu

Ni da vakasoqoni vata ena sakaramede se koniferedi ni iteki, e dodonu me ra dau dabe vata kei ira na dauvakatataro lewenilotu curu vou ,se lewenilotu. E sega ni dodonu me ra dau dabe vata vakadaukaulotu.

Yalayala

- Ko na vakatabuya li na Siga ni Vakacegegu?
- Ko na vakarautaki iko li mo vakayagataka ena bula e kilikili na sakaramede?

Veitaro ka dau Tarogi ena Veivakatarogi ni Papitaiso

- Na cava ko kila me baleta na Siga ni Vakacegegu, ka okati kina na taurivaki vakamacawa ni sakaramede kei na nodra vukei na tani? Ko na segata li mo muria na lawa oqo [ni bera ni ko papitaiso]?

Papitaiso kei na Veivakadeitaki

Na sala eda vakaraitaka kina ni da via muria na sala ni Turaga sa ikoya na papitaiso kei na veivakadeitaki. Ena gauna eda papitaiso ka vakadeitaki kina, eda sa curu kina ki na dua na veiyalayalati kei na Kalou ni da na taura vei keda na yaca i Jisu ka da na dau nanumi Koya ka muria na Nona iVunau. Eda yalataka talega ni da na dau Nona ivakadinadina na Kalou e veigauna taucoko ka dau vakacegui ira sa rarawa (raica Mosaia 18:8–9). Me kena isau, sa yalataka vei keda na Kalou ni da na veitokani tikoga kei na Yalo Tabu, na vakabokoci ni noda ivalavala ca, kei na sucu tale.

Yalayala

- Ko na papitaiso li ka vakadeitaki?
- Ko na sureti ira na dauvakatataro me ra tiko ena lotu ni papitaiso?
- Ke rawa, sureti ira na dauvakatataro ki na lotu ni sakaramede ka vakayacori kina na nona vakadeitaki e dua.

Veitaro ka dau Tarogi ena Veivakatarogi ni Papitaiso

- Na veitaro kece ena veivakatarogi ni papitaiso.

Veisureti ni Papitaiso

Na veisureti ki na papitaiso kei na veivakadeitaki e dodonu me rawarawa ka tarogi vakadodonu: “Ko na vakamura na ivakaraitaki i Jisu Karisito ena nomu papitaisotaki mai vua e dua e tu vua na kaukauwa ni matabete ni Kalou? Ena vakayacori tiko e dua na lotu ni papitaiso ena [tikinisiga]. Ko na vakarautaki iko li mo papitaiso ena siga ko ya?”

Muria na Parofita

Ia na dina sa kilai kina na ka sa tudei tu, mai na veisiga sa oti edaidai kei na veigauna sa bera mai. E sega ni veisau vata kei na veika e yaco, se na gauna. Na dina e na dei tu ga ena veitabagauna kei na veitovo vakavanua. Sa ivurevure ni veidina kece na Kalou. Sa rawa me da vakabauti koya baleta ni da kila ni ka duadua ga ena vakavulica vei keda sa ikoya na dina. E vinakata na Kalou me ra kila kece na luvena na dina. O koya gona oya, sa vakatakila kina o Koya na dina, na dina e ganita na veivakabulai mai vei ira na paprofitia kei na iapositolo. E dau vakatakila yadua talega vei keda na dina ena vulici ni ivolanikalou kei na ivakatakila yadua.

Na parofita e kacivi ka digitaki mai vua na Kalou ka tamata yalododonu ka sinai ena vakabauta. E vakatakila vua na dina na Turaga ena cakacaka ni Yalo Tabu. E vakarota Nona parofita me vakavulica na dina vei ira na tamata kece sara. O ira era vakabauta na vosa ni Kalou me vaka era vakatakila na Nona parofita era na vakalougatataki.

Na Lotu nei Karisito e tarai cake ena yavu vakaiapositolo kei ira na parofita, ka ra liutaka na lotu ena iVakatakila. E a kacivi Josefa Simici na Turaga me imatai ni parofita ka me liutaka na iotioti ni itabagauna oqo. Ko ira na kena isosomi ka ra liutaka tiko na lotu i Jisu Karisito ni Yalododonu nikua era parofita ka iapositolo talega. Na peresitedi ni Lotu nikua e parofita bula. E dodonu me da vakabauta na Nona Parofita digitaki na Kalou, rawata na veivakabauti me baleta nona ilesilesi tabu, ka muria nona ivakavuvuli.

E dau noda vakawasoma na gauna vinaka ni tokoni ira e matanalevu na iliuliu vakalotu. *Veitokoni* e kena ibalebale me da vukei ira. E dodonu me da vakarautaki keda ena gauna era vosa kina na parofita kei na iapositolo, me vakadeitaka veikeda na Yalo Tabu na dina era vakavulica, ka me na rawa ni da guta me da muria na nodra ivakasala.

O ira na vakarogoca ka muria na nodra ivakasala na parofita bula kei ira na iapositolo era na sega ni lako sese. Na nodra ivakavuvuli na parofita dina e ikelekele ni dina tawamudu ena vuravura ni dau veiveisau, ka na vukea noda levea na leqa kei na rarawa. Na veilecayaki kei na lomaocaoca e vuravura ena sega ni rawai keda, ka na rawa me da marautaka na veivakadeitaki ni duavata kei na loma ni Kalou.

Vuli iVolanikalou

Mosaia 15:11–12	V&V 21:1–7	Efeso 2:19–20
Alama 13:1–16	V&V 136:37–38	Efeso 4:11–14
3 Nifai 12:1–2	Joni 15:16	Iperiu 5:4
V&V 1:37–38	Cakacaka:10:34–44	Emosi 3:7

Yalayala

- E rawa beka ni drau na laki veitalanoa kei bisopi?
- Ko na tokona ka muria li na nodra ivakasala na iliuliu ni Lotu?

Veitaro ka dau Tarogi ena Veivakatarogi ni Papitaiso

- Ko vakabauta li ni parofita ni Kalou na noda [Peresitedi ni Lotu nikua]. Na cava na kena ibalebale vei iko oqo?

Muria na iVunau e Tini

E solia vei keda na Tamada Vakalomalagi na iVakaro ka me rawa ni da kila na veika me da vakayacora kei na ka me da levea, ka me rawa kina ni da ciqoma na veivakalougatataki

iVakamacala

iVakamacala

e via solia ve ikeda (reki, vakacegu ni lewa e loma, marau tawa vakaiyalayala). E a vakatasila vei Mosese na iVunau e Tini na Kalou me liutaki ira kina na Nona tamata:

- “Me kakua vei iko na Kalou tani, koi au duadua ga” (Lako Yani 20:3). “Kalou tani” e okati kina na iyau, kaukauwa, se na irogorogo.
- “Mo kakua ni cakava vei iko e dua na matakau ceuceu” (Lako Yani 20:4).
- “Mo kakua ni cavuta wale na yacai Jiova na nomu Kalou” (Lako Yani 20:7).
- “Mo nanuma na siga ni vakacegegu, mo vakatabuya” (Lako Yani 20:8).
- “Mo vakarokorokotaki rau na tamamu kei na tinamu” (Lako Yani 20:12).
- “Mo kakua ni laba” (Lako Yani 20:13).
- “Mo kakua ni ia na veibutakoci” (Lako Yani 20:14).
- “Mo kakua ni butako” (Lako Yani 20:15).
- “Mo kakua ni beitaka vakailasu na kainomu” (Lako Yani 20:16).
- “Mo kakua ni kocova na nona vale na kainomu” (Lako Yani 20:17).

Era se taurivaki tikoga nikua na ivunau e tini. Era vakavulica vei keda me da na sokalou ka dau vakarokoroko vua na Kalou. Era vakavulici keda talega ena ivakarau me da vakarautaka vei ira na tani.

Me kua na Kalou Tani

O ira na tamata ena veivanua duidui era taukena se dau rokova se vakarokorokotaka na veika ka dau vakavuna me ra matakau ivakatakarakara vakalotu, se veiyaya ni sokalou lalai. Vukei ira me ra kila ni sa vakaroti keda na Turaga me da kakua ni qaravi kalou matakau. Vakauqeti ira mera vakagalalataka mai nodra veivale na veivakatakarakara era dau qarava se masuta. Vukei ira me ra vakatabakiduataka na nodra vakabauta kei na sokalou vua na Tamadra Vakalomalagi kei Jisu Karisito. Vakavulica vei ira ni kosipeli vakalesui mai nei Jisu Karisito e vakatabakidua vua na Karisito bula.

Ena kosipeli vakalesui mai e vakavulica vei keda na Turaga me da dau nanumi Koya. Eda dau nanumi koya ena masu, sakaramede, kei na sokalou e valetabu. Era veiliutaki ena sala e veiganiti o ira na nomuni Peresitedi ni Tabana ni Kaulotu.

Vuli iVolanikalou

Mosaia 13
V&V 59:5–6

Maciu 22:36–40
Lako Yani 20:1–17

Na iVakarua 5:6–21

Yalayala

- Ko na muria li na iVunau e Tini?

Bulataka na Lawa ni Tiko Savasava

E rekitaka na Kalou na tiko savasava ka sega ni taleitaka na ivalavala ca ni tiko vata vakatawadodonu. Na tiko savasava e okati kina na levei sara ni tiko vata ni se bera na vakamau kei na yalodina kei na lomadina e taucoko ki vei kena isa ni oti na vakamau. O ira na bulataka na lawa ni tiko savasava era na marautaka na kaukauwa ni lewai koya vakai koya. Era na marautaka na nuidei kei na veivakabauti ena nodra veimaliwai vakavuvale. E rawa me ra na marautaka na taucoko ni veivakauqeti ni Yalo Tabu ena nodra bula. O ira na voroka na lawa oqo era vakanamata kina veivakamaduatiki kei na veibeitaki ni lewa e loma ka na qai bikai tu kina na nodra bula.

iVakamacala

Na tiko savasava e gadrevi kina na yalodina ni vakasama kei na ivakarau. E dodonu me da maroroya me savasava na noda vakasama, ka kilikili ena noda isulusulu, ivosavosa, kei na ivakarau. E dodonu me da levea na iyaloalo ca ena kena sala kecega. E dodonu me da vakatabuya na kaukauwa ni vakatubu kawa kei na yagoda me vaka sa soli mai vua na Kalou. O ira sa via papitaiso e dodonu me ra bulataka na lawa ni tiko savasava, ka vakatabuya na veikilai vakayago mai veirau e dua na tagane kei na yalewa ena taudaku ni vakamau. E sega ni dodonu me ra vakaitavi ena vakalutu, se veikilai vakayago vakatagane se vakayalewa vata. O ira na sa vakacalai oti ena veivalavala ca ni veikilai vakayago vakaoqo sa rawa mera veivutuni ka vosoti.

Veisa ka ra Tiko Vata

Me kakua ni ra papitaiso mada o ira na yalewa kei na tagane era sa vakaitikotiko vata ka ra se bera ni vakamau, me yacova ni ra sa vakamau se ra sa veibiu. Me kua ni papitaiso o ira na vakamau tu vua e sivia e dua na tamata ena dua na gauna. Vaqara ivakasala mai vua nomu Peresitedi ni Tabana ni Kaulotu, ka na solia vei iko na veidusimaki e veiganiti me baleta na kisi yadua.

Vuli iVolanikalou

Jekope 2:28	3 Nifai 12:27–30	Maciu 5:27–28
Mosaia 13:22	V&V 42:22–24	Roma 1:26–32
Alama 39:3–5	V&V 63:16	Efeso 5:3–5

Yalayala

- Ko na bulataka li na lawa ni tiko savasava?

Veitaro ka dau Tarogi ena Veivakatarogi ni Papitaiso

- Na cava ko sa kila me baleta na lawa ni tiko savasava, ka vakatabuya na veikilai vakayago kece ena taudaku ni vakamau mai vua e dua na tagane kei na yalewa? O sa tu vakarau li mo talairawarawa ki na lawa oqo [ni se bera ni o papitaiso]?
- Ko sa bau vakaitavi oti li ena dua na vakalutu? E dua na veikilai vakayalewa se vakatagane vata? [Nanuma: E dua ka io nona isau ni taro ki na dua vei rau na taro oqo e dodonu me vakatarogi taumada vua na peresitedi ni kaulotu ni se bera ni papitaiso]

Muria na Vosa ni Vuku

E a vakarota vei Josefa Simici na Turaga e dua na lawa ni tiko bulabula ka vakatokai na Vosa ni Vuku. Na lawa oqo e vakavulica vei keda na veikakana kei na wainimate e dodonu ka vakakina ko ira ka sega ni dodonu me da vakayagataka me rawa kina ni da maroroya na bula vinaka ka vakayagataka me rawa kina ni da maroroya na yagoda ka maroroi keda me da galala mai na veivakayararataki ca. E yalataka vei keda na turaga na veivakalougatataki ni bula vinaka ni yago kaukauwa, veimaroroi mai na ca, kei na cecere ni ivakatagedegede ni ciqomi ni dina vakayalo.

Nanuma tiko ni sa ka tabu na yagoda. E dodonu me da okata me ka tabu ka rokovi. E vakavulica na Vosa ni Vuku ni dodonu me da kania na kakana bulabula. E vakavulica vakamatailalai ni dodonu me da levea na veiwainimate ka rawa ni veivakaleqai, oka kina na alikaolo, tavako, ti, kei na kofi. E dodonu talega me da levea na veiwainimate ka rawa ni veivakaleqai ena kedra ituvaki cava ga. Me rawa ni ra papitaiso ka vakadeitaki sa dodonu vei ira o vakatavulica me ra tarovi ira mai na taurivaki ni wainimate kece oqo. Ena cecere na ivakatagedegede ni nodra ciqoma rawa na dina vakayalo o ira na talairawarawa ki na Vosa ni Vuku.

Ena sauma na nomu peresitedi ni tabana ni kaulotu na nomu taro me baleta nodra okati talega ena Vosa ni Vuku na veiwai ka ra dau vakayagataki ena nomu ivakarau vakavanua.

Vorata na Veivakatotogani

Sa rawa mo na vukei ira vinaka sara na segata vakaukauwa tiko me ra valuta na vakatavako, yaqona ni valagi, kei na veivakarau cala tale e so ena nomu muria na veivakavuvuli oqo. Na vakatutu e ra era vakatabakiduataki ki na Vosa ni Vuku ka na rawa talega ni vakayagataki me ra na bulataka.

1. Vukei ira na tamata ena nodra navuca na sala kei na gauna me ra na bulataka kina na Vosa ni Vuku.
2. Masulaki ira ni ko masu vakai iko kei na gauna o tiko kina kei ira.
3. Dou namaka ni na rawa, ka veitokoni—ena gauna mada ga era lutu tale kina.
4. Tomana tiko nomu vakavulica vei ira na kosipeli. Vakavulica vei ira na gaunisala me ra vakayagataka kina na masu kei na vakabauta me ivurevure ni kaukauwa.
5. Vukei ira mera laki lotu vakawasoma ka vakarabailevutaka nona veikilai kei ira era bulataka tiko na Vosa ni Vuku ka ra sa valuta oti na veivakatotogani vata oqori.
6. Ke ganita, lomasoli mo solia vua na veivakalougatataki ni matabete.
7. Vakauqeti ira mera vakagalalataka mai na nodra vale na veiwainimate ka rawa ni veivakaleqai. Raica na wase 10 me baleta e so tale na idusidusi ni nodra vukei o ira era vakatotogani tu.

Vuli iVolanikalou

V&V 89

1 Korinica 3:16–17

1 Korinica 6:19–20

Yalayala

- Ko na bulataka li na Vosa ni Vuku?

Veitaro ni Veivakatarogi ni Papitaiso

- Na cava o sa kila me baleta na Vosa ni Vuku? Ko na segata li mo talairawarawa ki na lawa oqo[ni se bera ni ko papitaiso]?

Muria na Lawa ni Saumi iKatini

E dua vei ira na veivakalougatataki levu ni lewenilotu i Jisu Karisito ni Yalododonu Edaidai sa ikoya na gauna talei ni vakaitavi ki na vakatuburi ni matanitu ni Kalou ena saumi ikatini. Na ikatini e dua na lawa makawa tabu vakalou. Me ivakaraitaki na parofita ni Veiyalayalati Makawa o Eparama e saumi ikatini ni veika kece e taukena (raica Alama 13:15).

Kivei ira era saumi ikatini e yalataka na Turaga ni na “dolava . . . na katuba ni lomalagi, ka sovaraka . . . veivakalougatataki, me na sautu dina sara.” (Malakai 3:10). E rawa mera vakayago se vakayalo na veivakalougatataki oqo, ia era na yaco mai vei ira era talairawarawa kina lawa vakalou oqo.

Na saumi ikatini e kena ibalebale na dua na ikatini, ka sa vakarota na Turaga me da solia e dua na ikatini ni noda tubu, ka kilai me kena ibalebale na veika kece eda rawata, ka me rawa me da vakalougataki kina. Na lawa ni ikatini e solia vei keda na gauna vinaka me rawa ni da veivuke ki na tarai ni Nona matanitu. Na noda ikatini e ka tabu vua na Turaga, eda rokovi koya ena noda saumi ikatini. E yalataka na Kalou ni na vakalougatataki

ira vakayauyau na sauma vakadodonu na nodra ikatini. O ira ka ra sega ni saumi ikatini era butakoca tiko na Kalou (raica Malakai 3:8). Era maroroya vei ira e dua na ka ka dodonu me Nona. E dodonu me da vakasaqara taumada na matanitu ni Kalou, ka sa dua na sala bibi ni kena vakayacori oqori na saumi ikatini. Na saumi ikatini e dua na ivakaraitaki ni noda vakabauta. E dua na ivakaraitaki matanavotu na noda vakabauta na Kalou kei na Nona cakacaka.

Na ilavo ni ikatini e dau vakayagataki me vukea na veitavi qaravi ni Lotu, me vaka na tara kei na maroroi ni veivaletabu kei na vale ni lotu, na vakau ni kosipeli ki vuravura taucoko, na vakayacori ni cakacaka ni valetabu kei na tuvakawa, kei na vuqa tale na itavi qaravi e vuravura raraba. E sega ni saumi ira na iliuliu ni lotu ena veivanua na ikatini, ka ra veiqaravi ni ra sega ni sauma, se na kena mataqali cava ga.

O ira na iLiuliu ni lotu ni dua na Vanua era vakauta vakadodonu ki na Valenivolavola Liu ni Lotu na ikatini era soqoni ena veimacawa. E dua na matabose ka ra lewena na Mataveiliutaki Taumada, na Kuoramu ni Le Tinikarua, kei na Matabisopi Vakatablewa eratou dau lewa vata na veisala ni kena vakayagataki na ilavo ni katini vakatabui oqo.

Vuli iVolanikalou

iKatini

V&V 119

Iperiu 7:1–2

Vunau ni Soro 27:30–33

V&V 120

iVakatekivu 14:18–20

Malakai 3:7–12

Vakabauta

3 Nifai 13:33

Ica 12:6

Yalayala

- Ko na bulataka li na lawa ni saumi ikatini ni ko sa papitaiso?

Veitaro ni Veivakatarogi ni Papitaiso

- Na cava ko sa kila me baleta na lawa ni katini? Ko na segata li mo talairawarawa ki na lawa oqo?

Muria na Lawa ni Lolo

Na veivakalougatataki e vuqa sa waraki ira era talairawarawa ki na vunau ni Kalou ni ra lolo. Na lolo e kena ibalebale na vakuwai ni kakana kei na gunu me rauta e dua na gauna lavaki. Sa dau kena ivakarau na imatai ni Siga Tabu ni Veivula me dau biu vakatikitiki me gauna ni lolo me kovuta e rua na gauna ni kana veitaravi, masumasu, kei na soli ivakadinadina. Na lolo kei na masumasu erau salavata. Ni da lolo ka masumasu ena vakabauta, eda na ciqoma vakavinaka cake kina na isau ni noda masu kei na veivakalougatataki mai vua na Turaga. E yalataka vei keda ni na tomana tiko na nona liutaki keda. E dodonu me da dau lolovaka ka masulaka na veika bibi. Na lolo e ka lo ka vakayalo, ka sega ni dodonu me da dau vakaraitaka ni da lolo tiko.

Na lotu dina e okati kina na nodra vukei na dravudravua. E dodonu me da vukei ira ena nodra leqa vakayago ka vakayalo talega. Ni da lolo eda solika ki na Lotu me ra qaravi kina na dravudravua kei na vakaleqai. E vakatokai oqo me isolisoli ni lolo. Eda dau soli me rauta na ilavo ni rua na gauna ni kana ka da biuta rawa vakatikitiki ni da lolo tiko. Ia e sega ni gadrevi me da yalana na noda isolisoli ki na isau ni rua ga na gauna ni kana.

iVakamacala

Eda vakauqeti me da lomasoli me vaka e vakatara na veika eda rawata. Ena noda vukei ira na dravudravua e vakayacori kina na noda veiyalayalati ni papitaiso ka na noda kina na veibokoci ni ivalavala ca.

Vuli iVolanikalou

Lolo

Omanai 1:26

Alama 17:2–3

V&V 59:12–16

Alama 5:45–46

Moronai 6:5

Maciu 6:1–4, 16–18

Alama 6:6

V&V 88:76

Aisea 58:6–11

Nodra Vukei na Dravudravua

Mosaia 4:16–27

Alama 4:12–13

Jemesa 1:27

Mosaia 18:8–10

Maciu 25:3–46

Aisea 58:3–12

Yalayala

- Ko na lolo ka masumasu li me baleta e dua na gagadre ena Sigatabu ni lolo ka tarava?
- Ko na solia li ena lomasoli e dua na isolisoli ni lolo [ni ko sa papitaiso]?

Mo Sauma Vakacava na nomu iKatini kei na iSolisoli ni Lolo

E dau soli lo mai na vuniyalo na ikatini kei na isolisoli ni Lolo. E rawa ki na lewenilotu me saumi ikatini kei na isolisoli ni lolo ena dua ga na gauna e rawa, ia sa dau vinaka sara ke saumi na ikatini ni veisaumi ena gauna ni veisaumi kei na isolisoli ni lolo ena siga ni lolo. Era soli ka na lewenilotu ena nodra vakalewena e dua na risiti ni soli ka, ka kau mai vei iratou na matabisopi. E dau maroroya na ilavelave dromodromoa na lewenilotu ka vakacuruma na isolisoli kei na ilavelave vulavula ena waqanivola vakarautaki ka sogota me kabi vinaka na waqanivola. Me soli na waqanivola kivua e dua vei iratou na matabisopi. Sa dau okati me ka tabu na veisolisoli oqo ka nona na Turaga. Erau dau maroroya e dua na ivolatukutuku maroroi me baleti ira na veisolisoli oqo e dua na lewe ni matabisopi kei vunivola.

Era dau lako ki na veivakatari ni soli ikatini kei koya na bisopi ni cava na yabaki na lewenilotu me ra tukuna kina na nodra yalodina ki na soli ikatini. Ena soqoni yadua oqo, era dau ciqoma kina na lewenilotu e dua na ripote vakayabaki ni soli ka kece era vakayacora. Na veitukutuku vakailavo kece oqo era dau maroroi sara vakavinaka.

Vakavulica na Sala ni Soli iKatini kei na iSolisoli ni Lolo

Vakaraitaka e dua na fomu ni soli ka, ka vakamacalataka na kena ivakavakayagataki. Nira sa papitaiso oti na vakacurumi ki na lotu, sa na gadrevi beka mo vukei ira ena nodra vakalewena na fomu.

Talairawarawa ka Rokova na Lawa

O ira na Yalododonu Edaidai ena veivanua era vakabauta na talairawarawa ki na lawa ni vanua era vakaitikotiko kina. Era dau vakasalataki na lewenilotu me ra lewe ni vanua vinaka, me ra vakaitavi ena cakacaka vakamatani kei na politiki, ka veiqaravi vakaitikotiko. Era vakayacora na veitavi oqo me vaka e dua ga na lewe ni vanua ka sega ni ra matataka kina na lotu.

Vuli iVolanikalouV&V 58:21
V&V 98:5V&V 130:20–21
V&V 134

Yavu ni Vakabauta 1:12

Yalayala

- Ko na muria li na lawa ni vanua ko vakaitikotiko kina?

Veitaro ni Veivakatarogi ni Papitaiso

- Ko sa bau vakayacora li e dua na cala bibi? Ke vakakina, ko sa vakatovolei tiko se balemauti. [Nanuma: o koya e vaka io ki na dua vei rau na taro oqo, e dodonu me vakatarogi mai vua na peresitedi ni kaulotu ni se bera ni papitaiso]

iTavi Qaravi

Me baleti ira yadua na ivakaro ena leseni oqo, vola na veiyalayala vakaivolanikalou ka yalataka tu na Turaga kivei ira era maroroya na ivakaro. Vola ena nomu ivolaniveisiga ni vuli na veiyalayala ko sa sotava ena nomu bula.

iVakamacala

Lawa kei na Veicakacaka Vakalotu

Oti na Papitaiso kei na Veivakadeitaki

© 1980 Del Parson, Kalia ni Iveritaka.

Vakarau me Veivakavulici

Ni oti na nodra papitaiso ka vakadeitaki na curuvou, era sa na qai lewa na veiliutaki ni tabanalevu se me ra liutaka na veivakavulici na daukaulotu ni tabanalevu se o ira na daukaulotu tudei kei na dede ni gauna era na vakaitavi tiko kina na daukaulotu tudei. E dodonu me vakavulici na lesoni oqo vei ira na lewenilotu vou ni oti ga na nodra papitaiso kei na veivakadeitaki. Mo na tekivu vakavulici ira me baleta na lawa kei na veicakacaka vakalotu oqo ena maliwa ni nodra papitaiso kei na nodra vakadeitaki se ni se bera sara mada ga na papitaiso. Ena daumaka kevaka mada ga me ra sa kila toka vakalalai na lawa kei na veicakacaka vakalotu oqo o ira na matavakaturi ni papitaiso ni bera na veipapitaisotaki.

E tautauvata ga na lesoni oqo kei na lesoni 4. Na iwalewale o na vakayagataka ena vakatau ena nodra gagadre na curuvou kei na veidusimaki ni Yalotabu. Vakasamataka ka dau masulaka wasoma na sala me ra vukei kina na curuvou me ra bulataka na kosipeli. Na veivakasama e oka kina na:

- Vakavulica na lewenilotu vou ena lawa kei na veicakacaka vakalotu yadua mai na lesoni oqo ni railesuvi na lesoni ni “Na iTukutuku ni Veivakalesui mai,” “Na Yavu ni Veivakabulai,” kei na “Na Kosipeli i Jisu Karisito.” Me kena ivakaraitaki, o gadreva beka mo vakavulica na matabete kei na cakacaka ni kaulotu ena gauna e railesuvi kina na itukutuku ni veivakalesui mai; ni railesuvi na yavu ni veivakabulai e rawa mo vakavulica na vakamau tawamudu, valetabu kei na itukutuku vakamatavuvale; na veituberi kei na vuli ena Lotu. O na gadreva beka mo vakavulica na sala dodonu ka rabaililai kei na veiqaravi ena Lotu ena gauna e railesuvi kina na kosipeli i Jisu Karisito.
- Vakavulica e rua se tolu na lawa kei na cakacaka vakalotu me vaka ni dua ga na lesoni.
- Vakavulica e dua ga na lawa se cakacaka vakalotu me vaka e dua na lesoni.

Cakacaka vata kei ira na lewenilotu me ra vukei na lewenilotu vou me ra ciqoma ka tekivu bulataka na lawa kei na veicakacaka vakalotu oqo. Vukei ira na lewenilotu vou me ra kila ni vakamuri ni lawa ni Kalou, era na rawata kina na vakabokoci ni nodra ivalavala ca ka ra na muataki tikoga ki na bula tawamudu. Ena levu cake sara na vakacegu kei na marau era na sotava. Era na kunea na isau ni veitaro me baleta na bula kei na veitaqomaki ni nodra kila ka ni ra lewena e dua na Lotu dina i Jisu Karisito. E soli na veilawa kei na

veicakacaka vakalotu me idusidusi ni bula mamarau, kei na vakabauti Jisu Karisito kei na dua na inuinui dei ni rawati ni bula tawamudu vata kei na Tamada mai Lomalagi.

Vulica na Lawa, Veicakacaka vakalotu, kei na Yalayala

Ni o vulica na “Lawa kei na Veicakacaka vakalotu” ena veivuke sara ni vakamuri na ituvatuva ka koto e ra.

- Vulica na wase ka vakamacalataka na ivunau, ka vola e dua na ituvatuva ni lesoni rawarawa sara me tolu ki na lima na kena inaki bibi.
- Vakavulica vua na nomu itokani ena dua na kena itukutuku ena loma ni rua se tolu na miniti. Vakatotovotoka mo na vakatetea vakacava na veisureti ni yalayala yadua kei na nomu na walia vakacava na veika e baleta.
- Veivosakitaka na veisala mana e so me na muria na lewenilotu vou ena yalayala sa ciqoma.

Matabete kei na Veimataisoqosoqo

Na matabete sai koya na kaukauwa kei na lewa e soli kivua na tagane me cakacaka ena yaca ni Kalou me baleta na nodra vakabulai na Luvena. Eda ciqoma na cakacaka tabu ni veivakabulai ka vakakina na veivakalougatataki ni veivakabulai, veivakacegui, kei na veivakasalataki mai na matabete.

E liutaka na Lotu i Jisu Karisito ni Yalododonu Edaidai o Jisu Karisito mai vei ira na iapositolo kei na parofita. Sai ira oqo na tamata yalododonu ka ra lesi mai vua na Kalou ka sa soli vei ira na matabete. E a tabaki ira Nona iApositolo na Karisito ka solia vei ira na matabete ena gauna e liu. E a mai yali na lewa oqori ena gauna era sa besetaka kina na kosipeli na tamata ka ra vakamatea na Karisito kei ira na iApositolo.

E a vakalesui tale mai na lewa ni matabete ena 1829 ena gauna a rairai mai kina o Joni na Dauveipapitaisotaki vei rau o Parofita Josefa Simici kei Oliver Cowdery. A vakataqara na ligana e buradeladrau ka vakatikora vei rau na Matabete i Eroni (raica V&V 13). Ena dua ga na gauna lekaleka mai ki muri eratou a mai vakataqara na ligadratou o Pita, Jemesa, kei Joni o iratou mai na Le Tinikarua na iApositolo taumada vei Josefa Simici kei Oliver Cowdery ka vakatikora vei rau na Matabete i Melikiseteki, o koya vata ga eratou a ciqoma o Pita, Jemesa, kei Joni mai vei Jisu Karisito (raica V&V 27:12–13).

Sa rawa vua e dua na tagane me taura na lewa ni matabete ena veitabaki dodonu walega ni veitabaki ni liga mai na dua sa tu vua na lewa. Ni sa ciqoma e dua na tagane na matabete sa soli vua e dua na gauna vakasakiti. Ena cakava e dua na veiyalayalati me vakayacori kina na veitavi bibi, qaravi ira na tani, ka vukea na taraicake ni Lotu. Ena dodonu me na tabaki ki na kaukauwa oqo ni sa tiko vua na gagadre ni qarava na Kalou (raica V&V 4:3; 63:57). Sa dodonu talega me vakaitutu ni matabete me vakayacora na veicakacaka vakalotu, me vaka na veipapitaisotaki kei na veivakadeitaki. Ena vakatakilai mai na kaukauwa ni Kalou, ni kilikili tiko na vakayagataki ni lewa ni matabete. E rawa walega ni vakayagataki ena bula savasava, loloma, kei na vosota, na kaukauwa ni matabete.

E lako mai vua na Kalou na matabete kece. E rua tiko na matabete ena Lotu: na Matabete i Eroni kei na Matabete i Melikiseteki. E qarava na Matabete i Eroni na veicakacaka vakalotu me vaka na veipapitaisotaki kei na sakaramede. Era taura na gonetaganu bula kilikili yabaki 12 ka sivia na Matabete i Eroni ni oti ga na papitaiso kei na veivakadeitaki.

iVakamacala

iVakamacala

O ira na tagane uabula bula kilikili era na taura ga na Matabete i Melikiseteki, se na Matabete cecere. Era sa dau ciqoma na lewe ni Lotu e vuqa sara na veivakalougatataki vakayalo kei na vakayago mai na kaukauwa ni matabete oqo. Sa rawa ni ra solia na isolisoli ni Yalo Tabu, tabaki e so tale ki na matabete me vaka sa lesi, lumuta na tauvimate ena waiwai vakatabui, ka solia na veivakalougatataki ni veivakabulai kei na veivakacegui, o ira na lewe ni Matabete i Melikiseteki bula kilikili. Na tagane vakawati kei ira na tama bula kilikili era lewe ni Matabete i Melikiseteki sa rawa ni ra solia na veivakalougatataki uasivi vei watidra, luvedra, kei ira na lewe ni matauvuale tale e so. Era sikova na veivuale ni lewe ni Lotu na veituberi ni vuvala ni ra kauwaitaki ira na tamata yadua oqori kei na veimatavuale. Era turaganilewa ena Lotu o ira na bisopi kei ira na peresitedi ni iteki. E tu vei ira na lewa me ra vukei kina na Yalododonu era cala me ra veivutuni ka marautaka na taucoko ni veivakalougatataki ni nodra lewe ni Lotu. Era dau vakatarogi ira na tamata me vakadeitaka tiko na nodra bula kilikili me ra na curuma kina na valetabu.

Era veivuke na veimataisoqosoqo ena nodra vaqaqacotaki na lewenilotu, ena veidusi-maki ni matabete. Era ivurevure levu sara ni ra veivuke ena vaqarai ka vakavulici na dauvakatataro ena lotu kei na nodra vakaveitokanitaki na curuvou. Era lewe ni iSoqosoqo ni Veivukei na yalewa yabaki 18 kei ira era qase cake, ka yacova yani na veimatavuale, tamata yadua, kei na itikotiko, na nodra veiqaravi. Era lewena na parokaramu ni Goneyalewa na goneyalewa yabaki 12 ki na 18. Era vakaitavi ena parokaramu ni Cauravou na gonetagane yabaki vata ga o ya. O ira kece sara na gone yabaki 3 ki na 11 era lewe ni isoqosoqo ni Lalai. Era volai kece na lewenilotu yabaki 12 kei ira na qase cake ena veikalasi ni Wilivola ni Sigatabu.

Vuli iVolanikalou

Mosaia 18:17	V&V 84:19-20	Luke 9:1-6
Alama 13:1-19	V&V 107	Joni 15:16
V&V 38:65	V&V 121:34-46	Jemesa 5:14-15

Yalayala

- Ko na vakavakarau li mo na ciqoma na Matabete i Eroni (sa baleti ira na tagane yabaki 12 kei ira era qase cake era bula kilikili)?
- Ko na vakavakarau li mo na ciqoma na Matabete i Melikiseteki (sa baleti ira na tagane uabula era bula kilikili)?
- Ko na gumatua beka mo na dauvakaitavi ena veisoqosoqo e ganiti iko?

Cakacaka ni Kaulotu

Era na vakila na marau ka ra na sautu sara vakalevu ena Yalo ni Turaga o ira na lewenilotu era veiwaseitaka na kosipeli. Ni da veiwaseitaka na kosipeli, eda vakavinakataka na kena talei ka vakaibalebale vei keda, ka da vakila ni da lomana vakalevu cake na Kalou kei ira na tani. A vakaroti ira Nona ilawalawa na Turaga me ra vunautaka yani na kosipeli e na vuravura taucoko, me solia vei ira na tamata yadua na gauna me ra ciqoma se besetaka. Ni ra sa papitaiso na tamata, era cakava kina e dua na veiyalayalati me ra tu me ivakadinadina ni Kalou ena veigauna kecega. Era a vakaroti me ra wasea na kosipeli vei ira era se bera sara ga ni ciqoma. Ni ra bulataka na kosipeli ena yalodina, era sa tokara tiko e dua na ivakaraitaki vinaka, me ra vakaraitaka kina vei ira

na lewe ni matavuvale kei ira na tani, na veivakalougatataki levu e lako mai ena bulataki ni kosipeli. E dodonu me ra vakayagataka talega na veigauna yaga e so me ra sauma kina na veitaro, veiwaseyaka na ivolalalai tabaki se na veika sa tabaki tu vakavidio, ka sureti ira na tani me ra vulica e levu sara na ka me baleta na itukutuku ni kosipeli vakalesui mai. O ira na lewenilotu e dodonu me ra masulaki ira na sega ni lewe ni Lotu. E dodonu me ra masulaka na veigauna vinaka ni kaulotu—me ra qaravi kina o ira era sega ni lewe ni noda vakabauta ka veiwaseitaka na veika era vakabauta. Sa yalataka tu na Turaga ni na vukei ira na lewenilotu me ra kila na ka me ra tukuna ka vakayacora ni ra veiwaseitaka na kosipeli.

Vuli iVolanikalou

Jekope 5:70–75	V&V 19:29	V&V 84:74–76, 88
Mosaia 28:3	V&V 33:8–11	V&V 88:81
V&V 18:10–16	V&V 38;40–42	V&V 100:5–8

Yalayala

- Ko sa vakarau tu beka mo sureti ira na itokani kei na wekamu era sega ni lewenilotu me ra mai sota ka vakavulici ena kosipeli mai vei ira na daukaulotu?
- Ko na masulaki ira beka na daukaulotu kei na veigauna vinaka me ra veiwaseitaka kina na kosipeli?
- Ko na vakavakarau beka mo na kaulotu?

Vakamau Tawamudu

Sa isoqosoqo lailai duadua ena Lotu na vuvale. Era sotava na tamata e levu cake sara na marau kei na veika rarawa ni bula, ena vuvale. Na nodrau veiwatini e dua na tagane kei na dua na yalewa sa inaki ni Kalou ka sa itakele ki na ituvatuva tawamudu ni Kalou me baleta na nodra vakabulai na Luvena. Ni sa lewai vakalou na sala e mai tekivutaki kina na bula vakavuravura ka na taqomaki ga ena vakamau. Ena vuku ni ituvatuva vakalou ni bula marau sa na rawa kina me cabeta yani na tai kadua ni ibulubulu na isema vakamatavuvale. Ia, ena rawa walega ni tawamudu na vakamau ni vakayacora na cakacaka vakalotu ni veivauci ena valetabu e dua na lewe ni matabete dodonu kei na nodrau dina ki na veiyalayalati erau cakava na tagane kei na yalewa era sa mai vauci vata. Me rau dau veilomani vakaveiwatini na tagane kei na yalewa. Ni rau muria na ivakaro ka bulataka na ivakavuvuli ni kosipeli, erau na doka na yalayala ni veiwatini ena yalodina (raica “Na Matavuvale: Ai Vakaro ki Vuravura Raraba,” *Ensign*, Nov. 1995, 102; raica talega V&V 42:22).

Ena qai laki kunei ga na bula marau ena matavuvale, ke yavutaki ena ivakavuvuli i Jisu Karisito kei na nodra laiva na itubutubu na nodra matavuvale me nodra ka cecere ka liu duadua. “Sa lewa vakalou, me ra veiliutaki ena yalololoma na tama ena nodra dui matavuvale, ena loloma kei na ivalavala dodonu, ka sa nodra itavi talega na kena vakarautaki na veika me ra bula ka ra taqomaki kina na nodra matavuvale. Sa nodra itavi vakatabakidua na tina na nodra susugi cake na gone. Ena vuku ni veitavi bibi oqo, era sa vakaitavitaki kina na tama kei na tina me ra veivukevukei me vaka ni sa nodra icolacola vata” (*Ensign*, Nov. 1995, 102). Me rau duavata ena vakavulici ira na luvedrau ena kosipeli i Jisu Karisito ka vukei ira me ra bulataka.

iVakamacala

iVakamacala

E segata sara tikoga vakatabakidua o Setani me vakarusa na veimatavuvale. Ena veiya-baki sa oti, era biuta vakatikitiki na iliuliu ni Lotu na yakavi ni Moniti me gauna sara ga ni lotu vakamatavuvale. E dodonu me ra vakayagataka na itubutubu na gauna oqo me ra vakavulici ira na luvadra ena kosipeli, vaqacacotaka nodrau veiwekani vata kei ira, ka ra marau vata. Na veisala tale e so ni vaqacacotaki ni matavuvale e oka kina na masu vata vakamatavuvale ena veisiga kei na vuli ivolanikalou, sokalou vata vakamatavuvale ena lotu, kei na nodra qaravi na tani. Ko lomalagi sai koya na vanua e laki tomani tikoga kina na vuvale uasivi. Sa rawa ni da laki bula tawamudu vata vakamatavuvale ena iserau ni Kalou, ena veicakacaka vakalotu ni matabete kei na bula dodonu.

Vuli iVolanikalou

Vakamau

V&V 42:22
V&V 49:15
V&V 131:1–4

V&V 132:7
Ai Vakatekivu 2:24
Efeso 5:25

“Na Matavuvale: Ai Vakaro ki Vuravura Raraba”

Matavuvale

Mosaia 4:14–15
3 Nifai 18:21

V&V 130:2
1 Timoci 5:8

“Na Matavuvale: Ai Vakaro ki Vuravura Raraba”

Vakavulici ira na Gone

Alama 56:47
Alama 57:21

Mosese 6:55–62
V&V 68:25–30

Efeso 6:4
Vosa Vakaibalebale 22:6

Yalayala

- Ko na dau vakayacora beka na nomudou lotu vakamatavuvale e veimacawa, masu vata vakamatavuvale ena veisiga, vuli ivolanikalou vakamatavuvale ena veisiga, kei na veitavi qaravi tale e so vakamatavuvale?
- Ko sa vakavakarau tiko beka mo na curuma na valetabu mo (1) laki ciqoma kina nomu edaumeni? (2) laki vakamau kina ena gauna oqo ka tawamudu? (3) kevaka e vakamau, mo drau na laki vauci vata vakaveiwatini? ka (4) ra vauci vei kemudrau na luvemudrau?
- Dou na dau sokalou beka me vaka e dua na matavuvale ena siga ni Vakacegegu?
- Ko na qaravi ira beka na tani?

Veivaletabu kei na iVola ni Kawa

Sa vakaroti ira Nona tamata na Kalou me ra tara na veivaletabu. Eda vakayacora na veiyalayalati tabu ena veivaletabu ka da sa kovuti tu kina, se sa soli vei keda, e dua na isolisoli ni kaukauwa kei na kila ka mai cake. E vukei keda na kaukauwa oqo ena noda bula e veisiga ka vakarawarawataka vei keda me da taracake na matanitu ni Kalou. E rawa talega me da vakamau ena valetabu me baleta na gauna oqo ka tawamudu, ia me vakarawarawataka vei ira na veimatavuvale me ra laki tiko vata tawamudu ena iserau ni Kalou. Ni oti e dua na yabaki ni lewenilotu, sa na rawa vei ira na uabula bula kilikili me ra taura mai vua na nodra bisopi na nodra ivolatara me ra laki taura kina nodra edaumeni. Sa na qai rawa ni ra vauci vata se vakamau me tawamudu na veiwatini ni ra sa taura oti nodra edaumeni.

iVakamacala

E lomana kece na tamata na iVakabula ka gadreva nodra vakabulai. Ia e milioni vaka-milioni na tamata era sa mate ka sega ni dua na gauna me ra rogoca kina na itukutuku ni kosipeli vakalesui mai i Jisu Karisito se ciqoma na cakacaka vakalotu ni veivakabulai. Ena Nona loloma soliwale kei na yalololoma sa vakarawarawataka na Turaga na nodra vakabulai ko ira yadua ka a sega na nodra gauna me ra ciqoma, kila, ka bulataka na kosipeli ena gauna ni nodra bula vakayago. Sa vunautaki tiko kina na kosipeli ena vuravura ni yalo vei ira na tamata mate oqori. O ira na lewenilotu e vuravura era sa vakayacora tiko na cakacaka vakalotu ni veivakabulai ena vukudra na nodra kawa era sa mate kei ira na tani. Sa soli tale tu ga e dua na gauna vei ira na tamata mate era tiko ena vuravura ni yalo me ra ciqoma se vakanadakuya na kosipeli kei na veicakacaka vakalotu sa vakayacori tiko ena vukudra.

Na vuna oqo, era vakasaqara tiko kina na lewenilotu na itukutuku me baleti ira nodra kawa. Era vakalewena na ivola ni kawa, kei na ituvatuva vakaivola ni matavuvale ka vakacuruma na yacadra na wekadra sa mate era gadreva tu me vakayacori na cakacaka vakalotu ni veivakabulai me baleti ira ena veivale tabu. Oqo gona na cakacaka ni itukutuku vakamatavuvale. Sa rawa vei ira na lewenilotu yabaki 12 ka sivia, bula kilikili, oka kina o ira na lewenilotu vou, me ra laki taura mai vua nodra bisopi na ivolatara me ra laki papitaiso me baleti ira na mate.

iVola ni Kawa

Sureti ira na lewenilotu vou me ra sota ka lako vata kei na dua na lewenilotu ki na vale ka qaravi kina na ituklutuku vakamatavuvale ena nomu vanua (ena vanua e tiko kina) me laki vakaveikilaitaki ki na cakacaka ni itukutuku vakamatavuvale kei na ivurevure sa tiko rawa kina. Vakaraudaka vei ira e dua na ilavelave ni veitukutuku ni iVola ni Kawa.

Vuli iVolanikalou

V&V 43:16	V&V 128	V&V 138	1 Pita 3:18–21
V&V 95:8–9	V&V 131	Same 65:4	1 Korinica 15:29
V&V 124:22–42	V&V 132	iVolalailai: <i>Welcome to the Family History Center</i>	

Yalayala

- Ko na vakavakarau li mo na ciqoma na veicakacaka vakalotu ni valetabu? (Ni oti ga na papitaiso kei na veivakadeitaki, sa na rawa vei ira na lewenilotu bula kilikili era sa sivia na yabaki 12 me ra taura nodra ivolatara ka lako ki na valetabu ka laki vakaitavi ena veipapitaisotaki ena vukudra na mate.)
- Ko na vakaitavi beka ena cakacaka ni tuva kawa ka vakacuruma na yacadra nomu kawa me ra ciqoma na cakacaka vakalotu veisosomitaki?

Veiqaravi

E dua na veivakalougatataki levu ni lewena na Lotu sai koya na madigi ni veiqaravi. Eda sa qarava sara tikoga na Kalou ena gauna eda solia kina na veiqaravi loloma vei ira na tani. Eda a yalataka me da solia na mataqali veiqaravi vakaoqo, ena gauna eda papitaiso kina (raica Mosaia 18:8–10). Me da na yaco me da vakila na veika vakayago kei na veika vakayalo e yaga vei ira na tani. Me da na qai solia noda gauna, taledi, kei na veika

iVakamacala

e so me vukea na rawati ni veigagadre oqori. Me da vakamura na ivakaraitaki ni iVakabula, o koya ka a lako mai me qaravi ira na tani. Me da cakava na ka a cakava o Jisu me da qai yaco kina me vakataki Koya.

Ni oti ga nodra papitaiso na lewenilotu vou era na taura na veivakalougatataki ni dua na itavi ni veivuke ena Lotu mai vei ira na iliuliu vakabete. Oqo e vakatokai me dua na ilesilesi. Na cakacaka kece sara ena Lotu era cakacaka wale. E sega ni dua e saumi ena mataqali veiqaravi vakaoqo. Ena gauna eda sa ciqoma kina e dua na ilesilesi, eda dau tokoni e matanalevu ena dua na soqoni vakalotu me rawa kina vei ira na lewenilotu tale e so me ra kila na noda ilesilesi ka veitokoni mai kina. Eda dau vakatikori talega mai vua e dua na iliuliu vakabete ka solia na veivakalougatataki uasivi me vukei keda ena kena vakayacori noda ilesilesi. E gadreva na Lotu na taledi kei na rawa ka ni lewenilotu yadua me ra vakatawana na veiilesilesi duidui e tu. Era bibi kece sara na ilesilesi ka vukea na taraicake ni matanitu ni Kalou. Me da dau ciqoma na veiilesilesi vakaoqo ka cakacaka vagumatua me da vulica ka vakayacora noda itavi. Ni da vakayacora vakakina, eda sa tubu tiko ena vakabauta, vakatorocaketaka na veitaledi vovou kei na rawa ka vakalevu cake ni veiqaravi ka ciqoma na veivakalougatataki tale e so e sega ni wiliki rawa.

Vuli iVolanikalou

Loloma cecere

Moronai 7:43–48   V&V 88:125   Maciu 22:36–40   1 Korinica 13:1–8

Lomani ira na Dravudravua

Mosaia 4:26   Alama 34:28–29   V&V 52:40   Maciu 25:40

Me da Dau Veiqaravi

Mosaia 2:17   Mosaia 18:8–10   V&V 42:29   V&V 107:99–100

Yalayala

- Ko na ciqoma beka ka vakayacora na veitavi ni dua na ilesilesi (okati kina na itavi ni dua na dauveituberi ni vuvale se dauveisiko)?
- Ko na tokoni ira e so tale ena nodra ilesilesi?

Veituberi kei na Vuli ena Lotu

Sa tauyavutaki na Lotu me vakadodonutaka ka vakalougatataka na nodra bula na lewena. E solia vei keda na madigi me da veituberi vakaikeda ena kosipeli, veitokoni ka qaravi ira na tani, ka da veitokoni ena noda sasagataka na veivakabulai. Ena matavuvale ka vakakina ena Lotu, e vakavulici na ivakavuvuli ni kosipeli ki na lewenilotu yadua. Ena gauna era kacivi kina na lewenilotu ki na ilesilesi ni veituberi e dau vakarautaki vei ira na veiyaya kei na veivuke me vakarawarawataka nodra rawata vinaka.

Vuli iVolanikalou

V&V 88:77–79   Efeso 4:11–14

Yalayala

- Ko na dau tiko beka ena Lotu?

Vosota me yacova na iVakataotioti

Eda tubu ka veivolekati sara kei na Tamada Vakalomalagi, ni da tomana tikoga na bulataki ni kosipeli. Eda marautaka ka vakavinavinakataka vakalevu cake na Veisorovaki ni iVakabula. Era veivolekati vakaidina sara na veimatavuvale. Eda sotava na cecere ni noda vakila na loloma, marau, kei na vakacegu e lako mai na Veisorovaki. Sa veisau na lomada, ka da kunea na veimaroroi ni bulataki na kosipeli vakalesui mai.

Eda marautaka na tomani tikoga ni veidusimaki mai vua na Yalo Tabu, ni da vakuria tikoga na cakacakataki ni vakabauti Karisito, veivutuni, ka vakavouya tikoga noda veiyalayalati. Kevaka me da vosota tiko ena noda bula me yacova na ivakataotioti ka da dei ena noda veiyalayalati, eda na rawata na bula tawamudu.

Era lewe lailai ga na lewenilotu era sega ni vosota se kaukauwa tikoga. Ia, na vosota me yacova na ivakataotioti sa noda dui itavi sara ga vakataki keda. Me da “kitaka vakakina [me da] vakabulai vakaikeda” (Filipai 2:12), ka da lomani ira ka qaravi ira sa malumalumu nodra vakabauta.

Vuli iVolanikalou

2 Nifai 31:20–21
Moronai 6:4

Yavu ni Vakabauta 1:3
V&V 20:37

Joni 14:15, 21
Efeso 4:11–14

Filipai 2:12

Yalayala

- Ko na tomana tikoga mo bulataka na kosipeli ena maroroi ni veiyalayalati ni papitaiso ena nomu bula taucoko?

iVakamacala

Au na Kidava ka Kila Vakacava na Yalotabu?

iVakamacala

Vakasamataka Oqo

- Na cava na vuna au gadreva kina meu ciqoma na raivotu baleti au?
- O cei na Yalo Tabu ka dau cakacaka vakacava?
- Na cava na vuna meu dau masu kina ena vakabauta?
- Na cava na itavi ni Yalotabu ena cakacaka vakaulotu?
- Au na kidava vakacava na veivakauqeti ni Yalotabu?

Raivotu Yadua

Akaya o Josefa Simici, “E sega ni rawa ni yaco na veivakabulai ke sega na raivotu; ena oca wale o koya ena veiqaravi tiko ke sega na ka oqo” (*History of the Church*, 3:389). O na rawa ka ena nomu itavi ni ko sa vulica mo ciqoma ka muria na raivotu e lako mai vei iko. A vakavulica talega o Josefa Simici na kilikili ni raivotu ena nomu itavi ni veisiga yadua. “Na ivakavuvuli sara ga oqo sa liutaki tiko kina na matanitu mai lomalagi—na raivotu e veirauti vata kei na nodra ivakarau ni bula na gone ni matanitu” (*History of the Church*, 5:135).

Na Kalou e lomani iko kei ira kece sara na luvena. E dau tu vakarau me tokoni iko ena bolebole raraba se bolebole yadua ko sotava. E yalataki vei iko ni ko na vakauqeti mo na kila na ka mo cakava, ka sa soli oti talega vei iko na kaukauwa mo kitaka vakakina (V&V 43:15–16). Ena vukei iko ena nomu gagadre mo kidava ka kila na yalo, ni ko sa vulica tiko vakagumatua na ivolanikalou. Ena vakauti iko vei ira na tamata me ra ciqoma na itukutuku vakalesui mai. Ena solia vei iko na kaukauwa mo na solia na itukutuku oqo, ka vakadinadinataki Karisito kei na nona kosipeli. Ena sovaraka mai na nona veivakalougatataki vei iko, ka na muria mai na isolisoli ni Yalo Tabu. E gadreva mo na kilikili tikoga mo taukena tiko na isolisoli oqo ena nomu sa dau kerekere, vakasaqara, ka tukituki (raica V&V 4:7; Maciu 7:7–8).

Eda sa bula donuya na gauna ka ra parofisaitaka tu na parofita ena iVola i Momani—na gauna “era na veileti vakataki ira, ka ra vunautaka ga na nodra ivakavuvuli ka cakitaka

na Yalo Tabu o koya sa dau tukuna na ka dina” o ira na tamata (2 Nifai 28:4; 3 Nifai 29:6; Momani 9:7–8). Sa vuqa talega na tamata era sa gadreva tu na veika vakayalo. Ena nomu sa vulica tiko mo ciqoma na raivotu, o sa na veivakavulici ena kaukauwa kei na nuidei (raica Alama 17:3) baleta ni sa solia vei iko na Yalo Tabu na kaukauwa mo tukuna na veika oqo (raica 1 Nifai 10:22).

O na gadreva mo qara ka taura na nomu raivotu yadua mai na Yalo Tabu ena nomu sa vukei ira na tamata me ra papitaiso ka vakadeitaki ena Lotu. Mo na vakabauta ni ko na taura na nomu raivotu me na tuberi iko ena veisiga yadua. Ena vukei iko na Yalo Tabu ena veitavi taucoko ni nomu cakacaka.

iTavi Qaravi: Vuli Yadua

Ni mai cava na ivakadinadina nei Moronai, a vola “Au na tukuna mada vei kemudou na noqu itatau” (Moronai 10:2). Mo wilika na Moronai wase 10 ka vakamacalataka ena nomu vosa na itatau nei Moronai vua ka na wilika na iVola i Momani ena ka me na cakava. (Na itatau oqo e kena ibalebale na veivakauqeti vakaukauwa, se cikevi e dua me cakava e dua na ka.)

Na Rarama i Karisito

Sa rawa vua e dua na tamata me ciqoma na veivakauqeti vakayalo ni se bera ni papitaiso ka vakadeitaki. Na veivakauqeti vakayalo oqo e tekivu mai na Rarama i Karisito, ka “soli ki na tamata kecega, ka me na kila kina na vinaka mai na ca” (Moronai 2:16; raica talega na tikina 14–19).

Na Rarama i Karisito sa “kaukauwa [va]Kalou, na kaukauwa se veivakauqeti ka lako mai vua na Kalou ka dewa mai vei Karisito ka solia na bula kei na rarama ki na veika kecega. Oqo sara ga na lawa e liutaki kina na veika kece e lomalagi kei vuravura. E vukei ira talega na tamata me ra kila na dina ni kosipeli, ka vukea na nodra muria na sala vakosipeli ki na bula.

“Me na kakua ni kilalecataka na rarama i Karisito me Yalo Tabu. E sega ni tamata na Rarama i Karisito. Oqo e dua ga na veivakauqeti vakalou ka na vakarautaka e dua na tamata me ciqoma na Yalo Tabu. Sa dua na veivakauqeti ki na vinaka ena nodra bula na tamata kece sara.

“E dua na ivakaraitaki ni Rarama i Karisito sa ikoya na lewa e loma, ka dau vukea e dua na tamata me digitaka na dodonu mai na cala. Ni sa toso cake tiko na nodra vulica na tamata na veika me baleta na kosipeli, sa na kidakida talega mai na nodra lewa e loma. O ira na tamata era sa muria na Rarama i Karisito, era sa kila na kosipeli nei Jisu Karisito” (The Guide to the Scriptures, “Light, Light of Christ;” raica talega V&V 84:46–47).

A tukuna o Peresitedi Boyd K. Packer, “Sa ka bibi vua na . . . daukaulotu . . . me kila ni Yalo Tabu e rawa ni cakacaka vua na Rarama i Karisito. O koya o vakatavulica tiko na dina ni kosipeli e sega ni qai teivaka tiko e dua na ka vou se ivakavuvuli tani vua na uabula se gone. O koya na daukaulotu se qasenivuli ena veitaratara tikoga kei na Yalo i Karisito ka sa tiko rawa e kea. Sa na via matau toka na irorogo ni kosipeli vei ira” (“The Light of Christ;” vosa vakarautaki ena nodra vuli na peresitedi vou ni tabana ni kaulotu, 22 June 2004, 2).

Na Yalo Tabu

Vakatamata na Yalo Tabu. Na Yalo Tabu e kedratou ikatolu na Letolu Vakalou. E vakatamata tiko na yalo ka sega ni vakalewe kei na sui na yagona (raica V&V 130:22). O koya

na dauveivakacegui, ka yalataka tu na iVakabula ni na vakavulici ira kecega era muri Koya, ka na dau vakavotuya tiko vei ira na veika kecega era sa vakavulici kina mai vua (raica Joni 14:26).

Na kaukauwa ni Yalo Tabu. Na ivakadinadina ena basika vua na dauvakatataro yalodina ni se bera ni papitaiso e muria mai na kaukauwa ni Yalo Tabu. “Na kaukauwa ni Yalo Tabu ena rawa ni lako vua na tamata ni bera ni papitaiso ka vakadinadinataka vua na dina ni kosipeli” (The Guide to the Scriptures, “Holy Ghost”). Ena solia vua e dua na ivakadinadina kei Jisu Karisito kei na nona cakacaka kei na nodra cakacaka na nona tamata e vuravura. Na Yalo Tabu e vakadinadinataka na dina. Na tamata kece era na rawa ni kila ni dina na iVola i Momani mai na kaukauwa ni Yalo Tabu. “Ia na kaukauwa ni Yalo Tabu ena vakatakila vei kemudou na dina ni veika kecega” (Moronai 10:5).

Na isolisoli ni Yalo Tabu. Ni ra sa taura rawa e dua na ivakadinadina o ira na dauvakatataro, e sa na qai vo me ra ciqoma me itokani wasoma na Yalo Tabu. A kaya vakaoqo o Josefa Simici: “E tiko na kedrau duidui na Yalo Tabu kei na isolisoli ni Yalo Tabu. A ciqoma o Kolinio na Yalo Tabu ni bera ni papitaiso, ka ni o koya oqo na kaukauwa va-Kalou ka vakauqeti koya ena dina ni Kosipeli, ia a sega ni rawa ni ciqoma na isolisoli ni Yalo Tabu me yacova ni sa papitaiso oti. Ke a sega ni yaco mai vua na ivakaraitaki oqo, ke a sa biuti koya na Yalo Tabu ka vakauqeti koya taumada me baleta na dina ni Kalou” (*History of the Church*, 4:555).

“. . . Na dodonu ni kena taukeni me itokani wasoma na Yalo Tabu, vua e dua sa savasava na nona bula, sa isolisoli ka rawa ni ciqomi walega mai na veitabaki ni ligana e dua na lewe ni Matabete i Melikiseteki ni sa oti na papitaiso vakadonui ki na Lotu dina i Jisu Karisito” (Guide to the Scriptures, “Holy Ghost”).

Ni ko lewenilotu, o sa na ciqoma oti na isolisoli ni Yalo Tabu mai na dodonu ni matabete.

Na isolisoli oqo, sa na dodonu kina me sa na nomu itokani voli na Yalo Tabu ena gauna o bula kilikili tiko kina. Dau masuta na veituberi vakayalo, ka muria tiko vakadodonu na veivakauqeti ko taura.

Na Yalo Tabu Yalataki. Na Yalo Tabu e dau vakatokai talega me Yalo Tabu Yalataki (raica V&V 88:3). Me vauci ena Yalo Tabu Yalataki e kena ibalebale na Yalo Tabu e sa vakadeitaka ni sa vakadonui vua na Kalou na caka dodonu, na cakacaka vakalotu kei na veiyalayalati. O ira era sa vauci mai na Yalo Tabu Yalataki era na taukena taucoko na veika sa nei Tamada (raica V&V 76:51–60; Efeso 1:13–14). Na veiyalayalati kei na cakacaka me na vauci mai na Yalo Tabu Yalataki me ra na qai okati ni oti na bula oqo (raica V&V 132:7, 18–19, 26). Na voroki ni veiyalayalati ena kauta laivi na veivauci.

iSolisoli Vakayalo. Na isolisoli vakayalo sa vakatabakidua ki na veivakalougatataki vakayalo ka solia na Turaga vei ira yadua era bula savasava me na yaga ki na nodra bula kei

“Na isolisoli ni Yalo Tabu ena muria mai na nona sa veivutuni e dua ka sa savasava na nona bula. . . .

Na Yalo Tabu ena vakadeitaka na dina ka na vakauqeta tiko na yalona na dina ni Kalou na Tamada kei na Luvena ko Jisu Karisito, sa na titobu sara na nona kila na dina oqo ka na sega ni dua na kaukauwa se lewa vakavuravura me na tawasei koya mai kina.”

—PERESITEDI JAMES E. FAUST
“NA ISOLISOLI NI YALO TABU—NA KABASI DEI.”
ENSGN, EPE. 1996, 4

iVakamacala

na nodra vakalougatataki ira na tani. Sa kena ivakaraitaki o ira na daukaulotu ni ra gadreva me ra vulica e dua na vosa vou, era na taura beka na isolisoli ni dui vosavosa me solia vei ira na veivuke va-Kalou me ra vulica na vosa. E vuqa na isolisoli vakayalo e vakamacalataki ena Moronai 10:8–18; Vunau kei na Veiyalayalati 46:11–33; kei na 1 Korinica 12:1–12. Oqo e vica wale na ivakaraitaki mai na vuqa na isolisoli vakayalo. E vuqa tale na sala e rawa ni vakalougatataki iko kina na Turaga ka na vakatau ena nomu dina, na nomu gagadre, kei na nodra gagadre o ira ko qaravi ira tiko. E dodonu mo na gadreva na isolisoli vakayalo ka dau vaqara vagumatua (raica V&V 46:8; 1 Korinica 12:31; 14:1, 12). Na veisolisoli oqo era na rawa mai ena masumasu, vakabauta, kei na cakacaka, mai na nona lewa na Kalou (raica V&V 63:9–12; 84:64–73).

iTavi Qaravi: Vuli Yadua se Vakaveitokani

Wilika na ilavelave e ra:

- The Guide to the Scriptures, “Holy Ghost,” “Light, Light of Christ,” kei na “Spirit.”
- *Our Search for Happiness*, 84–86, 91–92.
- *Tudei ena Vakabauta*, “Yalo Tabu,” 81–84, kei na “iSolisoli Vakayalo,” 165–67.

Vola e dua na ivakamacala baleta na ituvaki kei na itavi ni Yalo Tabu.

Wilika Cakacaka 4:23–33.

- Erau qara vakacava na isolisoli ni Yalo Tabu ko Pita kei Joni?
- A qai sauma mai vakacava na nodrau masu na Turaga?
- Na cava o rawa ni vulica mai na ka e yaco oqo me baleta na nomu cakacaka?

Na Kaukauwa ni Yalotabu ena Saumaki

Na kaukauwa ni Yalo Tabu sa itakele ni saumaki. Tovolea mo kila na ivunau ni curuvou kei na veika ena yaco ena gauna ni saumaki. E vakamacalataka o Elder Boyd K. Packer na itavi bibi ni Yalotabu ena saumaki mai.

“E yaco na saumaki mai, mai na kaukauwa ni Yalotabu. Me vakacavari vakavinaka na kaulotu, sa dodonu me na yaco na ka e tolu oqo:

“Me da na kila na lomana na dauvakataro me qai rawa ni saumaki mai.

“Me da na kila na lomana na daukaulotu me na qai rawa ni veivakavulici ena kaukauwa ni Yalotabu ni veisaumakiti.

“Me da na qai kila talega na lomana e dua na lewenilotu ni sa mai cava talega na nona vakaitavi ena cakacaka ni veisaumakiti sa mai qaravi” (Koniferedi ni peresitedi ni kaulotu, 3 Epe. 1985).

Na kena vinaka na nomu vakila na dui lomadratou o koya na dauvakataro, na daukaulotu, kei koya na lewenilotu ena nodratou taura na ivakadinadina ni Yalotabu, ena vinaka talega kina na nomu itavi, me vaka:

- Mo vakavukui ka rarama na nomu vakasama ena nomu dau wilika na ivolanikalou ka vakavulica na ivunau.
- Vakavuna e dua na draki vinaka ni veivakavulici ka na rawa ni na vakadinadinataka na Yalo Tabu. O na cakava oqo ena nomu vakavulica ka vakadinadinataka na itukutuku sa vakalesui mai. Veivakavulici ena veituberi vakayalo, ka vakadinadinataka ni ko sa kila mai na kaukauwa ni Yalo Tabu ni ka dina na veika o vakavulica tiko.
- Muria na veivakauqeti vakayalo ena nomu veidutaitaka vata na itukutuku kei na gagadre ni tamata yadua.
- Sureta me ra vakaitavi na tiko rawa. Ena qai tubu na nodra vakabauta ni ra sa veivutuni, talairawarawa ena ivunau, cakava ka maroroya na veiyalayalati.

A vosa ena kaukauwa vaka-Yalo ko Elder M. Russell Ballard: “Na veisau dina ena qai yaco mai na kaukauwa vaka-Yalo. Ni sa laki tara na uto na yalo, sa na tavuki na uto. Na tamata yadua . . . ni ra vakila ni sa cakacaka tiko e lomadra na Yalotabu, se me ra sa vakadinata rawa na loloma ni Turaga kei na nona veivosoti ena nodra bula, era sa na vakavukui ka vakaukauwataki vakayalo, sa na qai toroicake tale na nodra vakabauti Koya. Era na yaco veitaravi kece sara na veika vakayalo oqo kevaka e dua e gadreva me vakatovolea na veika kece sa tukuni. Eke gona eda na qai vakila kina na dina ni kosipeli” (“Now Is the Time,” *Ensign*, Nov. 2000, 15).

Ena cakacaka na Yalo Tabu e lomadra na tamata me yaco kina na veisau oqo. Ni ra gadreva na tamata me ra maroroya na yalayala, era na vakila na kaukauwa ni Yalo Tabu ka tubu cake na nodra vakabauta me ra muria na Karisito. O koya gona, e dodonu kina mo na vukei ira na tamata o qaravi ira tiko me tubu cake na nodra vakabauta ena nomu sureti ira me ra veivutuni kei na nodra cakava ka maroroya na nodra yalayala.

iTavi Qaravi: Vuli Yadua

- Wilika e dua se rua na malanivosa sa koto e ra, ka vakananuma se cava e lomana o dauva-katataro me baleta na nona saumaki mai. Vakalewena na nomu nanuma kei na ka o dikeva ena nomu ivolaniveisiga. Veivosakitaka na nomu nanuma kei ira na daukaulotu kei na lewenilotu.
2 Nifai 4:16–35; Inosi 1; Mosaia 4–5; 18:7–14, 27–28; Alama 5; 17–22; 32; 36; 38
- Wilika e dua se rua na malanivosa sa koto e ra ka vakasamataka se cava e dodonu mo vakila o iko na daukaulotu se lewenilotu ni ko veivakavulici ena kaukauwa me ia na saumaki. Vakalewena na nomu nanuma kei na ka o dikeva ena nomu ivolaniveisiga ni vuli. Veivosakitaka na nomu nanuma kei ira na daukaulotu kei na lewenilotu.
1 Nifai 8:11–12; Mosaia 28:1–4; Alama 26; 29; 31:26–38; 32; Moronai 7:43–48; V&V 4; 18:10–16; 50:21–22

Vuli iVolanikalou

Na cava era vakavulica na veivolanikalou oqo me baleta na kaukauwa ni Yalotabu ena nomu cakacaka?

2 Nifai 33:1–2
V&V 42:11–17

V&V 50:13–22
Cakacaka 2:37–38

1 Korinica 2:11–14
Guide to the Scriptures, “Conversion, Convert”

Na cava o rawa ni cakava mo na marautaka kina na kaukauwa ni Yalotabu ena nomu cakacaka?

Alama 32 27–28

V&V 42:14

Joni 7:17

Na cava e bibi kina mo vakavulica na ka ko kila ka vakabauta?

Alama 5:43–47

V&V 52:9

V&V 80:4

Masu ena Vakabauta

Ko na veivakavulici walega ena nona iwalewale na Turaga ena kaukauwa vakayalo, ia ko na ciqoma walega na Yalotabu ni o masu ena vakabauta. A tukuna na Turaga, “Raica ena soli vei kemudou na Yalo Tabu ni dou sa kerea ena vakabauta; ia mo dou vunau walega ena veivakauqeti ni Yalo Tabu” (V&V 42:14). Ni ko sa masu ka kerea na veivuke ena nomu veivakavulici, na kaukauwa ni Yalo Tabu ena “vakadewa ki na yalodra na luve ni tamata” (2 Nifai 33:1).

A vakamatatataka o Peresitedi Gordon B. Hinckley na ivakavuvuli oqo ena dua na italanoa mai na nona tabana ni kaulotu:

“Au dau vakasamataki rau e rua na cauravou ka rau a veiqaravi tiko ena noqu tabana ni kaulotu. E dua vei rau a kilai levu toka. E vuli vinaka. E gone vuku. Totolo na nona vakasama. Sa via laki dokadoka talega vakalailai. Na kena ikarua e dau boroboro. A lako mai ena dua na sitoa ni droini ka sega soti ni vuli vinaka, ia e kila vinaka tu na nona malumalumu ka sa dau vakanuini tu ga vua na Turaga. Ni sa masu, o na kila ni vosa tiko vua na Turaga. E sega tale na masu vulici, oqo na veivosaki sara ga, ka taleitaki sara na veika e cakava na cauravou oqo, ia o koya na kena ikarua e muri siga tu ga. E laurai votu na kaukauwa ka tiko vua e dua ka yali vei la na kena ikarua. Mata cake vua na Turaga. Sa dodoka mai na nona veisureti, ka na rogoca” (*Teachings of Gordon B. Hinckley* [1997], 469).

Dau saga mo masu ena yalodina, ena vakanuini ena “yalomudou taucoko” (Moronai 7:48). Me taudonu na masu ena gadrevi na gugumatua (raica Moronai 10:3–4; V&V 8:10; 9:7). Vakasamataka vakabibi na ivakarau ni yalomu kei na veivosa o vaka-yagataka. Vakasamataka oqo ena nomu masu:

- Vakayagataka na ivosavosa ni masu, ka vakaraitaka ni ko lomana ka rokova na Tamada Vakalomalagi. Vakayagataka na malanivosa e kilikili ka veidokai ena vosa ni vanua cava ga o vakayagataka. Kena ivakaraitaki, ke vakavavalagi mo vakayagataka na veisema ni vosa me vaka na *kemuni* kei na *nomuni*.
- Dau serelaka na nomu vakavinavinaka ena nomu kalougata. Ni sa vakavinavinaka vakaidina na yalomu sa na vukea mo raica rawa na loloma ni Kalou ena nomu bula.

- Masulaka vakatabakidua na veituberi kei na veivuke ni Yalo Tabu. Vakaraitaka ni ko dau karona na veivakalougatataki oqo ena nomu qarauna tiko mo vakila na veivakauqeti vakayalo. O sa na vakamura ena yalo qaqa na veivakauqeti oqori.
- Masu ena loloma kei na lomasoli. Tukuna na yacadra na tamata o masulaka. Kerea mo na vakauqeti mo kila na nodra gagadre ka sotava sara. Masulaka na itu-vaki ni nodra bula o ira dou sa veitaratara tiko, o ira era vakadidike tiko, curuvou, kei ira na lewenilotu era sa luluqa mai. Masulaki ira na lewe ni Lotu, na matabete kei ira na iliuliu ni veitabana ni Lotu ena nomu iwasese. Masulaka na nomu vuvale. Masulaka na nomu itokani, o ira na kaulotu tale e so, kei na nomu peresitedi ni kaulotu. Masulaka mo kila se o na rawa ni veivuke vakacava vei ira na tani, ka rawa talega ni solibula ena vukudra.
- Masulaka me vakaraitaki na vanua mo lakova kei na ka mo cakava. Masulaka mo na tuberi ka kau vei ira era sa vakarautaki me ra ciqoma na itukutuku ka sa vakalesui mai. Masulaka mo na rawa ni kilai ira.
- Mo vakila tiko ni Tamada Vakalomalagi e kila vakavinaka cake mai vei iko na veika o na gadreva. Nuitaka tiko ni Yalotabu ena kila na veika ko sa masulaka tiko (raica 3 Nifai 19:24; V&V 46:28, 30).
- Ni ko masu ena bogi, tuvana vua na Turaga na veika o cakava ena siga. Oti sa qai vakaraitaka na nomu ituvatuva ena siga ka tarava. Vakarogoca na veivakauqeti vakayalo.
- Masulaka me vorati na veitemaki. E vakalati na Yalotabu ni da sa rawai ena veitemaki.
- Masu, kevaka e kilikili me lolovaki e so na ka e gadrevi vakatabakidua.
- Masulaka ka dikeva vakatitobu na ivolanikalou. Na ivolanikalou ena dolava na katuba ni vakatakila.
- Vakabauta ni na sauma mai na Kalou na nomu masu. Kila tiko ni vakasama ni Kalou e sega ni nomu vakasama (raica Aisea 55:8–9), ka vakabauta tiko ni Kalou ena sauma mai na nomu masu, me vaka na Nona lewa ena kena gauna.

“Ena veimataka . . . me ra dau tekiduru na daukaulotu ka kerea na Turaga me sereki na wa ni yamedra ka vosa sara ga mai kina me ra vakalougatataki kina o ira era na vakavulici tiko. Ni ra sa cakava vakaoqo, ena cilava na nodra bula e dua na rarama vou. Ena toroicake tale na nodra taleitaka na nodra cakacaka. Era sa na qai vakila talega vakaidina, ni ra sa tamata veiqaravi ni Turaga ka vosa tiko ena vukuna. Era na raica talega ni sa na duidui vakalailai na nodra vosa lesu mai o ira era sa vakavulici tiko. Ni ra sa cakava vakayalo na veika oqo, era na ciqoma talega na dauvakatataro na yalo vata ga oqori.”

—PERESITEDI GORDON B. HINCKLEY
 “VEIQARAVI NI KAULOTU,” IMATAI NI VULI NI VEILUTAKI E
 VURAVURA RARABA, 11 NI JANU, 2003, 20

iTavi Qaravi: Vuli Yadua

Dikeva na veivakamacala oqo me baleta na masu ena yalodina:

“Na ka e leqa ena vuqa na noda masu eda vakayacora tiko e tautauvata ga ni da laveta na talevoni ka solia yani na ota ni iyaya eda vinakata—eda solia ga na noda ota ka biuta tale na talevoni. E dodonu me da vakasama vakatitobu, vakananuma, tuvana na veika o na masulaka kei na vuna, ka qai vosa vua na Turaga me vaka ga e vosa tiko e dua na tamata vua e dua tani tale” (Gordon B. Hinckley, *Teachings of Gordon B. Hinckley*, 469).

“Kevaka e sa vakayacori vakasauri na masu ena gauna sa yaco kina e dua na leqa, oqori sa na dua toka na ka kocokoco ni da sa okata tiko na Kalou me tautauvata kei na dua na dau vakavinakataki iyaya, se dua beka na isoqosoqo ni veiqaravi me dau vukei keda ga ena gauna ni leqa. Me da dau nanuma talega na noda veigauna vinaka siga kei na bogi—gauna taucoko—ka sega ni gauna walega sa yali taucoko kina na noda ito ka da sa gadreva vakabibi na veivuke” (Howard W. Hunter, *The Teachings of Howard W. Hunter*, ed. Clyde J. Williams [1997], 39).

Vakayagataka na ikabakaba oqo, mo dikeva lo vakaiko na nomu ivakarau ni masu. Ena nomu ivolaniveisiga ni vuli mo na vola kina na isau ni veitaro oqo: Evei na vanua ena ikabakaba oqo ko na koto kina? Evei na vanua o na gadreva mo koto kina? O na veisautaka vakacava na ka oqo?

	Ca	Vinaka toka	Vinaka	
Malumalumu na vakabauti Karisito	←————→			Kaukauwa na vakabauti Karisito
Sega na vakavinavinaka	←————→			Dau vakavinavinaka
Sega ni vakanamata na vakasama ena cakacaka	←————→			Taucoko na vakasama ena cakacaka
Sega ni vakaibalebale ki na ka e caka	←————→			Na cakacaka e isau ni masu
Talevi wasoma	←————→			Vagolei ena veika e gadrevi sara nikua
Matemate	←————→			Veivueti, bulabula
Vagolei ena veika e caca wale	←————→			Vagolei ena ka e vinaka sara
Nanumi koya ga	←————→			Nanumi ira na tani
Raraba, sega ni vakatabakidua	←————→			Vakatabakidua, sega ni raraba
Yali na yalo	←————→			Na yalo e vakauqeta na masu
Sega ni kila rawa na isau ni masu	←————→			Nuidei tu ni Kalou e dau sauma na masu

Vuli iVolanikalou

Na cava mo masuta kina na Yalotabu?

2 Nifai 32:8–9

V&V 42:14

V&V 50:13–22

Na cava soti mo masulaka?

Alama 6:6

Alama 37:36–37

V&V 50:29–30

Alama 13:28

3 Nifai 18:20

Guide to the Scriptures, “Prayer”

Alama 34:17–27

3 Nifai 19:9

Vulica mo Vakila na Veivakuqeti Vakayalo

Sa dau tu vakarau na Yalotabu me vakauti iko ka liutaki iko. Ia, na Yalotabu e dau vosa sara vakamalua e lomamu kei na nomu vakasama. Sa dua na bolebole levu oqo vei

iko kei ira era cakacaka vata kei iko mo ni vakila na veivakauqeti malumu ka rogo malua ni Yalo Tabu.

E vakatavulica o Elder Boyd K. Packer: “Na domo ni Yalotabu me vaka ni tukuni ena ivolanikalou e sega ni ‘domo kaukauwa’ se ‘rogo levu.’ E ‘sega ni domo ni kurukuru, sega . . . ni domo ni ue levu, ia sa domo lailai ga ka malumu me vaka na vakasolokakana,’ ka sa ‘laubasikata sara na yalodra,’ ka ‘vakavuna me katakata sara na [yalodra].’ (3 Nif. 11:3; Ila. 5:30; V&V 85: 6–7.) Mo nanuma ni ko Ilajia a rogoa na domo ni Turaga e sega ena cagi, sega ena tavuki ni vanua ka sega ena bukawaqa, ia a qai rogo mai ena dua na ‘domo lailai e vinaka’ (1 Tui 19:12).

“Na Yalotabu ena sega ni na kaila vei keda se kuretaki keda vakaukauwa e ligana me da rogoci koya. Ia ena vakasolokakana. Ena malumu sara na nona varia na yagoda, ka kevaka o na osooso tiko o na sega beka ni vakila. (Sa rauta me vakaraitaka mai na Vosa ni Vuku, se me na rawa vakacava vua na mateni se dua e gaga tu me na vakila na domo vaka o ya.)

“Ena tu beka na gauna ena bibi vakalailai na nona ivari me da vakarorogo. Ia ena vuqa na gauna, kevaka eda na sega ni kauwai ena veikacivi malua oqo, ena vakasuka na Yalotabu me yacova na gauna eda sa na vaqaqara ka vakarorogo mai ka tukuna sara ena kena ivakarau eda sa dau vakaraitaka, me vakataki Samuela ena gauna makawa, ‘Mo ni vosa mai [Turaga], niu sa vakarorogo na nomuni tamata’ (1 Sam. 3:10).” (“The Candle of the Lord,” *Ensign*, Jan. 1983, 53).

Sa vuqa na domo ena vuravura oqo era saga tiko me ra vesuka na nomu gauna, ka rawa ni ubia sobu na veidomo vakayalo e so, kevaka eda na sega ni qaqarauni.

iTavi Qaravi: Vuli Yadua se Vakaveitokani

Vulica na veika sa tuvai koto e ra. Vakasamataka e so na gauna ko sa bau sotava kina e so na vaka nananu, vakasama se ivakaraitaki e vakamacalataki tiko ena veiwase ni vola e ra. Ni ko sa vulica ka kila cake mai, vakuria e so tale na wase ni vola ena ituvatuva oqo. Vakasamataka mada ni sa rawa ni ko vakayagataka na ivakavuvuli oqo mo vukei ira na tani me ra vakila ka tarai ira na Yalotabu.

V&V 6:23; 11:12–14; Roma 15:13; Kalatia 5:22–23	Solia na Yalo loloma, marau, vakacegu, vosota, vakarorogo, yalomalua, vakabauta kei na inuini.
V&V 8:2–3	Solia na kila ka ki na vakasama, loloma ki lomada.
V&V 128:1	Vakatawana na vakasama ka vakauqeta na lewa.
Josefa Simici—Ai Tukutuku 1:11–12	Vukea ka vakaukauwataka na ile ni ivolanikalou.
V&V 9:8–9	Vinaka na lomada ni da vakatavulica e dua na ka dina.
Alama 32:28; V&V 6:14–15; 1 Korinica 2:9–11	Vakamamadataka na vakasama.
Alama 19:6	Sosomitaka na butobuto na rarama.
Mosaia 5:2–5	Vakaukauwataka na gagadre me levei na ca ka muri na ivunau.
Joni 14:26	Vakatavulica na dina me kena ivakananumi.
Joni 14:27	Solia na loma vakacegu kei na logalogavinaka.
Joni 16:13	Veituberi ki na dina ka vakaraitaka na veika ena yaco mai.
Moronai 10:5	Vakaraitaka na dina.
V&V 45:57	Veituberi ka veitaqomaki mai na veidabui.
2 Nifai 32:18; V&V 20:27; Joni 16:14	Vakacaucautaka ka vola na itukutuku ni Kalou na Tamada kei Jisu Karisito.
V&V 42:16; 84:85; 100:5–8; Luke 12:11–12	Veituberi ena nodra vosa na ivakavuvuli yalomalua.
Joni 16:8	Vakila ka vakadodonutaki na cala.
Moronai 10:8–7; V&V 46:8–26; 1 Korinica 12	Solia na isolisoli ni Yalotabu.
Alama 10:17; 12:3; 18:16, 20, 32, 35; V&V 63:41	Vukea na noda ciqoma ka kila na nodra vakasama na tani.

iVakamacala

V&V 46:30; 50:29–30	Tukuna na cava me da masulaka.
2 Nifai 32:1–5; V&V 28:15	Tukuna na cava me da cakava.
1 Nifai 10:22; Alama 18:35	Vukei ira na Yalododonu me ra vosa ena kaukauwa kei na dodonu.
V&V 21:9; 100:8; Joni 15:26	Vakadinadinataka na dina.
3 Nifai 31:17; Alama 13:12; 3 Nifai 27:20	Vakasavasavataka ka rawata na vakabokoci ni ivalavala ca.
1 Nifai 2:16–17; 2 Nifai 33:1; Alama 24:8	Kauta yani na dina e lomadra na vakarorogo.
1 Nifai 1:1–3; Lako yani 31:3–5	Toroicake na maqosa kei na kila ka.
1 Nifai 7:15; 2 Nifai 28:1; 32:7; Alama 14:11; Moronai 3:16; Ica 12:2	Veivakasaurarataki (biliga e liu) se vesuka (dretaka lesu).
V&V 50:13–22	Vueti rau ruarua ko qasenivuli kei gonevuli.
V&V 88:3; Joni 14:36	Veivakalogaloga vinakataki.

Ena isau ni taro, “Eda na vakila vakacava na veivakauqeti ni Yalo Tabu?” A wilika o Peresitedi Gordon B. Hinckley na Moronai 7:13, 16–17 ka kaya: “Oqori sara ga na taro, ni sa oti taucoko na ka me tukuni se me caka ena vakauqeti li e dua me caka vinaka, me mata cake, me duri vakabalavu, me cakava na ka e dodonu, me yalovinaka me lomasoli? Oqori e sa Yalo ni Kalou. . . .

“Kevaka e veisureti ena caka vinaka, e ka mai vua na Kalou. Kevaka e veisureti ki na ka ca, ia sa mai vua na vu ni ca. . . . Ia kevaka ko sa cakava tiko na ka e dodonu ka dina tiko na nomu bula, o na kila e lomamu na ka e tukuna vei iko na Yalotabu.

“O na vakila na veivakauqeti vakayalo mai na veika ena vakaraitaka na Yalo—ena cilava na rarama ena veivueti, veitarai cake, vakadonuya na vinaka, kauta mai na vakasama vinaka, vosavosa vinaka, kei na cakavinaka, e vu mai na Yalo va-Kalou” (*Teachings of Gordon B. Hinckley*, 260–61).

Ena sauma mai, na nomu masu na Kalou, ena veivakauqeti kei na raivotu ena basika vei iko. Ena tuberi iko mai na Yalo Tabu ni ko sa vakaqara tiko mo vakavulica na kosipeli ka vakalesui mai; se vakatakatai ira tiko na lewenilotu luluqa, kei ira na curuvou. Sa nomu itavi ga mo bula savasava tiko, dau masu ena veigauna, ka vulica mo dau vakila ka muria ena yaloqaqa na veituberi ni Yalotabu.

Nuitaka Tiko na Yalotabu

Ni ko sa tamata veiqaravi ni Turaga, ena nona sala mai na nona kaukauwa. Era dau nuidei e so na daukaulotu ni ra sa kila tu na cava me ra cakava me ra katoa kina. E so e sega ni tu vei ira na nuidei oqo. Ia mo nanuma tiko, ni nomu katoa kei na nomu vakabauta me tikoga vei Karisito, ka sega vei iko ga. Vakrararavi ki na Yalotabu ka kakua ni nuitaka ga na nomu kila ka kei na nomu taledi. Nuitaka tiko na Yalotabu ni na liutaki iko ena veitabana kece ni nomu cakacaka. E vakavulica na Parofita o Josefa Simici ni Yalotabu me vuni veivakavulici kei na vunau.

“E sega ni dua na tamata e rawa ni vunautaka na kosipeli ke sega na Yalo Tabu” (*History of the Church*, 2:477).

“Era lewe vica wale era a kacivi ka tabaki mai na Yalotabu ni raivotu kei na parofisai, ka tekivu me vunautaka na veika e tukuna vei ira na Yalotabu, ka dina ga ni ra malumalumu, ia era vakaukauwataki mai na kaukauwa ni Kalou” (*History of the Church*, 4:538).

“E tomana tale o [Josefa Simici] me soli ivakaro vei ira na qase ni Lotu me baleta na vunautaki ni kosipeli, ka dusimaka vei ira na kena gadrevi me tiko na Yalotabu, me qai rawa ni ra vunau vata kei na Yalo Tabu a talai mai lomalagi” (*History of the Church*, 4:13).

Ena nomudou soqoni ni tuvatuva vakamacawa se veisiga, ena gadrevi mo na dau taroga tiko e so na taro ena veisiga . . . se vakavica ena veisiga (raica na iTuvatuva ni Vuli iVolanikalou ka tarava, me ivakaraitaki ni veitaro ko na taroga). Kerea na veivakauqeti me na laurai na isau ni taro ka na veiganiti kei na veika sa sotavi tiko. Na isau ni taro sa na qai bulia vinaka na nomudou ituvatuva. Sa dodonu sara talega mo na vakamuraia na Yalotabu ka veisautaka na nomu ituvatuva kevaka e yaco vakasauri e dua na ka e sega ni namaki.

Vulica na veivolanikalou e ra ka dikeva se sauma vakacava na veitaro bibi ko na taroga ena veisiga. Vakasamataka na veika e vakamacalataka na wase ni vola me baleta na nomu vakasaqara, soqoni ni tuvatuva se vuli yadua se vakaveitokani. Vakasamataka talega na kedra ibalebale ni ko vakavulica na lesoni, sureti ira na tamata me ra solia na nodra yalayala, vakamuraia na yalayala oqo, vakaukauwataki ira na curuvou kei ira na lewenilotu luluqa, ka cakacaka vata kei ira na lewenilotu.

Vuli iVolanikalou

Meu lako ki vei?

Ilamani 10:17   V&V 75:26–27
V&V 31:11   V&V 79:1–2

Na cava meu cakava?

1 Nifai 4:6   V&V 28:15
2 Nifai 32:2–5   V&V 52:3–4

Na cava meu tukuna?

2 Nifai 33:1	V&V 33:8–10	Maciu 10:19–20
Alama 5:43–46	V&V 50:13–22	Marika 13:11
Alama 11:22	V&V 68:1–4	1 Korinica 2:4–5, 12–13
Ilamani 5:18	V&V 75:3–11	Lako Yani 4:10–12
Ilamani 13:3–5	V&V 100:5–8	

Meu na veidutaitaka vakacava na noqu veivakavulici kei na nodra gagadre na dauvakatataro?

Alama 12:7	3 Nifai 17:2–3	V&V 84:85
Alama 41:1	V&V 71:1	

Na ivolanikalou cava meu na vakayagataka, ka vakayagataka vakacava?

Mosaia 18:19–20	V&V 32:4	V&V 71:1
Mosaia 27:35	V&V 42:11–17	V&V 80:4
V&V 18:32–36	V&V 68:1–4	Luke 24:13–32

A vosa ni vakaro

Ni ko sa masuta mo vakauqeti, e dodonu mo na vakadeitaka talega na lomamu. Kena ivakaraitaki, mo vakatautauvatataka na nomu lewa kei na ivolanikalou kei na nodra ivakavuvuli na parofita bula. E dodonu me rau tautauvata tiko na lomamu kei na nomu ilesilesi; kena ivakaraitaki, ko na sega ni taura e dua na raivotu mo tukuna vua na bisopi ni vanua oqori se me qarava vakacava na nona itavi. Veitalanoataka na ka sa macala kei na nomu lewa vata kei koya na nomu itokani, na nomu iliuliu ena tikina se o koya na peresitedi ni kaulotu kevaka e ganita.

iVakamacala

A solia na ivakasala oqo o Peresitedi Howard W. Hunter, “Meu solia mada e dua na vosa ni vakaro. . . . Au nanuma kevaka eda na sega ni qaqarauni. . . , eda sa na tekivuna ka tovolea me bulia na inaki dina ni Yalo ni Turaga ena ivadi tawa kilikili. Au dau kauwai ena kena dau laurai me sa vakatautauvatataki tiko na levu ni luluvu se tuturu ni wainimata, ni sa tiko na Yalotabu. E ka dina sara na Yalo ni Turaga e rawa ni tatara sara vakabibi ka vakavuna na luluvu, kei na wainimata, ia na veika e basika mai oqori e tautuba me kakua ni cala kina na nanuma ni sa tiko na Yalotabu” (*Teachings of Howard W. Hunter*, 1984). Na Yalo ni Turaga e dau veivueti.

Na ivakatakila kei na veika vakayalo e dau sotavi e ka tabu. E dodonu me dau taqomaki ka qai veitalanoataki walega ena gauna dodonu. Ena qai matata cake beka vei iko na ivakatakilakila vakayalo e so ni ko sa kaulotu tiko, mai na kena o dau sotava tu e liu. Vorata tiko na gagadre ni kena veitalanoataki vakaveitalia na vakatakilakila oqo.

E vakavulica ko Elder Boyd K. Packer: “Au sa mai vulica ni na sega ni yaco mai vakawasoma vei keda na veivakatakilakila e kaukauwa, ka veivakauqeti. Ia ena gauna e yaco mai kina, ena baleta tikoga na noda vuetai cake, ivakasala, se veivakadodonutaki. Na veika oqo e sega ni solia vei keda na dodonu me da soli vakasala se vakadodonutaki ira na tani, vakavo sara ni da sa kacivi vakakina ena lewa dodonu.

Au sa vakabauta talega ni sega ni vakasama vinaka na kena talanoataki vakawasoma na ivakatakilakila veivakurabuitaki e so. Me dau taqomaki sara vakavinaka ka qai wasei walega ena veivakauqeti vakayalo, me rawa ni ra vakalougatataki kina e so tale” (*Ensign*, Jan. 1983, 53).

“Kevaka eda bula kilikili tiko, sa dodonu me da na raica na ivakatakilakila e so me baleti keda, o ira na itubutubu baleti ira na luvedra, na lewenilotu baleta na nona ilesilesi. Ia na dodonu ni raici na raivotu baleti ira na tani ena sega ni tete yani ena taudaku ni vanua ni noda veiqaravi.”

—PERESITEDI JAMES E. FAUST
“VEIMALIWAI KEI NA YALO TABU,” *ENSIGN*, MAJ. 2002, 4

Vuli iVolanikalou

Sa ka bibi na noda vakararavi ki na Yalotabu ka sa vakasalataki keda vakaukauwa na Turaga me da kakua ni tarova se vakalatia na yalo. Na cava o rawa ni vulica mai na veimalanivosa ni ivolanikalou oqo?

Jekope 6:8–9

Momani 9:7–9

V&V 11:25–26

3 Nifai 29:5–6

Moronai 10:7–8

1 Cesalonaika 5:19–20

Nanuma Oqo

- Masu ena vakabauta me na saumi na nomu masu.
- Vulica mo kila, vakila ka muria na veivakauqeti vakayalo.
- Vulica mo vakararavi ki na Yalo Tabu me na vakaraitaka vei iko na vanua mo lako kina, na cava mo cakava, kei na cava mo tukuna.
- Vakavulici ira na tani ena sala me ra vakila kina na Yalotabu.

Veivakasama ni Vuli kei na kena Bulataki

iVakamacala

Vuli Yadua

- Vola na nomu ivakatalakila vakayalo ena nomu ivolaniveisiga. Kena ivakaraitaki, mo na sauma na taro e so me vaka: Sa vinaka cake beka na ka au kila niu sa vulica tiko na ivolanikalou? Sa bau yaco vakasauri beka mai e so na gauna divi meu sotava e so na tamata ka wasea vei ira na itukutuku? Sa basika beka mai lomaqu e so na vosa meu cavuta ena gauna sara ga au gadreva kina? Au sa bau vakila beka e so na loloma e lomaqu vei ira na tamata keimami sa veisotari? Sa ra saumi beka vakacava vei au na noqu masu?
- Wasea vakarua e dua na draunipepa. Ena imatai ni iwasewase ni pepa e cake vola kina “Na cava e cakava na Turaga” ena kena ikarua vola “Na cava e cakava o Liai se o Nifai.” Wilika na italanoa ni Liaona kei na dakai ramusu (1 Nifai 16:9–30) se na italanoa kei Nifai ena nona taya e dua na waqa (1 Nifai 17:7–16; 18:1–6). Ni ko sa wiliwili tiko, mo qai vola na veika e yaco ena italanoa e na iwasewase ni draunipepa e ganita. Vakasamataka na cava e rawa ni vakavulica vei iko na italanoa me baleta na iwalewale ni veivakaugeti.
- Vakaraica ena loma ni nomu ivolaniveisiga mo kunea na veigauna a liutaki iko kina na Yalotabu se sotava na ivakatakila se dua talega na isolisoli ni Yalotabu. Vakasamataka ena gauna cava, kei na cava na vuna a yaco kina na veika oqo. O bau vakayacora vakatabakidua e dua na ka mo vakarautaka kina na veika vakaoqo? E vakaraitaki vakacava na liga ni Kalou ena ka e yaco? A vakacava na lomamu? Na cava o rawa ni cakava me yaco tale na ka vata ga oqo? Mo nanuma tiko na veika o sa sotava oqo e rawa ni na vukei iko mo kila ka sotava tale na Yalotabu.
- Na ivola ni Cakacaka ena iVola Tabu sa dau vakatokai tu “A iVola ni Cakacaka ni Yalo Tabu vei ira na iApositolo.” Wilika na ulutaga ni veiwase ni vola ni cakacaka ka tukuna na cava e dodonu kina na ulutaga oqo. Vaqara tale e so na ivakadinadina me vakadonuya na nomu ivakamacala.
- Vulica ka vakasamataka toka na ivakasala oqo. E veidutaitaki vakacava kei na cakacaka ni kaulotu e vakayacora voli ena veisiga?

“Tell the brethren to be humble and faithful and be sure to keep the Spirit of the Lord, that it will lead them aright. Be careful and not turn away the still small voice, it will teach them what to do and where to go; it will yield the fruits of the kingdom. Tell the brethren to keep their heart open to conviction, so that when the Holy Ghost comes to them their hearts will be ready to receive it. They can tell the Spirit of the Lord from all other spirits—it will whisper peace and joy to their souls; it will take malice, hatred, strife and all evil from their hearts, and their whole desire will be to do good” (quoted in *Juvenile Instructor*, 19 July 1873, 114).

E a solia na ivakasala oqo na Parofita o Josefa Simici vei Brigham Young ena dua na tadra ni oti e rauta e tolu na yabaki na mate nei Josefa Simici. Kevaka me o iko o Brigham Young ka taura na ivakasala oqo, na cava ko na cakava?

- Vulica Alama 33:1–12; 34:17–29, 38. Na taro cava e sauma tiko o Alama? (Raica Iesu na Alama 33:1-2). E sauma vakacava o Alama na veitaro oqo? Na veivakadeitaki cava e solia o koya ni dau rogoca ka sauma na masu na Kalou?
- Sa yalataka na Turaga ni Yalotabu ena liutaki keda ena vuqa na gaunisala bibi. Ni ko sa wilika na veiwase ni vola veitaravi oqo, dusia mai na tiki ni nomu cakacaka ka na gadrevi kina na veiliutaki ni Yalotabu. Na cava na kena ibalebale ki na nomu vuli yadua se vuli vakaveitokani na ivakaro kei na yalayala era tiko ena ivolanikalou ka tarava?. Me baleta na bose ni tikina, koniferedi vakaiwasewase lalai, lotu ni papitaiso, kei na veisoqoni tale e so.

iVakamacala

Masu

3 Nifai 19:24   V&V 46:30
V&V 50:30   Roma 8:26

Liutaki ni Soqoni

Moronai 6:9   V&V 20:45   V&V 46:2

Volavola

V&V 9:9   V&V 124:4   V&V 104:81
V&V 47:4   V&V 24:6   Mosesese 6:6

- Wilika na wase ni ivolanikalou veitaravi oqo (okati talega na veilutaga ni wasewase oqo).

V&V 60:1–5   V&V 61:1–4, 21–22   V&V 62:4–8

Ena ivakamacala oqo, na cava e bibi vua na Turaga?

Na cava a sega soti ni dua na ka vua na Turaga?

Vakasamataka na itukutuku oqo mai vei Elder Dallin H. Oaks:

“[E dua na tamata ena] gadreva beka vakaukauwa me liutaki mai na Yalo ni Turaga ia . . . ena lecaika ena tosoya sara na gagadre oqo ena nona vinakata me liutaki ena veika *kecega*. Na kena gadrevi na liutaki mai vua na Turaga e dua na ka kaukauwa, ia me salavata tikoga kei na kena kilai tiko ni Tamada Vakalomalagi ena laiva e vuqa na lewa me vakatautaki ena noda digidigi yadua. Na kena vakatauci na lewa yadua, sa dua na vu ni tubucake ka nakiti me da dui sotava ena bula vakayago. Na tamata e laiva kece na lewa me nona na Turaga ka qai kerea tiko na raivotu ena veidigidigi kece e sotava, ena rawa ni sotava ena so na gauna ena nona kerea na veituberi ka sa sega ni soli mai. Kena ivakaraitaki, e rawa ni na yaco oqo ena veigauna, e rui ka lailai wale na digidigi, se kevaka erau dodonu ruarua na yasana mo digidigi kina.

“Me da dikeva na veika kece e lomada, ena noda vakayagataka na kaukauwa ni vakatulewa a solia vei keda na noda Dauveibuli. Me da qai masulaka na veituberi ka cakava sara na ka e tukuni mai. Kevaka eda sega ni ciqoma na veituberi, me da muria ga na lewa matau e lako mai lomada. O ira era cikeva tikoga me ra na vakaugeti ena raivotu me baleta e dua na ka e sega ni via kauwai mai kina na Turaga sa rawa ni ra bulia ga mai lomadra na nodra wai ni diva se gagadre lotaka e dua na isau ni nodra gagadre, ka sa na rawa tale ni rogoci mai na nodra gagadre mai na ivakatakilakila lasu” (Our Strength Can Become Our Downfall,” *Ensign*, Okot. 1994, 13–14).

Na veiwekani cava e tiko vei rau na rua oqo mo muria ga na nomu lewa kei na vakanuinui ena Yalotabu.

Vuli Vakaveitokani

- Drau veivosakitaka na nomudrau masu vakaveitokani. E dau muria li na veituberi ni Yalo Tabu? Drau sa bau taura beka na isau ni nomudrau masu? Ni drau sa dau masu vakaveitokani, drau sa:
  - Vakabauta li ni Kalou ena solia vei kemudrau na veika drau kerea ena yalododonu?
  - Ciqoma ka vakavinavinakataka li na kena saumi mai na nomudrau masu?
  - Cavuti sara ga o ira na tamata e ra masulaki ena yacadra ka vakasamataka na veika era gadreva?
  - Veimasulaki li vakai kemudrau me na tuberi kemudrau tiko na Yalotabu?
  - Ciqoma li na isau ni nomudrau masu?

Drau veivosakitaka vakaveitokani na sala drau na muria ke sa vakatotolo sara na gadrevi ni yalo.

- Drau veitalanoataka na veisala e vuqa era vakamacalataka na tamata me baleta na veivakauqeti ni Yalo Tabu. Vola na veika era nanuma na dauvakatataro baleta na veika era vakila vakayalo ena nodra vulica na kosipeli ka tovolea tiko me maroroya na yalayala. O na vukei ira vakacava na tani me ra vakila na veivakauqeti tabu vakaoqo? E rawa ni ko na levea vakacava na veivakasaurarataki ena qaravi ni itavi oqo?
- Vakasamataka ka veitalanoataka se vauci iko vakacava na veivakavuvuli oqo: “O sega ni rawa ni surevaka vakaukauwa na veika vakayalo. Na veivosa me vaka na *cikeva*, *vakaukauwataka*, *vakua*, *biliraka*, *gadreva*, era sega ni vakamacalataka na isolisoli ni Yalotabu vei keda. O na sega ni rawa ni vakaukauwataka na Yalotabu me na gole mai me tautauvata ga ni ko na sega ni rawa ni vakaukauwataka me kadre na sore ni bini, se me sa diridiri na yaloka ni se bera na kena gauna. E rawa ni ko na vakavuna e dua na draki ni tubu cake, ni bulabula se karoni; ia o sega ni rawa ni surevaka se cikeva: mo na waraka ga na kena tubu mai” (Boyd K. Packer, “The Candle of the Lord,” *Ensign*, Janu. 1983, 53).
- Veitalanoataka na veitukutuku oqo kei na veisala e rawa ni veisautaka na nomu ivakarau ni masu kei na cakacaka na ivakavuvuli. Ena rawa vakacava ni veivakauqeti na nomu masu ena nomu vakarautaka na nomu ituvatuva, nakita na takete, cakacaka kei na qaravi itavi ena veisiga yadua?

“Ena iyaloyalo levu, na veika eda qarava rawa sa vua ga ni noda masu. Ni da sa masu oti, eda sa cakacaka sara; na vakacabori vakadodonu ni noda kerekere ena vakavuna na kena tuvai vakadodonu e dua na ivakarau ni noda ilakolako” (Bruce R. McConkie, “Why the Lord Ordained Prayer,” *Ensign*, Janu. 1976, 12).

“Na masu dodonu e kena ibalebale ni da kerea na veivakalougataki se savasava sa dodonu me da cakacakataka na veivakalougataki ka bulataka na savasava” (David O. McKay, *Secrets of a Happy Life*, 114-15).

“Kerea na [Kalou] me na biuti iko ena vanua e gadrevi iko kina, ka tukuna vei iko na ka o vinakata mo cakava, ka me vakila ni ko sa tu sara tu ga ekea mo cakava” (Brigham Young, *Discourses of Brigham Young*, digitaka o John A. Widtsoe, [1954], 46).

Bose ni Tikina kei na Koniferedi Vakaiwasewase Lalai

- Solia e dua na leseni mai na kena vakayagataki na vosa e dodonu ka vakarokoroko ena masu.
- Kevaka e ganita vakakina, me ra wasea na daukaulotu na italanoa se veika era sotava ena dua na soqoni ni soli ivakadinadina ka qai caka walega, na ka e yaco ena gauna ni veivakavulici, se dua tale na ka a yaco. Na italanoa vakayalo kei na veika era tukuna na tamata ena rawa ni vakatubura na nomu vakabauta ka kila na veivakauqeti vakayalo sa dau vakawasoma ka vakavuqa na kena vakaraitaki.
- Vakaraitaka na vakavinavinaka ena kena laurai na liga ni Turaga ena nomu cakacaka (raica V&V 59:21). Vakamacalataka na sala ena vukei iko mo raica kina ni kena vakaraitaki tiko na veisala lalai ka bibi e vakalougataki iko kina na Turaga ena nomu dau vakavinavinaka (raica Ica 3:5).
- Sureti ira na kaulotu me ra vosa baleta na kaulotu kei na kaukauwa ni Yalo Tabu.
- Sureta e dua e se qai curuvou walega oqo ena lotu me wasea na nona vakauqeti vakayalo ni se dauvakatataro tiko.

iVakamacala

Peresitedi ni Tabana ni Kaulotu

- Ena so na gauna mo dau sureti ira na kaulotu me ra dau tukuna talega mai e so na veika vakayalo era sotava ena nodra ivola vakamacawa vei iko.
- Ena nomu veivakatarogi, dau tarogi ira talega na daukaulotu, ena nodra masu ena veimataka, kei na veibogi mo taroga se ra vakila li ni yaga ka vakaibalebale na nodra masu.
- Tarogi ira na daukaulotu era dau vukei ira vakacava na dauvakatataro me ra kidava ka vakila na Yalotabu.
- Ni sa kilikili vakakina, mo wasea vei ira na daukaulotu na nomu dau ciqoma na raivotu ni veilesi, o ira na daukaulotu era talaidredre se gadreva na veivuke, kei na ivunau me vakatavulici.

Na Cava na iTavi ni iVola i Momani?

iVakamacala

Vakasamataka Oqo

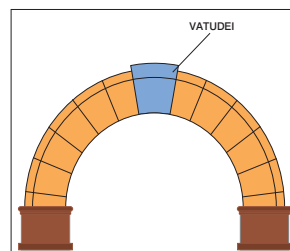
- E rawa vakacava ni mai vatudei ni lotu na iVola i Momani?
- E rawa vakacava ki na iVola i Momani me sauma na veitaro bibi ki na yalo?
- Baleta na cava e sa rui kaukauwa kina na iVola i Momani ena sala ni veisaumakiti?
- Meu vakayagataka vakacava na iVola i Momani me taraicake kina na vakabauta ka vukei ira kina na so tale me ra toro voleka vua na Kalou?
- Na cava e uto tiko kina ni cakaaka ni daukaulotu na yalayala e tu ena Moronai 10:3–4?

Na iVola i Momani sa ivakadinadina tudei ni itavi vakalou nei Karisito. Sa ivakadinadina talega ni Vakalesui mai ka lako mai vua na Parofita o Josefa Simici. E dua na tikina bibi ni saumaki sai koya na kena ciqomi na ivakadinadina mai vua na Yalo Tabu ni sa dina ga na iVola i Momani. Me vaka e dua na daukaulotu, ai matai me tiko na nomu ivakadinadina ni iVola i Momani e dina. Na ivakadinadina oqo e rawa me vagolei ki na dua na vakabauta titobu ka veivauci ena kaukauwa ni iVola i Momani ena gauna ni saumaki. Vakadeitaka ni Yalo Tabu ena vakaraitaka vua ga e dua me wilika ka vakasamataka na iVola i Momani ka kerea vua na Kalou ni kevaka e dina, ni kevaka dou sa kerea ena yalodina, ena lomamudou taucoko ka vakabauta na Karisito. Na ivakadinadina oqo ni Yalo Tabu sa dodonu me uto tiko ni nomu veivakavulici.

Na iVola i Momani sa Vatudei ni Noda Lotu

E a vakavulica na Parofita o Josefa Simici ni iVola i Momani sa “vatudei ni noda lotu” (ivakamacala taumada ki na iVola i Momani). Ena dua tale na gauna e a kaya kina: “Kauta laivi na iVola i Momani kei na ivakatakila, sa qai evei na noda lotu? Sa qai sega na noda” (*History of the Church* 2:52).

E dua na icurucuru kalove e droinitaki vakamatau, e caka mai na mua ni kau e rua ka veicurumaki vakaukauwa na

iVakamacala

kedrau isema. Na isema e lomadonu, se vatudei, sa dau vaka tu ga na kena ivakarau me levu tu ga na yasana erau veisemati kina, me maroroya na kena dau lutu na vatu mai na kena ituvatuva. Ena gauna e vakayacana kina na iVola i Momani o Josefa Simici me, “Vatudei ni noda lotu,” e a vakavulica o koya ni iVola i Momani e umani keda kece vakalotu. E a kaya ko Peresitedi Ezra Taft Benson ni iVola i Momani e tolu tiko na kena sala ni vatudei:

Vakadinadinataki Karisito. “Na iVola i Momani sa vatudei ena noda vakadinadinataki Jisu Karisito ni sai Koya sara ga na vatudei ni veitutu ni vale kece sara eda vakayacora. E tukuni kece kina na kena ituvaki ni Nona kaukauwa kei na dodonu.”

Taucoko ni iVunau. “Na Turaga vakaikoya e tukuna ni iVola i Momani e tawani tu kina na “taucoko ni kosipeli i Jisu Karisito” (V&V 20:19). Ena loma ni iVola i Momani eda na rawa ni raica kina na taucoko ni veivunau kece e ganiti me da vakabulai kina. Ka me ra vakavulici vakavinaka ka vakarawarawataki me rawa mada ga vei ira na gonelalai me ra vulica na veisalatua e so me ra vakabulai ka rawata kina na bula vakalou.”

Yavu ni ivakadinadina. “Me vaka ga ni sa kau laivi na vatudei sa na karusa na matamata kalove, sa vakatalega kina na Lotu ena duri tu se lutu vata kei na taucoko ni iVola i Momani. Era kila vinaka tu na veika oqo o ira na meca ni Lotu. Sai koya sara ga oqori na vuna era sa lako vakayawa kina ka tovolea me ra vakalasuya na iVola i Momani, ka vakalolovirataka, ka sa vakatalega kina na Parofita o Josefa Simici. Sa vakatalega kina na noda vakadeitaki tu ki na idola ni matabete, kei na ivakatakila, kei na vakalesui mai ni Lotu. Ia me vaka e tautauvata, ni kevaka me dina na iVola i Momani—ka milioni edaidai era sa tukuna ni ra sa vakadinata ena Yalotabu ni veika oqo e sa ka dina—ia oqori sa dodonu ga vua e dua me duavata kei na vakadeitaki

kei na veika kece sara e salavata kaya” (*A Witness and a Warning* [1988], 18–19).

Na iVola i Momani, veitomani kei na Yalo Tabu, sa ivurevure kaukauwa ni saumaki. Ni sai koya na ivola dodonu duadua ena vuravura mai na veiivola tale e so (raica na ivakamacala taumada ki na iVola i Momani). E vakavuvulitaka vakamatata na itukutuku vinaka kei Karisito, vakauasivi ena veilesioni o vakavulici ira kina na dauvakatataro. Vakayagataka me nomu ivurevure vinaka ni vakavuvulitaki ni kosipeli vakalesui mai. Oqo e so na ivakaraitaki ni dina e vakavuvulitaki vakamatata ena iVola i Momani mo vakavulici ira kina na dauvakatataro.

Lesoni ni Daukaulotu	Veivunau	iVola taukeni
Na itukutuku ni kena Vakalesui mai ni Kosipeli i Jisu Karisito	Vukitani, Vakalesui mai, Josefa Simici, kaukauwa ni matabete	1 Nifai 12–14 2 Nifai 3:26–29 Mosaia 18
Na Yavu ni Veivakabulai	Na “ituvatuva cecere ni Kalou tawamudu,” e okati tiko kina na Lutu nei Atama, na Veisorovaki, na Tucaketale, kei na Veilewai	2 Nifai 2; 9 Mosaia 3; 15 Alama 12; 40–42

Na Kosipeli i Jisu Karisito	Vakabauti Karisito, veivutuni, papitaiso, na isolisoli ni Yalo Tabu, ka vosota me yacova na ivakataotioti	2 Nifai 31–32 3 Nifai 11; 27
Na Veivakaro; Lawa kei na Veicakacaka Vakalotu	Cakacaka vakalotu me vaka na veipapitaisotaki, veivakadeitaki, tabaki ki na matabete, kei na sakaramede	3 Nifai 11:22–28; 18 Moronai 2–6

iTavi Qaravi: Vuli Yadua

Vola na isau ni taro kece oqo ena nomu ivolaniveisiga ni vuli:

- E uqeta vakacava na nomu vakadinadinataki Jisu Karisito na nomu vulica na iVola i Momani?
- E rawa vakacava mo vakayagataka na iVola i Momani me vukea na vakaukauwataki ni nodra ivakadinadina e so tale?

Vuli iVolanikalou

Na cava e a kaya na iVakabula me baleta na iVola i Momani?

V&V 1:29

V&V 3:19–20

V&V 17:6

V&V 19:26–27

V&V 20:5–16

V&V 33:16

V&V 42:12

Mosesese 7:62

IT'raua Loloma C. Harrison Conroy Co., Inc. Kakaia ni Isevetaka

Na iVola i Momani e Vakadinadinataki Karisito

Na uto ni inaki ni iVola i Momani sa ikoya me uqeti ira na tamata kecega ni sa i Jisu ga na Karisito (raica na Ai Vakamacala lekaleka ni iVola i Momani). E vakadinadinataki Jisu Karisito mai na veivakadeitaki ni sa ka dina sara ga na Nona bula, kaulotu kei na kaukauwa. E vakavulica na dina ni vunau e baleta na Veisorovaki bula—na yavudei ni yavu ni veivakabulai. E vuqa sara na nodra volavola sa maroroi tu ena iVola i Momani ni ra a raica sara ga na Karisito ena matanavotu. Na taci Jereti, Nifai, kei Jekope eratou raici Karisito vakatamata. Oi rau o Momani kei Moronai erau raica na Karisito (tucake tale). Me kena ikuri, e vuqa era a tiko ena gauna e a tiko vakalekaleka kina na Karisito ka veiqaravi vakaukauwa sara ena kedra maliwa na Nifai (raica 3 Nifai 11–28). Mai vei ira era kila

vakalailai se sega sara ga ni kila e dua na ka baleta na iVakabula era na qai kilai Koya mai na kena wiliki, vakasamataki, ka masulaki na iVola i Momani.

Na ivakadinadina ni iVola i Momani e vakadeitaka na ivakadinadina ni iVola Tabu ni sai Jisu ga na Nona Gone ni Toko Duabau na Kalou ka iVakabula kei vuravura. Ni o sa vakavuvulitaka tiko na taucoko ni Kosipeli i Jisu Karisito, mo tusanaka vakawasoma baleta na iVakabula ka Dauveivueti kei vuravura. Mai na kaukauwa ni Yalo Tabu, o na vakuria kina na nomu ivakadinadina bula na kena vakataucokotaki ni itukutuku oqo.

iVakamacala

Vuli iVolanikalou

Na yavu cava era a solia na parofita ni iVola i Momani me baleta na nodra vola itukutuku?

1 Nifai 6:4–6	2 Nifai 33:13–15	Vosa i Momani 1:3–8
1 Nifai 9:3–5	Jekope 1:4–7	Alama 37:2, 14
2 Nifai 4:15–16	Jekope 4:1–6, 12	3 Nifai 5:14–15
2 Nifai 25:23–29	Inosi 1:13	Momani 8:35
2 Nifai 26:15–16	Jeromi 1:2	V&V 3:16–20
2 Nifai 29:11–14	Omanai 1:25–26	V&V 10:46–48

Na iVola i Momani kei na iVola Tabu erau Veivukei vakairau.

E duidui vakalevu nodra vakabauta na iVola Tabu na tamata. E so era vakabauta ni sa dodonu vinaka sara ga na iVola Tabu, e sega na kena cala, ka sa ikoya e gadrevi me da vakabulai kina. E so tale era nanuma ni iVola Tabu e ivola ni wili ivola ga e vinakati me vulici, ka ra cakitaka ni sega ni vakadinadinataka na ilesilesi tabu i Karisito kei na cakacaka e veivakurabuitaki se ivakatakila dodonu mai vua na Kalou. E so era digitaka me ra lecava na iVola Tabu, ka so tale era sega sara ga ni raica na iVola Tabu se bau vagalalataki me wilika.

Na Yalododonu Edaidai era vakabauta ni iVola Tabu e vosa ni Kalou kevaka me vakadewataki vakadodonu (Yavu ni Vakabauta 1:8). Na iVola Tabu e sega ni veisaqasaqa kei na iVola i Momani, na iVola i Momani ga e tokona, ka vakaroti keda me da wilika, ka vakadinadinataka na kena dina taucoko ni kena ivakavuvuli. Mo vakayagataka ga na iVola i Momani kei na iVola Tabu me rau veivukei vakairau.

Na iVola i Momani e vakaraitaka na nona Veiyalayalati Makawa mai Vua na Kalou kei ira na luvena; na iVola Tabu e tukuni ira na parofita cecere ka ra ciqoma na veiyalayalati oqo ena vakabauta. E tusanaka na iVola i Momani na veika me baleti Karisito kei na Nona Veisorovaki, na iVola Tabu e vakarautaka na itukutuku ni Nona sucu, cakacaka ni veiqaravi, mate, Veisorovaki, kei na Tucaketale. Sa dina sara, na iVola Tabu kei na iVola i Momani erau veivukei ka vakavutuniyautaki rau vakairau.

Na ivakadewa vakavalagi ni LDS ni iVola Tabu na Kings James Version kei na iVola i Momani e tu me tikina dusimaki ka ivukevuke ni veivakavulici ka cakava me ititoko i Juta (na iVola Tabu) kei na ititoko i Josefa (na iVola i Momani) me dua ga e ligada (raica Isikeli 37:15–17; raica talega na 1 Nifai 13:34–41; 2 Nifai 3:12; 29:8). Solia taumada na veitikina mai na iVola i Momani ena gauna ko veivakavulici kina, ka vakatalega ena nomu vakaraitaka ni rawa ni vakayagataka na iVola Tabu kei na iVola i Momani ena veivakavulici ni tautauvata ga na ka erau vakavuvulitaka.

Vakayagataka na iVola i Momani mo vakadodonutaka ka vakamacalataka kina e so na iyatuvosa ena iVola Tabu. Me kena ivakaraitaki, ni iVola Tabu Vou e tukuna ni papitaisotaki na Karisito me “yaco na bula savasava vei keda kece” (Maciu 3:14–15). Na iVola i Momani e vakamacalataka na cava na ibalebale me yaco na bula savasava vei keda kece (raica 2 Nifai 31:5–9).

Ni ko sa vakayagataka na iVola i Momani kei na iVola Tabu me rau sa dua ga na ivola ka umani kina na vosa ni Kalou, ena vakamalumulumutaka na veiqati ka vakadodonutaka na ivunau lasu (raica 2 Nifai 3:12).

Na iVola Tabu e vakavuvulitaka na veika e baleta na lawa ni ivakadinadina: “Ena gusudratou e rua se tolu na ivakadinadina ena vakadinadinataka kina na vosa kecega

(2 Korinica 13:1). Ni lomavata kei na lawa, erau duavata na iVola i Momani kei na iVola Tabu ena nodrau tukuni Jisu Karisito.

iTavi Qaravi: Vuli Yadua se Vakaveitokani

Tikina era digitaki ena veiulutaga oqo ena iVola i Momani kei na iVola Tabu. iVakaraitaki ni ra soli tu na ivakamacala dodonu ni mai cava na veiulutaga. Vakuria e so na nomu iyatuvosa ga.

- Parofita (Emosi 3:7 kei Jekope 4:4–6)
- Vukitani (2 Timoci 4:3–4 kei 2 Nifai 28)
- Vakalesui mai (Cakacaka 3:19–21 kei 1 Nifai 13:34–42)
- Luve ni Kalou (Cakacaka 17:29 kei 1 Nifai 17:36)

Vuli iVolanikalou

Na cava e tukuna na iVola Tabu me baleta na iVola i Momani?

Joni 10:16   Isikeli 37:15–17   Guide to the Scriptures, “Ephraim,” ulutaga lailai
Aisea 29:4, 11–18   “*The stick of Ephraim or the stick of Joseph*”

Na cava e tukuna na iVola i Momani me baleta na iVola Tabu?

1 Nifai 13:20–29, 40–41   3 Nifai 23:1   Momani 7:8–9
2 Nifai 29:3–14

Ena veisala cava soti erau duavata kina ena tukuni Karisito na rua na ivola oqo?

2 Nifai 29:8   Joni 20:31   Cakacaka 10:43

E Sauma na Veitaro ni Yalo na iVola i Momani

E kaya ko Peresitedi Ezra Taft Benson na daukaulotu “e dodonu me ra vakaraitaka [na iVola i Momani] e saumi na veitaro cecere ni Yalo” (*Ensign*, Nov. 1988, 5).

“Na veitaro bibi ki na Yalo” e rawa me wili kina na veitaro vakaoqo: E dua dina tiko li na Kalou? Au a bula tiko li niu sa bera ni sucu? Au na bula tiko beka niu sa mate oti? Na cava na inaki ni bula? E iVakabula dina li ko Jisu?

Na veitaro tale e so me qai rawa ni vakavurei vakalevu ga ena veika e gadrevi vakayago: Ena rawa vakacava meu vakavinakataka na neirau veimaliwai kei na watiq? Au na vukei ira vakacava noqu itabagone me ra vakanadakuya na kania/gunuva na waigaga ni veivakamatenitaki se bulataka na tiko savasava? Ena rawa vakacava meu kunea e dua na cakacaka meu qaravi iratou rawa ki na noqu vuvale?

Na Kosipeli i Jisu Karisito e vukei keda me da sauma e rua na mataqali taro. Ni toso cake tiko noda vakabauta ni dina na iVola i Momani, sa tekivu na noda rawa ni sauma na veitaro me baleta na inaki ni bula kei na inuinui ki na bula tawamudu. Na iVola i Momani e vakamacalataka

iVakamacala

iVakamacala

na ituvatuva ni bula mamarau, ka solia na ibalebale kei na inuinui ni bula. Na isau ni veitaro era tu ogo sa matata tu na kena vulici ena iVola i Momani.

- E dua tiko beka na Kalou? (Alama 22)
- Na cava e namaka tiko vei au ko Jisu Karisito? (2 Nifai 9)
- Ena rawa vakacava ni vukei au na noqu vakabauti Jisu Karisito? (Alama 36)
- E tiko li e dua na bula ni oti na mate? (Alama 40)
- Na cava na inaki ni bula? (Alama 34)
- Na cava e vakalaiva kina na Kalou me yaco tiko na ca kei na vutugu? (2 Nifai 2; Alama 14:9–11; 60:13)
- E dodonu beka me papitaisotaki na luvequ lailai? (Moronai 8)
- E kilai au beka na Kalou? (Alama 5:38, 58)
- E dau sauma beka na masu na Kalou? (Inosi1)
- Au rawa ni kunea vakacava na vakacegu kei na marau? (Mosaia 2, 4)
- Ena rawa vakalevu cake vakacava ki na noqu vuvale na mamarau kei na duavata? (Mosaia 2)
- Au na rawata vakacava meu vakatautauvatataka na kedrau bibi na noqu vuvale kei na cakacaka? (3 Nifai 13)
- Au na vakaukauwataka vakacava na neirau veimaliwai kei na watiq? (3 Nifai 14)
- Ena rawa vakacava meu levea na ca e vakanaulu tiko kina na noqu vuvale? (Alama 39)
- E rawa vakacava meu levea mai na ivalavala ca? (Ilamani 5)

Ni da sa wilika na iVola i Momani vata kei na veituberi ni Yalo Tabu, e vukei keda ena noda sauma na veitaro e baleta sara ga na noda bula. E vakavuvulitaka ni masu kei na ivakatakila era sa idola ni kena wali e so na leqa. Ena vukei keda na noda vakabauta na Kalou ena Nona rogoca na noda masu.

Na iVola i Momani talega e vukei keda me da kila ni ivakaro ni Kalou era veika e dodonu me da cakava kei na veika e sega ni dodonu me da cakava ia sa duru ni veituberi ki na dua na bula vakaikuritaki kei na marau. Ni tekivu me da sa kila ni imatai ni vakavuvuli kei na cakacaka vakalotu ni Kosipeli sai ira na veisalatatu ki na bula vakaikuritaki, eda na vakavinakataka ni sai ira na ivakavuvuli ogo ena vukea na kena saumi e dua ga na taro ka sotava na gagadre cava ga eda sotava. Me kena ivakaraitaki, eda kila ni veivutuni, veivosovosoti, kei na veiyalayalati sa isakisaki ni vakatorocaketaki ni bula veimaliwai kei ira na watida. Eda raica ni vakabauti Karisito, ciqoma ka maroroya na veiyalayalati, ka vakamura na veivakauqeti ni Yalo Tabu e rawa me na vukei ira na itabagone me ra levea na kaukauwa ni veitemaki e wavoliti ira tu.

*“Ena dua na vuravura
levu na kena vakarerevaki .
. . na iVola i Momani: E
dua tale na iVakadinadina
kei Jisu Karisito e tu kina
na kaukauwa ni
veivakacegui me vakabulai
ira na yalo e viakana tu e
vuravura.”*

—PERESITEDI BOYD K. PACKER
“NA IVOLA I MOMANI: E DUA TALE NA IVAKADINADINA
KEI JISU KARISITO” *ENSIGN*, 2001, 64

Na Kosipeli e rawa ni vakameautaka na veitaro se gagadre. Sa ikoya oqo na vuna mo “vakavulica na ivakavuvuli kece ni noqu Kosipeli, era tu ena iVola Tabu kei na iVola i Momani, sa ikoya na taucoke ni Kosipeli (raica V&V 42:12).

iTavi Qaravi: Vuli Yadua se Vakaveitokani

Cakava e dua na veitarataravi ni so na “taro cecere ni yalo” era dau vakatataro kina na daunivakadidike. Raica na veitikina ena iVola i Momani me saumi kina na veitaro oqori. Vola na kedra isau ni taro ena nomu ivolaniveisiga ni vuli, ka vakayagataka ena gauna ko veivakavulici kina.

Na iVola i Momani e Kauti Keda Vakavoleka vua na Kalou

Na veika e baleta na iVola i Momani, e kaya na Parofita o Josefa Simici ni “dua na tamata ena toso volekata na Kalou mai na nona vakamura na kena ivakavuvuli, mai na dua tale na ivola” (ivakamacala taumada ki na iVola i Momani). Na iVola i Momani e dua na idewadewa ni ivakadinadina dei kei na ivakatakila yadua. Vakayagataka na iVola i Momani mo vukei ira kina na tamata ena nodra kila ka vakayalo, vakabibi na ivakadinadina mai vua na Yalo Tabu ni ivola vakaikoya mada ga e dina. Mai na noda sureti ira vakawasoma na tamata me ra vakamura na ivakavuvuli e laurai tu ena iVola i Momani, o na vukei ira talega ena taraicake ni nodra vakabauti Jisu Karisito ka toso voleka vua na Kalou.

E vakarogotaka o Peresitedi Gordon B. Hinckley: “O ira era wilika [na iVola i Momani] masulaka, vutuniyau se dravudravua, vuku se lialia, era tubu cake mai na kena kaukauwa. . . . E sega ni vakataratutu au yalataka oqo vei iko ni kevaka ko masulaka nomu wilika na iVola i Momani, veitalia mada ga na nomu sa wilika oti vakavica, ena lako ga yani ki na nomuni bula . . . na Yalo ni Turaga. Ena yaco mai e dua na kaukauwa ni yalayala mo dau talairawarawa ki na nona ivakaro, ia ena qai lako mai e dua na ivakadinadina kaukauwa ni bula dina tiko na Luve ni Kalou” (The Power of the Book of Mormon,” *Ensign*, June 1988, 6).

Vakayagataka na iVola i Momani mo Sauma kina na Veisqasaqa E so

E levu na tamata era na sega ni vakabauta na veika kece o vakavulica. E vakavulica ko Peresitedi Ezra Taft Benson ni iVola i Momani e rawa me uto ni ivurevure me vakameautaki kina na veileqa vakaoqo.

“Me da vakayagataka na iVola i Momani ni da qarava na vakatataro e yaco mai ki na Lotu. . . .

“. . . Na vakatataro kece sara, se baleta na vakalutu, levu na watina, sokalou ena ikavitu ni siga, kei na so tale., e yavutaki ga, kevaka era parofita dina ni Kalou ka ra dau ciqoma na ivakatakila vakalou o Josefa Simici kei ira era veitarataravi sobu mai . . . .

iVakamacala

“... Na leqa ga me na walia vakataki koya o koya e vakatataro tiko mai sai koya e dina na iVola i Momani se sega. Kevaka e dina na iVola i Momani, e Karisito o Jisu, e Nona parofita o Josefa Simici, e dina na Lotu i Jisu Karisito ni Yalododonu Edaidai, ka liutaki tiko ena gauna oqo mai vua e dua na parofita ka ciqoma tiko na ivakatakila.

“Na noda itavi bibi ga sai koya me da kacivaka na kosipeli ia me da cakava me mana. E sega ni namaki vei keda me da sauma na taro kece sara. Sa tavutu kina na tamata yadua ena lalaga ni vakabauta, ka sa dodonu me tu e kea ka tutaka na dina” (*A Witness and a Warning*, 4–5).

Me kena ivakaraitaki, ena rawa me veisaqa o ira e so na dauvakatataro ka ra dau dina tu ena ivakavuvuli ko vakavuvulitaki me baleta na Vosa ni Vuku. Vukeyi ira me ra raica na taro dina me ra taroga sai koya ni o Josefa Simici e vosa me vaka ni parofita ni Kalou ena kena vakavoutaki na ivakaro oqo ena iotioti ni gauna. E rawa ni o kaya, “ena vakabauta me da ciqoma na ivakavuvuli oqo ena vinakati kina noda vakadeitaka ni ivakaro e lako mai vei keda ena ivakatakila mai vua na

Kalou kivei Josefa Simici na parofita. Na gaunisala me da kila kina ni o Josefa Simici e dua dina na parofita ni Kalou sa ikoya noda wilika ka masulaka na iVola i Momani.”

O ira na dauvakatataro e dodonu me ra vakameautaka ga na nodra lomatarotaro kei na veisaqasaqa. E rawa mo vukeyi ira ena nomu dusimaki ira ki na veika ka na vakaukauwataka na nodra vakabauti Jisu Karisito—nodra wilika ka masulaka na iVola i Momani. Ena gauna sa kaukauwa kina nodra vakadinadinataka na Vakalesui mai, sa na rawa vei ira me ra vakamlumalumutaka nodra veisaqasaqa kei na kauwai e so.

Ni ko sa sauma na kauwai e so, kua ga ni guilecava ni noda kila ka e lako mai vei ira na parofita ni gauna oqo—Josefa Simici kei ira na kena isosomi—era taura mai vua na Kalou na ivakatakila. Ia oqo, na imatai ni taro me sauma e dua na vakadidike sa ikoya se o Josefa Simici e dua na parofita, ka me qai sauma e dua na tagane se yalewa mai na nona wilika ka masulaka na iVola i Momani.

My Servant Joseph © 2004 Liz Lemon Swindle. Na vakakaraka oqo e rawa ni bufi lala ni sofi na kena wewakadonui mai na Foundation Arts, American Fork, Utah 84003.

Josefa Simici kei na iVola i Momani

E dua na sala mo kila kina ni parofita ni Kalou o Josefa Simici sa ikoya mo wilika ka masulaka na iVola i Momani.

iTavi Qaravi: Vuli Yadua

Ena nomu vulica na ivolaniveisiga ni vuli, vola kina se rawa vakacava mo rai vei Josefa Simici kei na iVola i Momani sauma na veivakatataro se kauwai oqo:

- “Au sega ni vakabauta ni se vosa tale tiko vei ira na tamata na Kalou.”
- “Au vakabauta ni rawa meu qarava na Kalou ena noqu sala vakaiau ga ka sega ni vakararavi ki na isoqosoqo lotu e so.”
- “Na cava na vuna meu sa kakua ni gunu waini kina niu kana niu sa curu ki na nomu Lotu?”
- “Na cava au gadreva kina na lotu?”

Ko na Vakayagataka Vakacava na iVola i Momani?

E levu vei ira na dauvakatataro era sega mada ga ni wilika na iVola i Momani se ra sega ni kila na veika era wilika. O ira era sega ni wilika se sega ni kila na iVola i Momani ena dredre sara ga vei ira me ra vakadinadinataka ni sa dina.

Wilika na iVola i Momani kei Ira Nomu Dauvakatataro

Ena gauna o sa wilika vata kina kei ira, masuta na Yalo Tabu me na vakaraitaka vei ira na dauvakatataro ni dina na iVola i Momani.

E rawa mo vukei ira na dauvakatataro ena nomu wilika vata kei ira na iVola i Momani. Masuta na veivuke ena nomu digitaka e so na tikina ka na sotava na nodra kauwai kei na lomaleqa. E rawa mo na wilika ga vata kei ira me tiki ni nomu veibuku ni veivakavulici ena so na gauna ni veisiko e tarava yani. E rawa talega mo vakarautaki ira e so na lewenilotu me ra mai wilika vata kei ira na dauvakatataro.

E so sara ga na iyatuvosa bibi me wili kina na iulutaga, na ivakamacala (vakabibi na rua na iotioti ni parakaravu), kei na Moronai 10:3–5. Na veiyatuvosa oqo e rawa sara ga ni vukei ira na dauvakatataro me ra kila se vakacava na kena siqemi na ivakadinadina ni iVola i Momani. Vakayaloqagataki ira me ra dau wilika na iVola i Momani mai na itekitekivu, wiliki kina na nodratou ivakadinadina na lewe tolu kei na lewe walu na ivakadinadina kei na nona ivakadinadina na Parofita o Josefa Simici.

Wilika ka veivosakitaka na iyatuvosa lekaleka oqo (me vaka na 1 Nifai 3:7 se Moronai 2:17) kei na veiyatuvosa balavu se kedra wase (me vaka na i ka 2 Nifai 31; Alama 7, se 3 Nifai 18).

Ena gauna o wiliwili vata kina kei ira na dauvakatataro, tu vakadua ena so na gauna ka veiwaseitaka na veika ko ni wilika. Dusimaka e so na itukutuku kei na so na ivunau bibi me ra vaqara ni o wiliwili tiko vata kei ira. Vosa ena so na vakasama vinaka e veiganiti, lomadra, ivakadinadina kei na nodra kila ka. Vukei ira tale e so me ra vakila na kaukauwa vakayalo ni iVola i Momani. Ena sala oqo ena rawa mo vakavulici ira ena dina ni ivunau ka vakadodonu sara ga mai na iVola i Momani. Tomana tiko na veiqaravi vata oqori ena veisiko e tarava me rawa ni taracake na nodra igu me ra wiliwili ka dau masu ga vakaira.

Vakayagataka na vosa kei na iyatuvosa ni parofita ni iVola i Momani ena nomu vakavulica tiko na ivakavuvuli kei na ivunau. Vakamacalataka e so na vosa kei na iyatuvosa ka sega ni matata.

“Yalovinaka mo kakua ni vakawaletaka na iVolai i Momani. Masulaka mo raica rawa e dua na na ka ka rawa ni vakayagataki vakawasoma kina na iVola i Momani. Au yalataka kevaka ko na cakava vakakina, ena vakararamataki na nomu vakasama ena gaunisala cava mo na muria.”

—ELDER JOSEPH B. WIRTHLIN
NODRA VULI NA PERESITEDI VOU NI KAULOTU,
23 NI JUNE 1999

iVakamacala

iVakamacala

“Vakatautauvatataka” vei iko kei ira nomu dauvakatataro na veika ko sa wilika oti mai na nomu raica rawa na icakacaka ni kena vakayagataki veirauti kei iko kei ira na nomu dauvakatataro (raica 1 Nifai 19:23). Me “vakatauvatani” sa ikoya na kena buli e dua na isema ena vakasama ena kedrau maliwa na kilakataka na ivunau kei na bulataka na ivunau. Mo wilika ena yalodina, ena lomamu taucoko, o iko kei ira o vakavulici ira e dodonu me ra cakacakataka na ivunau, me vakayagataki ena nomu bula e veisiga kece, ka, me vaka e gadrevi, na veivutuni. Mai na bulataki ni ivunau, o na rawa ni solia e dua na veivakadeitaki ni sa dina ga. Kena ivakaraitaki, ena rawa mo tukuna vua na dauvakatataro.

- “O Nifai, me vakataki iko, e sotava na dredre ni bolebole. Ia ni sa vakayacora na vakabauta me ‘lako ka cakava’ na cava e vakarota vua na Turaga, sa rawa vua me qaqa. (Wilika 1 Nifai 3:7). Au kila ni na vakarautaka na Kalou na sala vei iko mo bulataka na Vosa ni Vuku.”
- “Joni, sa vinaka na nomu vinakata mo vakagalalataki mai na cala o bikai tu kina. Me vaka na yalayala ni Turaga vei ira na Nifai, kevaka mo veivutuni, ka papitaisotaki, ka ciqoma na kaukauwa ni Yalo Tabu, ko na kune ni sa savasava ena [matai] Tamada.” (Wilika 3 Nifai 27:16.)

Vakararavi ki na yalayala nei Moronai 10:3–5. Na tamata yadua era wilika ka masulaka ena yalodina me baleta na ivola oqo ena rawa ni kila vakaidina na ka dina kece ena kaukauwa ni Yalo Tabu. Cakava kece na ka o rawata mo vukei ira kina na dauvakatataro.

- Wilika na iVola i Momani qai vakasamataka na kena itukutuku me baleti Jisu Karisito.
- Masuta na Kalou ena vakabauti Jisu Karisito mo rawata kina e dua na ivakadinadina ni iVola i Momani e dina kei na parofita ni Vakalesui mai o Josefa Simici.
- Masu ena yalodina kei na vakanuinui vinaka, sa kena ibalebale ni ra sa nakita me ra cakacaka mai na isau era vakalougatataki kina mai vua na Kalou.

O iko talega mo vakayacora vakawasoma na yalayala me kaukauwa ka vakavoutaki kina nomu ivakadinadina me baleta na iVola i Momani. Na vakavoutaki ni ivakadinadina ena rawa ni vukei iko ena kena yavutaki dei ni dua e vakayacora na yalayala oqo ena ciqoma talega na kena isau.

Vakayagataka na iVola i Momani ena Veiyasa Kece ni Nomu Cakacaka

Na iVola i Momani e dua na ivurevure kaukauwa ni veisaumakitaki. Vakayagataka me nomu ivukevuke ena nomu vakavuvulitaka na dina e vakalesui mai.

Nanuma Oqo:

- Na iVola i Momani sa vatudei ni noda vakadinadinataki Karisito, noda ivunau, ka noda ivakadinadina.
- Na iVola i Momani e vakavuvulitaka vakarawarawa na ivunau e kune ena nodra lesoni na kaulotu.
- Vakayagataka na iVola i Momani mo sauma kina na veitaro ni yalo ka sauma na veisaqasaqa e so ena Lotu.
- Wilika vakawasoma na iVola i Momani kei ira na nomu dauvakatataro kei ira na qai curuvou ena Lotu. Cakava na ka kece o rawa ni rawata me ra wilika ga vakaira ena veisiga ka cakava na ka era vulica ki na nodra bula.
- Vakanuinui ki na yalayala ni Turaga ni tamata yadua era yalodina ena nodra wilika ka masulaka na veika e baleta na iVola i Momani era na kila na kena dina taucoko mai na kaukauwa ni Yalo tabu.

Vakasama ni Vuli kei na kena Bulataki

iVakamacala

Vuli Yadua

- Wilika 2 Nifai 2, 9, 30, 31, 32, qai vakatakilakilataka na veitikina e dusimaki kina o Jisu Karisito. Cakava e dua na veitarataravi ni duidui yaca kei na kedra iulutaga vei Karisito e vakayagataki ena veiwase kece sara. Damuloataka na veivosa e tukuna o Karisito. Vakalagilagia Nona vakaitavi kei na Nona cakacaka. Ko na vinakata beka mo tomana tiko na ka oqo ni ko sa wilika taucoko na iVola i Momani.
- Vola ena nomu ivolaniveisiga ni vuli na ka o vakila ena imatai ni gauna na nomu rawata e dua na ivakadinadina vakayalo ni dina na iVola i Momani.
- V&V 20:17 e vakayagataka na iyatuvosa “mai na veika oqo eda kila kina” na ivakamacala taumada ni ivunau vakavuvulitaki ka vakamatatataki mai na iVola i Momani. Wilika na V&V 20:15-35 ka cakava e dua na veitarataravi ni veivunau era tukuni kina. Digitaka e dua vei ira na ivunau oqo ka vakayagataka na Guide to the Scriptures mo vakatautauvatataka kina kei na iVola Tabu me baleta na veivunau oqo na nomu veitarataravi ni veika e vakavuvulitaki.
- Vakatautauvatataka na iVunau mai na Ulunivanua ena Maciu 5–7 kei na vunau i Karisito ena valetabu ena 3 Nifai 12–14. Cakava e dua na veitarataravi ni veika walega ka vakamareqeti kece era vakalesui mai ka vakabasikataka mai na iVola i Momani.
- Cakava e dua na veitarataravi ni veitaro era dau taroga na dauvakatataro. Raica na veiyatuvosa ena iVola i Momani me ra saumi kina na veitaro oqori, ka vakayagataki ira ena nomu veivakavulici ena veisiga keveka e gadrevi.
- Raica e dua na tiki ni ivolanikalou mai na iVola i Momani ka sa veisautaka na nomu bula. Vola na nomu vakasama me baleta na tikina oqo ena nomu ivolaniveisiga ni vuli.
- Raica na veitikina e yaco ena iVola i Momani e tiko kina na vosa ni masu ni nona e dua ka volai tu. Ena nomu ivolaniveisiga ni vuli vola kina na veitikina era tautauvata kina na veimasu kece oqo.
- Wilika 2 Nifai 33:10-15 kei na Moronai 10:27-29, 34. Na cava mo na tukuna vei Nifai kei Moronai ena mata ni veilewai me baleta na nomu vakayagataka na iVola i Momani? Vola nomu duavata kei na veilalawa mo vakatorocaketaka kina.
- Mai na veiulutaga ni wase kei Mosaia 11–16, vola e dua na ivakaleleka ni veika e vakavuvulitaka o Apinatai. Wilika na veiwase kece ka vakuria nomu ivakaleleka.
- Mai na ulutaga ni veiwase i Mosaia 2-5, vola na ivakaleleka ni veika e vakavuvulitaka na tui o Penijamini. Wilika na veiwase oqo ka vakuria na nomu ivakaleleka.
- Ena nomu wilika e veisiga na iVola i Momani, vola ena nomu ivolaniveisiga ni vuli na iyatuvosa e veivakasakiti vei iko. Vola na veika ko na bulataka ena nomu bula.

Vuli Vakaveitokani

- Drau wilika e so na tikina mai na iVola i Momani. Wasea na veika ko vulica ka vakila. Drau veiwaseitaka na nomudrau ivakadinadina.
- O cei na parofita se daukaulotu ena iVola i Momani o vinakata mo ucui koya ka cava na vuna? Wasea na kena isau vata kei nomu itokani.
- Wilika Alama 26 kei na 29 vakaveitokani. Wasea na cava o nanuma me baleta na nomu kaulotu. Vola na nomu nanuma ena nomu ivolaniveisiga ni vuli.

iVakamacala

- Wilika Alama 37:9 ka veivosakitaka na kena dredre na vosa ni Kalou vei Amoni kei ira na itokani vakalotu. Raica e so na veidusimaki ka vakamacalataka nodra vakayagataka vakacava na vosa ni Kalou.
- Wilika vata kei nomu itokani na Alama 11-14, e dua me taura na itavi nei Alama se o Amuleki ka dua o ira na dau ni veivakaisini. Taura vakabibi na dredre eratou sotava ena nodratou sauma na veitaro dredre.
- Wilika mai e vica na itukutuku dina oqo ka veivosakitaka na veika o rawa ni o vuli mai kina me baleta na bibi kei na kaukauwa ni iVola i Momani (na yaca sa veisau).

“Ena gauna keirau sureti rau kina na veiwatini na Snider me rau papitaiso ka vakadeitaki, o Sisita Snider ga sa vakarau, qai kaya mai o Baraca Snider, ‘Kakua ni levu nomudrau vakanuinui, Elders. Au sega ni kila se rawa beka meu cakava oqo!’ E dina ga ni sa ciqoma o Baraca Snider na veika keitou a vakavulica ka vakawasoma na nona yalo vinaka, e sa rui kauwai vakalevu o koya ki na cava ena nodratou nanuma na nona vuvale ni sa mai curu tale ena dua na lotu.

“Ni oti e vica na macawa noqu vakaraici Baraca Snider ena nona sasaga, o au kei na noqu itokani keirau sa bau kurabui ni keitou laki wilika vata tale kei iratou na Snider na 3 Nifai 11. Au na sega ni guilecava rawa na ka e a yaco ena bogi o ya. Ena gauna me keitou sa dolava kina na iVola i Momani, e vakamacalataka o noqu itokani, ‘Na wase oqo, e rawa beka ni dou se nanuma tiko, e talevi lesu tale kina na Nona veisiko na iVakabula vei ira na kawa tamata ena iVola i Momani. Eke eda wilika kina na loloma ni iVakabula vei ira na tamata kei na veika e vakavulici ira kina.’ Keitou a vakaitavi ena kena wiliki ka yadua se yarua na tikina. Ni oti na kena wiliki na tikina e lima, sa takoso mai e loma ko noqu itokani ka kaya mai, ‘Au dau kurabuitaka ena veigauna na ituvaki ni irorogo ni vosa era rogoca. Na domo e sega sara ni kaukauwa, sega ni rogo levu, ia e dina ga ni rogo lailai, ia sa bau kaukauwa ga na kena curuma na daligada. Na domo oqo e sega walega ni ra rogoca e daligadra, e vosa sara ga e utodra.’ Au vakaraici iratou na Snider ena nodratou vakarorogo matua toka vua na noqu itokani.

“Ni oti koto e vica na veivakavulici me baleta na masu kei na vakatudaliga ki na Yalotabu, sa gauna nei Baraca Snider me wiliwili: ‘Ia ena ikatolu ni gauna oqori, era sa qai kila na ka sa tukuna mai, ka sa vakaoqo: raica oqo na noqu gone ni toko kau sa dau vinakata vakalevu; sa ikoya sa vakacaucautaki kina na yacaqu—mo dou rogoci Koya.’ E tu vakadua ko Baraca Snider, raica sobu vakamatua na iVola i Momani. Qai raici au cake mai ka kaya, ‘Na Tamada Vakalomalagi sa bau doka sara ga na Luvena, se sega beka?’ ‘Io! Au tukuna. E raica lesuva tale na nona ivola o Baraca Snider ka mai wadrava tu yani na draunipepa e tacega tu me vaka e vakanananutaka tu e dua na ka bibi. Ni oti sa qai kaya mai, ‘Au vinakata me dokai au talega na Tamada Vakalomalagi. Au vakananuma se na rawa vakacava me vakamacalataki au. Au nanuma ni kevaka au . . . ia, kevaka au vinakati koya me dokai au sa dodonu vei au meu vakayacora na veika e vinakata vei au meu cakava.’ ‘Io, au nanuma ni oqori sara ga e ka bibi,’ au sauma. ‘Io,’ e tomana tale o Baraca Snider. ‘Au nanuma niu sa rui leqataka vakalevu na veika era vakanananutaka o ira tale e so. Ka sega soti na veika e nanuma na Kalou.’ Ni oti ga e dua na cegu lailai e deguvacu ga o Baraca Snider kei na dua na rai ni veivakadeitaki ka kaya, ‘Au nanuma ni sa dodonu meu papitaisotaki.’ Na isau ni ka e tukuna mai e sega ni namaki ka keirau veiraici kei noqu itokani ena veilecayaki. Ni oti sa kaya mai ko noqu itokani, ‘Io, sa ikoya sara ga oqori na ka e dodonu me caka. Ia na kena macala, ni vakarau me mai cava na iwasewase oqo sa qai vakavulica na Turaga. . . .’ Ni vosa tiko kina o noqu itokani au vakila na katakata ni yaloqu kau vakavinavi-nakataka na kaukauwa ni iVola i Momani.”

Erau vakayagataka vakacava na iVola i Momani na daukaulotu oqo? Ena rawa vakacava mo drau vakayagataka vinaka kei nomu itokani ena nomudrau sasaga ni kaulotu?

Bose ni Tikina kei na Koniferedi Vakaiwasewase Lalai

- Vakatotovo ni vakayagataki ni iVola i Momani ena veisala yadua e tukuni tu ena veilutaga ni wase oqo.
- Tuvana vakaveitaravi na veisaqasaqa kei na taro kece era vakaraitaka na dauvakatataro. Vakamacalataka vei ira yadua se vakacava na kena saumi na veitaro ena kena vakayagataki na iVola i Momani.
- Wilika vata e so na veiyatuvosa ena iVola i Momani. Wasea na vakasama, vakananau, kei na kena ivakadinadina.
- Vakatotovototaka na vakayagataki ni iVola i Momani me vakadeitaka na itukutuku e baleta na Veivakalesui mai.
- Digitaka e dua na daukaulotu qaqa ena iVola i Momani. Me veivosakitaki ka qai laivi ira na daukaulotu me ra tukuna veitaravi e so na cakacaka e uasivi kina o koya na daukaulotu oqo. Sureti ira yadua na daukaulotu me ra yalataka na isausau me ra rawata mai na dua na cakacaka uasivi e volai tu . Taleva vakawasoma na itavi qaravi vata oqo, na nodra vakayagataki na iVola i Momani na daukaulotu.
- Sureti ira na daukaulotu me ra wasea na veika era sa sotava ka sa veivuke kina na iVola i Momani vei ira na nodra vakadikeva na lotu ena gauna era saumaki tiko mai kina.
- Me ra wasea na daukaulotu na isau ni taro vinaka duadua mai na iVola i Momani e saumi ni dua na taro ni yalo.

Peresitedi ni Tabana ni Kaulotu

- Vakavulici ira na daukaulotu ena kena vakayagataki na iVola i Momani me vakataudeitaki kina na dina ni itukutuku ni Vakalesui mai.
- Wilika 1 Nifai 1 vata kei ira na daukaulotu ka vakatautauvatataka na veika e sotava o Josefa Simici.
- Vakarautaka vei ira na daukaulotu e dua na iVola i Momani waqana na pepa. Me ra makataka ena dui roka:
  - Na veitikina yadua e dusimaki kina o Jisu Karisito (na yacana kece se yaca e tukuni koya).
  - Nona vosa (e vosataka o Koya se dua ga na parofita ena nodra kaya, “Sa kaya vakaoqo na Turaga”).
  - Na kena irogorogo.
  - Na ivunau kei na ivakavuvuli era tu ena iVola i Momani.

Ena boto ni draunipepa sara e ra sureti ira na daukaulotu me ra wilika na iwiliwili ni veika era dusimaki kina. Ena veitarotarogi kei na gauna ni bose vakatikina ena loma ni rua se tolu na vula me gauna tiko ni itavi qaravi, ka laivi ira na daukaulotu me ra veiwaseitaka na veika era vulica. E rawa mo lewa na kena vakayacori tale e dua na itavi qaravi vata oqo kei ira kece ena lomanibai ni kaulotu me vakalagilagia na veitikina e dusimaki ena vakabauti Jisu Karisito, veivutuni, papitaisotaki, na isolisoli ni Yalo Tabu, se dua ga na itakele ni veivakavuvuli ni kosipeli.

- Ena gauna ni veitarotarogi, sureti ira na daukaulotu me ra wasea vata kei iko na vosa ni Kalou ena iVola i Momani ka veisautaka na nodra bula.

iVakamacala

- Vukei ira na daukaulotu me ra raica ni iVola i Momani e vakavulica na ivunau kece mai na lesoni ni daukaulotu. Me kena ivakaraitaki, kevaka me ulutaga na Veisorovaki, cakava me ra vola na daukaulotu ena dua na iyatuvosa na veitikina yadua e vakacerecerei kina na solibula ni Veisorovaki e vakavuvulitaki ena iVola i Momani, wili kina na kedra veitikina dusimaki. Ni oti, ena ikarua ni iyatuvosa me ra lisitaka veitikivi e so na veitikina era duavata me vaka era vakavuvulitaki ena iVola Tabu. Me ra biuta tu e so na vanua lala na daukaulotu ena veitikina era a yali se sega ni vakavuvulitaki ena iVola Tabu. E sa na mai vakadeitaki sara ga vei ira na daukaulotu na vuna e mai vatudei ni noda ivunau na iVola i Momani. Na itavi qaravi vata ga ogo e rawa me caka vata kei ira na ivunau era vakavuvulitaka na daukaulotu.
- Vakaraitaka na veitaro ni yalo era duavata ka baleti ira na tamata ena vanua o kaulotu voli kina. Sureti ira na daukaulotu me ra vakaraica na isau ni veitaro ena iVola i Momani.

Au na Vakatorocaketaka Vakacava na iVakarau Vakarisito?

Vakasamataka Oqo

- Au na vakatorocaketaka vakacava na ivakarau meu na rawa kina ni italatala qaqa ka yaga ena kosipeli i Jisu Karisito?
- Ena vukei au rawa vakacava meu na vakayacora vakavinaka na noqu inaki ni kaulotu na noqu vakatorocaketaka na ivakarau Vakarisito?
- Na ivakarau cava e ganita vakalevu meu vakatorocaketaka?

Ena ivakatekivu ni Nona vei qaravi vakavuravura, e a taubaletaka kina ko Jisu Karisito na baravi ni wai mai Kalili ka kaciva e rua na gonedau, o Pita kei Adriu. “Drau muri au,” e a kaya, “kau na qisi kemudrau mo drau gonedau ni tamata” (Maciu 4:19; raica talega na Marika 1:17). Sa kacivi iko talega ki na Nona cakacaka na Turaga, ka sureti iko mo muri Koya. Na veisureti oqo ni muri Karisito sa veisureti me da muria na Nona ivakaraitaki ka yaco me vakataki Koya.

E so na wase ni ivola ena “*Vunautaka na Noqu Kosipeli*” e vakanamata ga ena veika e gadrevi mo kitaka ni ko daukaulotu—mo vuli vakacava, mo veivakavulici vakacava, na wasei vakavuku ni gauna. Me vaka ga na bibi ni ka ko kitaka, sa ikoya na nomu kila tiko se ko cei ko iko.

Na kosipeli vakalesui mai e vukei iko mo na yaco mo vaka na Tamada Vakalomalagi kei Jisu Karisito. E dusimaka na sala na iVakabula. E vakaraitaka na ivakaraitaki uasivi duadua, ka vakaroti keda me da yaco me da vakataki Koya (raica 3 Nifai 27:27). Vulica na veika baleti Koya ka saga sara mo biuta na Nona ivakarau ki na nomu bula. Ena kaukauwa ni Nona Veisorovaki, ena rawa mo rawata kina na inaki oqo ka na tuberi ira e so tale me ra rawata talega.

E vakamacalataka na ivolanikalou na ivakarau Vakarisito ka gadrevi vei iko me na vakatorocaketaka ena nomu kaulotu kei na nomu bula taucoko. Vulica na veitiki ni

iVakamacala

ivolanikalou ena wase oqo ka qara e so tale na ivakaraitaki ni ivakarau Vakarisito ni o vulica tiko e so tale na veitikina.

Na ivakarau Vakarisito e isolisoli mai vua na Kalou. Era lako mai ni ko vakayagataka vakadodonu na nomu digidigi. Kerea na Tamamu Vakalomalagi me vakalougatataki iko ena veiivakarau oqo; ko na sega ni vakatorocaketaka rawa ke sega na Nona veivuke. Ni ko via vakayalovinakataka na Kalou, kila mada na nomu malumalumu ka gadreva mo vakavinakataka iko.

Vuli iVolanikalou

Na cava era tukuna na ivolanikalou oqo me baleta na vakamuri ni ivakaraitaki nei Jisu Karisito?

3 Nifai 12:48

Joni 13:1–16

1 Pita 2:21

3 Nifai 27:21, 27

Na veiwekani cava e tiko ena kedrau maliwa na imatai ni ivakavuvuli ni kosipeli kei na ivakarau Vakarisito?

Moronai 8:25–26

Vakasama ni Vulici ni Wase Oqo

E vuqa na iwalewale ni vulici ni wase oqo. Tovolea e dua vei ira na vakasama oqo:

- Ni ko sa vakacavara na “iTavi Qaravi ni iVakarau” ena icavacava ni wase oqo, vakatakila na ivakarau ko gadreva se vinakata me vakatorocaketaki. Vulica na tabana me baleta na ivakarau, ka vakarautaka na takete ni kena vakatorocaketaki.
- Wilika taucoko na wase ka kakua ni vulica na ivolanikalou, ka raica rawa na ivakarau cava ko via vulica sara vakavinaka. Qai vulica na ivolanikalou ka salavata kei na ivakarau. Vaqara e so tale na ivolanikalou ka sega ni tu ena iwase oqo ka vakatavuvulitaka na ivakaro. Vola ena nomu ivolaniveisiga ni vuli e so na vakasama ni vakatorocaketaki ni ivakarau.
- Vakatakila e dua na ivakarau ko vinakata mo vulica. Muria na kena ivalavala ena ruku ni ulutaga “Vakatorocaketaki ni iVakarau Vakarisito” ka kune ena icavacava ni wase oqo.

Vakabauti Jisu Karisito

Ni ko vakabauti Karisito, ko vakadinati Koya ni Luve ni Kalou, na Nona Le Duabau Ga na Tamana Vakayago. Ko tauri Koya me nomu iVakabula ka Dauveivueti ka muria na Nona ivakavuvuli. Ko vakabauta ni rawa me vosoti na nomu ivalavala ca ena vuku ni Nona Veisorovaki. Na vakabauti Koya e kena ibalebale ni ko vakadinati Koya ka kila vakaidina ni lomani iko o Koya.

Na vakabauta e kauti keda ki na cakacaka, ka oka kina na veivutuni, talairawarawa, kei na cakacaka ena yalodina. Ni ko vakabauti Jisu Karisito, eda vakadinata na Turaga ka muria na Nona ivakaro—kevaka mada ga ko sega ni kila sara vakavinaka na kedra ibalebale. Ko na rawata na ka e vinakata vei iko na Turaga mo rawata. Ko vukea na kena lako mai ki na nomu bula kei na

nodra bula na tani na vinaka. Sa na rawa vei iko mo vakayacora na cakamana me vaka na nona lewa na Turaga. Ena vakaraitaki na nomu vakabauta mai na gugumatua kei na cakacaka.

Na vakabauta sa ikoya na ivakavuvuli ni kaukauwa. Na Kalou e cakacaka ena kaukauwa, ia na Nona kaukauwa e dau vakayagataki ga ena isau ni vakabauta (raica Moronai 10:7). E cakacaka mai na nodra vakabauta na Luvena. Na vakatitiqa kei na rere e veisaqasaqa kei na vakabauta.

Ena tubu na nomu vakabauta ena vuku ni vuli vagumatua, masu, veiqaravi yalodina, kei na talairawarawa ki na veivakauqeti ni Yalo Tabu kei na ivakaro.

Na nomu vakabauti Jisu Karisito ena tubu cake ni ko drau sa veikilai vinaka kei Koya kei na Nona ivakavuvuli. Ni ko vakadikeva ka vakasaqara na ivolanikalou, ko na vulica na Nona sala, na Nona lomani ira kece na tamata, kei na Nona ivakaro.

Na vakabauta e okati kina na nuidei ki na itavi kei na kaukauwa ni Yalo Tabu. Ena vuku ni vakabauta ko taura kina na isau ni nomu masu kei na veivakauqeti yadua me dusimaki iko ena cakacaka ni Turaga

Vuli iVolanikalou

Na cava na Vakabauta?

Alama 32:21
Ica 12:6

Iperiu 11:1; raica na ivakamacala e ra.
Guide to the Scriptures, "Faith"

Tudei ena Vakabauta,
"Vakabauta," 52–54

O rawata vakacava na vakabauta, kei na cava o rawa ni vakayacora ena vuku ni vakabauta?

2 Nifai 25:29
2 Nifai 26:13
Mosaia 4:6–12

Alama 32
Ilamani 15:7–8
Ica 12:7–22

Moronai 7:33
Roma 10:17
Iperiu 11

Na veivakalougatataki cava e lako mai ena vuku ni vakabauta?

Mosaia 3:17
Mosaia 5:1–15

Ilamani 5:9–12
Joni 14:6

iNuinui

Na inuinui sa ikoya e dua na veidinadinati tudei ni na vakayacora na Nona yalayala vei iko na Turaga. E vakatakilai ena nuidei, vakanuinui ni na yaco na vinaka, mamarau, kei na vosota vakadede. Sa ikoya na vakabauta kei na vakanuinui ni na yaco e dua na ka. Ni tu vei iko na inuinui, ko na sotava na veivakatovolei kei na dredre ena nuidei kei na yalodei ni veika kece baleti kemudou ena rawa vakavinaka. Na inuinui ena vukei iko mo vakamalumalumutaka na yalolailai. E vuqa na gauna e vakamacalataka na ivolanikalou ni vakanuinui vei Jisu Karisito e vakadeitaka ni ko na rawata na bula tawamudu ena matanitu vakasilesitili.

E vakavulica ko Presitedi James E. Faust:

"Na inuinui sa ikoya na ikelekele ni yaloda. . . .

"Ena noda vakalougatataki ena inuinui, me vaka, ni da tisaipeli, me da dodoliga yani vei ira kece, se iulubale cava ga,' era sa toso tani mai na inuinui ni kosipeli' (Kol. 1:23). Me da dodoliga yani ka vakaukauwataka na liga sa wadamele."

—ELDER NEAL A. MAXWELL
"BRIGHTNESS OF HOPE," *ENSIGN*, NOVE. 1994, 36

“Na inuini sa ikoya na nomu vakadinata na yalayala ni Kalou, na vakabauta ni kevaka mo cakacaka ena gauna oqo, na veivakalougatataki e gadrevi ena yaco mai ena veisiga ni mataka. . . .

“Na ivurevure dei ni noda inuini sa ikoya ni da luvena na Kalou, ka vakakina ni o Luvena, na Turaga o Jisu Karisito, e a vakabulai keda mai na mate” (“Hope, an Anchor of the Soul,” *Ensign*, Nov. 1999, 59–60).

Vuli iVolanikalou

Na cava na inuini kei na cava eda vakanuinitaka?

2 Nifai 31:20

Alama 58:10–11

Ica 12:4, 32

Moronai 7:40–48

V&V 59:23

V&V 138:14

Roma 8:24–25

Iperiu 6:10–20

Guide to the Scriptures, “Hope”

Loloma Cecere kei na Loloma

E a taroga vei Jisu ena dua na gauna e dua na tamata, “Na cava na ivakaro levu ena vunau?” E a sauma ko Jisu: “Mo lomani Jiova na nomu Kalou ena lomamu taucoko, kei na yalomu taucoko, kei na nomu nanuma kecega. A imatai ni vunau oqo ka levu. A sa tautauvata na kena ikarua, Mo lomana na kai nomu me vaka ko lomani iko” (Maciu 22:36–39).

“Sa vu mai vei Karisito na loloma sa uasivi sara” (Moronai 7:47). E okati kina na loloma tawa yalani ni Kalou vei ira na Luvena. Me da vaqara me da vakatorocaketaka na loloma vaka ko ya. Ni ko sa vakasinaiti ena loloma uasivi, ko na talai-rarawara ki na ivakaro ni Kalou ka kitaka na veika kece ko rawa ni kitaka mo qaravi ira kina na tani ka vukei ira me ra ciqoma na kosipeli vakalesui mai.

Na loloma uasivi e isolisoli mai vua na Kalou. E tukuna na parofita o Momani ni dodonu me da “masuta na Tamada ena yalomudou taucoko, me vakasinaiti kemudou ena loloma oqo” (Moronai 7:48). Ni ko vakamura na ivakasala oqo ka sasaga mo kitaka na veiitavi dodonu, na nomu lomani ira na tamata kecega ena tubu cake, vakauasivi vei ira ko veiqaravi kina. Ko na vakila na veinanumi dina ena nodra bula tawamudu kei na tiko marau na veitamata tale e so. Ko na raici ira ni ra luve ni Kalou ka rawa ni ra vaka na Tamada Vakalomalagi, ka na vakaitavi ena vukudra. Ko na biuta vakatikitiki na vakasama sega ni dodonu me vaka na yaloca, vuvu, gagadre ca, se kocokoco. Ko na lako tani mai na vakalewai ira na tani, vakadilo'i ira se dau tukuna na veika sega ni vinaka me baleti ira. Ko na tovolea mo rogoci ira kei na veika era nanuma. Ko na dau vosoti ira ka tovolea mo vukei ira ena nodra sotava na dredre se ni ra yalolailai. Na loloma cecere, me vaka na vakabauta, e veiliutaki ki na veiqaravi. Ko na vakatorocaketaka na loloma Vakarisito ena nomu vaqara na veisala mo qaravi ira kina na tani ka soli iko taucoko talega.

© 2001 Simon Dewey. Kikua ni lavetaka.

Vuli iVolanikalou

Na cava na loloma cecere?

Moronai 7:45–48

1 Korinica 13

Guide to the Scriptures, “Charity”

E vakaraitaka vakacava na loloma cecere oqo o Jisu Karisito?

1 Nifai 19:9

Ica 12:33–34

Luke 7:12–15

Alama 7:11–13

Na cava era vakavulica na veitikina oqo me baleta na loloma cecere?

2 Nifai 26:30

Alama 7:24

1 Timoci 4:12

Mosaia 2:17

Ica 12:28

1 Pita 4:8; ivakamacala e ra

Mosaia 28:3

V&V 88:125

Bula Dodonu

E vu na bula dodonu mai na noda vakasama sara e loma kei na gagadre. E ivalavala ni vakasama kei na itovo ka tauyavutaki mai na ivakatagedegede sara e cake ni bula sava-sava. Me vaka ni sega ni tiko ena vale dukadukali na Yalo Tabu, sa gadrevi kina me tu na bula dodonu me tauri kina na veidusimaki ni Yalo Tabu. Na veika ko digitaka mo vakasamataka ka kitaka ni ko tiko taudua ka ko vakabauta ni sega ni dua e vakaraici iko tiko ena ivakaraitaki kaukauwa ni nomu bula dodonu.

Ko ira era bula dodonu era savasava ka dodonu vakayalo. Era dau vakanamata ki na vakasama savasava, ka veivueti cake, ka biuta laivi mai na nodra vakasama na vakanananu tawa kilikili ka na tuberi ira ki na ivakarau sega ni dodonu. Era talairawarawa ki na ivakaro ni Kalou ka muria na nodra ivakasala na iliuliu ni Lotu. Era masuta na kaukauwa me ra vorata kina na veitemaki ka kitaka na ka e dodonu. E totolo na nodra veivutunitaka na nodra ivalavala ca se caka cala. Era bula kilikili me ra taura na ivolatara ni valetabu.

Na nomu vakasama e vaka tu e dua na buturara ni drama; na buturara ni vakatasuasua ni nomu vakasama, e dua ga na dau vakatasuasua e rawa me tiko ena buturara ena dua na gauna. Kevaka e lala na buturara, ena curu ki na buturara na vakasama butobuto kei na ca me veitemaki. Ia na veivakasama oqo e sega na nodra kaukauwa kevaka e vakatawani tu na buturara ni vakasama ena vakasama savasava, me vaka e dua na sere se tiki ni ivolanikalou ko sa wiligusutaka tu ka rawa mo rai kina ena gauna ni veitemaki. Ena nomu lewa vinaka na buturara ni nomu vakasama, o na rawata kina vakavinaka na nomu saqata na veivakauqeti wasoma mo soli iko ki na veitemaki ka vakaitavi ena ivalavala ca. E rawa mo savasava ka bula dodonu.

Vuli iVolanikalou

Na cava na kena ibalebale na bula dodonu?

V&V 4:6

V&V 46:33

2 Pita 1:3–8

V&V 25:2

V&V 121:45–46

Guide to the Scriptures, “Virtue”

V&V 38:24

Yavu ni Vakabauta 1:13

Kila ka

E vakarota na Kalou, “Dou gumatua sara mo dou kila ka, io ena vuli kei na vakabauta” (V&V 88:118). E vakadreta talega, “Sa ka dredre me vakabulai na tamata e lecaika” (V&V 131:6) Vakasaqara na kila ka, vakauasivi na kila ka vakayalo. Vulica e veisiga na ivolanikalou, ka vulica talega na nodra vosa na parofita bula. Ena vuli kei na masu, vaqara veivuke me baleta na nomu veitaro, bolebole, kei na rawa ka. Dau vakasamataka vinaka na veitiki ni ivolanikalou ka rawa ni ko vakayagataka ena nomu veivakatavulici kei na nomu saumi taro me baleta na kosipeli vakalesui mai.

Vakasamataka se ko na vakayagataka vakacava na ivakavuvuli ni kosipeli ki na nomu bula. Ni ko vuli tiko vagumatua, ena masumasu kei na gagadre savasava, ena vakamamadataka na Yalo Tabu na nomu vakasama, ena vakavulici iko, ka na vukei iko mo kila na ibalebale ni ivolanikalou kei na nodra ivakavuvuli na parofita bula. E rawa talega mo kila ka ena nomu saravi ira ka rogoci ira tale e so, vakauasivi o ira na iliuliu ni Lotu. Me vakataki Nifai, e rawa mo kaya: “Au sa dau taleitaka na ivolanikalou, ka vakananuma e lomaqu. . . . Raica, au sa dau taleitaka na veika ni Turaga; kau sa dau vakananuma e yaloqu na veika au sa raica ka rogoca” (2 Nifai 4:15–16).

Vuli iVolanikalou

E rawa vakacava me veivuke na kila ka ena qaravi ni cakacaka ni Turaga?

Alama 17:2–3

V&V 88:77–80

Ko na rawata vakacava na kila ka?

2 Nifai 32:1–5

V&V 42:61

V&V 88:118

Moronai 10:5

V&V 76:5–10

Guide to the Scriptures , “Knowledge”

Yalovosota

Na yalovosota sa ikoya na kaukauwa mo vosota vakadede na bera, leqa, duidui, se rarawa ka sega ni yaco na cudru, yaloca, se taqaya. Sa ikoya na kaukauwa mo vakayacora na lewa ni Turaga ka duavata kei na Nona gauna. Ni ko dau vosota, ko na rawata na vakatovolei e yaco vei iko ka rawa ni ko sotava na rarawa ena vakacegu kei na inuini. E lako vata na yalovosota kei na nuinui kei na vakabauta—mo na waraka na yaloyalo ni veivakalougatataki ni Turaga me na yaco mai.

Ko na gadreva na yalovosota ena veisiga ena veika ko sotava se veimaliwai kina, vakauasivi kei na nomu itokani. Mo vosota na tamata kecega, ka vakakina vei iko, ena nomu cakacaka mo vorata kina na cala se veimalumalum e so.

“E sinai na dredre ena bula, e so e mamada ka so e bibi sara. E vaka me sega ni oti rawa na levu ni dredre e tarai keda kece. Na noda leqa sa ikoya na noda nanuma ena vuqa na gauna me wali sara ga ena gauna vata ga o ya na veidredre, eda guilecava ni vuqa na gauna ena gadrevi na bula dodonu vakalomalagi ni yalovosota.”

—PERESITEDI THOMAS S. MONSON
“PATIENCE—A HEAVENLY VIRTUE,” *ENSIGN*, NOVE. 1995, 59

iTavi Qaravi: Vuli Yadua

- Vuli na Mosaia 28:1–9. Na cava so eratou a gadreva na luve i Mosaia?
- Na cava na ivakasala ni Turaga vei ira na daukaulotu ko ya? (Raica na Alama 17:10–11 kei na 26:27.)
- Na cava e so na ka e a yaco mai na nodratou yalovosota kei na gugumatua? (Raica Alama 26.)
- Vola na nomu isau ni taro ena nomu ivolaniveisiga ni vuli.

Vuli iVolanikalou**Na cava e bibi kina na yalovosota? Erau veiwekani vakacava na yalovosota kei na vakabauta?**

Mosaia 23:21

Alama 34:40–41

2 Korinica 6:1–10

Mosaia 24:9–16

V&V 101:38

Jemesa 5:10–11

Alama 31:31

Roma 5:3–5

Same 46:10

Alama 32:41–43

Roma 8:24–25

Guide to the Scriptures, “Patience”

Yaloraramusumusu

Na yaloraramusumusu sa ikoya na nomu soli iko taucoko vakarawarawa ki na lewa ni Turaga ka solia vua na Turaga na dokai ni veika e sa rawati. E oka kina na vakavinavinakataki ni Nona veivakalougatataki kei na vakavinavinaka ni kena dau gadrevi wasoma na Nona veivuke vakalou. Na yaloraramusumusu e sega ni ivakaraitaki ni malumalumu; e ivakaraitaki ni kaukauwa vakayalo. Ni ko vakadinati Koya ena yalomalumalumu ka vakadeitaka na Nona ivakaro e tu me baleta na nomu vinaka. Ko vakadeitaka ni ko na rawata na cava ga e gadreva vei iko na Turaga kevaka ko vakararavi Vua. Ko makutu mo vakadinati ira na Nona italai digitaki ka muria na nodra ivakasala. Na yaloraramusumusu ena vukei iko ena nomu sasaga mo talairawarawa, mo cakacaka vakaukauwa, ka veiqaravi vakaidina.

Na veibasai ni yaloraramusumusu sa ikoya na sakitaki koya, ka vakarusai ena ivolanikalou. Me dua e sakitaki koya e kena ibalebale ni biuta vakalevu na nona veivakabauti vei koya ga ka sega vua na Kalou se ko ira na Nona italai. E kena ibalebale talega ni vakaliuci na veika vakavuravura mai na veika vakalou. Ko ira na tamata dau sakitaki ira era dokai ira ga ka sega ni solia vua na Kalou na lagilagi. Na sakitaki koya e ka ni veiqati; ko ira era sakitaki ira era qara me vakalevutaki na nodra, ka ra nanuma ni ra vinaka cake mai vei ira na kena vo. Na sakitaki koya e dau yaco kina na yalo ni cudru kei na veicati, ka sa ikoya e dua na itatarabe levu.

Vuli iVolanikalou

Na cava na kena ibalebale na yaloraramusumusu?

2 Nifai 9:28–29

Alama 5:26–29

Maciu 26:39

Mosaia 4:11–12

Alama 26:12

Guide to the Scriptures, “Humble, Humility”

Na kalougata cava ko na taura ni o vakayalomalumutaki iko?

Alama 32:1–16

V&V 67:10

Maciu 23:12

Ica 12:27

V&V112:10

V&V 12:8

V&V 136:32–33

Ko na raica rawa vakacava ni tiko vei iko na dokadoka?

1 Nifai 15:7–11

2 Timoci 3:1–4

Vosa Vakaibalebale 15:10

1 Nifai 16:1–3

Vosa Vakaibalebale 13:10

Vosa Vakaibalebale 28:25

Gugumatua

Na gugumatua e tudei, duavata, dina, ka cakacakataki vakaukauwa na cakacaka ni Turaga. E vinakata vei iko na Turaga mo cakacaka vagumatua—ena veigauna me sasagataki ka mareqeti vakaukauwa. Na daukaulotu gugumatua e cakacaka vakaukauwa ka vakavinaka. Na gugumatua ena cakacaka ni kaulotu e ivakaraitaki ni nomu lomana na Turaga kei na Nona cakacaka. Ni o gugumatua, o na kunea na marau kei na vakacegu ena nomu cakacaka.

Mo kitaka e vuqa na ka vinaka ena nomu digidigi ga (raica V&V 58:27). Kakua ni waraka me ra qai tukuna mai na iliuliu vei iko na ka me caka. Kitaka tikoga me yacova ni ko sa cakava na veika kece o rawa ni kitaka, kevaka mada ga ko sa wawale. Raica matua na veika e bibi ka kakua ni vakaoti gauna. Masulaka na veidusimaki kei na kaukauwa. Nakinaki wasoma ka vakavinaka. Levea na veika ena vagolea na nomu vakasama se na nomu vakaitavi.

“Au sa dau kaya wasoma ni dua na ka vuni levu ni kaulotu sa ikoya na cakacaka! Kevaka e cakacaka e dua na daukaulotu ena tiko vua na Yalotabu; kevaka me tiko vua na Yalotabu, ena veivakavulici na Yalotabu; kevaka e veivakavulici na Yalotabu, ena tara na utodra na tamata ka na vakavuna na nona marau. Ena sega na vakanananu ki vale, sega na leqataki ni uvale, baleta ni gauna kece kei na taledi kei na kena talei sa lako vakadua ki na cakacaka ni kaulotu. Cakacaka, cakacaka, cakacaka—e sega na kena isosomi vinaka, vakauasivi ena cakacaka vakadaukaulotu.”

—PERESITEDI EZRA TAFT BENSON
THE TEACHINGS OF EZRA TAFT BENSON, (1988), 200

Vuli iVolanikalou

Na cava na kena ibalebale na gugumatua?

Moronai 9:6   V&V 107:99–100   Guide to the Scriptures, “Diligence”
V&V 10:4

Na cava e vinakata kina na Turaga mo gugumatua?

V&V 75:2–5   V&V 127:4   V&V 130:20–21
V&V 123:12–14

Erau veiwekani vakacava na gugumatua kei na digidigi?

Mosaia 4:26–27   V&V 58:26–29

Talairawarawa

Ena nomu daukaulotu, sa vinakati kina vei iko mo maroroya na ivakaro ena yalomu taucoko, mo muria na lawa ni kaulotu, ka vakamura na nodra ivakasala na nomu iliuliu. Na talairawarawa sa imatai ni lawa ni lomalagi. Sa ikoya na cakacakataki ni vakabauta. Ena so na gauna ko na gadrevi mo kitaka e so na ka ko na sega beka ni kila sara vakavinaka na kena ibalebale. Ena nomu talairawarawa kina, ko na tubu cake ena vakabauta, kila ka, vuku, ivakadinadina, veitaqomaki, kei na galala. Kakavaki mo dau talairawarawa vua na Turaga, na parofita bula, kei na nomu peresitedi ni tabana ni kaulotu.

“Na bula vakaivakarau ka tiko ena talairawarawa e veisiga kei na bula savasava kei na bula dodonu e tara vakavolivoliti iko e dua na isasabai ni veitaqomaki kei na tiko vinaka mai na veitemaki ka na sagai iko ena nomu toso ena bula vakavouravoura ogo.”

—ELDER L. TOM PERRY
“CALLED TO SERVE,” *ENSIGN*, ME 1991, 39

Vuli iVolanikalou

Na cava na kena ibalebale me da talairawarawa?

1 Nifai 2:3   V&V 82:8–10   Joni 14:15
Mosaia 5:8   Maciu 7:24–27   Guide to the Scriptures, “Obedience, Obedient, Obey”
Mosaia 15:7   Joni 7:17

Na cava e rawa ni ko vulica mai vei ira na ivolanikalou ogo me baleta na talairawarawa?

1 Nifai 3:7   V&V 105:6   2 Tui 5:1–14

Na cava era sa rui talairawarawa kina vakaidina o ira na cauravou qaqa ena mataivalu nei llamani?**Era vakalougatataki vakacava?**

Alama 56:45–48   Alama 57:21–27

Vakatorocaketaki na iVakarau Vakarisito

Ena nomu vulica ka vaqara mo vakatorocaketaka na ivakarau ka vakamacalataki tiko ena wase ogo kei na so tale na ivakarau ka kune ena ivolanikalou, na iwalewale ogo e rawa ni veivuke:

iVakamacala

- Vakatakila na ivakarau ko gadreva mo vakatoroicaketaka.
- Vola e dua na ivakaraitaki se ivakamacala ni ivakarau.
- Vola na veitaro me saumi ena nomu vuli tiko.
- Lisitaka ka vulica vakavinaka sara na veitiki ni ivolanikalou ka vakatavulica na ivakarau oqo.
- Vola na ka ko vakila kei na nomu vakanananu.
- Kitaka na nomu navunavu kei na vakanananu mo vakayagataka na ivakarau oqo ena nomu bula.
- Masu vua na Turaga me vukei iko ena nomu vakatoroicaketaka na ivakarau.
- Vakadikeva wasoma na nomu toso ena vakatoroicaketaki ni veivakarau yadua.

iTavi Qaravi: Vuli Yadua

Vakatakila e dua na ivakarau mai na wase oqo se mai na ivolanikalou. Vakamura na iwalewale ka kune mai cake me kilai vakavinaka ka navuci me vakatoroicaketaki kina na ivakarau.

Raica na irairai ni itokaniyaca. E duidui vakacava na nomu itokaniyaca mai na kena ka dara e dua e cakacaka ena dua na kabani? Nanuma ni rua na tikina bibi duadua sa ikoya na yacamu kei na yaca ni iVakabula. Ko na vakadeitaka vakacava ni ko matataka tiko na iVakabula ka dua na Nona tisaipeli? Na cava e rui bibi kina vei ira na tamata me ra veivekanitaka na yacamu kei na yaca ni iVakabula ena gaunisala e dina? Vola na nomu vakasama ena nomu ivolaniveisiga ni vuli.

Vuli iVolanikalou

Na cava e so na ivakarau ka volai tu ena ivolanikalou?

Mosaia 3:19

V&V 121:41–45

2 Pita 1:5–8

Alama 7:23

Yavu ni Vakabauta 1:13

V&V 4

Filipai 4:8

Nanuma Oqo

- E gadrevi *mo* daukaulotu Vakarisito, ka sega ni *kitaka* ga na veika ni kaulotu.
- Na kena vulici mo vakataki Karisito e sasaga ni bula taucoko.
- Muria na ivakaraitaki i Karisito—vakatoroicaketaka na Nona ivakarau—dua na itavi kei na lewa ena dua na gauna.
- Na veisau mo vakataki Karisito e gadreva na bulataki ni vakabauta, veivutuni, maroro ni ivakaro, ciqoma vakavuqa na Yalo Tabu, ka vosota me yacova na ivakataotioti.

Vakasama ni Vuli kei na kena Bulataki

iVakamacala

Vuli Yadua

- Vakarautaka e dua na vosa me lima na miniti ena dua vei ira na ivakarau ka veivosakitaki ena wase oqo.
- Ena vakayagataki ni Guide to the Scriptures, vaqara na veigaunisala e vakaraitaka kina na iVakabula na ivakarau e vakamacalataki ena wase oqo. Vola na ka o vulica ena nomu ivolaniveisiga ni vuli.
- Me dau vakacavari ena kena gauna na “iTavi Qaravi ni iVakarau” ena icavacava ni wase oqo.
- Vakatakila e dua na ivakarau ena wase oqo. Tarogi iko vakai iko:
  - E rawa vakacava meu vakatorocaketaka na ivakarau oqo?
  - Na cava me veisau e yaloqu, vakasama, kei na itavi me vakatoroicaketaki kina na ivakarau oqo?
  - E rawa vakacava me vukei au ena noqu vakatorocaketaka na ivakarau oqo, na noqu maroroya na ivakaro?
  - E rawa vakacava me vukei au meu rawata na Yalo Tabu ka yaco meu italatala kaukauwa sara ni kosipeli i Jisu Karisito niu vakatoroicaketaka na ivakarau oqo?
- Vaqara na ivakaraitaki ni ivakarau Vakarisito ena nodra bula na turaga kei na marama ena ivolanikalou. Vola vakamareqeti na ka o nanuma ena nomu ivolaniveisiga ni vuli.

Vuli Vakaveitokani

- Vulica na vagolei ni ivakarau Vakarisito ena valenivola ni daukaulotu.
- Veitalanoataka na kedra veimaliwai na duidui ni ivakarau. Me vaka:
  - E veiwekani vakacava na vakabauta ki na gugumatua?
  - Na gaunisala cava erau veiwekani kina na yalomalumalumu kei na loloma?
  - E vakaukauwataka vakacava na vosota na kila ka?

Bose ni Tikina kei na Koniferedi Vakaiwasewase Lalai

- Ni se vo e vica na siga me yaco na bose ni tikina se koniferedi vakaiwasewase lalai, kerei ira yadua na daukaulotu me ra dui digitaka e dua vei ira na ivakarau ena wase oqo se mai na ivolanikalou ka vakarautaka na vosa me lima na miniti e na ivakarau ko ya, me okati talega na veivosanikalou ka veivuke vua.
Solia e so na gauna ni bose vei ira e so na daukaulotu me ra wasea na nodra vosa.
- Wasei ira na daukaulotu me tolu na iwasewase, ka solia vei ira na veitavi oqo:
Wasewase 1: Wilika 1 Nifai 17:7–16 ka sauma na veitaro oqo:
  - E vakayagataka vakacava na nona vakabauta o Nifai?
  - Na cava na ka Vakarisito a kitaka ko Nifai?
  - Na yalayala cava e a kitaka na Turaga vei Nifai kevaka ena yalodina ka maroroya na ivakaro?
  - E vakayagataki vakacava ena cakacaka ni kaulotu na veika oqo?

iVakamacala

Wasewase 2 : Wilika Jekope 7:1–5 ka sauma na veitaro oqo:

- Na cava e kaukauwa sara kina na vakabauta nei Jekope ka rawata kina me sabaya na kaba koro mai nei Seremi?
- E vakayagataka vakacava na vakabauta ko Jekope ena nodrau veivosaki kei Seremi?
- E Vakarisito vakacava na ivalavala nei Jekope?
- Na cava e rawa ni da kitaka me vakatoroicaketaki kina na vakabauta me vakataki Jekope?

Wasewase 3 : Wilika Josefa Simici—Ai Tukutuku 1:8–18, ka sauma na veitaro oqo:

- Na sala cava e vakayagataka kina ko Josefa Simici na vakabauta vei Jisu Karisito?
- E vakatovolei vakacava na nona vakabauta?
- Na cava na ka Vakakarisisito e kitaka?
- Na cava e rawa ni da kitaka me da muria kina na ivakaraitaki nei Josefa Simici?

Ni sa oti na veiwasewase, me ra qai lako vata kece mai na daukaulotu ka kerei ira me ra wasea na veika era a veivosakitaka.

- Wasea e dua na gauna ko a sotava kina e dua na veivakalougatataki se veivakauqeti ena vakabauta ni dua tale.
- Me ra railesuva na daukaulotu na “iTavi Qaravi ni iVakarau.” Me ra yadua na draunipepa na daukaulotu me ra vola kina na nodra isau ni taro.

Ni ra sa vakacavara na pepa ni cakacaka, sureti ira me ra vakarautaka na nodra dui inaki yadua.

Taroga e vica na daukaulotu me ra wasea na ka era vulica ka vakila ena nodra vakaotia na pepa ni cakacaka.

Wasea na nomu ivakadinadina me baleta na bibi ni vakatoroicaketaki ni ivakarau Vakarisito.

Peresitedi ni Tabana ni Kaulotu

- Kerei ira na daukaulotu me ra wilika e dua vei iratou na Kosipeli e va ena iVola Tabu Vou se 3 Nifai 11–28. Me ra toqa na veika e a kitaka na iVakabula ka rawa ni ra kitaka talega.
- Vakayagataka na vakadavo isausau kei na navunavu me ra vulica kina na daukaulotu na gugumatua. Vakaraitaka ni gugumatua ena nodra qaravi na tamata e ivakaraitaki ni loloma.
- Ena gauna ni veivakatarogi, kerei ira na daukaulotu me ra wasea e dua na ivakarau era sa tovolea tiko me ra vakatorocaketaka.
- Ena dua na koniferedi vakaiwasewase lalai, sureti ira na daukaulotu me ra tukuna e so na ivakarau Vakarisito ka ra qoroya vua na nodra itokani.

ITAVI QARAVI NI IVAKARAU

Wilika vakavinaka na veika e volai tiko e ra. Vakasamataka se dina vakacava na ka e tukuni kina me baleti iko, ka digitaka na kena isau vinaka mai na ki ni kena saumi. Vola na nomu sauma na veika yadua oqori ena nomu ivolaniveisiga ni vuli. Na tubu vakayalo e dau vakamalua, ka sega ni dua e sa vinaka sara, sa na rawa kina vei iko mo raica ni ko na vinaka ena so ka sega soti tale ena so.

Na Ki ni kena Saumi 1 = sega sara ga 2 = so na gauna 3 = vakavuqa 4 = voleka ni veigauna 5 = veigauna

Vakabauta

- ___ 1. Au sa vakabauta na Karisito ka tauri Koya me noqu iVakabula. (2 Nifai 25:29)
- ___ 2. Au sa kila ni lomani au na Kalou. (1 Nifai 11:17)
- ___ 3. Au vakabauta vakalevu na iVakabula kau ciqoma kina na Nona lewa ka kitaka na ka ga e vinakata vei au. (1 Nifai 3:7)
- ___ 4. Au vakabauta vakaukauwa ni Veisorovaki nei Jisu Karisito sa rawa meu vosoti ena noqu ivalavala ca kecega. (Inosi 1:5–8)
- ___ 5. Na noqu vakabauti Karisito au rawata kina na isau ni noqu masu. (Mosaia 27:14)
- ___ 6. Au vakananuma na iVakabula ena veisiga kau vakasamataka na veika sa kitaka vei au. (V&V 20:77, 79)
- ___ 7. E tu vei au na vakabauta ka rawa kina vei au meu vukea na kena yaco na veika vinaka ki na noqu bula se na nodra bula na tani. (Ica 12:12)
- ___ 8. Au kila mai na kaukauwa ni Yalo Tabu ni dina na iVola i Momani. (Moronai 10:3–5)
- ___ 9. E tu vei au na vakabauti Karisito meu rawata kina e dua ga na ka e vinakata vei au o Koya meu kitaka—na cakamana mada ga ke rawa. (Moronai 7:33)

iNuinui

- ___ 10. E dua na noqu gagadre levu meu na rawata na bula tawamudu ena matanitu vakasilesitili ni Kalou. (Moronai 7:44)
- ___ 11. Au kila vakaidina niu na marau ka rawata vakavinaka na noqu kaulotu. (V&V 31:3–5)
- ___ 12. Au vakila na vakacegu kei na veika vinaka me baleta na veisiga ni matakaka. (V&V 59:23)
- ___ 13. Au vakabauta vakaidina ni dua na siga au na bula vata kei na Kalou ka na yaco meu vakataki Koya. (Ica 12:4)

Loloma Cecere kei na Loloma

- ___ 14. Au vakila na gagadre dina me baleta na nodra bula tawamudu kei na marau na veitamata tale e so. (Mosaia 28:3)
- ___ 15. Niu masu, au dau kerea na loloma cecece—na loloma Vakarisito. (Moronai 7:47–48)
- ___ 16. Au tovolea meu kila na veika era vakila na tani ka raica na nodra vakasama. (Juta 1:22)
- ___ 17. Au vosoti ira era veivakasewasewani se vakacalai au. (Efeso 4:32)

- ___ 18. Au tovolea meu vukei ira na tani ena nodra sasaga tiko se yalolilai. (Mosaia 18:9)
- ___ 19. Ni gadrevi, au tukuna vei ira na tani niu lomani ira ka tokoni ira. (Luke 7:12–15)
- ___ 20. Au vaqara e so na gauna meu vukei ira kina na veitamata tale e so. (Mosaia 2:17)
- ___ 21. Au tukuna na veika e veivakayaloqqataki baleti ira na tani. (V&V 42:27)
- ___ 22. Au dau lomani ira ka veivosoti vei ira na tani, kevaka mada ga e dredre na veivolekati kei ira. (Moronai 7:45)
- ___ 23. Au kune marau ena nodra rawa ka na tani. (Alama 17:2–4)

Bula Dodonu

- ___ 24. Au sa savasava ka yalovasava. (Same 24:3–4)
- ___ 25. Au sega ni gadreva meu kitaka na ca ia meu kitaka ga na vinaka. (Mosaia 5:2)
- ___ 26. Au nuitaki—au kitaka na ka au tukuna niu na kitaka. (Alama 53:20)
- ___ 27. Au raica matua na veivakasama vakayalo, veituberi cake, ka biuta laivi mai na noqu vakasama na veika vakasisila. (V&V 121:45)
- ___ 28. Au veivutunitaka na noqu ivalavala ca ka sasaga meu vakarusa na noqu veimalumalumu. (V&V 49:26–28)
- ___ 29. Au vakila na veituberi ni Yalo Tabu ena noqu bula. (V&V 11:12–13)

Kila ka

- ___ 30. Au vakila niu dei ena noqu kila na ivunau kei na ivakavuvuli ni kosipeli. (Ica 3:19–20)
- ___ 31. Au vulica ena veisiga na ivolanikalou. (Joni 5:39)
- ___ 32. Au vakasaqara vakaidina meu kila na dina ka kunea na isau ni noqu veitaro. (V&V6:7)
- ___ 33. Au ciqoma na kila ka kei na veidusimaki mai vua na Yalo Tabu. (1 Nifai 4:6)
- ___ 34. Au lomana ka vakamareqeta na ivunau kei na ivakavuvuli ni kosipeli. (2 Nifai 4:15)

Yalovosota

- ___ 35. Au waraka ena yalovosota na veivakalougatataki kei na yalayala ni Turaga me na yaco. (2 Nifai 10:17)
- ___ 36. E rawa vei au meu na waraka na veika ka sega niu rarawa se vuturi. (Roma 8:25)
- ___ 37. Au vosota kecega ka vosota vakadede na bolebole ni daukaulotu. (Alama 17:11)
- ___ 38. Au vosota kecega na nodra lecaika kei na malumalumu na tani. (Roma 15:1)

- ___ 39. Au vosoti au ka vakanuinui vua na Turaga ena noqu cakacakatata meu vorata na noqu veimalumalumu. (Ica 12:27)
- ___ 40. Au sotava na leqa kei na rarawa ena vakacegu kei na vakanuinui. (Alama 34:40–41)

Yaloramumususu

- ___ 41. Au sa yalomalua ka yalomalumalumu. (Maciu 11:29)
- ___ 42. Au vakanuinui vua na Turaga ena veivukei. (Alama 26:12)
- ___ 43. Au vakavinavinakataka vakaidina na veivakalougatataki au ciqoma mai vua na Turaga. (Alama 7:23)
- ___ 44. E dina ka dodonu na noqu masu. (Inosi 1:4)
- ___ 45. Au taleitaka na ivakasala mai vei ira na noqu iliuliu se qasenivili. (2 Nifai 9:28)
- ___ 46. Au sasagataka meu vakamalumalumu au ena lewa ni Turaga, veitalia ga se cava. (Mosaia 24:15)

Gugumatua

- ___ 47. Au cakacaka vakavinaka, kevaka mada ga e sega ni tukuni vei au se meu kitaka ga na ka au gadreva. (V&V 58:26–27)
- ___ 48. Au vakabibitaka na noqu sasaga ena veika e bibi cake sara. (Maciu 23:23)
- ___ 49. Au masu vakaiu ga, ke lailai me vakarua dua na siga. (Alama 34:18–27)
- ___ 50. Au vakabibitaka na noqu vakasama ki na noqu veikacivi meu kaulotu. (V&V 4:2, 5)
- ___ 51. Au vakarautaka na takete ka nakinaki wasoma. (V&V 88:119)
- ___ 52. Au cakacaka vakaukauwa me yacova ni sa vakacavari vakavinaka na itavi. (V&V 10:4)
- ___ 53. Au kune marau kei na vakacegu ena noqu cakacaka. (Alama 36:24–25)

Talairawarawa

- ___ 54. Niu masu, au kerea na kaukauwa meu vorata na veitemaki ka kitaka na ka e dodonu. (3 Nifai 18:15)
- ___ 55. Au muria na ivakaro e gadrevi meu kilikili kina meu taukena e dua na ivolatara ni valetabu. (V&V 97:8)
- ___ 56. Au muria ena yalodina na lawa ni kaulotu ka rogoca na nodra ivakasala na noqu iliuliu. (Iperiu 13:17)
- ___ 57. Au kakavaki meu bulataka na lawa kei na ivakavuvuli ni kosipeli. (V&V 41:5)

E Rawa Vakacava Meu Vulica Vakavinaka Cake na Noqu Vosa ni Kaulotu?

iVakamacala

Vakasamataka Oqo

- Na cava meu vakatorocaketaka tiko ga kina na noqu kila na vosa?
- E rawa vakacava meu vakatorocaketaka na noqu kila na vosa ka veivakavulici ena noqu vosa ni kaulotu?
- Au na rawata beka vakacava na isolisoli ni vosataka na vosa tani e so?

Vakarautaki Iko Vakayalo

Etukuna na Turaga: “Era na rogoca kina na itukutuku vinaka ko ira tamata yadua ena nodra vosa; io ena nodra ivosavosa; raica era na vunautaka yani vei ira ko ira sa lesi ki na ilesilesi oqo” (V&V 90:11). Vakaukauwataka na nomu ivakadinadina vakataki iko me kauta mai na kaukauwa ni veisaumaki ki na nomu vosa. Vulica taumada na ivunau kei na veilesoni ena nomu vosa vakaitaukei. Na kila ka oqori ena vakaukauwataka na nomu ivakadinadina kei na nomu rawata mo veivakavulici ka vakadinadina ena veirawai. O na rawa ni qai vulica mo tukuna na itukutuku ni Veivakalesui mai ena nomu vosa ni kaulotu ena ruku ni veidusimaki ni Yalotabu.

E koto e ra na veisala o na rawa ni vakaukauwataka kina na nomu vakabauta na Turaga ka na vukei iko mo veivakavulici ka vakadinadina ena nomu vosa ni kaulotu:

- Kila ni Kalou sa lesi iko mai vua e dua na parofita.
- Bula kilikili kaya na veitokani ni Yalo Tabu.
- Talairawarawa ki na veivakaro kei na ivakatagedegede ni daukaulotu.

- Masuta ena yalodina na veivuke vakalou.
- Vulica, vakatovototaka, ka vakayagataka ena veisiga yadua na vosa ni kaulotu.

Mo Yalodina ka Gugumatua

E vinakati na cakacaka vagumatua ena kena vulici me mana na veivakavulici ena nomu vosa ni kaulotu. Kakua ni kurabuitaka kevaka ena dredre taumada. E taura na gauna na vulici ni dua na vosa. Mo dau vosota. Kerea na veivuke nei nomu itokani, lewenilotu, dauvakatataro, kei ira na daukaulotu tale e so.

Kakua ni yalana na vakatorocaketaki ni nomu maqosa ni vosa ena gauna era sa tekivu kila mai kina na tamata na ka o tukuna. Ni sa na tubu na nomu rawa ni vosataka na vosa, era sa na vakarorogo vakalevu cake na tamata ki na ka o tukuna ka na sega soti ena nomu na cavuta vakacava. O na sega soti ni lomaleqataka se me na vakaraitaki vakacava na veika e tu e lomamu. Ena rawa vakavinaka sara mo sauma na nodra gagadre na dauvakatataro kei na veivakauqeti ni Yalotabu.

Tovolea mo madila sara ena vosa ena gauna taucoko ni nomu kaulotu ka vakakina ni o sa na lesu mai ki vale. Sa vakalougatataki iko vakalevu na Turaga, ka na vakayagataka beka o Koya na nomu kila ka vakavosa ena gauna ni nomu bula mai muri. E a vakamacalataka o Elder Jeffrey R. Holland, “Keitou na . . . nuitaka ni daukaulotu yadudua ena vulica e dua na vosa vou ni kaulotu ka na kenadau sara ena sala cava ga e rawa. . . . Ni o ni na vakayacora vakakina, ena vakatorocaketaki na nomu kila ka ni kaulotu kei na ivakadinadina. Ena vinaka cake na nomu ciqomi ka veivakurabuitaki vakayalo vei ira na nomu dauvakatataro. . . . Kakua ni sa rauta ga na yavu ni veivosa lalai ka ra dau vakayagataka tu na daukaulotu. Tovolea mo vulica na veika kece o rawa ni vulica me baleta na vosa, o na qai rawata vakavinaka cake kina na yalodra na tamata” (kakaburaki ni daukaulotu ena setilaiti, Okos. 1998).

E sega ni o iko duadua ga o vulica tiko na vosa ni kaulotu. Ena vanua cava ga e solia kina e dua na ivakaro na Turaga, e dau vakarautaka o Koya na sala me rawati kina (raica 1 Nifai 3:7). Kerea na Nona veivuke. Mo yalodina ena nomu vuli. Ena gauna donu o sa na rawata na maqosa ni vosa e yaga mo na vakayacora kina na nomu inaki vakadaukaulotu.

Vuli Vosa Vakavalagi

Kevaka o sega ni vosa Vakavalagi, e dodonu mo vulica me vaka e dua na daukaulotu. Oqo ena vakalougatataki iko ena gauna ni nomu kaulotu kei na nomu bula taucoko. Vulici ni vosa Vakavalagi ena rawa kina vei iko mo vukea na tara ni matanitu ni Turaga me ikuri ni veisala tale e so ka na ka ni veivakalougatataki vei iko kei na nomu matavuvale. Ena vukei iko e levu sara na vakatutu e kune ena iwase oqo. Raica vakamatua sara na veika e tarava:

- Tuva e dua na takete ni vosa Vakavalagi vata kei nomu itokani. Kevaka sa kila tu na vosa Vakavalagi na nomu itokani ka tovolea tiko me vulica na nomu vosa, o na digitaka beka mo drau dau veivosaki Vakavalagi e vale ka veivosaki ena vosa ni kaulotu ena gauna drau lako tani mai kina.
- Drau wilika vata kei nomu itokani na iVola i Momani Vakavalagi. Drau na qai tovolea me veisau: Mo wilika Vakavalagi e dua na tikina, ka me qai wilika o nomu itokani e dua na tikina ena vosa ni kaulotu, Drau veivakadodonutaki ena ivosavosa kei na kena icavucavuti.
- Tarogi nomu peresitedi ni kaulotu ena vakatutu me baleta na ivola ni veivosa Vakavalagi rawarawa kevaka e se sega tiko na nomu.

iVakavuvuli ni Vuli Vosa

E vakamacalataka na iwase oqo na ivakavuvuli me vukei iko me mana sara kina vakalevu na nomu vuli ka vulica vakavinaka cake na vosa.

- **Vakaitavi.** Bulia se veimoiyaka e veigauna na veitakete ni nomu vuli vosa kei na ituvatuva ni vuli. Segata mo vakayagataka na vosa ena gauna kece e rawa kina.
- **Me vakaibalebale na nomu vuli.** Tarogi iko: Na cava au vulica tiko kina oqo? Ena vukei au vakacava me vinaka cake kina na noqu veitaratara? Vakayagataka na ka o vulica ki na veika e yaco tiko ena bula oqo kei na veitavi qaravi ena veisiga. Vulica na veitiki ni vosa ena vukei iko mo tukuna na ka o gadreva mo tukuna. Me kena ivakaraitaki, kevaka beka e tiko e dua na italanoa vakaivolatabu o gadreva mo okata ena nomu veivakavulici, vulica na kena vosa kei na lawa ni vosa kei na karama e yaga me vakayagataki kina.
- **Tovolea mo dau vosataka.** Mo vakayagataka e dua na gauna veiganiti ena maliwa ni vulici ni karama kei na kena tuvanaki na vosa e vulici ena nomu veiqaravi ena veisiga. E sega ni dua na isosomi ni vosataki na nona vosa kei koya na itaukei ni vosa.
- **Vulica vakavinaka sara na ivakavuvuli vovou.** Ena rawa mo vakananuma lesu na kena yaga ni vakayagataki na ivakarau raraba ni vosa kevaka mo railesuva wasoma na veika ko a sa vulica ka vakatovototaka tale ena veika vovou e yaco.

Bulia e dua na iTuvatuva ni Vuli Vosa

E dau vukei ira vinaka na daukaulotu vou kei ira era sa matau sara na ituvatuva ni vuli vosa me raici sara kina na na ka e dodonu me ra cakava ena siga yadua me vakatorocaketaka na nodra rawa ni vosataka na vosa ni kaulotu. Na nomu ituvatuva ena okati kina na ka mo na cakava ena gauna ni nomu vuli vosa kei na ka mo na cakava ena siga taucoko.

Kevaka e gadrevi, vakayagataka e so na gauna ni nomu vuli mo bulia se veimoiyaka kina na ituvatuva ni nomu vuli. Ena gauna ni nomu vuli vosa ena veimataka yadua, vulica na vosa me baleta na veitavi mo qarava ena siga o ya. Na veidusidusi ka tarava ena vukei iko mo bulia na nomu ituvatuva ni vuli vosa vakataki iko.

1. Navuca na takete. Ena vukei iko na takete vakamacawa kei na veisiga, ena nomu vulica na nomu vosa ni kaulotu. Vakatabakiduataka na nomu takete ena vakatorocaketaki ni nomu rawa ni veitaratara ka veivakavulici ena gauna ni nomu veiqaravi, me vaka na veivakavulici ena gauna lokuci, na gauna ni vaqaqara, kei na soqoni ni matabose ni tabanalevu.

2. Digitaka na iyaya cava me vakayagataki. Railesuva na veiyaya ni vosa ka tarava ka lewa o koya e rawa mo vakayagataka mo rawata kina na nomu takete:

- Na veivola vakarau ni cakacaka ena nomu vosa ni kaulotu.
- Na veilesoni ena nomu vosa ni kaulotu.
- Na ivola ni vosa ka veirauti kei na nomu taga.
- E dua na ivola ni karama lailai.
- Na veiyaya ni vosa ni KNK.
- Kadi ni ivakamacala.
- Dua na ivola ni volavola lailai ka veirauti kei na nomu taga.
- Veiyaya tale e so ni Lotu ena nomu vosa ni kaulotu.

3. Wiligusutaka na vosa kei na veimalanivosa. Vakatakilakilataka na vosa kei na veimalanivosa ena veivuke me rawati kina na nomu takete. Ena rawa ni okati na veivakasama ka tarava ena nomu ituvatuva ni vosa:

- Vakatakilakilataka na vosa kei na malanivosa ena veilesoni, ivolalalai, ivolanikalou, kei na ivola tabaki tale e so ni Lotu e rawa mo na vakayagataka ena veivakavulici.
- Vola ena dua na ivola ni volavola lailai na veivosa se na malanivosa o sega ni kila. Raici ira na veivosa oqori ena ivola ni vosa mo dau kauta voli.
- Dau kauta tiko na veikadi ni ivakamacala ka vulica ena siga taucoko. Vola na vosa se na malanivosa ena dua na yasana ka vola na kena ibalebale ena yasana veibasai. Biuta vakatikitiki toka na veivosa ko vulica. Vulica na vo ni veivosa me yacova ni ko sa kila vinaka kece sara.
- Vakayagataka na veivosa se na veimalanivosa vovou ena iyatuvosa ena gauna ni vuli yadua, veivakavulici, ka vakakina ena siga taucoko.
- Vakatotovototaka na icavucavuti ni veivosa se na veimalanivosa vovou ena kena tukuni tiko e cake.
- Wiligusutaka na veivolanikalou era vakabibitaki ena vosa ni kaulotu.
- Wiligusutaka na veivosa rawarawa cavuti mai na lesoni se ivolalalai ka na vakatakila na veivakavuvuli bibi ni kosipeli. Raica na veisala tale e so me vakamacalataka na veivakasama oqo:

4. Vulica na karama. Vakayagataka na nomu iyaragi ni vosa me vakaraitaka na ivakavuvuli ni karama ena vukei iko mo rawata kina na nomu takete. Kevaka e gadrevi, kerei nomu itokani, e dua na daukaulotu gugumatua, se e dua na lewenilotu me veivuke. Vakasamataka me sema vata kina e so na veivakasama ka tarava:

- Vakayagataka na ivola ni karama ko a taura mai na KNK se dua na ivola e vakadonuya na nomu peresitedi ni kaulotu me vukei iko mo kila na karama kei na ituvatuva ni iyatuvosa e laurai ena veilesoni, ivolalalai, kei na veivolanikalou.
- Vakarautaka mo vakayagataka na veiyatuvosa ka tiko kina na ivakavuvuli ni karama oqo me vakayagataka ena nomu veitavi qaravi vakarautaki. Vakatotovototaka na kena vosataki kei na kena volai na yatuvosa.
- Vakaraica vinaka na veitarataravi ni vosa ena ivosavosa ka vakakina ki na veivosa kei na veitikina.
- Raica e dua na gauna vinaka ni kena vakatotovototaki ka vakayagataka na karama o vulica ena veisiga yadua.

5. Dau vakarorogo. Vakasamataka mo na semata vata na veika oqo:

- Vakarorogo vinaka vei ira na itaukei ni vosa. Vakatotomuria na ka o rogoa.
- Ni o rogoa e dua na ka o sega ni kila, vola ka vaqaqa na cava na kena ibalebale. Vakatotovototaka na vakayagataka ni vosa se na ituvatuva ni yatuvosa.
- Vakatudaliga vinaka ki na vosa o rogoa kei na kena ituvatuva o se qai vulica walega oqo.
- Ni ko rogoa e dua na malanivosa ka duidui na kena itukutukuni mai na nomu dau tukuna, vola ka vakatotovototaka. Ia, me vaka e dua na dau veiqaravi ni Turaga, dau vakayagataka ga na vosa veiganiti, ka kakua na vosa ni varada.
- Vakarautaka e dua na lisi ni veika o nanuma ni ra na tukuna na tamata vei iko ena gauna vakarautaki ni nomu veiqaravi. Raica mai na veivosa kei na veitamo ni vosa ka

rawa ni ra sema vata ki na veika era tukuna. Navuca ka vakatovototaka na veisala e so o na rawa ni veivosaki kina kei ira.

6. Vakatorocaketaka na nomu rawa ni wilika ka vola. Wilika na iVola i Momani ena nomu vosa ni kaulotu ka vulica na vosa kei na veitamo ni vosa ka vakatovototaka na karama, icavucavuti, kei na kena taladrodoro. E tiko e dua na kaukauwa levu ni vakayagataki na ivolanikalou ena nomu vuli vosa. Vakasamataka talega na veivakasama ka tarava:

- Vulica mo wilika ka qai vola na matuavosa, itukutuku, se matanivola ena nomu vosa. Na ivakarau ni volavola ka yavutaki ena irairai ni matanivola, vakabibitaki ena kilai ni wiliwili, me vaka na wiliki ni ivolanikalou, ka vukei iko ni o veivakavulici.
- Wiliwili e cake ena nomu vosa ni kaulotu mai na iVola i Momani, veivolanikalou tale e so, se veimekesini ni Lotu. Vakarorogo vinaka ki na veivosa, veimalanivosa, kei na karama, ka sega soti ni kilai vinaka. Kevaka o sega ni kila e dua na vosa, tovolea mo kila na kena ibalebale mai na lewe ni itukutuku ni bera ni o qai vaqara. Vola na vosa ki na nomu kadi ni ivakamacala. Vakayagataka na nomu vosa vakaitaukei kei na ivolanikalou ena vosa ni kaulotu me veitikivi sara ga kevaka e veiganiti.
- Me dua na nomu dauniveivakavulici ena icavucavuti, irorogo kei na icegu ni o wiliwili tiko.
- Vakatotototaka na volavola ena nomu vosa ni kaulotu—kena ivakaraitaki, ivakamacala kei na veivakananumi vakaitaukei, ivola, ivola ni vakavinavinaka, kei na ivola ni veivakayaloqataki. Vola na nomu ivakadinadina ena veilavelave ni iVola i Momani ko veisoliyaka.

7. Kerei ira na tani me ra vukei iko. Vakasamataka na kena semati vata na veivakasama ka tarava:

- Kevaka e itaukei ni vosa na nomu itokani, vakayagataka na gauna vinaka oqo mo dautaro wasoma ka qai namaka na itukutuku lesu mai.
- Kerei nomu itokani kei na itaukei ni vosa me vakadodonutaki iko ka vakatututaka na veisala me vakatorocaketaka. Kevaka erau vakayagataka e dua na vosa o sega ni kila, kerei rau me rau vakamacalataka vei iko. Dau vakawasoma me ra dau via veivuke na gone kei ira na tubuda.

- Sureti ira o vakavulica me ra vukei iko. Vakamacalataka, “Au vulica tiko na nomu vosa. Yalovinaka ka vukei au mada. Kevaka e dredre na noqu kunea e dua na vosa, yalovinaka ka vukei au kina.”
- Kakua ni lomalomarua ni kerea e dua na veivuke bibi: O tukuna vakacava _____?” “O cavuta vakacava _____?” “Na cava na ibalebale ni _____?” “Yalovinaka e rawa ni o tokaruataka oqori?” Vola na kena isau ka vulica.
- Kerei ira na lewenilotu me ra vakilakila mada vei iko ena nomu kadi ni vakamacala se na lisi ni vosa ka vukei iko ena wiliki e cake ni ivolanikalou.

8. Veidutaitaka ka railesuva na nomu ituvatuva ni vuli. Railesuva na nomu ituvatuva ni vuli ena veimacawa yadua ka veidutaitaka se sa vukei iko tiko ena vulici ni vosa. Sureti nomu itokani kei ira na iliuliu ni kaulotu me ra tukuna yani na veitikina me vakavinakataki.

Vakayagataka na nomu vosa ni kaulotu ena madigi kecega e donui iko. Vosataka na vosa vata kei na nomu itokani ena kena levu ga e rawa ena siga taucoko. Masu vuni kei na masu e matanalevu ena vosa ka vulica na vosa e ganita na masu ka vulica me tukuni mai na ka e tu e lomamu.

Kakua ni taqaya ni o sa cala. Na tamata yadua era dau cala ni ra vulica e dua na vosa vou. Ena kila na tamata, ka ra na taleitaka na nomu sasaga mo vulica na nodra vosa. Cavuqaqataka na veitamo ni vosa kei na veivolanikalou ena vukei iko mo levea na veicala, ia e sega ni dodonu mo cavuqaqa sara vakabalavu se vakarautaka na itukutuku me dua na sala me levei kina na veicala.

iTavi Qaravi: Vuli Yadua

Vakayagataka na idusidusi ka vakamacalataki toka e cake, bulia kina e dua na ituvatuva ni vuli. Railesuva na nomu ituvatuva vata kei nomu itokani se dua na iliuliu ni kaulotu.

Vuli vata kei Ira na Nomu iTokani

Vukea na nomu itokani me vakila na nomu rawata ka yalodei ena vulici ni vosa ena kena totolo ga e rawa. Yalodina ka dau vakacautaka wasoma na nomu itokani kei ira na daukaulotu tale so ena nodra gugumatua. Mo qaqauni sara mo kakua ni tukuna e dua na ka ena rawa ni vakamalumalumutaka na nodra lomadei, ia kua soti ga ni veitaqomaki sara vakasivia de ra qai sega ni vuli rawa. Kakua ni bureitaka na veivuke ena gauna e gadrevi tu kina. Solia vei ira e levu sara na madigi ni veivakavulici ka vakadinadinataka vakavinaka. Vakasamataka na veivakasama ogo kei ira nomu itokani:

- Drau dui veivakavulici ena karama kei na veivosa ko sa vulica oti.
- Vakatotototaka na veivakavulici ena vosa ni kaulotu. Ena imatai ni gauna, o ira na daukaulotu vou era veivakavulici vakarawarawa sara, wasea e dua na ivakadinadina rawarawa, ka wiligusutaka na veivolanikalou sa kilai vinaka tu. Era sa na rawa ni vakaitavi taucoko sara ga ena nodra vakavulici ni dauvakatataro ni sa na tubu na nodra veivakabauti kei na kila.
- Vakatotototaka na vakayagataki ni vosa ena veivosaki vakadaukaulotu ena veika e dau yaco wale tu ga.
- Drau dau veisolitaka ena yalololoma na itukutuku rawarawa. Sa dau bibi talega mo ciqoma na itukutuku lesu mai ka kakua ni cudru.

Raica ena italanoa dina ka tarava na nona vukea na nona itokani e dua na daukaulotu gugumatua.

Au a se qai yaco ga yani ki na ikarua ni noqu ilesilesi ka sa tukuna sara vei au na noqu itokani ni sa noqu itavi tiko na vakasama vakayalo ena dua na ivakayakavi lokuci. E a vaka sara ga me tuburi au e dua na rere lailai. E dau marautaka sara na imatai ni noqu itokani na veivakavulici tu ga, kau sa matau ga ena solia e dua na iwase lailai ga ni lesoni kau dau mai vakarorogo tu yani ni sa dau vakamacala ka sauma na veitaro cava ga e tarogi.

Au a tovolea meu uqeti noqu itokani ni dodonu me solia o koya na vakasama vakayalo, ia e a vakayaloqaqataki au meu taura na ilesilesi. E a vukei au kau vakatotototaka sara.

Au a cega na noqu ivolanikalou ka wiliwili sara mai na 3 Nifai 5 kei na 7, ni sa yaco mai na kena gauna. Au ririko ia e a rawa niu vakamacalataka na vuna au kila ni sa yaga vakavinaka sara ga na itukutuku au digitaka, kau yalovakacegu ni sa mai oti. Ni a tarogi mai e dua na taro, au a raici noqu itokani sara yani me sauma, ia e a sega sara ni dalaga. Oqori sara ga na gauna au a kurabuitaki au ena soli ni kena isau ena vosa vaka-Varanise ka kilai vinaka tu. Au a kurabui sara vakalevu ni a sega ni vakila na lewenilotu o ya niu sega soti ni se dei ena noqu kila ka ni veitaratara. Au a nuidei kau kila ni sa vinaka cake sara na noqu vosa vaka-Varanise mai na ka kau a dau nanuma.

Sa mai oti yani na veimacawa, ka sa vakalaivi au tikoga na noqu itokani meu veivakavulici—kevaka sara mada ga au vakasamataka niu na sega ni rawata, se me rairai vakasamataka beka o koya kevaka au na rawa ni cakava. Ia me baleta ni a vakayaloqaqataki au meu vosa, vakarorogo, ka veivakavulici, sa tekivu me toso sara vakatotolo ki liu na noqu kila vakavosa, kau vakila niu sa yaco me dua na iyaya ni cakacaka nei Tamada Vakalomalagi ka sega ni dua walega na nona itokani galugalu e dua tale na italatala.

iTavi Qaravi: Vuli Yadua se Vakaveitokani

- Kevaka drau cakacaka vata tiko kei na dua na daukaulotu vou, ena rawa vakacava me vinaka cake na nomu vukea na nomu itokani me vulica na vosa?
- Kevaka o daukaulotu vou, na mataqali veivuke cava o na kerea mai vua na nomu itokani sa dede toka?

Vulici ni iTovo Vakavanua kei na Vosa

Erau veiwekani vakavoleka sara na itovo vakavanua kei na vosa. Ena rawa ni vakamacalataka na vuna e vakayagataki kina na vosa ena sala sa tu kina oqo, na kilai ni itovo vakavanua. Gumatua sara mo kila nodra itovo vakavanua na tamata me na rawa kila mo vakadewataka na veika e duatani sara ena itukutuku ni Veivakalesui mai ena dua na sala ena matata sara kina vei ira.

E dua vei ira na ka bibi duadua e rawa mo cakava mo rawata na veivakabauti kei na nodra loloma na tamata sa ikoya me vakamura na nodra itovo vakavanua ena veisala e ganita. E vuqa sara na daukaulotu gugumatua era sa vakayacora vakakina (raica 1 Korinica 9:20–23). Raica me ra logaloga vinaka na tamata ni ra tiko vata kei iko ka vakakina nomu ivosavosa.

iTavi Qaravi: Vuli Yadua se Vakaveitokani

- Raitayaloyalotaka mada ni o veiqaravi tiko vakadaukaulotu mai Esia. O sa vakarau tiko mo vakavulica e dua me baleta na tucaketale mai na mate, ka kila ni o ira na lotu Budha era vakabauta na sucu vou ni dua na yalo ni tamata ki na manumanu se dua tale na ka bula (reincarnation). O na vakatavulica beka vakacava na tucaketale mai na mate ena dua na sala me rawa ni na kila kina na dauvakatataro ni ivunau oqo e duatani sara ga ka duidui vakalevu mai na nona sucu vou e dua na yalo ni tamata (reincarnation). Na veivosa kei na veitamo ni vosa cava o na gadreva mo vulica me rawati kina na itavi oqori?
- Vakasamataka na itovo vakavanua kei na nodra bula vakalotu na tamata o vakavulica. Vakatakila e dua na tiki ni itukutuku ni nodra bula ena vakavuna na nodra sega ni kila na ivunau ni kosipeli. Navuca na veisala me vakavulici vakamatata kina na veivunau oqori.

Na iSolisoli ni Duivosavosa

Vakasaqara na isolisoli ni Yalotabu, okati kina na isolisoli ni vosataka na vosa tani e so kei na vakadewataki ni vosa. Me ulabaleta na veika tale e so, oqo ena vukea mo vosataka

iVakamacala

ka kila na nodra vosa na tamata ena nomu kaulotu. O na sega ni rawata na isolisoli oqori ke o sega ni gumatuataka; e dodonu me bulabula na kena vakasaqarai. E tiki ni kena vakasaqarai na isolisoli ni vosataka na vosa tani e so sai koya me cakacakataki ka guraki kei na kena caka na veika kecega e rawa me vulici kina na vosa. Vakadinata ni Yalotabu ena vukei iko ni o bulataka na sala e dodonu ka o cakava tiko ena nomu vinaka duadua. Vakabauta ni o na rawata na isolisoli ni vosataka na vosa tani e so ena kena dina kei na kena vakatulewa e vinaka sara.

Ena gauna o vakila ni vaka me dredre na nomu via vakaraitaka vakamatata me vaka na nomu gagadre, nanuma ni Yalotabu sa rawa ni vosa ki yalodra kecega na luve ni Kalou. O Peresitedi Thomas S. Monson e vakavuvulitaka: “E tiko e dua na vosa . . . ka ra kila vinaka tu na daukaulotu yadua—o ya na vosa ni Yalotabu. E sega ni vulici mai na veivola era vola na vuku se me rawati mai na kena wiliki se cavuqaqataki. Na vosa ni Yalotabu e lako mai vei koya e vakasaqarara ena vuni yalona taucoko me kila na Kalou ka muria na Nona ivakaro vakalou. Na kenadau ena vosa oqo ena vakatara e dua me voroka na ilati, vakamalumalumutaka na veika e veivakataotaki, ka veivakauqeti sara ki na yalo ni tamata” (“The Spirit Giveth Life,” *Ensign*, June 1997, 2).

Nanuma Oqo

- Vulica taumada na ivunau kei na veilesoni o na vakavulica ena nomu vosa vakaitaukei.
- Vulica mo vakamacalataka na veivunau oqori kei na veika o vakila me baleti ira ena nomu vosa ni kaulotu.
- Bulia e dua na ituvatuva ni vuli vosa ka tovolea ena veigauna na vakasama vovou ni o tovolea tiko me vakavinakataki na nomu vosa ni kaulotu.
- Vakasaqara na veidusimaki ni Yalotabu me vukei iko mo kila ka veivosaki kei ira na tamata ena nomu kaulotu.

Vakasama ni Vuli kei na kena Bulataki

iVakamacala

Vuli Yadua

- Taleva na vakatutu ena wase oqo. Vakatakilakilataka e dua na vakatutu o se bera ni tovolea, ka biuta e dua na takete me tovolei tiko kina ena vica na siga mai oqo.
- Ena nomu bese ni tikina ka tarava, taroga e dua na daukaulotu gugumatua ka vinaka tu na nona kila ka vakavosa na cava e sa cakava me vulica kina na vosa.
- Wilika ka veivosakitaka na vosa ka tarava nei Elder Richard G. Scott: “Ena vanua . . . e veicoqacoqa kina kei na ivakavuvuli ni Kalou na ivakarau kei na itovo vakavanua raraba, kakua ni vakamura. Ena vanua erau duavata kina na ivakarau kei na itovo vakavanua vata kei na Nona ivakavuvuli, e dodonu me maroroi” (“Removing Barriers to Happiness,” *Ensign*, Me 1998, 87). Vakananuma na veisala e duidui kina mai na nomu itovo vakavanua ena vanua o veiqaravi kina. Vola na veiduidui oqori. Oti qai bokoca laivi o koya ka veicoqacoqa kei na ivakavuvuli ni kosipeli. Vakasamataki ira yadua era vo, ka vakasamataki na veisala mo vakayagataki ira kina me ra sa nomu itovo vakavanua sara ga.
- Bulia e dua na ituvatuva ni vuli me na vakarautaki iko mo na cakava e dua vei ira na veika oqo ena nomu vosa ni kaulotu:
  - Talanoataka na italanoa kei Josefa Simici.
  - Tukuna vakalekaleka na 3 Nifai 11.
  - Tukuna vakalekaleka na Alama 32.
  - Talanoataka na italanoa kei Nifai vata kei na peleti parasa (raica 1 Nifai 3–5).
  - Vakamacalataka na veitabagauna.
  - Wasea e dua na ka o a sotava sara ga vakataki iko.
- Cakava na veikadi ni vakamacala ni veivosa o sega ni kila mai na dua vei ira na lesoni. Dau kauta voli me yacova ni o sa kilai ira kece.

Vuli Vakaveitokani

- Vakatototototaka na nomudrau vakavulica na veilesoni ni kaulotu ena vosa ni kaulotu.
- Kerei nomu itokani me vakarogoca na nomu icavucavuti ni vosa ka vukei iko mo vakavinakataka.
- Digia e dua na italanoa vakaivolaniakalou se itukutuku o na gadreva mo na vakayagataka ena veivakavulici. Vakatototototaka me ra vakalelekataki ena nomu vosa ga vakataki iko.
- Taleva na veivakasama ena iwase oqo. Veivosakitaka na veivakatutu cava drau na vakayagataka ena nomudrau vuli vakaveitokani ena macawa ka tarava.
- Kevaka o vakavulica tiko e dua na daukaulotu vou, raica na ituvaki ni veika o sega ni kilai nomu itokani kina. Cakava e dua na lisi ni veivosa e baleta, veimalanivosa, se na karama ena rawa ni vukea na nomu itokani. Vakamacalataka ka vakatototototaka me na vakayagataki vakacava na ka ka lisitaki tu ena veiqaravi lokuci era tarava mai.

Bose ni Tikina kei na Koniferedi Vakaiwasewase Lalai

- Sureta mai ki na bese e so na itaukei ni vosa. Vakarautaka me ra vakavulici ira na daukaulotu ena iwasewase lalai. Kerei ira na itaukei ni vosa me ra vola na veika e baleta na nodra vosa na daukaulotu ka qai tukuna lesu mai na nodra nanuma.

iVakamacala

- Lesia taumada e dua se rua na daukaulotu me tukuna na veika sa rawata ena vulici ni vosa. Me ra veiwaseitaka na nodra vakasama.
- Lesia e dua na daukaulotu gugumatua me tukuna vakalekaleka e so na tiki ni vosa e dau dredre vei ira na daukaulotu. Tukuna e so na ivakaraitaki vinaka ni kena ivakavakayagataki, me ra qai vakatovototaka na daukaulotu.
- Me ra veiwaseitaka na daukaulotu itaukei na itovo vakavanua ena nodra nanuma ka rawa ni veivuke

Peresitedi ni Tabana ni Kaulotu

- Me ra dau veivakatarogi vagauna na daukaulotu ena vosa era vulica tiko.
- Kerei ira na iliuliu vakabete ena noda vanua ena veivakasama me vukei ira na daukaulotu me vakavinakataka na nodra vosa.
- Vakaraitaka na cala era dau vakayacora sara vakalevu na daukaulotu ena nodra vulica na vosa ni kaulotu. Veivakasalataki ena kena vakadodonutaki na veicala oqori ena koniferedi vakaiwasewse lalai.
- Vakavulici ira na daukaulotu ena ivunau ni veiisolisoli vakayalo.
- Vakarogoci ira na nomu daukaulotu ena gauna era veivakavulici kina ena vosa.
- Vakasaqara na madigi ni veivosaki ena vosa kei ira na nomu daukaulotu.

Meu Vakayagataka Vakavuku Vakacava na Gauna?

iVakamacala

Vakasamataka Oqo

- Ena vukei au rawa vakacava na veitakete meu daukaulotu gugumatua cake?
- Na cava e dodonu meu gumatuataka tiko ena noqu takete?
- Na cava me noqu iyaya ni tuvatuva kei na vei qaravi, ka meu na vakayagataka ira vakacava?
- Na cava na vuna e bibi kina na ivola ni cakacaka?
- Meu vakayacora vakacava na soqoni ni tuvatuva ni veisiga yadua kei na veimacawa?
- Au na kila rawa vakacava ni noqu takete kei na ituvatuva sa vukea tiko na kena tosoi tiko na cakacaka ni Turaga?

Sa nomu ilesilesi mo vakayacora na cakacaka ni Turaga ena dua na vanua sa digitaki. E gadreva na Turaga mo yadrava na vanua digitaki oqo ena loloma kei na veikauwaitaki e cecere. Sa inaki ni nomu cakacaka o ya mo vukei ira na tamata me na lako mai vei Koya ena sala ni papitaiso kei na veivakadeitaki.

Mo gumatua sara me qaqaco vinaka cake sara mai na kena ituvaki e liu na vanua o vei qaravi kina. Na takete yaga ka bibi kei na ituvatuva matau ena vukea na nomu vakayacora rawa na veika e gadreva vei iko na Turaga. Ena nomu na qaravi ira vakavinaka na tamata ena vanua o vei qaravi kina, ko na soli tukutuku vei Koya kei ira na nomu iliuliu ni kaulotu.

Na nomu ivola vakadonui ni kaulotu e volai kina: “E sa na gadrevi mo na solia na nomu gauna kei na yalomu taucoko mo qarava kina na Turaga, ka vakanadakuya na nomu gagadre tale e so. Ni ko sa na vakayacora na veika oqo, ena vakalougatataki iko na Turaga ko na yaco kina mo dua na mata ka italai gugumatua ni dina. Keimami sa nuitaki iko ka masuta na Turaga me vukea na nomu ilesilesi mo vakayacora rawa kina na itavi

iVakamacala

vakalou oqo.” Na wase ni ivola oqo ena vukea na nomu kila rawa ni tuvanaki ni takete, tuvatuvanaki kei na soli itukutuku ena rawa ni vukei ira na tamata me ra ciqoma na kosipeli vakalesui mai.

iTavi Qaravi: Vuli Yadua se Vakaveitokani

Wilika Jekope 5:11–3, 61–4, 74–5, ka sauma na taro e rua oqo:

- E vakacava beka na Nona lomani ira na luvena na Turaga?
- Na mataqali sasaga vakacava e vinakata na Turaga mai vei ira na Nona italai?

Veika sa Vakayacori me baleta na Saumaki mai

O na vakataroga beka se na nomu itavi cava e bibi duadua. Ena kena vukei me saumi na taro oqo, e dodonu mo kila vakavinaka na inaki ni nomu cakacaka ka kila ni vakayagataka vakavuku ni gauna ena rawa ni vukea mo vakayacora rawa kina na inaki oqo.

Na nomu inaki o ya mo sureti ira na tamata me ra lako mai vua na Karisito ena nomu vukea me ra ciqoma na kosipeli vakalesui mai ni ra sa vakabauti Jisu Karisito kei na Nona Veisorovaki, na veivutuni, papitaiso, ciqoma na isolisoli ni Yalo Tabu, ka vosota me yacova na ivakataotioti. Na veika sa vakayacori sa rawa kina vei ira na iliuliu ni Lotu me vukea na nomu gumatuataka tiko na inaki oqo. Ena nomu gumatua tiko ki na veika sa vakayacori, ko na vukei ira rawa kina na tamata me ra na laki papitaiso sara, vakacurumi vakalotu, veiqaravi vakavinaka ena Lotu, kei na saumaki mai vakaidina.

Veika sa Vakayacori ni iTukutuku kei na Ripote

- Curuvou era papitaiso ka vakadeitaki
- Wiliwili ni dauvakatataro me papitaisotaki
- Dauvakatataro era tiko ena soqoni ni sakaramede
- Lesoni e vakavulici vei ira na dauvakatataro ka tiko kina e dua na lewenilotu
- Lesoni tale e so e vakavulici
- Dauvakatataro gugumatua
- Yaca soli e ciqomi ka sikovi
- Dauvakatataro vou
- Lesoni e vakavulici vei ira na curuvou kei ira na luluqa vakalotu

Na veika sa vakayacori oqo sa vakatakilakilataka tiko na sasaga kei na cakacaka ka tukuna tiko na nona kakavaki e dua na tamata me saumaki mai vakaidina. E volai toka oqo e ra na ivakaleka yadua ni veika sa vakayacori.

Curuvou era papitaiso ka vakadeitaki: Oqo o ira yadua sa vakayacori vei ira na cakacaka tabu vakalotu ni papitaiso ka vakadeitaki.

Wiliwili ni dauvakatataro me papitaisotaki: O ira yadua na dauvakatataro era sa vakadonuya me ra papitaiso ka vakadeitaki ena veitikinisiga sa lokuci.

Dauvakatataro era tiko ena soqoni ni sakaramede: O ira yadua na dauvakatataro era dau tiko rawa ena soqoni ni sakaramede.

Lesoni e vakavulici vei ira na dauvakatataro ka tiko kina e dua na lewenilotu: Oqo na iwiliwili taucoko ni lesoni e vakavulici vei ira taucoko na dauvakatataro ka a tiko kina e dua na lewenilotu. Oqo na lesoni e vakarautaki ka okati kina na kena vakavulici e dua se so na ivakavuvuli ni kosipeli mai na lesoni vakarau, e dolavi ka vakacavari ena masu, ka veisureti ki na dua na yalayala. E sega sara ni gadrevi me vakavulici taucoko sara na ivakavuvuli ni dua na lesoni me okati kina me dua taucoko na lesoni. Na gugumatua ni nomu veivakavulici ena rawa ni kilai mai na nodra sa qaqaco ena vakabauta na iVakabula o ira na dauvakatataro, na nodra veivutunitaka na nodra caka cala, ka vakavakarau dina tiko ki na nodra ciqoma na cakacaka vakalotu ni papitaiso kei na veivakadeitaki.

Lesoni tale e so e vakavulici: Oqo na iwiliwili taucoko ni lesoni e vakavulici vei ira na dauvakatataro ka sega ni tiko kina e dua na lewenilotu.

Dauvakatataro ka toso tiko na nodra tauri lesoni: Oqo na iwiliwili taucoko ni dauvakatataro era a vakavulici ena rua se sivia na lesoni ka ra sa vakayacora tiko na nodra yalayala me ra masu, wilika na iVola i Momani, tiko ena soqoni ni Lotu ka vakavakarau ki na papitaiso kei na veivakadeitaki. O ira na dauvakatataro era tomama tikoga na vulica na ivakavuvuli ni kosipeli ka drakidrakita tiko me ra vakayacora nodra yalayala era na sega ni okati me ra dauvakatataro gugumatua. Era na wiliki me ra dauvakatataro vou se dauvakatataro tale e so.

Yacasoli e ciqomi ka sikovi: Oqo na iwiliwili taucoko ni yaca soli o sa veitaratara kei ira ka vakavulica se kerea mo sikovi ira tale. Ena gauna o sa veitaratara kina kei na dua na yacasoli, sa na tokitaki na yacana mai na ivola ni yaca soli ka vakatokai sara me sa dauvakatataro vou ka tuvanaki me na sikovi se bokoci na yacana. Ena okati talega me sa sikovi oti e dua na dauvakatataro kevaka o sa tovolea vakavuqa mo veitaratara kei koya ka sega ni yaco vakakina se veicalati na ivakamacala ni nona itikitiko. O ira na yacasoli taucoko oqo era na vakau lesu ki na valenivolavola ni kaulotu kei na dua na ivakamacala lailai ni kena sega ni rawa ni ra laurai rawa.

Na iwiliwili taucoko ni yaca soli e ciqomi sa ikoya na kena era se bera ni o bau veitaratara kei ira (oqo na yacasoli mai vei ira na lewe ni Lotu kei na so tale).

Dauvakatataro vou: Oqo na iwiliwili taucoko ni tamata era sa vakavulici ena dua na lesoni ka ra sa vakadeitaka me ra sikovi tale.

Lesoni e vakavulici vei ira na curuvou kei ira na luluqa vakalotu: Oqo na iwiliwili taucoko ni lesoni e vakavulici vei ira na curuvou ka se bera ni yabaki dua na nodra lewena na lotu kei ira na luluqa vakalotu.

Ena nomu sa tuvanaka na nomu takete kei na ituvatuva, mo dau raica lesu na nomu cakacaka ena kena rawa ni nomu sasagataka me vakalevutaki na iwiliwili ni tamata me ra qaravi ena veika sa vakayacori oqo. Sa nomu takete me toso cake tikoga na iwiliwili ni veika yadudua oqo.

Sa rawa mo vakayacora e vuqa tale na ka era sega ni vakamacalataki ena veika sa vakayacori, me vaka na veisureti e gaunisala se vuli yadua se vakaveitokani. Na veika bibi vakaoqo ena vukea e dua se sivia na veika sa vakayacori. E dua na kena ivakaraitaki, o ya ena nomu vakavulici ira ko a sasagataka ga vakataki iko, ena toqai na yacadra ki na nomu ivola ni dauvakatataro vou. Sa vakakina na ivakatagedegede ni nomu vuli yadua se vakaveitokani ni na vakavinakataka cake na kaukauwa ni nomu veivakavulici ena Yalotabu, ka na laki vakalougatataki ira na nomu dauvakatataro vou ka gugumatua. Na kaukauwa ni nomu kune ka kei na veivakavulici ena vakauqeta vakayadua na veika sa vakayacori.

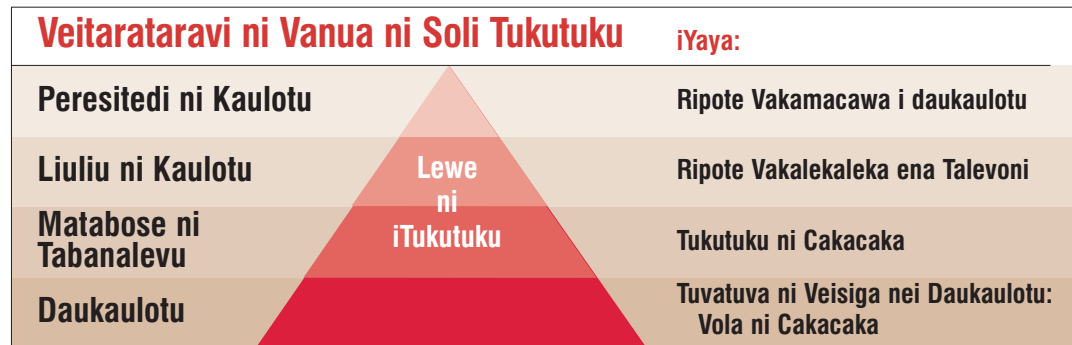
iTavi Qaravi: Vuli Vakaveitokani

Vola ena nomu ivolaniveisiga ni vuli na itavi qaravi vakaulotu o sa vakayacora ena tolu na siga sa oti. Mai na itavi qaravi yadua, mo vakadeitaka kevaka e sa vakatorocaketaka e dua vei ira na veika sa vakayacori. Kevaka e vakakina, toqa e yasana na io. Kevaka e sega, vola na sega. Ena itavi qaravi yadua e volai kina na io, mo vakamacalataka na veika a vakavurea rawa. Ena itavi yadua e volai kina na sega, vakamacalataka na vuna o vakayacora kina ka mo na qai tomana tale se sega na itavi qaravi o ya. Drau veivosakitaka kei nomu itokani na veika o sa vola oqori ka vakamacalataka vua na vuna o sa makataka kina na itavi qaravi ena io kei na sega. Me veivosakitaki talega na itavi qaravi e so me kakua tale ni vakayacori.

Na iVola ni Cakacaka kei na iYaya ni Tuvatuva kei na Vola iTukutuku

Me baleti ira era a vakacurumi ki na Lotu ena papitaiso ka vakadeitaki ena nona gauna, a vakavulica kina o Moronai vakaoqo, "A sa volai na yacadra, era sa dausikovi ka vakavulici ena ivakavuvuli ni Kalou; era sa tuberi ena sala dodonu" (Moronai 6:4).

Sa soli vei iko na iyaya me vukea na nomu vola na veitukutuku bibi me baleti ira na tamata o vakavulica. Na veiyaya oqo ena vukea na nomu wasea vakayalomatua na itukutuku vei ira era gadreva vakakina, me vaka na kena ivakaraitaki e tarava.

Na veiyaya kei na itukutuku oqo ka gadrevi ena nomu cakacaka era toqai tu ena ivola ni cakacaka kei na Tuvatuva ni Veisiga nei daukaulotu. Na ivola ni cakacaka ena tuvanaki vakaoqo:

- **Mape ni iWasewase**
  - Na mape ni vanua kei na kena iyalayala
- **iTukutuku ni Cakacaka**
  - Na fomu ni iTukutuku ni Cakacaka
- **Dauvakatataro me Papitaiso ka Vakadeitaki**
  - Na fomu ni iTukutuku ni Veivakavulici
- **Dauvakatataro Gugumatua**
  - Na fomu ni iTukutuku ni Veivakavulici
- **Dauvakatataro Vou kei na So tale**
  - Na fomu ni iTukutuku ni Veivakavulici
- **Dauvakatataro Namaki**
  - Na fomu ni Dauvakatataro Namaki
- **Dauvakatataro Taumada**
  - Na fomu ni iTukutuku ni Veivakavulici
- **Curuvou Walega Oqo kei na Lewenilotu Luluqa**
  - Na fomu ni iTukutuku ni Veivakavulici
  - Na fomu ni Yacadra ka Tuberi na Curuvou walega oqo
- **Tukutuku ni Tabanalevu kei na Kaulotu**
  - iDusidusi ni Tabanalevu
  - Yacadra kei na itutu vakalotu ni lewe ni Tabanalevu
- **Kedra itukutuku na yaca soli ena ivola kei na kena tale e so**

- Tuvatuva ni soqoni ni tabanalevu kei na kaulotu
- Yacadra na matavuvale lewenilotu vakatikina
- Vola ni yacadra na daukaulotu ena nomu tikina se iwaseswase lalai
- **Veiliutaki**
  - Ripote vakalekaleka ena talevoni
- **iTukutuku baleta na iWaseswase**
  - iTukutuku baleta na vale ni moce
  - Basi kei na motoka
  - Valeniveikoti
  - Vanua ni savasava
  - Sitoa ni veivoli
  - Vanua me kakua ni lakovi
  - Sala ni veitaratara

Na iVola ni Cakacaka

Na vanua ni kaulotu kece sara ena tiko e dua na kena ivola ni cakacaka, ka sa na toqai kece sara kina na nomu cakacaka ena veisiga yadua. Mo vola kina na itukutuku yaga ka bibi ena veisiga, ka dau taleva ena veimacawa ena nomu tuvanaka na veiqaravi ni veimacawa yadua. Mo vola kina na itukutuku yaga ka bibi ena veisiga, ka dau taleva ena veimacawa ena nomu soqoni ni tuvatuva vakamacawa. Mo taqomaka vakavinaka, vakalewena ena veisiga ka vakadodonu ka me na rawa kina vua e dua na daukaulotu me vakatataki cake ena veiqaravi veivakauqeti o sa vakayacora. Ni gadrevi vakakina, mo dau kauta tiko na nomu ivola ni cakacaka ki na veivakatargi e so se ki na veikoniferedi ni waseswase lalai, ra na laki vakadikeva o ira na iliuliu ni kaulotu ka vukea mo kila vakavinaka cake na vakayagataka ni ivola.

E dodonu mo dau taleva e so na itukutuku mai na ivola ni cakacaka ena veisiga yadua ena nomu vakamura ka vakadodonutaka na nomu ituvatuva. Mo dau kauta tiko na nomu ivola ni cakacaka ki na veikoniferedi ni waseswase lalai kei na veivakatargi me ra na dau laki dikeva kina o ira na iliuliu ni kaulotu. Na ivola oqo e dodonu me na dau maroroi tu ga ena nomu vale ni moce ni ko sa na lesi yani era na qai dau vakayagataka o ira na daukaulotu era veisosomitaki mai.

Mo na dau vola vakavinaka ka taucoko ena nomu ivola ni cakacaka na kedra itukutuku taurivaki na tamata taucoko ko sa qaravi ira tiko. E tarava sara yani oqo na ivakamacala ni iyaya vakarautaki.

iTukutuku ni Veivakavulici: Na fomu oqo ena vukea mo vola kina na itukutuku kece sara me baleta na nomu vakavulici ira tiko na dauvakatataro, curuvou walega oqo, kei ira na lewenilotu luluqa.

iVakamacala

iVakamacala

- Vakamacala ni tamata yadua.
- Tikinisiga ni papitaiso kei na veivakadeitaki.

iTukutuku ni Veivakavulici

NA LOTU I
JISU KARISITO
NI YALODODONU
EDAI DA

Vanua ni kaulotu: _____ Tabanalevu se tabana: _____ Tiketi se tikina: _____

(Tukutuku ni tamada yadua (Raica) na daku ni fomu oqo me baleta na ikuri ni itukutuku oqo.)

Yaca ni tamada yadua se veivatin	*Lawa lawa cava	Tikinisiga ni matai ni veivatin	Tikinisiga i bokuci me papitaiso kina	Tikinisiga me papitaiso dita yaga	Tikinisiga ni veivakadeitaki	Yacadra na gone (Na ikuri ni yaca me na qai vola era wase ni iTukutuku e Daku ni fomu.)	Yabaki ni buka	Yabaki ni buka	Yabaki ni buka
Tiketikoko	Naba ni talevoni				Yacadra na daukaulotu era a tekivuna na veivakavulici				
Yacadra na dauveitokari kei ira na dauveituberi era vuvale se dauveitoko				Naba ni talevoni			Tiketiko		

*Lawa lawa cava: D = Dauvakatataro; SV = Saumaki Vou; LL = Lewenilotu Lukuqa; L = Lewenilotu; MLV = Matauvuale Lewenilotu Vakatikina

Tikinisiga a Vakavulici kina na Lesoni kei na Ivakavuvuli (Wirina kevaka a tiko kina e dua na Lewenilotu ena veivakavulici oqo.)				iTuvaki ni nona Sasaga se Veigaravi na Dauvakatataro se iLuluni ni Malavuale					
Tukutuku ni Vakalesuimai	Ni se bera na papitaiso	Ni oti na papitaiso	Vakaro	Ni se bera na papitaiso	Ni oti na papitaiso	Veika oti vuni me na papitaiso	Veika era sa cakava rawa		
Sa Tamada Vakalomalagi saalomalagi na Kalou			Talairawarawa					Wilivili mai na ivola i Momani	
E dauvakalougatataka na matauvuale na kospipeli			Masu vakawasoma					Masulaka na veika me bati Josefa Simici kei na iVola i Momani	
Veitabagauna ni kospipeli			Wulica na ivolanikalou					Tiko ena soqoni ni sakaramede kei na veisoqoni tale e so	
Na veigaravi ni Vakabula e vuruvura			Vakatabuqa na Siga ni Vakacocogu					O ira na gone me na tiko ena Soqoni kei na Oqavata ni Laka, Cauravou, se Goneyalewa	
Na Vukitani Levu			Papitaiso kei na veivakadeitaki					Vakaveikaitaki ni matauvuale kei ira na itokani vei rau na daukaulotu	
Na Vakalesuimai Josefa Simici			Muria na parofita					Ivo ena dua na soqoni ni papitaiso	
Na iVola i Momani			Talairawarawa ki na Vunau e Tini					Veika kei na bisipeli kei ira na lewe ni malabose ni tabanalevu	
Masu, Yalo Tabu			Bulataka na lawa ni tiko savasava					Tauyavalaka e dua na veimalivai kei ira na lewe ni tabanalevu	
Yavu ni Veivakabulai			Talairawarawa ki na Vosa ni Vuku					Talairawarawa ki na Vunau e Tini	
Na buka taumada			Talairawarawa ki na lawa ni ikatini					Bulataka na lawa ni tiko savasava	
Na Veiului			Rokova na lawa ni foto					Bulataka na Vosa ni Vuku	
Na gabala kei na Lutu			Na iVakara ni kena soli na ikatini kei na isilisili ni foto					Bulataka na lawa ni ikatini	
Na nodra buka e vuruvura			Talairawarawa ka rokova na lawa					Bulataka na lawa ni foto	
Na Veisorovaki			Lawa kei na Veivakacaka Vakalotu					Bulataka na lawa ni vanua	
Na vuruvura ni yalo			Matabete kei na veimatiasoqosoqo					Me vakatarogi me baleta na papitaiso kei na veivakadeitaki	
Tukacacale, veilewai, kei na lawa matai erae			Cakacaka ni kaulotu					Sundi ira na veilikoti na matauvuale me na tiko ena nodra papitaiso kei na veivakadeitaki	
Na matanitu ni lagilagi			Vakamau lavamudu					Me papitaiso ka vakadeitaki	
Kospipeli i Jisu Karisito			Valetabu kei na ivola ni kava					Dau masu yadua kei na vucici ni ivolanikalou ena veisiga	
Vakasvesvesotaki mai na ivakalala ca			Veigaravi					Dau masu vakamatavuale kei na vucici ni ivolanikalou ena veisiga	
Vakabauti Jisu Karisito			Veivakavulici kei na vuli					Dau lotu vakamatavuale ena veivakava	
Veivutuni			Vosota me yacava na ivakataototi					Ciqomi na matabete	
Papitaiso na imatai ni nona veiyalayalati			Ralesuvu na Taro ni Veivakarangi ni Papitaiso					Ciqomi e dua na illesilesi ena Lotu	
Na isilisili ni Yalo Tabu								Vakaitavi ena papitaiso veisosomitaki	
Vosota me yacava na ivakataototi									

(Raica na daku ni fomu me baleta na ikuri ni vakamacala)

© 2004 B.B. Vakadunu me Vakavulici 7:04. Vakadunu me vakadewa 7:04. Bonani e Amerika, 36987 808

(E liu)

- Na itukutuku ni ko sa vakavulica oti na ivakavuvuli yadua mai na lima na lesoni ka a tiko kina e dua na lewenilotu. Na kena wase oqo e vakatarai iko mo na dau raica na veika o vakavulica ena kena ituvatuga ga o vakavulica kina na lesoni.
- Sa rawa kina mo raica na veilesoni o vakavulica ni se bera na papitaiso kei na veilesoni ni sa oti na papitaiso.
- Na ivakatedegedege ni nodra yalayala na dauvakatataro. Ena wase oqo, mo vola kina na tikinisiga o a kerea mo lesuvi ira tale kina ka qai vola talega kevaka era rokova tiko na veiyalayalati oqo.

iVakamacala

- Oqo na wase mo vola kina na kena ivakamacala na tamata se matavuvale o ya. Kakua ni vola e dua na kedra itukutuku taqomaki se veivakacacani.
- Oqo na wase mo vakamacalataka kina na itukutuku bibi ni nomu veisiko. Ena okati talega kina na nodra vakatataro na tamata, na dredre ni nodra muria na veiyalayalati kei na nodra gugumatua ena wili volatabu kei na masu. Sa rawa talega mo vola kevaka era laki lotu tiko kei na veika cava era sa wilika mai na iVola i Momani.
- Oqo na wase mo na dau raica kina na tamata se matavuvale mo sikova mada ka ra sa sega ni veitaratara tale mai ki na Lotu.

iTukutuku ni Veivakavulici (kena ikuni)

iTukutuku Matawai (vakamacalataka na matoro ni gauna a vakavokiraki kina ki na Lotu na tamata se matavuvale o ya, na nodratou cakacaka, vakavuku, tabaki kei na veika tale e so)

IVakasa me baleta na Veisiko ni Veivakavulici

Tikisiga	Vakamacalataka na nodra sa vaka vakamata se oqoma na veika se vakavulici firi, nodra oqoma na yavula, kei na veika tale e so	A firi baleta ena koro ena mecava oqo? (tikisiga)	iTukutuku ni nodra veika na nodra ikomoni

---

iTukutuku ni Dauvakataro Tauvada (vakamacalataka na vuva e so mo mudu tu kina na nodra vakata na veika me baleta na Lotu, Vakamacalataka na veika sa yaco mai na veisiko yacova e tabaki kei na koro kina)

Tikisiga	Vaka e yaco mai na veisiko	Vakataro na Dauvakataro

Ni sa vakarautaki oti na iTukutuku ni Veivakavulici, me maroroi tikoga ena ivola ni cakacaka me yacova sara na gauna ni sa tudei na tamata se matavuvale o ya ena Lotu, veisautaka nona itikotiko, se mate.

(Dakuna)

NA LOTU I
JISU KARISITO
NI YALODODONU
EDAI

iTukutuku ni Cakacaka

Me taurivaki ena kina vakarautaki na iTukutuku me baleti ira na dauvakacacika, kevunikotou vou kei ira na Lukuqa vakalotou vei ira na iVola ni tabanaloa kei na teki.

Yacata na dauvakalotou _____

Tabanaloa se tabana _____ Tikisiga _____

Kina nosoti oti	Yacata	Yaka ni firi	I se LV	iVakata	Naba ni tabaki	Lesoni a vakavulici ierita kevaka a vakavulici ni firi e dua na kevunikotou	Dauvakacika se Dauvunikotou Vakavulici	Leva ni dauvaki e firi kina ena koro	Tikisiga ni papitaka na kevunikotou vakavulici	Tikisiga ni vakavulici kei na nodra	Veivaki e gadre

*Kina motapali cava: D=Dauvakacika; LV=Lovenikotou Vou; LV=Lukuqa Vakalotou; VLV=Vuvale Lovenikotou Vakatikina

---

Veika sa Vakayacori : Mui ni macava

Popositaki	Vakavuki vakati	Dauvakacika era kei ena oqoma na na papitaka	Dauvakacika era kei ena oqoma ni firi kina e dua na kevunikotou	Lesoni era vakavulici kei na vakavulici ni firi kina e dua na kevunikotou	Lesoni tale e so a vakavulici	Dauvakacika era gogumata firi	Yacata me na vakavulici	Vakavuki era	Dauvakacika era	Lesoni a vakavulici vei ira na kevunikotou vou kei na Lukuqa vakalotou

* Dauvakacika era gogumata firi: Dup o ira na dauvakacika era se vakavulici oti vakata ve oti kei oti firi kei na nodra veika na firi i Momani kei mota oti veika talega. Kina na nodra masaka na veika e baleti na Popita e Josia Simi, me ra na dau kava na soqoni ni firi, kei na veika tale e so.

© 2004 FFI 104 (104) Tabaki e Amerika 30865 603

iTukutuku ni Cakacaka: Na itukutuku ni cakacaka oqo ena vukeya mo vakamacalataka vakalekaleka na nodra gugumatua tiko o ira na curuvou walega, dauvakatataro kei ira na

iVakamacala

lewenilotu luluqa ko vakavulici ira tiko. Ena vukea talega mo ripotetaka na veika sa vakayacori. Taurivaka mo semata kina na nomu cakacaka kei ira na iliuliu ni tabana levu kei na iteki ena veivosaki ni kaulotu kei na soqoni ni matabose ni tabanalevu. Kevaka e gadrevi, solia e dua na ilavelave ni itukutuku oqo vua na bisopi, na iliuliu ni kaulotu ena tabanalevu, kei ira na lewe ni matabose ena veimacawa se na gauna ga sa gadrevi kina. Mo qarauna na itukutuku o vola ena fomu ni iTukutuku ni Cakacaka e dodonu me taucoko, dodonu ka volai vakamatata. Oqo ena vukea na nodratou vakabauti iko na matabose ni tabanalevu.

Dauvakatataro Namaki: Oqo na fomu mo vola kina na yacadra na tamata era sa namaki tiko me ra mai vakadikeva na Lotu.

- Na ivakatagedegede ni nona sasaga mai na dauvakatataro. (Sa bokoci beka na yacana, sa vakavulici tiko beka o koya, se mo saga mo veitarataro tale mada kei koya?)
- E a soli beka mai na yaca ni tamata oqo se rau a sureti koya na daukaulotu.
- Na tikinisiga e a sikovi kina na tamata oqo.
- Vakamacala bibi ka yaga.

NA LOTU I
JISU KARISITO
SI VALAVALEVU
EDAIADI

Dauvakatataro Namaki

Vola na nodra vakavuku na yacadra sa digidigi se tamata era sa kuni rawa ena vuku ni vakatataro. Ka ra sa rawa ni vakadota ka me ra vola na kospeli vakaisuramu.

Vunua ni kaulotu _____
Sikarisiti se tabana ni kaulotu _____ | Iki se kina _____

* iTuvaki	Yacana	Itikotiko	Naba ni televoni	**Lawa e a me rati kina	Tikinisiga a vakatataro kina	Vakamacala

* B = Boleci; V = Vakaduta tiko; MS = Me sikov
** V = Yacovi ni Lewenikolu; YD = Yacovi nei Dauvakatataro; YSL = Yacovi nei Segi ni Lewenikolu;
*** V = Yacovi mai na Vakavulivaki ni Lotu; YD = Yacovi nodra na daukaulotu

© 2018 BK Vakavuku ni Vavuni 776 Vakavuku ni Vavuni 776, Suva, Koro, 399918

Kena ilavelave ki na fomu ni Dauvakatataro Namaki kei na ivakamacala bibi ka yaga mai na wase ni "Dauvakatataro Namaki" ena iTuvatuva ni Veisiga nei Daukaulotu. Mo taurivaka na itukutuku oqo mo tuvanaka kina na veitarataravi ni nomu veisiko, mo na taleva kina na nodra cakacaka ni kaulotu na lewenilotu kei koya na iliuliu ni kaulotu ena tabanalevu, ka vakarautaka e so na itavi qaravi ka na rawa ni vukei ira na tamata oqo me ra vakarogoca na kosipeli vakalesui mai. Sa okati talega na fomu oqo me kedra itukutuku na daukaulotu era na lesi mai ki na vanua oqo. Ena gauna o sa lesi ki na dua tale na vanua, mo nanuma tiko mo lavetaka kece sara na itukutuku mai na Tuvatuva ni Veisiga nei Daukaulotu.

Ripote Vakalekaleka ena Talevoni: Mo tau-rivaka na ripote oqo ena veimacawa mo kumuna kina na veitukutuku yadua ni veika sa vakayacori. Na veilawalawa yadua me rau vakayagataka na Ripote Lekaleka ni Veikacivi ka tiko ena daku ni nodrau iTuvatuva ni Veisiga nei Daukaulotu me na qai soli na itukutuku oqo vua na iliuliu ni tikina. Ena qai vola o iliuliu ni tikina na yacadra yadua na veilawalawa kece ena nona tikina ena Ripote Lekaleka ni Veikacivi, ka vakakina na iwiliwili taucoko vakamacawa ni veika sa vakayacori. Oti sa na qai volai e botona na wiliwili taucoko ni tikina. Ena tarava sara na kena vakau yani ki cake na ripote oqo. O ira na iliuliu ni tikina, era na solia na nodra ripote ni wiliwili vei iratou na nodra iliuliu ni iwawawase lalai. O ira na iliuliu ni wawawase lalai era na solia na nodra ripote ni wiliwili vei ira na ivukevuke nei peresitedi. Era na qai laki solia na ivukevuke nei peresitedi vua na peresitedi ni kaulotu na iwiliwili ni tabana ni kaulotu.

Na iTuvatuva ni Veisiga nei Daukaulotu: Na iyaya ni cakacaka oqo ena volai kina na veika oqo:

- Na ituvatuva ni veisiga me ono na macawa, kei na ikavitu ni macawa me itukutuku talevi wasoma.
- Veitabana ni tuvatuva se takete vakamacawa.
- E dua na ivakaleka ni tuvatuva ni idusidusi, e dua na ilavelave ni veika e yaco me yacova na papitaiso, veivakadeitaki, kei na itavi qaravi ena Lotu; tuvatuva ni lesoni ni lesoni ni daukaulotu; veivakasama ni vakasaqarai na tamata me ra vakavulici; kei na taro ni veivakatarogi.
- Oqo na wase ni kedra itukutuku na tamata, na nodra itikotiko kei na nodra naba ni talevoni na daukaulotu kei ira na lewenilotu.
- Na Ripote Vakalekaleka ena Talevoni mo taleva tiko kina na veika sa rawati ena veimacawa.

ITUKUTUKU LOKALEKA NI VEISIGA

NA LOTU I JISU KARISITO NI YALOVONOVU EMIADAI										
Mau ni macawa										
Vaca ni ituvatuva e vaka kei na ituvatuva (iKaukau, iKau, iKauveveve)	Daukaulotu ka papitaiso ka veikacivi	Wiliwili ni daukaulotu kei na ituvatuva ni papitaiso	Daukaulotu kei na ituvatuva ni papitaiso	Iratou e veikacivi kei na daukaulotu ka veikacivi kei na ituvatuva ni papitaiso	Iratou e veikacivi kei na daukaulotu ka veikacivi kei na ituvatuva ni papitaiso	Iratou e veikacivi kei na daukaulotu ka veikacivi kei na ituvatuva ni papitaiso	Iratou e veikacivi kei na daukaulotu ka veikacivi kei na ituvatuva ni papitaiso	Iratou e veikacivi kei na daukaulotu ka veikacivi kei na ituvatuva ni papitaiso	Iratou e veikacivi kei na daukaulotu ka veikacivi kei na ituvatuva ni papitaiso	Iratou e veikacivi kei na daukaulotu ka veikacivi kei na ituvatuva ni papitaiso
Kena levu										

iVakamacala

Ripote Vakamacawa nei Daukaulotu: Oqo na ripote ni nomu cakacaka o na solia ga o iko vua na peresitedi ni kaulotu me baleta na nomu sasaga ni vakasaqagara kei na nomu nanuma o vinakata mo talaucaka vua. Ni ko vola na itukutuku oqo, mo nanuma tiko me matata ka vakalekaleka ga, ka sega ni gadrevi mo vakasinaita sara na vanua vakarautaki. O peresitedi duadua ga ena wilika na nomu ivola oqo, o koya gona mo talaucaka ga na veika o via tukuna.

iWalewale ni Vakarautaki ni Takete

Na takete sa iyaloyalo ni veika e gadreva na lomada kei na noda kila vakavinaka na veika e rawa ni da vakayacora. Na noda takete kei na ituvatuva, ena yaco kina na noda inuinui me matanataki ena noda cakacaka. Na vakarautaki kei na tuvanaki ni takete se ivakaraitaki ni vakabauta. Masulaka na vakarautaki ni takete e vakamuraia na nona ivakaro na iVakabula mo "vakalotutaki ira na lewe ni veivanua kecega, ka papitaisotaki ira ena yaca ni Tamamudou, kei na Luvena, kei na Yalo Tabu" (Maciu 28:19).

Vakarautaka na takete ni veika yadua sa vakayacori. E rawa talega mo vakarautaka na takete me toroya cake kina na nomu bula. Mo vakayacora na nomu cakacaka ena lomamu taucoko mo rawata kina na nomu takete ka nanuma tiko mo rokova na nodra digidigi na tamata. Na usutu ni rawa ka e sega ni kena rawati rawa na takete ia na vei qaravi talega o cakava rawa kei na nodra qaravi na tamata e sikovi se vakavulici. Na takete sa gaunisala me vukei iko mo vakayacora na veika vinaka vei ira na luvena na Tamada Vakalomalagi. Era sega ni vaka-yagataki me dua e dokai kina.

Mo taurivaka ga na veitakete ena dusimaki iko vakavinaka ka cokonaka na nomu siga ni vei qaravi ena itavi qaravi ka na vukei ira na tamata me qaqaco na nodra vakabauta na iVakabula ka kakavaki ki na siga ni papitaiso, veivakadeitaki, ka tudei ena Lotu. Na veitakete e vakablei ena vukea mo cakacaka vagumatua ka na muataki iko mo qaqqa ka tubu. Vakamuraia na idusidusi oqo ni ko vakarautaka na veitakete:

"Sa noqu vakabauta taucoko ni kevaka eda na sega ni tuvanaka ena noda bula na veitakete e so ka vulica me da vakamatatataki keda ki na iwalewale ni bulataki na noda takete, ka yacova na siga eda sa na qase sara kina ka raica lesu mai na noda bula ka qai kunea ni da a yacova e dua walega na tiki lailai ni veika eda a rawa ni rawata. Ena gauna e dua e vulica rawa me kena dau ni vakarautaka na ivakavuvuli ni tuvanaki e dua na takete, sa na qai rawa vua me rawata e dua na duidui levu ni veika e rawata ena bula oqo."

– ELDER M. RUSSELL BALLARD
NONA VOSA VEI IRA NA ITABAGONE QASE CAKE NI SALT LAKE
AREA, OKOT. 18, 1981

- Vakamuria na Yalotabu.
- Raimatua tiko ki na veika sa vakayacori.
- Raimatua tiko vei ira na tamata. E dina ga ni ko na vakaituvatuvaaki ia, mo nanuma mo veidutaitaka kei na iwiliwili ni tamata.
- Me matata ka vakaibalebale na nomu cakacaka, ia mo vakarautaka na nomu takete ko na rawa ni qaqa kina.
- Vakarautaka na veitakete ni veisiga kei na veimacawa.
- Vakarautaka na takete ni vuli yadua kei na vakaveitokani, ka okati kina na vuli vosa kevaka o vulica tiko e dua na vosa vou.
- Dikeva tiko na ivakatagedegede ni nomu cakacaka ena veisiga, veimacawa, kei na veimacawa ono. Ni ko sega ni vakayacora rawa e dua na nomu takete, mo railesuva na nomu cakacaka ka tuvanaka vou e so na sala mo vakayacora rawa kina na takete o ya. Kevaka e gadrevi, mo veisautaka na nomu ituvatuva.

Ni toso tiko na gauna era na rawa ni tauyavutaka o ira na nomu iliuliu na ivakatagedegede ni cakacaka e gadrevi me toroicake kina na nomu rai ka vaqaqacotaki na nomu vakabauta. Na veivakarautaki ni tikina, iwaseswase lalai kei na tabana ni kaulotu ena vukea mo qaqa, cakacaka vagumatua, ka yacova na ivakatagedegede cecere ni veiqaravi. Me kakua ni ra vakatokai me konitaraki ka mo drau vakayacora sara vakamatailalai kei nomu itokani.

iTavi Qaravi: Vuli Vakaveitokani

Tuvanaka na takete vakamacawa ni veika sa vakayacori yadua. Ena veitakete yadua mo drautaroga vei kemudrau na veitaro oqo:

- Era sa veidutaitaki tiko li na yaca kei na iwiliwili?
- Sa matata tiko beka na takete?
- E rawa beka ni rawati na takete?
- E daru na qaqa beka ena vuku ni takete oqo?
- Daru sa gugumatua tiko beka ena takete oqo?

Me veivosakitaki na takete yadua. Kevaka e gadrevi mo drau lewa na sala me deuci kina kei na vuna.

Na Soqoni ni Tuvatuva Vakamacawa

Ena gauna ga sa vakarautaki kina na nomu takete, mo vakasamataka sara na ituvatuva mo na rawati ira kina. O iko kei nomu itokani mo drau dabe vata ena dua na soqoni ni tuvatuva vakamacawa ena dua na siga ka sega ni gadrevi kina na vakasaqara me vaka ena mataka ni Lotulevu se Vakaraubuka. Ena tuvanaka mai o peresitedi ni tabana ni kaulotu na siga kei na gauna ni nomudrau soqoni ni tuvatuva vakamacawa. Ena taura tiko e rua ki na tolu na auwa na balavu ni tuvatuva vakamacawa oqo.

Na nomudrau veivosaki me vakatabakidua ki na nodra gagadre na tamata kei na sala me ra vakatakitaki kina. Ena soqoni ni tuvatuva vakamacawa oqo, me talevi kina na veitakete taumada ka tuvanaka na veitakete vou ni macawa ka tarava. Drau taurivaka na veigacagaca kece ni vakasaqara.

iVakamacala

Na yakavi ni Sigatabu sa gauna vinaka me vakayacori kina na ripote vakamacawa ena talevoni. Na ripote oqo sa na vakarautaki kina e dua na itukutuku matata ka veiganiti ni kaulotu baleta ni vuqa na papitaiso kei na veivakadeitaki e dau vakayacori ena Vakarauwai kei na Sigatabu.

Me baleta ga ni siga e vakayacori kina na soqoni ni tuvatuva vakamacawa ena duidui mai na siga ni nomudrau soli ripote, mo drau vakavakarau ni se vo e 10 na siga ki na tuvatuva vakamacawa. Kena ivakaraitaki, ni kevaka ena vakayacori na soqoni ni tuvatuva vakamacawa ena Lotulevu, mo drau taleva na cakacakataki ni takete ena macawa taucoko o ya, ka me tuvanaki na veika e gadrevi me vakayacori na takete oqo ka yacova yani na Sigatabu. Sa oti me qai vakarautaki ka tuvanaki na takete kei na tuvatuva ni macawa ka tarava mai na Moniti kei na Sigatabu. Ena yakavi ni Sigatabu mo na soqona vata kina na iwiliwili ka ripotetaka na veika sa rawati ena macawa sa oti, ko sa na vakarautaka kina e dua na ituvatuva ni macawa e tarava. E tarava oqo e dua na ivakamacala ni kena taurivaki na idusidusi ni ituvatuva ki na soqoni ni tuvatuva vakamacawa.

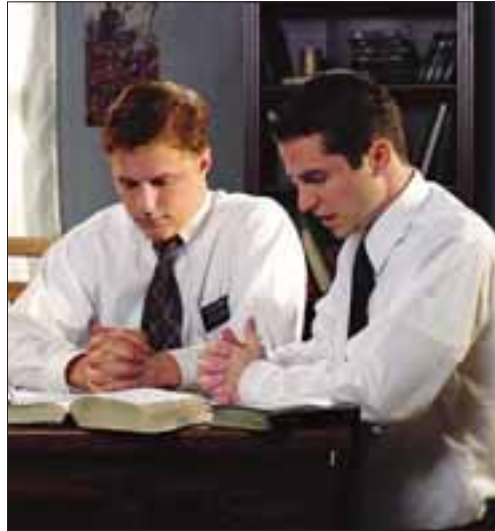
1. Masuta ka vakasaqara na veivakauqeti. Ni ko vakarau tekivu, me toka rawa e tikimu na nomu iTuvatuva ni Veisiga nei Daukaulotu kei na ivola ni cakacaka. Me tekivutaki na soqoni ni tuvatuva ena masu. Vakasaqara na veivakauqeti ni drau veivosakitaka na nodra gagadre na tamata ka tuvanaka na sala me ra qaravi kina ka vukei ira me ra qaqaco ena kosipeli. Masulaki ira vakatabakidua na nomudrau dauvakatataro. Kerea ena vakabauta na Tamada Vakalomalagi me vakalougatataki ira me rogoci na nodra masu, kei na gagadre ni laki lotu, kei na veika tale e so.

2. Tuvanaka na takete e so ka vakarautaka na ituvatuva baleti ira na dauvakatataro me ra papitaiso se me vakadeitaki ena macawa ka tarava. Taleva lesu na iTukutuku ni Veivakavulici ni tamata yadua sa yalataka tu me papitaiso se me vakadeitaki ena macawa ka tarava. Me veivosakitaki na veika me vakarautaki me baleta na veivakatarogi ni papitaiso, itavi, kei na veivakadeitaki. Ni drau vakayagataka na iTukutuku ni Veivakavulici, me veivosakitaki kina na yalayala e dredre tiko vei ira na tamata me ra vakayacora kei na sala me ra vukei kina. Navuca mo drau veitaratara vata kei ira e veisiga. Drau veivosakitaka na veisala drau na rawa ni vukea kina na iliuliu ni kaulotu ena tabanalevu me na veitaratara kei bisopi me baleta na nodra na vakadeitaki ena soqoni ni sakaramede.

3. Tuvanaka na takete e so ka vakarautaka na ituvatuva baleti ira na dauvakatataro sa vakarau papitaiso. Taleva lesu na iTukutuku ni Veivakavulici ni tamata yadua ena papitaiso tiko ena macawa ka tarava. Me veivosakitaki na lesoni e gadrevi mo vakavulica vei ira. Taurivaka na sala me ra vukei ki na nodra papitaiso kei na veivakadeitaki. Me veivosakitaki o ira na dauvakatataro era a sega ni papitaiso ena siga lokuci taumada. Vakasamataka ka veivosakitaka vakavinaka na nodra gagadre. Tuvanaka na veitakete vou ka vakarautaka na ituvatuva me vukea na nodra kakavaki yani ki na dua na tikinisiga kei na gauna ni veiyalayalati ni papitaiso ka ciqoma na cakacaka tabu vakalotu ni veivakadeitaki. Ena nomu iTukutuku ni Veivakavulici mo makataka ena penikau na ivakavuvuli ko drau sa lewa ena veika me vakayacori me ra vukei me ra ciqoma na lesoni ka vakayacora na veiyalayalati oqo.

4. Tuvanaka na takete e so ka vakarautaka na ituvatuva me ra vukei na dauvakatataro me ra tiko ena soqoni ni sakaramede.

Taleva lesu na iTukutuku ni Veivakavulici ni dauvakatataro yadua, ka veivosakitaki na veigauna e tiko rawa ena soqoni sakaramede. Vei ira na dauvakatataro era sa lako tiko ki na soqoni ni sakaramede, me veivosakitaki na veika me vakayacori me ra vukei me ra qaqaco vakayalo. Vei ira era se bera ni tiko ena soqoni ni sakaramede, o ira era se qai lako ga vakadua se vakavica walega, me veivosakitaki na veika beka e rawa ni vakataotaka na nodra tiko ena soqoni ni sakaramede. E dua na kena ivakaraitaki, era na gadreva beka me ra vukei ena nodra ilakolako yani, era na rere beka se sega ni matau ki na iwalewale ni lotu YDE, se era a sotava beka e dua na ka ca ena dua na gauna sa oti. Me veivosakitaki na veika e rawa ni vakayacori me wali kina na veivakataotaki oqo. Tuvanaka na veitakete ni wiliwili ni dauvakatataro era sa tuvanaki me ra na tiko ena soqoni ni sakaramede ka tarava. Tuvanaka o cei me na kauti ira oqo ki valenilotu, o cei me na kidavaki ira, kei koya me na dabe vata kei ira ena gauna ni soqoni. Tuvanaka mo drau veitaratara kei ira na iliuliu ni kuoramu kei na mataisoqosoqo kei ira na qasenivuli ni veikalasi era na tiko kina o ira na dauvakatataro. Tuvanaka mo tukuna vua na bisopi. Ena iTukutuku ni Cakacaka, me volai kina na sala e rawa ni veivuke kina na matabose ni tabanalevu. Vakarautaka na veika e gadrevi me vakayacori ena veisiga yadua ni macawa me ra vakarautaki o ira oqo me ra tiko ena soqoni.

5. Tuvanaka na takete e so ka vakarautaka na ituvatuva ni lesoni me ra vakavulici kina o ira na dauvakatataro gugumatua.

Taleva lesu na iTukutuku ni Veivakavulici ni dauvakatataro gugumatua yadua ka a vakavulici ena gauna e tiko kina e dua na lewenilotu. Mo tukuna na lomamu ena vuku ni ra sa ciqoma na itukutuku. Taleva lesu na veiyalayalati kei na cakacaka mai na iTukutuku ni Veivakavulici era sa saga dredre me ra vakamura se vakacavara. Me veivosakitaki na sala me ra vukei kina na lewenilotu ni tabanalevu kei na kena matabose me ra vakaitavi tikoga ki na nodra vakatataki na dauvakatataro. Tuvanaka na takete ni lesoni me vakavulici na yalayala ko na vukei ira kina me ra vakayacora, vakabibi me ra tiko ena soqoni ni lotu; kei na veika bibi o sotava ko na vukea me ra qaqaco kina ena veimacawa ka tarava.

Taleva lesu na iTukutuku ni Veivakavulici me baleti ira yadua na dauvakatataro gugumatua era a vakavulici ka sega ni tiko kina e dua na lewenilotu. O ira na dauvakatataro oqo e rawa ni ko ira na tamata ko a rawai ira ena nomu sasaga ga. Me veivosakitaki na iliuliu ni matabete se mataisoqosoqo cava me sureti me mai vakaveitokanitaki ira. Taleva lesu na lesoni ko na vakavulici kei na yalayala ko na vukei ira me ra vakayacora. Tuvanaka na takete ni lesoni ko na vakavulici, na sala me ra vakaitavitaki kina na lewenilotu, kei na sala mo vukei ira kina na dauvakatataro me ra tiko ena soqoni ni sakaramede. Vola na veitakete oqo ena iTukutuku ni Veivakavulici ka vakarautaka na ituvatuva e gadrevi.

6. Tuvanaka na veitakete e so ka tuvanaka na veilesoni me ra vakavulici kina o ira na dauvakatataro tale e so.

Taleva lesu na iTukutuku ni Veivakavulici ni dauvakatataro yadua e sega ni

gumatua. Me veivosakitaki na vuna era sega kina ni vakayacora o ira yadua na dauvakatataro na noda yalayala. Me veivosakitaki na sala me ra vakaitavitaki kina o ira na iliuliu ni matabete kei na mataisoqosoqo ena nodra vakaveitokanitaki o ira na dauvakatataro oqo. Me veivosakitaki e vuqa na tuvatuva ka vakaturi tiko ena i ka 5 ni vakasama. Tuvanaka na veitakete ka vakarautaka na ituvatuva me vukea na noda vakatataki o ira na tamata oqo. Me volai na veitakete oqo ena iTukutuku ni Veivakavulici.

7. Tuvanaka na veitakete e so ka vakarautaka na ituvatuva mo veitaratara ka vakavulici ira na yaca soli mai vei ira na lewenilotu, dauvakatataro, sega ni lewenilotu, kei na valenivolavola liu ni Lotu.

Taleva lesu na fomu ni Dauvakatataro Namaki. Taleva lesu na yacasoli taucoko e ciqomi rawa. Talevi ira lesu na yacasoli era se bera ni sikovi. Tuvanaka na veitakete ka vakarautaka na ituvatuva me ra sikovi rawa e lewe levu na yacasoli ena loma ni macawa—e gadrevi me o ira taucoko na yaca soli. O ira na yaca soli mai na itikotiko liu ni Lotu e dodonu me ra na sikovi ena loma ni 24 na auwa kevaka e rawa. Me veivosakitaki na sala e rawa ni ra laurai kina na tamata se matavuvale yadua kei na itukutuku ni kosipeli ena kena taurivaki na vidio, ivola, se so tale na iyaya era kerea. Mo nanuma me na tiko vei kemudrau na iyaya era kerea. Kevaka e rawa, me qiriti o koya na yacasoli ka vakadeitaki e dua na gauna ni sota. Me qai veivosakitaki na veitarataravi ni veika mo na vakayacora.

8. Tuvanaka na veitakete ka vakarautaka na ituvatuva me ra cau mai vakalevu na lewenilotu, dauvakatataro kei ira na sega ni lewenilotu ena yacasoli.

Masulaka mo kilai ira na lewenilotu tale e so kei na dauvakatataro ko rawa ni sikova. Tuvanaka na sala ena vukei ira me ra sureti ira na nodra itokani kei na lewe ni matavuvale me ra mai vulica na kosipeli vakalesui mai. Me veivosakitaki na sala me ra na sureti ka vakaitavi ena cakacaka ni kaulotu. Vakarautaka na veigauna ni sotasota ka tuvatuvanaki.

9. Tuvanaka na veitakete ka vakarautaka na ituvatuva ni lesoni ena vakavulici vei ira era se qai curuvou kei ira na lewenilotu luluqa.

Taleva lesu na iTukutuku ni Veivakavulici ni curuvou walega oqo kei ira na lewenilotu luluqa era vakavulici tiko. Me laurai na sala ena vukea na nodra rawa ni tiko ena soqoni ni sakaramede o ira oqo ka vakayacora na yalayala tale e so.

10. Tuvanaka na veitakete ka vakarautaka na ituvatuva me ra kunei na dauvakatataro vou.

Taleva lesu na cakacaka ni macawa sa oti me ra kunei kina na dauvakatataro vou e veivuke mai kina o ira na yacasoli, na veiqaravi e so, kei na itavi qaravi ni vakasaqaraqara yadua. Me raici na ivakamacala ena “dauvakatataro namaki” ena nomu ivola ni cakacaka. Me veivosakitaki na vuna e so era yaco me ra dauvakatataro vou ka so e sega ni rawa. Taketetaka na iwiliwili ni dauvakatataro vou ko na kunea ena macawa oqo. Me ra kilai na tamata ena rawa me ra dauvakatataro. Me ra kilai talega na lewenilotu kei na matavuvale lewenilotu vakatikina me ra na sikovi, yacasoli me ra sikovi, kei na veivuke raraba me laurai. Tuvanaka na iyaya cava ni vakasaqaraqara me na taurivaki, me vaka na kadi ni loloma, vidioasete, DVD, ivolanikalou, se ivolalailai. Me veivosakitaki talega na vanua ni sotasota, na iwiliwili ni tamata me ra raici ena veisiga, na kerei ni yacasoli mai vei ira na dauvakatataro, nodra sikovi na dauvakatataro taumada, na veivuke mai na matabose ni tabanalevu, kei na veiqaravi tale e so. Me matata na ituvatuva ni siga e tarava. Me vakayagataki na vo ni gauna ena itavi qaravi ni vakasaqaraqara ena vukea na kena rawati na veitakete. Tuvanaka na veitakete ka tuvatuva mo drau vosa ki na vuqa na tamata e sotavi ni sa veivuke mai kina na Turaga. Me gumatuataki tikoga na nodra vakasaqarai na tamata me ra vakavulici.

11. Tuvanaka na sala ni cakacaka vata kei na matabose ni tabanalevu. Na bisopi o koya sa iliuliu e vakatulewa. Me rokovi ka dokai na nona vakatulewa. Mai na nona veidusimaki, me talevi na iTukutuku ni Cakacaka e a vakayagataki ena veisoqoni taumada ni cakacaka ni kaulotu kei na matabose ni tabanalevu. Me veivosakitaki na ilesilesi erau solia mai na bisopi kei na iliuliu ni kaulotu ena tabanalevu, ka ripotetaka kevaka era sa vakayacori taucoko. Me veivosakitaki na sala me ra vakaitavitaki o ira e rawa ni ra veivuke me vakataki koya na iliuliu ni kaulotu ena tabanalevu, o ira na iliuliu ni matabete kei na mataisoqosoqo, kei na lewenilotu e so. Vakaraudaka vakamatata e dua na iTukutuku ni Cakacaka me baleta na soqoni ni matabose ni tabanalevu ka tarava, ena soqoni ni komiti levu ni matabete, se soqoni ni cakacaka ni kaulotu. Me maqosa ka volai vakamatau na itukutuku oqo. Tuvanaka na veitakete e so ka vakavakarau ki na cakacaka vata kei ira na iliuliu ni tabanalevu. Kevaka e gadrevi, vakaraudaka na ilavelave e so ni iTukutuku ni Cakacaka me soli vei ira na iliuliu ni tabanalevu era na tiko ena soqoni.

12. Vakaraudaka na veisoqoni e dau vakayacori vakawasoma. Ena nomudrau iTuvatuva ni Veisiga nei Daukaulotu me vakaraudaki kina na veisoqoni e dau vakayacori vakawasoma, me vakataka na bosa ni tikina, koniferedi ni iwasese lalai, veivakatarogi, kei na veisoqoni ni Lotu. Me veivosakitaki na cakacaka e dodonu me vakacavari ni se bera ni vakayacori na veisoqoni oqo, ka me vakuri ki na nomudrau iVakamacala/Veika me Vakayacori.

13. Vakayacora na veivosaki vakaveitokani. Ni vakacavari na soqoni ni tuvatuva vakamacawa, me veivosakitaki kei nomu itokani na veitakaete e veiganiti, ka kerea na nona veivuke me rawati rawa kina. Me veivosakitaki na nomu ivakatagedegede ni veimaliwai kei nomu itokani. Veivosakitaka na bolebole e so e rairai vakataotaki nomu itokani ena duavata ena cakacaka se me talairawarawa. Me vakayacori na veivakameautaki. Wasea vei nomu itokani na veika e dau qaqa kina. Kerea na nona ivakasala mo vinaka cake kina. Kevaka e gadrevi, tuvanaka na veitakete ka na vakavinakataka na nomudrau veimaliwai. Me qai tini ena masu.

Soqoni ni Tuvatuva ni Veisiga

Vakayacora e dua na soqoni ni ituvatuva ni mai cava e dua na siga. Kevaka o laki veivakavulici, me yalayala ga na veimama ni ciwa ena bogi. Kevaka e sega mo lesu ki na nomudrau vale ni sebera na ciwa ena bogi ka vakayacora e dua na soqoni ni ituvatuva ni veisiga mai na ciwa ki na veimama ni ciwa ena bogi. (Na peresitedi ni tabana ni kaulotu e tiko vua na lewa me veisautaka na veigauna oqo ka ganita na vuna o ya.) Taurivaka na ivakavuvuli kei na idusidusi vata ga o ya ena soqoni ni tuvatuva ni veisiga ko a vakamura ena soqoni vakamacawa ka vakarawarawataki cake. Mo dau masulaka ni veivosakitaki na lesoni se ulutaga ko rawa ni vulica ena gauna ni vuli yadua kei na vakaveitokani ka na vukea na nomu ituvatuva. Vola na veiulutaga ena yasana vakaraudaki ena ituvatuva ni veisiga. Mo dau taleva na ituvatuva ni veisiga. Mo vakaraudaka e dua na itavi qaravi e vakaibalebale ena veiauwa ni dua na siga. Ena gauna ni soqoni ni ituvatuva ena yakavi ni Sigatabu, me soqoni vata ka vakaraitaki na nomu Ripote Vakalekaleka ena Talevoni, vola na nomu ivola vakamacawa vua na nomu peresitedi ni tabana ni kaulotu, ka vakamatatataka na nomu takete ena macawa ka tu mai.

Ni se bera ni ko biuta na vale ena siga ka tarava, taleva tale na nomu takete, ituvatuva kei na kena gauna. Me vakayacori na vuli leleka kevaka e gadrevi. Me dau vakayacori na masu ni bera na lako yani. Sa rawa mo na vakila ni sa qaqaco vinaka tu na ituvatuva ni veisiga ni sa sega ni gadrevi mo taroga e so, “Na cava meu na cakava?”

Soli iTukutuku

Na ivakavuvuli ni soli itukutuku sa ka bibi ki na ituvatava tawamudu ni Kalou. Eda sa tu taucoko e mata ni Turaga ena siga ni lewa ka solia e dua na itukutuku ni veika eda sa vakayacora vata kei na iyau ni veiqaravi e a solia vei keda o Koya (raica Alama 5:15–19; V&V 137:9). E vuqa sara na veika ko na vulica rawa me baleta na soli itukutuku ena nomu kaulotu ka na yaga sara vei iko ki na nomu gauna ni bula. Na ivakavuvuli ni soli itukutuku ena vakalougatataki iko kevaka mo na:

- Taurivaka na nomu tuva takete kei na ituvatava ena vakasama ni ko na solia e dua na itukutuku ni nomu cakacaka vua na nomu iliuliu ni kaulotu ka vakakina vua na Turaga ena masumasu.
- Vakadeitaka ni sa nomu ilesilesi na veivakabauti tabu sa solia vei iko na Turaga.
- Vakarautaka na veitakete e vakaibalebale.
- Mo dau doudou ena soli itukutuku ni nomu cakacaka vua na Turaga ka vakakina vei ira na iliuliu ni tabana ni kaulotu. Kakua ni waraka mo kerei. Mo kakua ni namaki ira e so me ra dau veitaratara vakawasoma mai vei iko. Mo dau taleitaka mo solia na itukutuku ni nomu cakacaka.
- Mo ciqoma ni sa nomu ilesilesi na nomu cakacaka. Kakua ni beitaka e dua ena vuku ni veika dredre se sega ni toso na cakacaka.
- Vakasaqara mo vuli mai vei ira na nomu iliuliu, ka sureta na nodra ivakasala mo vinaka cake kina.
- Mo dau vakauqeti mo vinaka sara ena nomu cakacaka.

Na itukutuku e sega ni vakayacori walega ni sa oti na nomu kaulotu. Oqo na ivakavuvuli e vakauqeta na sala mo tekivu kina, na iwalewale ni nomu vakasama kei na lomamu me baleta na ilesilesi sa vakatikora vei iko na Turaga, na sala ni nomu taurivaka na nomu cakacaka kei na ivakatagedegede ni nomu vosota. Na nomu nanuma baleta na nomu cakacaka ni kaulotu sa ikoya na iyaloalo ni nomu lomana na Tamada Vakalomalagi kei na Luvena kei na nomu rokova na matabete.

Ni ko dau masu vakataki iko kei na vakaveitokani, vakasaqara na veivakauqeti ena veika mo vakayacora ena veisiga yadua. Ni ko sa vakamuraia na nomu ituvatava, mo masu ka kerea na nona veidusimaki na Turaga. Mo dau masu e lomamu ena loma ni siga yadua me na vukei iko na Yalotabu mo kila na vanua mo lakova, na cava mo cakava, kei na veika mo kaya. Taroga e lomamu, “Na veika cava tale meu vakayacora?” Ena nomu masu ni mai cava na siga, mo solia e dua na itukutuku ni nomu cakacaka.

Mo na dau solia e dua na itukutuku ena veimacawa vei ira na iliuliu ni kaulotu ena kena taurivaki na Ripote Vakalekaleka ena Talevoni. Kevaka o iko e dua na iliuliu ni kaulotu, ko na ciqoma na itukutuku oqo mai vei ira na daukaulotu. Mo vakaraitaka ni ko kauwaitaka na nodra bula kei na nodra bula era vakavulica ka sega ni baleta walega na iwiliwili. Kakua ni vakayagataka na veiyaya se itukutuku oqo ko ciqoma me sala ni veivakatulewataki se ivadi. Na itukutuku ko ciqoma mai na vakayagataki ni veiyaya oqo ena solia vei iko na veimadigi mo vakacaucautaki ira kina na daukaulotu me baleta na nodra yalodina ka laurai na gauna e so ni vuli ena tarava mai.

“Ni sa vakatagedegedetaki na cakacaka, ena toso cake na cakacaka. Ni sa vakatagaedegedetaki na cakacaka ka ripotetaki, na kaukauwa ni toso cake ena cecere.”

– ELDER THOMAS S. MONSON

“THOU ART A TEACHER COME FROM GOD,”
IMPROVEMENT ERA, TIS. 1970, 101

Vuli iVolanikalou**Na cava na ibalebale ni nomu soli itukutuku?**

V&V 58:26–33

V&V 101:78

Isikeli 33:1–6

Na cava e bibi kina na digidigi ena soli itukutuku?

2 Nifai 2:26–29

Ilamani 14:30–31

Na sala cava me rau cakacaka vata kina e dua na daukaulotu kei na dua na iliuliu ni kaulotu?

V&V 38:23–25

Iperiu 13:17–18

Nanuma Oqo

- Mo raimatua tiko ki na inaki ni nomu cakacaka.
- Tuvanaka na veitakete e so ka baleta na veika sa vakayacori.
- Masulaka vagumatua na nomu veitakete kei na ituvatuva.
- Vakayagataka na ivola ni cakacaka kei na iTuvatuva ni Veisiga nei Daukaulotu me vukea na tauyavutaki ni nodra vakabauta na tamata, veivutuni, me ra papitaiso, ciqoma na isolisoli ni Yalo Tabu, ka vosota ki na ivakataotioti.
- Mai na veika sa vakayacori yadua, tuvanaka na veitakete ka na vukea mo qaqa kina, vakayacora ena vakabauta, ka cakacaka vagumatua.
- Me vakayacori na soqoni ni tuvatuva ni veisiga kei na vakamacawa ka vakatabakiduataka na nodra vukei na tamata me ra qaqaco ena kosipeli.
- Mo solia na itukutuku ni nomu cakacaka vua na Turaga kei ira na iliuliu ni kaulotu.

Vakasama ni Vuli kei na kena Bulataki

Vuli Yadua

- Ena nomu ivolaniveisiga ni vuli, vola kina na isau ni taro e dua ga na kena yatuvosa mai na veitaro yadua ena “Vakasamataka Oqo.”
- Mo taura mada e dua na gauna ka vakasamataka na iotioti ni siga ni nomu kaulotu. Ni sa yaco mai na siga o ya:
  - Na cava o vinakata mo kaya ni ko sa cakava ena nomu kaulotu?
  - Na cava o vinakata me a yaco?
  - Na veisau cava o gadreva me ra raica vei iko o ira na tamata?

Ena nomu ivolaniveisiga ni vuli, vola e dua na isau ni veitaro yadua oqo. Vakasamataka na veika mo cakava oqo mo kidava kina na veitakete oqo. Vola na ituvatuva o sa vakasamataka rawa.

Vuli Vakaveitokani

- Ena nomu ivola ni cakacaka, mo sauma na veitaro oqo:
  - Era tukutuku kece beka ni gauna oqo, dodonu, ka rawa ni wiliki?
  - Ena dua beka na daukaulotu e lesi vou mai ena rawa me taleva na ivola ni cakacaka ka kila na ivakatagedegede ni nodra bula vakayalo na tamata kei na veika tale e so me caka me ra vukei kina?
  - Ena rawa beka vua e dua na daukaulotu ka se qai yaco vou mai ki na vanua me na rawa ka mai na nomu cakacaka ka kunei ira na dauvakatataro vou?
  - Mo raitayaloyalotaka mada ni ko sa laki solia na nomu ivola ni cakacaka vua na Turaga o a solia kina na nomu itukutuku ena nomu a qaravi ira na tamata ena nomu vanua. Ena loma vinaka beka na Turaga ena nomu cakacaka?
- Me veivosakitaki e dua na nomudrau dauvakatataro vou. Ena nomu iTuvatuva ni Veisiga nei Daukaulotu, raica na tabana “Na Veika e Mua ki na Papitaiso, Veivakadeitaki kei na iTavi qaravi ena Lotu.” Digitaka e dua na ka oqo, ka vola na veika kece o gadreva mo cakava me vakayacori rawa kina na veika oqo. Me veivosakitaki na sala me tuvanaki kina na itavi oqo me yaco kina na veika oqo ena dua na kena gauna totolo.
- Me veivosakitaki na italanoa vakaibalebale oqo kei nomu itokani. Cakacakataka na balavu ni gauna e toni tu kina na nomu “siwa” e wai ena veisiga.

“E sega ni dodonu me dua vei keda me vakataka na gonedau o ya ni a nanuma ni a siwa tiko ena siga taucoko ia na ka dina e a vakayagataka tiko na nona gauna ena toki yani ka toki mai, ka na tikoga ka beitaka tikoga na nona iyaya. Na gauna a toni tu kina na nomu siwa e wai, ka sega ni balavu ni gauna o yali kina mai na nomu vale. E so na gonedau era sega ni tiko e vale me tinikarua na auwa ka a toni tu na nodra siwa e wai me tini na auwa. E so tale na gonedau era yali mai vale ena tinikarua na auwa ka toni tu na nodra siwa e wai me rua walega na auwa. Na kena e se qai tukuni toka ga oqo era na siqema beka na vuna era sega sara ni rawa ka vakataki ira o ya.

“Na ivakavuvuli vata ga oqo e vakatautauvatataki vei ira na daukaulotu, ka a vakatokai ira o iVakavuvuli me ra “gonedau ni tamata.” Na nona wa ni siwa o daukaulotu e dodonu me kolo yani ki wai ena gauna e biuta kina na nona vale” (Dallin H. Oaks, seminar for new mission presidents, June 20, 2000).

Soqoni ni Tikina kei na Koniferedi Vakaiwasewase Lalai

- Wilika vei ira na daukaulotu e dua vei ira na italanoa oqo. Wasewasei ira, ka me ra veivosakitaka na daukaulotu na veitakete kei na ituvatuva ka na vukei ira na tamata ena italanoa kece oqo me ra kakavaki yani ki na papitaiso kei na veivakadeitaki. Me ra qai wasea na ilawalawa yadua na nodra vakasama.

iMatai ni iTalanoa: Drau a sotavi Larry kei Beth ena nodrau a cakacaka tiko ena dua na vale ni kana. Drau sa vakavulica vei rau e dua na lesoni, ka rau sa gadreva me rau kila tale e so. Erau sega ni kila e dua ena loma ni Lotu. E vakabauta Vakarisito o Beth, ka sega tu ni lewena o Larry e dua na matalotu. Erau sega ni vakamau ia erau tiko vata. O Larry e dau cakacaka mai na va na kaloko ena yakavi ki na tinikarua ena bogilevu. E cakacaka o Beth ena siga.

iKarua ni iTalanoa: Sa vakavulici taucoko vei Steve na lesoni ka sa laki lotu tiko yani vakarua ena dua na vula. E vakabauta o koya ni sa dua na parofita o Josefa Simici ka dina na iVola i Momani. O iratou na lewe ni nona vuvale eratou lotu Katolika ka ratou sega ni vakadonuya na nona vakavulici tiko mai vei rau na daukaulotu.

iKatolu ni iTalanoa: O Jill e dua na gonevuli ni koliji. E dua tiko na nona itokani e lewenilotu. E a sureti koya o nona itokani lewenilotu mo dou mai sota. Drau sa vakavulici koya oti ena rua na lesoni. E a tiko o nona itokani lewenilotu ena dua na veivakavulici oqo. E se bera tiko ni mai lotu o koya ka osooso sara tiko ena nona vuli ka e vale ka dredre kina vua me wilika na iVola i Momani.

- Sureti ira na daukaulotu me ra wasea na veika era sotava, ena nodra tuvanaka na veitakete kei na vakarautaki ni tuvatuva, ka rawa kina me ra vukei ira na tamata me ra :
  - Qaqaco vakavinaka na nodra vakabauta na iVakabula.
  - Veivutuni ka veisau mai ka kauti ira vakavoleka vua na Kalou.
  - Ciqoma na veiyalayalati ni papitaiso kei na veivakadeitaki.
  - Lesu tale ki na Lotu ka vakavouya na veiyalayalati ni papitaiso.
- Wasei ira na daukaulotu ki na tolu na ilawalawa. Vakamacalataka ni na soli e dua na ilesilesi bibi. Oti me qai soli ki na ilawalawa yadua e dua vei ira na cakacaka oqo:
  - Tauyavutaka e dua na vanua vou ni vakasaqqaqara.
  - Vakarautaka e dua na soqoni ni vuli ni koniferedi vakaiwasewase lalai ena kena vakaveikilaitaki na iVola i Momani vei ira na dauvakatataro.
  - Vakaveiwekanitaka e dua na vuvale dauvakatataro ki na tabanalevu. Na matavuvale oqo e tiko kina e tolu na gone; e dua na goneyalewa yabaki 8, e dua na goneyalewa yabaki 12, kei na dua na cauravou yabaki 16.

Vakaraitaka vei ira na daukaulotu ni sa soli vei ira e walu na miniti me ra vakarautaka mai e dua na ituvatuva. Me dua vei ira na daukaulotu me vola na ituvatuva kei na itavi qaravi ni veisiga.

Me ra qai vakaraitaka yadudua mai na veilawalawa yadua na nona ituvatuva. Ni oti e dua na ivakaraitaki, me qai tarogi:

- Na cava e dodonu me ra kila na daukaulotu ena veitavi yadua oqo?
- Na cava beka ena yaco kevaka o sega ni tuvanaka na veitavi qaravi e bibi ka yaga se sega sara ga ni tuvanaka e dua na ka?

Ni sa oti na veivakaraitaki taucoko, me qai tarogi:

- E yaco vakacava na tuvatuva kei na tuvanaki ni veitakete me cakacaka ni loloma? Me cakacaka ni vakabauta?

iVakamacala

Peresitedi ni Tabana ni Kaulotu

- Kerei ira na daukaulotu me ra kauta mai na nodra ivola ni cakacaka ki na koniferedi vakaiwasewase lalai se ki na veivakatarogi. Me ikuri ni nomu taleva tiko vakataki iko na ivola ni cakacaka, mo raica talega na nodra taleva na ivola ni cakacaka o ira na iliuliu ni kaulotu se o watimu.
- Mo dau vakadigova na nodra soqoni ni ituvatuva ni veisiga kei na vakamacawa na daukaulotu.
- Mo dau vakatarogi ira na daukaulotu ena nodra itikitiko. Ni ko vakayacora vakakina, mo solia vua na watimu se o ira na ivukevuke vua na peresitedi me ra taleva na nodra ivola ni cakacaka na daukaulotu kei na nodra ituvatuva ni veisiga.
- Ena so na gauna mo taleva na nodra ituvatuva ni veisiga na daukaulotu.
- Mo dau tiko talega ena soqoni ni matabose ni tabanalevu.

Meu Vakasaqarai ira Vakacava na Tamata meu Vakavulica?

iVakamacala

Vakasamataka Oqo

- Na cava na ibalebale “vei ira sa vakabauti kemudou” (V&V 42:8)?
- Meu vaqacotaka vakacava na noqu vakabauta ni vakasaqarai ira na tamata meu vakavulica?
- A cava na vuna meu vakaitavitaki ira kina na lewenilotu ena noqu cakacaka ni vakasaqara oqo?
- A cava na nodra itavi o ira na yaca soli mai na itikitiko liuliu ni Lotu kei ira era tukutukutaki mai?
- Erau veiwekani vakacava na vakasaqara kei na veivakavulici?
- Na cava na itavi cakacaka ni nodra vakasaqara ra me ira vakavulici?
- Na cava e so na vakasama ni vakasaqarai ira me ra vakavulica kau se bera mada ni vakayacora?

Vaqacotaki ni Vakabauta ni Vakasaqara

Na veivunau kei na ivakavuvuli ena wase oqo ena vakaukawataka na nomu vakabauta ni sa vakarautaka tiko na Turaga o ira me ra vakabauti iko kei na kosipeli vakalesui mai. Ena liutaki iko o Koya kivei ira se kauti ira mai vei iko. Na iwalewale ni vakasaqara duidui ena veiyasai vuravura e so. E dodonu me ra vakamatautaki ira na daukaulotu kei ira na peresitedi ni tabana ni kaulotu ena veika vakaoqo. Se vakacava ga na kena duidui, ia, na ivakavuvuli ni vakasaqara e dua tu ga.

Na Matavuvale ni Kalou. O ira kece na lewe ivuravura era a lewe ni matavuvale ni Kalou ena bula taumada (raica Cakacaka 17:26–29; Iperiu 12:9). Eda tiki ni matavuvale ni Kalou ena bula oqo ka sa rawa vei keda me da na marautaka na veivakalougatataki talega e

cecere cake sara ni da sa lewe ni Nona matavuvale ena bula ka tarava. Eda sa veitacini ka veiganeni ena matavuvale ni Kalou. Na kila ka oqo e solia vei keda e dua na ivakadei ni keda itukutuku ka vakaveiwekanitaki. E solia vei keda e dua na inuinui ni bula tawamudu ena itikotiko ni Kalou. Eda sa kila vakavinaka na dina taumada oqo ena vuku ni Vakalesui mai. Sa vakataka na nona saga o Alama me vukei ira na Soramu vukitani, ka mo masu vakaoqo: “Oi kemuni na Turaga; mo ni vakalougatataki keitou me keitou gumatua ka kauti ira lesu vei kemuni ena vuku i Karisito. Oi kemuni na Turaga; raica sa ka talei na nodra bula . . . oi kemuni na Turaga; mo ni vakaukauwataki keitou ka vakavukui keitou, me keitou vakalesui ira yani na weka i keitou oqo vei kemuni” (Alama 31:34–35).

“Lako yani vei Ira sa Vakabauti Kemudou.” Mo na tara cake na Lotu ena nodra vakasaqarai “vei ira sa vakabauti kemudou” (V&V 42:8). O ira na tamata vakaoqo era na kila ni ko sa italai ni Turaga. Era na vakayavalati ena vuku ni nomuni itukutuku. E vuqa sara vei ira oqo era sa yatayata “ni ra sa sega ni kila na vanua me ra vakasaqara kina” (V&V 123:12).

Sa dau kena ivakarau mo ni sega ni kilai ira na tamata vakaoqo. Era na sega beka ni kilai kemuni ena imatai ni gauna ni ko ni sa italai ni Turaga. Era na sega beka ni kila vakavinaka na vakacegu e cecere, na sala kei na inaki ni bula ena vure mai ena kosipeli vakalesui mai ka sega mai na dua tale na ka. Era na sega tikoga ni kila ni ra sa vakasaqara tiko na kosipeli vakalesui mai me yacova ni ra sa qai kunea sara. E dua na kena ivakaraitaki oqo, e a kaya e dua na curuvou, “Ena gauna au sa rogoca kina na kosipeli, e a vakatawana sara na lomaqu ka a lala tu kau a sega tu ni kila.”. E dua tale e a kaya, “Au sa mai vakacavara na noqu vakasaqara kau a sega ni kila niu a vakayacora tiko.”

Ena gauna o ni sa lesi kina mo ni veiqaravi, mo ni nanuma tiko ni Turaga e “sa lewa mo drau lako mai ki na vanua oqo; raica sa kilikili kei [Koya] me ra vakabulai kina na lewe vuqa.” Mo ni cakacaka vagumatua ka mo “drau tabalaka cake na domomudrau vei ira na tamata oqo; drau tukuna yani na ka sa vakatakila e lomamudrau [o Koya].” Kevaka o ni na vakayacora vakakina, ena yaco vei kemuni na yalayala ni “drau na sega ni vakamaduataki e matadra na lewe vuqa,” ka na “soli vei kemudrau ena gauna ko ya . . . ena tikinisiga ko ya na ka mo drau vosataka” (V&V 100:4–6). Na vakasaqara ena Yalotabu sa ka bibi dina me vakataka na veivakavulici ena Yalotabu. Me vaka ena veivakavulici, na nomu sasaga ni vakasaqara ena gugumatua kevaka ko sa dusimaki mai vua na Yalotabu. Me tiko vei kemuni na vakabauta mo na kila kina na veika mo ni vakavulica ka vakayacora na veika mo vakasaqarai ira kina era na vakabauti kemuni.

iTavi Qaravi: Vuli Vakaveitokani

Ena vuqa beka vei ira na lewenilotu era curuvou mai ki na Lotu. Vakaraudaka e dua na gauna mo ni taroga vei ira na sala cava era a veitaratara taumada mai ki na Lotu kei na gauna era sa qai kila kina ni ra a vakavulica tiko na daukaulotu na dina. Vola vakalekaleka ena nomuni ivolani-veisiga ni vuli na nodra itukutuku.

Vuli iVolanikalou

Era sa vakaraudaki vakacava na luve ni Kalou ka ra muataki yani ki na kosipeli vakalesui mai?

Alama 13:24

V&V 29:7

V&V 84:45–47, 88

Alama 16:16–17

V&V 33:6

V&V 136:32–33

Vosa vei Ira na Tamata Kecega

Ena gauna a soko tiko kina o Parofita Josefa Simici kei na dua na ilawalawa ni daukaulotu ena uciwai na Missouri, e a vakatakila kina na Turaga, ni “sa sega ni kilikili me ra soko vakusakusa na noqu tamata ka ra rusa ena tawa vakabauta ko ira sa tiko ena tai ruarua ni uciwai” (V&V 61:3). Ni ko vakarautaka vakavinaka na ituvatuva ni itavi qaravi, masulaka mo ni raica rawa na ituvatuva e veisemati mai na veiqaravi ka vakavulici ira era sa “rusa [tiko] ena tawa vakabauta.”

Masulaka na veivakayadrati vakayalo mo ni raica kina na veisala e so. Ko na qai raica rawa ni Kalou ena vakayarayarataki ira mai na luvena ena nomuni sala ka ra sa vakarautaki me ra ciqoma na kosipeli vakalesui mai.

E se bera ni tekivu na cakacaka ni kaulotu me yacova na gauna o sa kunea kina e dua mo vakavulica. Mo ni dau veivosaki vakalevu kei ira na tamata ena veisiga yadua. Sa itovo ni bula na kena rivarivabitaki na veivosaki kei ira na tamata, ia sa rawa mo masuta na vakabauta kei na kaukauwa mo ni doudou ka dolava na gusumuni mo ni vunautaka na kosipeli vakalesui mai. Mo taurivaka mada na veivakasama e tarava ena nomu saga mo ni veivosaki kei ira kecega ko ni sotava:

- Veivosaki kei ira na tamata baleta na nodra matavuvale. Vukei ira me ra raica na sala me na yaco kina na kosipeli vakalesui mai me ka ni kalougata ki na nodra matavuvale.
- Mo ni vakaraica e so na ivurevure—me vakataka na veiyaya e loma ni vale se e tautuba na veivolavolai ena isulu, se ivola baleti ira na gone—me vukei kemuni mo ni kila kina na iwalewale ni vakavure veivosaki kei ira na tamata.
- Mo ni dau vakarorogo vagumatua vei ira era vosa tiko vei kemuni.
- Mo ni dau loma vinaka, veikauwaitaki, ka mamarau. Mo ni dauveivuke.
- Vakabauta tiko na Yalotabu me na vakaraitaka e lomamu kei na nomu vakasama na veika mo vakavulica.
- Sureti ira kecega na tamata yadua me ra vulica na veika baleta na kosipeli vakalesui mai.
- Dau veisoliyaka na kadi lalai.
- Kerea na yaca ni wekadra era na rawa ni vakarorogo ki na nomuni itukutuku.

Ni ko ni na wilika na italanoa dina oqo, mo ni vakasaqara na sala ena nona a vakarau-taki na turaga oqo me ciqomi rau na daukaulotu kei na nodrau taurivaka na daukaulotu e dua na ituvatuva sega ni namaki me vakavulica vua na turaga oqo na kosipeli.

Niu a se gonelailai au a sega ni vakavulici meu wilika na iVola Tabu. Au dau laki lotu ena Sigatabu, ia kau sega ni cau ena dua na ka kau sega ni vakila me dua na ka e yaco vei au. Au a sereki mai na ivakaovuwili cala ni noqu lotu. . . . Au a tekivu vakasaqara . . . na Kalou—niu gadreva meu kila kevaka e bula tiko. Au a karamaca sara meu kilai Koya kei na Nona vosa. Ia e vaka meu sega ni kunea rawa na ka au vakasaqara tiko.

Ena so na gauna sa voleka sara me vakaoti na noqu karamaca. Ena gauna au a keveta kina na imatai ni luvequ, e yalewa, au a vakila kina ni bula dina tiko na Kalou. Ni oti e vica vata na yabaki, ni a qai mai sucu o tacina, e a yaco tale mai vei au meu vakila na ka o ya.

Ena vula o Epereli ena 1944 au a vakaitikotiko kina mai na siti o Monterrey e Mexico kau a cakacaka tiko kina vakadraiva ni tekisi. Ena dua na siga e a tau vakalevu sara kina na uca, ka levu sara yani na

iVakamacala

veitokaitua ni veidelana e so. Ena noqu a draiva tiko vakabalavu ena gauna ni uca ogo, au a sa laki yacova sara e dua na taoni lailai ni bera yani o Monterrey. E volekata toka yani na gauna ni suka ki vale. E tarava sara niu raici rau e rua na cauravou erau taubale tiko. Erau vakatarese loaloa ka sote vulavula, ka rau sa suasua vinaka tu.

Niu yaco yani vei rau au a dolava na katuba ni tekisi ka kaci yani, "Drau vodo! Au gole tiko ki Monterrey."

"O koya ka balavu vei rau ka ramase cake na yagona, a sauma mai, "E sega tu na neirau ilavo."

"E sega ni saumi," au a kaya lesu.

Erau a vodo sara vakatotolo.

Niu sa draiva tiko keitou sa veivosaki sara. Erau a kerea me rau wasea vei au e dua na itukutuku baleti Jisu Karisito. Au a vakadonuya sara ka vakamacalataka vei rau na noqu itikitiko.

Niu a yaco yani ki vale, au a vakayadrata sara na watiqo ka tukuna vua baleti rau na cauravou. "Sa qai dua na ka talei," au a kaya. "E dua e kai Mexico kei na kena ikarua e kai America, ka yacadraru ruarua na Elder."

"Na Elder o ya na daukaulotu," e a kaya mai o watiqo, ka bau kila toka na Lotu.

Mai vu ni yaloqu, au vakila e dua na ka sa yavalati au. Erau sa mai vakatikora na cauravou e rua ogo e dua na yalo e veivakauqeti levu. Au sa vakila niu sa volekata yani na mataniwai ka na vakaotia na noqu karamaca, ka sa voleka sara.

Erau a qai tadu mai na daukaulotu ki na neitou vale ena i ka 5 ni June, kau a marautaka sara na vakarorogo vei rau. Ni oti e rua na macawa, ena i ka 19 ni June, au a papitaiso kina. E a qai papitaiso na watiqo ni oti e va na vula ena vula o Okotova. E a vakavulici tiko o luve i keirau yalewa ulumatua ena veika vakalotu mai koronivuli. Ena imatai ni gauna a lako kina o koya ki lotu, e a kaya kina, "Tata, ogo e totoka cake sara mai na veika au vulica tiko mai koronivuli!" E a papitaiso talega o koya ena Okotova.

Ena Tiseba ni 1995, keitou a vauci kina vakamatavuvale ena Valetabu na Mexico City Mexico ena bula ogo ka tawamudu. Keitou sa mai dua ogo na matavuvale e duaovata, vakacegu, ka mamarau. Keitou kila vakavinaka o cei keitou sa vakalou tiko kina. Keitou kila na vanua keitou vu mai kina kei na vanua keitou sa lako tiko kina. Keitou taleitaka na vosa ni Kalou, vakabibi na iVola i Momani, ka keitou lomana na Nona Lotu, na Lotu i Jisu Karisito ni Yalododonu Edaidai. Mai na isolisoli ogo keitou sa kunea ratwa kina na mataniwai tovure e a tukuna na iVakabula vua na yalewa ni Samaria: "Ia ko koya sa gunuva na wai kau na solia vua, ena sega sara ni viagunu ka tawamudu: ia na wai kau na solia vua ena tu ena lomana me mataniwai tovure ki na bula tawamudu" (Joni 4:14). [Victor Manuel Cabrera, "Thirsting for Living Water," Ensign, Okos. 2001, 60-61]

© 2001 Simon Dewey, Kikua ni Lavetaka.

iTavi Qaravi: Vuli Yadua se Vakaveitokani

- E a vakarautaki beka vakacava na tagane ogo ki na kosipeli vakalesui mai?
- Na cava beka ena yaco kevaka me rau a sega ni dolava na gusudrau na daukaulotu ka wasea na itukutuku ni kosipeli?
- Mo taleva lesu na veika ko ni a vakayacora e nanao. Ko drau a vosa beka vei ira e lewe levu na tamata? Kevaka e a sega me vakarautaki na ituvatuva ka me tuvanaki na takete edaidai.

Vuli iVolanikalou

Na cava e tukuna na Turaga me baleta na noda dolava na gusuda? Na cava mo ni vakavulica? Na cava sa yalataki tu vei kemuni?

V&V 24:12
V&V 28:16

V&V 33:7–15

V&V 60:2–3, 7–8

iVakamacala

Veivakavulici Ni Ko sa Kunea, Kunea Ni Ko sa Veivakavulici

Na vakasaqara kei na veivakavulici erau itavi qaravi veiwekani ka veisemati. Ni kemuni veivosaki kei ira na tamata, mo ni dau vakarau ka vakavulica vakalekaleka ena dina vakalesui mai me rawa ni vakadinadinataka na Yalo Tabu ni kemuni sa italai ni Turaga. Ena so na gauna ena gadrevi mo ni vakaraitaka kina na itukutuku oqo ena loma ga ni dua na miniti. Sa matau vei ira na tamata na itukutuku e lekaleka ga ka kaukauwa. E dua na kena ivakaraitaki, o ya ni rawa ga mo vakadinadinataka na itukutuku ni Vakalesui mai ena rua se tolu ga na iyatuvosa:

Ena kena a yali tu ena vuqa na senijiuri sa oti, na dina taumada ni Kalou (o ya na kosipeli i Jisu Karisito) sa vakalesuya mai na Kalou sa dauloloma ki vua e dua na parofita bula. Sa tu vei keimami na ivakadinadina ni ka oqo ka sa rawa mo qumia e ligaqu, wilika, tugana e lomamu, ka masulaka mo vulica vakataki iko na kena dina. Ko na vakatarai keirau me . . .

Kevaka e vo levu na gauna, sa rawa mo tomana tale:

Na neirau itukutuku e matata. Sa Tamada na Kalou. Eda sa luvena. Eda sa lewe ni Nona matavuvale. E lomani keda. Mai na ivakatekivu kei vuravura sa nona ivakarau na loloma kei na veikauwaitaki. Sa vakavua na gauna e dau vakamatanataka mai na nona loloma me vakatakilai mai kina na kosipeli i Jisu Karisito me rawa kina vei ira na parofita me ra kila na sala me ra lesu kina vua. Sa vakatakila oti o Koya vei ira na parofita me vakataki Atama, Noa, Eparaama, kei Mosese. Ia e so na tamata era sa dau digitaka tu ga me ra cakitaka na kosipeli. Ena rua na udolu na yabaki sa oti, o Jisu Karisito vakaikoya e a vakavulica na Nona kosipeli. E veivakurabuitaki ni ra a besetaki Jisu o ira na tamata. Ena veigauna era vakawalena kina na tamata se ra moica na ivunau kei na cakacaka vakalotu, ena vakasuka na Kalou na Nona lewa ni kena qaravi na Lotu.

Sa neimami veisureti vei kemuni mo ni semata ki na dina ko ni sa taukena tu. Mo ni ciqoma na ivakadinadina sa solia tale mai vei ira na luvena na Tamada Vakalomalagi ena loloma ka vakatakila mai na veivunau kei na cakacaka vakalotu dina vua e dua na parofita. Na yaca ni parofita oqo o Josefa Simici. Na ivakadinadina bula ni dina cecere oqo e kunei ena dua na ivola—na iVola i Momani. Sa rawa ni ko taura e ligamu, wilika, ka tugana na kena dina ki na nomu vakasama kei na lomamu.

Me qarauni me kakua ni dau cavuti na veika vakaoqo, “E rawa ni keirau taura e dua na nomuni gauna me keirau tukuna vei kemuni e dua na itukutuku baleta na. . .” Ia, me tauyavutaki e dua na ivakarau vou ni veivakavulici ka soli ivakadinadina ena gauna ga ko ni sotavi ira kina na tamata. Ko ni na kunei ira vakalevu na tamata mo ni vakavulica ni ko soli ivakadinadina ka vakatara me ra vakila na kaukauwa ni Yalo Tabu.

Se cava ga na iwalewale ni nomuni veikidavaki, mo ni taleva vakatotolo ka vakamatata na Vakalesui mai ni kosipeli, ni sa ikoya oqo na ulu ni itukutuku ki vuravura. O ira ko ni na vakavulica era vakaitokani se ra vakawekani era tu vakarau me ra ciqoma na kosipeli vakalesui mai. Ena veigauna kece ni veivakavulici—me vaka na vakasaqara, vakavulici ni dauvakataro, kei na cakacaka vata kei ira na lewenilotu—mo ni taroga, “O cei ko ni kila ena taleitaka ka na vakabulai mai na itukutuku oqo?” Ni ko sa veivosaki kei na dua

iVakamacala

na yaca soli, mo ni taroga, "O cei tale ena vakabulai mai na neimami itukutuku oqo?" Mo ni kakua ni lomalomarua ena kena vakayacori tikoga na ka oqo ena veivosaki kece e tarava. Vei ira ko ni na vakavulica, era na vakila na veivakalougatataki ni kosipeli, ena torocake na nodra gagadre me ra wasea vakakina (raica 1 Nifai 8:12). Era na dau kune itokani vou ni ra vulica na kosipeli. O ira na daukaulotu era dau taurivaka na ivakavuvuli oqo era na dau kunei ira vakalevu na tamata me ra vakavulici.

iTavi Qaravi: Vuli Vakaveitokani

- Vakarautaka e dua na itukutuku dua na miniti mai na dua vei ira na lesoni. Vakasamataka na sala me vakavulici kina na lesoni oqo ena gauna ni vakasaqara.
- Mo lewa na sala ena totolo kina na nomuni isema ki na itukutuku oqo ki na Vakalesui mai.
- Wasea na itukutuku oqo vua na nomuni itokani.
- Tuvanaka e dua na takete me vakavulici kina na itukutuku oqo ena dua na gauna veiganiti edaidai me kuria na dauvakataro ki na nomuni tobu ni veivakavulici.
- Taleva na yacadra na tamata ko ni sa vakavulici ira tiko. Vola na yacadra o ira ko ni sa kerea vei ira na yacasoli vata kei ira e se bera ni taroga. Mo ni vakatovototaka na iwalewale ni nomuni na kerea na yaca soli e so vei ira na ilawalawa yadua oqo. Ena nomuni ituvatuva, mo ni vola toka mo ni na qai veisureti ena ikarua ni nomuni veisiko.

Veivosakitaki ni Bibi ni Matavuvale

Na Vakalesui mai ni kosipeli i Jisu Karisito e vakalougatataki ira na veimatauvuale. Ena kena bulataki na ivakavuvuli ni kosipeli vakalesui mai, era na vaqacacotaki na matauvuale ka rawa ni ra na vakila na vakacegu, marau kei na dua na yalo ni kauwaitaki kei na kilai.

Na kena veivosakitaki na bibi ni matauvuale kei ira ko ni sotava ena veisiga ena vukea na nomu kunei ira na tamata mo vakavulica. E vuqa na tamata sa nodra ivakarau na taleitaki ira na matauvuale. Mai na vuqa na vakasaqara e vakayacori, ko na kila rawa sara na veika era kila tu e so na tamata baleta na matauvuale ki na itukutuku ni Vakalesui mai. Ena gauna ni vakasaqara, sa rawa mo ni kaya vakaoqo:

Sa sega ni dua tale na ka bibi cake vei keda me vaka na noda matauvuale. Na noda matauvuale ena semati keda vua tale e dua, e vakayacani keda, ka vukea me da vakila ni da gadrevi ka lomani. Mai na noda matauvuale e soli kina vei keda na noda itovo yadua, ivalavala, kei na keda ituvaki, ka solia vei keda e dua na ivakatakilakila cecere.

Ni dua na matauvuale e kaukauwa ka mamarau sa ikoya na ka bibi duadua vei ira e levu na tamata e vuravura taucoko. Na kena rawati na takete oqo sa dau dredre vakalevu. Na nodra susugi na gone kei na qaqaco vinaka ni bula vakawati ena vuravura oqo sa vaka me sega ni rawati rawa ena vuku ni veika butobuto e vakavolivoliti keda tu.

Sa na qai rawa kina vei kemuni mo ni cauraka na itukutuku ni Veivakalesui mai.

Na yaloloma kei na veikauwaitaki e tu vei keda baleta na noda matavuvale e ka tawamudu ka teivaki vakatitobu e lomada. Sa usutu ni noda veiwekani kei na Kalou. Taumada ko a lewe ni matavuvale ni Kalou ni o se bera sara ni sucu. Sai Koya na Tamada Vakalomalagi. Ena vuku ga ni sa Tamada o Koya, eda sa veitacini ka veiganeni. Sa gadrevi sara na Tamada Vakalomalagi me da lesu ka laki bula vata kei Koya ka lewe ni Nona matavuvale. Na veimatavuvale e vuravura era sema ki na matavuvale ni Kalou. Na matavuvale sa rawa ni ra laki bula vata tale ni oti na bula oqo. Keimami kila na ka oqo baleta ni kena mai yali tu ena vica vata na senijiuri na veivunau kei na cakacaka vakalotu dina, me vaka na papitaiso ena tabadromuci sa vakalesui tale mai ki vuravura mai vua na Tamada Vakalomalagi dau loloma ki vua e dua na parofita bula. Na veika dina sa vakalesui mai oqo ena sega walega ni vukeya me da kila vakavinaka na noda itokatoka ena matavuvale ni Kalou, ia era sa noda inuinui cecere me qaqaqo kina ka mamarau e dua na matavuvale ena bula oqo. E rawa beka ni keirau vakavulica vei kemuni na veika baleta na . . .

Na ituvatava vata ga oqo e rawa ni vakayacori ki na veiulutaga tale e so me vaka na marau, meca, na inaki ni bula se mate. Se cava ga na iwalewale ni nomuni veikidavaki, mo ni nanuma tiko me na cauraki ena gauna ga o ya na noda ulu ni itukutuku ki vuravura.

Na Kedra Bibi na Lewenilotu

Mo ni cakacaka vata kei ira na lewenilotu me ra vakasaqarai na tamata me ra vakavulici. Na veivuke vinaka duadua o ya na nodra sureta mai e dua na lewenilotu me mai vakavulici ka ra tiko talega ena gauna ni veivakavulici. Ni ra vakayacora na ka oqo o ira na lewenilotu, ena lewe levu na tamata era na papitaiso ka gugumatua ena Lotu. Na veimaliwai vata kei ira na lewenilotu e ka bibi baleta ena yalomalua kina na tamata ka na muataki ira me ra rogoca na kosipeli vakalesui mai. Sa kena ibalebale oqo ni ra sa vakayarararataki mai ki na veiwekani ni lewenilotu, kei ira talega na lewenilotu gugumatua, lewenilotu luluqa, ko ira sa qai curuvou ga oqo kei ira na matavuvale lewenilotu vakatikina.

E a vakavulica o Peresitidi Gordon B. Hinckley vakaoqo: “E vuqa vei keda era raica tiko ni cakacaka ni kaulotu e ka ni soli tikidua walega. Vei ira kece era kila vakavinaka na cakacaka oqo ni tiko tale e dua na kena ituvatava e vinaka cake sara. Oqo na nodra taurivaki na lewenilotu. Ena gauna e dau vakaraitaka mai kina e dua na tamata e dua na lewenilotu, sa tekivu eke e dua na cakacaka vata. O koya na lewenilotu ena vakadinadinataki na dina ni cakacaka o ya. Ena maqusa tiko o koya me na kune marau o koya na dauvakatataro ka nona itokani. Ena marau tiko o koya ni sa na toso vinaka tiko na nona vulica na kosipeli.

“Oi rau na daukaulotu tudei erau na vakayacora beka na veivakavulici taucoko, ia na lewenilotu o ya, ena gauna ga e gadrevi, ena tokona na cakacaka ni veivakavulici oqo ena nona solia na nona itikotiko me tomani kina na cakacaka ni kaulotu oqo. Ena vakadinadinataki o koya ni sa vakalou na cakacaka oqo. Ena tu vakarau o koya me na sauma na veitaro e so ni rau sega ni tiko na daukaulotu. Sa ikoya sara ga na itokani nei koya na curuvou oqo ka sa yaco tiko vua e dua na veisau levu ka dredre. . . . Na cakacaka ni nodra kau mai na tamata vou ki na Lotu e sega ni cakacaka duadua ga nei daukaulotu.

“Mai na veika kece sa veivosakitaki oti, na itavi cecere ka bibi duadua sa ikoya ga na kena vunautaki na kosipeli.”

—NA PAROFITA JOSEFA SIMICI
TEACHINGS OF THE PROPHET JOSEPH SMITH

Era na rawa ka sara ni ra vakatekivuna mai o ira na lewenilotu ka ra kune mai kina o ira na dauvakatataro vou” (*Ensign*, Me 1999, 105–6).

Na bisopi sa ikoya na itekitekivu ni kena tauyavutaki e dua na veiwekani kaukauwa kei ira na lewenilotu. Mo ni veivuke ka vakaitavi ena dua ga na veiqaravi e dodonu e kerea o koya. Mo ni dau taroga vakataki kemuni, “Oi au beka e dua na ka ni kalougata vua na bisopi se ka ni lomaocaoca?” Vakamatautaka oqo “E rawa niu veivuke?” Kevaka mo ni gadreva na loloma, veiqaravi, kei na veivakavulici na bisopi kei ira na lewenilotu era na qai vakabauti kemuni kei ira na nodra matavuvale kei na itokani.

Mo ni raica mada na ilavelave ni dua na ivola oqo nei dua na daukaulotu vua na nona peresitedi ni tabana ni kaulotu:

Kivei Peresitedi,

Eratou sa tukuna vei au edaidai na ivukevuke niu sa na lesi. Au nanuma meu na volavola yani ka vakavinavinakataki kemuni ena noqu a lesi taumada mai eke. E vaka ga e se qai yaco e nana na nomuni tukuna vei au na bolebole e so sa tu e mataqu.

Na imatai ni neirau Sigatabu sa vakadinadinataki kina na ka ko ni a tukuna. Keirau a sega sara ni kauwaitaki mai vei ira na lewenilotu. Na rarama ga keirau a bau raica rawa ena Sigatabu o ya o Scott, na iliuliu ni kaulotu ena tabanalevu. E a lesi mai o koya ki na itikotiko ni mataivalu e macawa ena dua na vula sa oti ka se qai rua ga na macawa na nona kacivi oqo. E a sureti keirau sara o Scott me keirau laki vakayakavi ki nona vale ena Sigatabu o ya ka laki veivosakitaki na kena toso na cakacaka oqo kei na kena qaravi. Ni oti na vakayakavi keitou a tekiduru ka masu ka kerea vua na Tamada Vakalomalagi me veidusimaki. Ena gauna keitou sa masu tiko kina keitou vakila e dua na yalo ni vakacegu kei na qaqa. Keitou sa nanuma ni sala vinaka duadua me toso kina na cakacaka oqo o ya na nodra veivakabauti mai na vakayacori na ivakaraitaki i Amoni ka qaravi ira yani.

Keitou a qai tekivu vei bisopi. Ena vuku ga ni lailai na papitaiso ena yasana o ya kei na nodrau sega ni gugumatua na daukaulotu taumada, e a sega sara ni taucoko na nona ciqoma na neirau kerekere. E dua na siga e a qai sureti keirau ki na dua na vakayakavi e nona vale. Keirau a kila sara kina ni vinakata tiko o bisopi me cereka laivi na ibe vakavalagi mai na nona loma ni vale ka me vakavinakataki na fuloa kau o ya. Keirau a kerea me keirau veivuke ka a vakadonuya o koya. Ni oti na cakacaka o ya, e a kerea sara o bisopi me keirau vosa ena dua na soqoni ni sakaramede. Keirau sa raica oqo me ivakadinadina ni sa tekivu me vakabauti keirau o bisopi

Keirau sa mani vakayagataka sara na iwalewale oqo ni keirau veimaliwai kei ira na lewenilotu. Keirau vakayacora rawa e vuqa na veivuke rawarawa sara. Ena gauna keirau yali mai vei ira na lewenilotu, oqo na gauna keirau tukituki kina e katuba ka vosa vei ira e leve levu na tamata keirau rawata rawa me baleta na kosipeli vakalesui mai. Keirau a vakalougatataki ena tamata me ra vakavulici, ka ra raica tiko na lewenilotu na tamata keirau sa kauti ira rawa mai ki na lotu. Sa vaka me veisau mai na itovo ni tabanalevu o ya. Sa yaco e dua na marau levu baleta na cakacaka ni kaulotu. Ena gauna ga era sa vakabauti keirau kina na lewenilotu sa toso cake sara ga vakatotolo na cakacaka. Sa qai tarava mai na levu ni papitaiso.

E vuqa vei ira na lewenilotu era rerevaka na vakayacora na cakacaka ni kaulotu. E vuqa e sega ni matata vei ira na vanua me ra tekivu kina se kaya. E vuqa era rerevaka ni ra na vakaluluqataka na nodra tiko vakaveitokani kevaka era na laki wasea vei ira na kosipeli. E vuqa tu na sala ni nodra vukei na lewenilotu.

Oqo e dua na kena ivakaraitaki, o ya me vaqaqacotaki na nodra vakabauta ena kena vakavulici vei ira na itukutuku ni Veivakalesui mai kei na ivunau tale e so ni lesoni.

Vukea me ra vakila na Yalotabu kei na kaukauwa ni noda itukutuku. Na kena vakaukauwataki ni nodra kila na vunau i Karisito ena vakalevutaka na nodra vakabauti kemuni ka vaqacotaka na nodra marautaka na cakacaka ni kaulotu ka sega ni dua tale na ka e uasivia na nomudrau cakacaka oqo. Vukei ira me ra kila vakavinaka ni kena cauraki na kosipeli vakalesui mai ena taladrodro vakavinaka mai na veimaliwai era na saga kina me ra lomana ka qaravi ira na nodra matavuvale kei ira na itokani. Vakavulica vei ira na ivakavuvuli mai na "Lako Vola ka Daucaka Vinaka" na tiki ni wase oqo. Vakauqeti ira na lewenilotu "me ra lolo ka masulaki ira era sega tu ni [kila] na Kalou" (Alama 6:6). Ena veika kece ko ni vakayacora vei ira na lewenilotu, vakasaqara me ra laveti cake ka vaqacotaki na nodra vakabauti me ra vukei kina me ra cakava na cakacaka ni kaulotu.

Me ikuri ni cakacaka vata kei ira na lewenilotu gugumatua, vakasaqarai ira na tamata me ra vakavulici ka ra vakaitavi kina o ira na italatala qase vakatawa, lewenilotu luluqa, kei ira na curuvou. O ira na lewenilotu oqo era tiko e levu na nodra itokani mai na matalotu tale e so ka ra na vakalougatataki ni ra wasea yani na kosipeli vakalesui mai vei ira na nodra matavuvale kei na itokani.

Ena nomuni dau sikovi ira na lewenilotu mo ni vakauqeti ira sara vakabibi me ra :

- Masu ka vakamura na Yalotabu.
- Dau veivuke.
- Tauyavutaka e dua na veimaliwai vinaka.
- Gumatuataka na wasei ni kosipeli vakalesui mai.
- Sureti ira na tamata tale e so me ra vakayacora na veika e so me torocake kina na nodra vakabauti Karisito.

Na veiyacasoli a solia mai vei kemuni o ira na lewenilotu e dodonu me okati me sa ka vakamareqeti. Ena gauna e solia kina vei kemuni e dua na lewenilotu e dua na yaca ni itokani me qiriti se sikovi mo ni cakacaka sara vakatotolo ka ripote lesu tale vua na lewenilotu o ya.

Vakasama ni nodra Vukei na Lewenilotu

E vuqa tu na sala me ra vakayaloqacotaki kina na lewenilotu me ra vakaitavitaki ira vagumatua ena cakacaka ni daukaulotu. Mo ni taurivaka na veivakasama oqo:

- Vakasaqara na nona veidusimaki na bisopi kei ira na iliuli tale e so ni tabanalevu. Raica na wase 13 me ikuri ni veivuke ena tikina oqo.
- Vakaliuca vei ira na iliuli ni Lotu kei na lewenilotu na itukutuku ni Veivakalesui mai kei na lesoni tale e so.
- Vakavulici ira me ra lomana ka qaravi ira na wekadra kei na itokani.
- Vakayaloqacotaki ira me ra dau lolo ka masulaka na nodra itavi ni kaulotu.
- Vakayaloqacotaki ira me ra dau sikovi ira era kila, ka ra se qai sotava walega e dua na veisau ni bula (na sucu, mate ni leve ni vuvale, vakamau, se tokitaki).
- Sureti ira me ra vukei kemuni ena veivakavulici. Na gauna vinaka duadua o ya me tiko vata kei kemuni e dua na lewenilotu e a lewena talega e liu na matalotu e lewena tiko na dauvakatataro o ya.
- Vukei ira me ra tuvanaka na veitikinisiga me ra na sureti ira kina na nodra itokani me ra vulica na itukutuku ni Veivakalesui mai.

iVakamacala

- Vakaraitaka vei ira na iyaya e so e rawa ni ra solia vei ira na tamata, me vaka na iVola i Momani, vidio kei na ivola tikidua.
- Vakayaloqaqataki ira me ra sureti ira na nodra itokani me ra laki lotu se tiko ena dua na lotu vakamatavuvuale, sarava vata e dua na vidio ni Lotu, se veiwaseitaki ni kosipeli.
- Vukei ira me ra vakatovototaka na veika me ra kaya vei ira na nodra itokani.
- Vakavulici ira na vuna sa iyau talei kina na wasei ni kosipeli se cava ga na kena macala.

E vuqa tale na sala e tu me ra vukei kina na lewenilotu me ra vakaitavi vagumatua. Tuvanaka me vakuri na veiqaravi oqo ena gauna taucoko ni nomuni kaulotu. Wasea na nomuni vakasama vei ira tale e so na daukaulotu.

iTavi Qaravi: Vuli Vakaveitokani

Taleva lesu vata kei nomu itokani na veika sa vakayacori ka vukea na bisopi kei ira na iliuliu e so, kei na lewenilotu ena vula sa oti. Me veivosakitaki ka tuvanaka na veika ko ni rawa ni vakayacora ena vula ka tu mai me vaqacotaki kina na nomuni veiwekani.

Me talevi lesu na veivakasama e umani tu ena kato ni “Vakasama ni Nodra Vukei na Lewenilotu.” Me laurai e so na vakasama ko ni se bera vakadua ni tovolea. Ena kena vakayagataki na nomuni ituvatuva ni veisiga, vakarautaka na ituvatuva ka vakayacora e so na vakasama oqo ena macawa ka tu mai.

Yacasoli mai na iTikotiko Liu ni Lotu kei na Tabana ni iTukutuku

Na yacasoli sa dua tale na ivurevure ni nodra kunei o ira era sa vakarautaki ki na kosipeli vakalesui mai. Me ikuri ni yacasoli mai vei ira na lewenilotu, sa vakayacora vagumatua tiko na Lotu na veisala e vuqa me ra vukei kina na luve ni Kalou. Na Lotu sa vakarautaka na veisala e so ni cakacaka me vaka na volivolitaki ena tabana ni itukutuku, vale ni vulagi, veivanua taqomaki, na veivuke ni welefea kei na mata tamata, kei na Initanete (www.mormon.org, www.lds.org, www.familysearch.org). Na yacasoli kece e soli mai na tabana ni itukutuku kei na itikotiko liu ni Lotu e matataki ira na tamata era sa vakadonuya me ra veisiko yani na mata ni Lotu me ra mai solia e dua na iyaya (me vaka na iVola Tabu se iVola i Momani) ka vakavulici vakalevu ena veika baleta na Lotu. Na veigauna ni veivakavulici oqo e dodonu me ra raica na daukaulotu ni sa itavi vakalou.

Ni se bera ni ko ni sikova e dua na yacasoli, mo ni kila vakavinaka na iyaya e sa gadrevi mai. Vakarautaka e dua na lesoni lekaleka me na vakavakarau yani ki na kena vakavulici na itukutuku ni Vakalesui mai. Ena so na gauna ena liutaki kemuni o ira na yacasoli kivei ira sa vakarautaki ira tiko na Kalou. Kevaka era sega ni veiciqomi mai o ira ko ni sikova, kerei ira kevaka era kila e dua ena taleitaka. Mo ni veikidavaki talega vei ira na lewe ni vuvale tale e so kei na wekadra. Tarogi ira yadua se ko cei ena via rogoca na nomuni itukutuku. Ena rairai beka ni ko sa vakayarayaratiki kivei koya oqo baleta ni dua tale e tiko e vale se veitikivi sa vakarautaki tu ki na kosipeli.

Ni ko ni cakacaka vata kei ira na yacasoli mo ni nanuma tiko oqo:

- Sikovi ira ena loma ga ni 24 na auwa.
- Kevaka e rawa, mo ni qiri rawa me matata na gauna ni veisiko. Kevaka era yali mai vale, tovolea tale na veigauna e so ni siga o ya.
- Me laki soli na iyaya o ya, ka vakananuma vei ira na nodra veisureti. Me ra kumuni vata kece sara mai na lewe ni vuvale taucoko.

- Vakavulica na itukutuku ni Veivakalesui mai.
- Sureti ira ki na veika ena vaqacacotaka kina na nodra vakabauta na Karisito.
- Kerea e so na yacasoli.
- Vakarautaka me dua tale na siga ni veisiko.
- Tuvanaka mo ni cakacaka ena yasana o ya ni sa oti na nomuni veivakavulici o ya.
- Kevaka e yali e vale na tamata o ya, mo ni vosa vei ira na toka veitikivi.

iTavi Qaravi: Vuli Vakaveitokani

Me laurai tale na yacadra na yacasoli ena nomuni yasana ni vula sa oti. Me kilai o koya e se bera ni sikovi, ka me ra laki laurai. Mo ni lewa o cei vei ira sa sikovi oti me ra sikovi tale.

iTukutuku Makawa ni Matavuvale

Na vola ni tukutuku makawa ni matavuvale se tuva kawa ena vakarautaka na sala me ra kunei kina na tamata me ra vakavulici. Na itukutuku makawa ni matavuvale sa dua vei ira na cakacaka talei e vuravura ena gauna oqo. Na Yalo i Ilaija sa vakauqeti ira tiko e milioni na tamata e vuravura taucoko me ra vakasaqarai ira na nodra itubutubu taumada. E lewe levu era gadreva e dua na isema kaukauwa sara kivei ira na nodra vuvale raraba. Oqo ena rawa ni muataki ira ki na dua na gagadre me kunei kina e dua na isema kei na nodra lewena dina na vuvale va-Kalou.

Vakatulewataka na mataqali ivurevure cava ni itukutuku makawa ni matavuvale sa tiko rawa ena nomu iwasewase. E dua na kena ivakaraitaki oqo, ni sa rawa mo ni sureti ira na tamata ki na tabana ni itukutuku makawa ni matavuvale se vakaveikilaitaki ira vei ira na lewenilotu e rawa ni ra vukei ira me ra tekivu vakasaqarai ira na nodra kawa. E sega ni gadrevi mo ni kila vakavinaka sara na veika baleta na itukutuku makawa ni matavuvale mo ni vakayacora kina na veivuke oqo kevaka era sa veivuke mai kina na lewenilotu. Ena so na vanua e vuravura era na dau veivuke me laurai kina na ituvatuva ni kawa. Mo ni dau vakaitavitaki ira na lewenilotu me rawa kina vei ira na dauvakatataro me ra sotava e so era na veimaliwai vinaka vata. Vakamacalataka ni kena vakayagataki na tabana ni itukutuku makawa ni matavuvale e sega ni saumi.

Ena gauna ni nomuni soli tikidua, sa rawa mo ni solia vei ira na tamata e dua na kadi ni vakamacala ni volaitukutuku ni matavuvale kei na naba ni talevoni ni tabana ni itukutuku makawa ni matavuvale, ka sa na dolavi kina e dua na cakacaka ni vakasaqarai ni kawa ni matavuvale. Taleva ni oti e vica na siga na vale e a soli kina na kadi o ya. Me wasei talega na kadi oqo vei ira na dauvakatataro ka rawa vei ira me ra solia vei ira na nodra itokani kei na wekadra. Ena dua talega na ka vinaka ke ko ni kauta tiko na nomuni ituvatuva ni va na itabatamata me ivakaraitaki ka wasea vei ira e tautauvata na otioi ni yacamuni.

“Au sa vakabauta niu na raica na noda rawa ni tagutuwa na ilati eda dau lati keda kina mai na cakacaka ni kaulotu kei na cakacaka ni valetabu kei na cakacaka ni tuva kawa, baleta ni oqo era sa cakacaka dina kecega ni veivakabulai.”

—PERESITEDI SPENCER W. KIMBALL
“THE THINGS OF ETERNITY—STAND WE IN JEOPARDY?” *ENSIGN*, JANU. 1977, 3

Mo ni tekivu kina, vakayacora na veika oqo:

- Sikova e dua na tabana ni itukutuku makawa ni matavuvale kevaka e tiko e dua ena nomu yasana.
- Mo ni veivosakitaka kei bisopi kei na matabose ni tabanalevu na nomu gadreva mo veivuke ki na tabana ni itukutuku makawa ni matavuvale vei ira ko na sotava ena veisiga.
- Veivosaki kei ira na iliuliu ni tabanalevu ena sala me tokoni kina na sasaga oqo:
  - E taleitaka beka na bisopi na nomuni saga na veivuke ni lewe ni tabanalevu.
  - Na lewe ni tabanalevu cava era vakaitavi tiko ena tabana ni itukutuku makawa ni matavuvale se era buta vinaka tu ena cakacaka ni itukutuku makawa ni matavuvale?
  - Na sala vinaka cava mo ni kerea kina na nodra veivuke na lewenilotu?
  - O cei ena salavata kei kemuni ni ko ni veisoliyaka na ivolasui ni tuvakawa se itukutuku vakamatavuvale?

Wilika mada na nona italanoa oqo e dua na daukaulotu gugumatua. Dikeva eke na yaga ni itukutuku makawa ni matavuvale e tukuni tiko ena nodrau veivosaki na veiwatini

E dua dina na marama dau guta na nona lotu o Mildred Schultz. E sega ni veivakurabuitaki ni gauna erau a tukituki kina e nona katuba na daukaulotu, e a maqusa sara na sureti rau ki loma me rawa vua me vakavulica vei rau na "dina." Ni rau sa veivakatafulici na daukaulotu, e a tarai na nona bula mai na dina ni kosipeli vakalesui mai ka a papitaiso sara. Ena gauna taucoko ni veivakavulici, na watina o Frank, e a sega ni vinakata me vakarorogo.

Eke sara ga na gauna au sa okati kina. Erau a vakatakilaitaki keirau na elders vei Sisita Schultz. Keitou a vukei koya me tekivutaka na nona tuva kawa ka sureti koya me keitou laki sota ena tabana ni itukutuku makawa ni matavuvale. E a yaco mai na siga o ya ka a kerea o Frank me lako talega me na vakasaqara talega o koya na nona itubutubu taumada. Io, e a marautaka sara o Mildred na ka oqo, ka rau gole yani ki na tabana ni volaitukutuku.

Erau a gadreva na daukaulotu me keitou laki sota ekea ena yakavi. Ni se bera ni rau yaco mai, erau a vakasasarataki o Frank kei Mildred ena valenivola ka vakaveikilaitaki rau vei Sisita Wright. E kenadau ena cakacaka ni itukutuku makawa ni matavuvale o Sisita Wright, ka a lomasoli me vakasaqara na itukutuku kei tamai Frank. A qai kunea rawa na yacana ena dua na ivola ka solia talega vei Frank e dua na mape kei Jamani ka tiko kina na vanua a sucu kina o tamana. E a mamarau sara o koya ena vuku ni veika sa kune ka sureti rau sara na elders ni rau yaco yani me rau vakayakavi ka vakaraitaka vei rau na itaba e so ka vakaraitaka na itukutuku ni nona matavuvale. Sa tara na yalona na Yalo i Ilaija ka vakayalomaluatiki koya ka sa dolava e dua na katuba ki na kosipeli me tawana na nona bula.

Ena yakavi o ya, e a tugana tu o Mildred na veika me na rawa ni kaya me vukei Frank me na taleitaka vakalevu cake na kosipeli. E a qai votu mai vua e dua na taro. "Frank," a kaya o koya, "o vinakata li mo tiko vata kei au me tazamudu?" A sauma mai vakatotolo o koya, "isa, Mildred, au vinakata dina. Meu na cakava vakacava?" Oqo sara ga na taro e a masulaka tiko o koya. "Mo vakarorogo mada vei rau na daukaulotu," a sauma yani. A vakadonuya sara o Frank. Ena gauna erau sa veivakavulici kina na daukaulotu, e a vakawaicalataka vakadua na nona lomatarotaro kei na rere na katakata ni itukutuku ni Vakalesui mai. E a ciqoma ga ekea o koya na dina erau a cauraka vei koya na daukaulotu. E a vakadonuya kina o koya me papitaiso. Erau lotu kaukauwa sara o Frank kei Mildred ka gugumatua tiko ena cakacaka ni Lotu.

Erau cakacaka sara vakaukauwa o Frank kei Mildred me vakacavari na cakacaka me vakayacori rawa kina na cakacaka tabu vakalotu ni veivakabulai ki na nodrau matavuvale. E a dua na siga marautaki ni rau a papitaiso ena vukudra na lewe ni nodrau matavuvale. Ena kena vakayacori na cakacaka ni valetabu, e a tadrari tamana kina o Baraca Schultz. A raici tamana ena itikotiko ni teitei ka a susugi mai kina o koya. A tucake tu o tamana e yasa ni nona idabedabe, ka vakaisulu vulavula ka dedeka tu mai vei luvena na ligana ruarua. E a yadra mai o Frank ka tagi. Sa kila ekea o Frank ni sa vakadonuya o tamana na cakacaka erau sa cakava.

iTavi Qaravi: Vuli Vakaveitokani

- Na cava e a vakauqeti Frank me vakatulewataka me rau sa vakavulici koya na daukaulotu?
- Ko ni na semata cake vakacava na cakacaka ni itukutuku makawa ni matavuvale ki na ituvatuva ni Kalou me baleta na matavuvale?
- Ko ni sa taurivaka tiko vakacava na itukutuku makawa ni matavuvale me tobu ni vakasaqara? Na sala cava so mo na vakatakila kina na itukutuku makawa ni matavuvale vei ra na tamata ko ni sotava ena veisiga? Vakarau mo ni tekivutaka na taurivaki ni itukutuku makawa ni matavuvale me sa dua na ulu ni iyaya ni nomuni cakacaka ni vakasaqara.

Na itukutuku makawa ni matavuvale sa dua na ivurevure kaukauwa me vakayagataki ena nodra vakasaqarai o ira sa vakarautaki ira tu na Turaga me ra ciqoma na kosipeli vakalesui mai. Masulaka mo ni kila rawa na veigauna me taurivaki kina na volaitukutuku ni matavuvale ena nomuni vakasaqara. Sa itovo ni tamata me ra vakasama vakayalo ni ra veivosakitaka na matavuvale. Era na dau vakila talega na tamata na Yalotabu ni ra vakavulici ena vunau baleta na vuna eda vakayacora kina na cakacaka ni itukutuku makawa ni matavuvale. Me kena ikuri, ni na vaqacacotaki na nodra karoni na curuvou ka rawa kina vei ira na lewenilotu vou me ra vakasaqara na itekitekivu ni nodra matavuvale ka vakayacora na cakacaka tabu vakalotu ena vukudra na nodra itubutubu taumada.

Vuli iVolanikalou**Na cava sa vakalesuya mai na Turaga ki vuravura vei Ilaija?**

V&V 110:14–16

V&V 138:32–34

Malakai 4:5–6

V&V 128:16–18

iTavi Qaravi: Vuli Yadua se Vakaveitokani

Vakarautaka me sikovi na tabana ni itukutuku makawa ni matavuvale vata kei na dua na lewenilotu ka buta vinaka tu ena cakacaka ni itukutuku makawa ni matavuvale. Ni kemuni sa sarasara ena loma ni tabana oqo, mo ni kila na veimataqali veiqaravi e vakayacori e kea. Mo ni vakataroga na itukutuku tale e so, me vaka na gauna e dola kina, o cei soti e veiqaravi kina, kei na veika me ra qaravi ira kina ko ni sotava ena veisiga yadua.

Me vakatovototaki na nomuni vakaraitaka na veivuke ni itukutuku makawa ni matavuvale vei ira ko ni sotava. Tuvanaka mo ni vakaraitaka na itukutuku makawa ni matavuvale ena sasaga ni nomuni vakasaqara.

Me wiliki ka veivosakitaki na “Cakacaka ni iTukutuku Makawa ni Matavuvale kei na Tuvakawa” ena *Tudei ena Vakabauta* me kilai vakavinaka kina na cakacaka ni itukutuku makawa ni matavuvale. Vola ena nomuni ivolaniveisiga ni vuli na veika ko ni sa vulica.

Dauvakatataro Taumada

O ira na dauvakatataro taumada era ivurevure yaga ni nodra vakasaqarai na tamata me ra vakavulici. E vuqa na vuna era sa sega kina ni vakadikeva tale na Lotu o ira na tamata. Na vuna e okati kina na nodra lesi o ira na daukaulotu, era biu vanua o ira na dauvakatataro, era sa sega ni veisiko na daukaulotu e dina ga ni ra namaki ira tiko mai na dauvakatataro, ka ra nanuma tiko o ira na dauvakatataro ni sa sega tale ni dua na ka vou me ra vakavulici kina. E vuqa vei ira na dauvakatataro taumada era kaya ni ra na qai sota tale kei ira na daukaulotu.

iVakamacala

Railesuva wasoma na nomuni ivola ni cakacaka me kilai kina o ira na dauvakatataro taumada. Masulaka na veitukutuku ena ivola ni cakacaka me baleta nodra veitaratara vakacava ena imatai ni gauna na dauvakatataro kei na Lotu, na cava era sa vakavulici oti kina, e vakacava na nodra sauma, kei na cava na vuna era sa muduka kina na nodra vakadikeva na kosipeli. Kevaka era a vakaitavi kina na lewenilotu ena veivakavulici kei na vakaveitokanitaki ni dauvakatataro taumada, tarogi ira na lewenilotu se na cava era sotava ka ra se nanuma tiko. Mai na itukutuku oqori, tuvanaka e dua na ituvatuva mo na veitaratara tale kina kei ira na dauvakatataro.

© 2001 Dai Pearson. Kikua ni lavetaka.

Kevaka e dua vei ira ko ni vakavulica tiko e sa digitaka me kakua ni rogoca na kosipeli, vola vakaitukutuku ena ivola ni cakacaka ka na vukei ira na daukaulotu era na sikovi ira ena gauna mai muri.

Ena nomuni wilika na italanoa oqo, mo ni vakasamataka mada na kaukauwa ni nodra sikovi na dauvakatataro taumada.

Au a kurabui sara, niu a kacivi meu laki kaulotu ki na tabana ni kaulotu vata ga a laki kaulotu kina o tuakaqu yalewa ena dua na yabaki sa oti. Ni oti toka e vica na vula ni noqu kaulotu, au a lesi sara ki na dua na vanua a veiqaravi kina o tuakaqu. Niu sa vakarau meu lesi, a volavola mai o tuakaqu ka kerea meu sikova e dua na matavuvuale na Norman kei na nona raravataka ni ratou sa tarova na nodratou vakavulici.

Keirau a laki raici iratou rawa sara na Norman ka keirau a kidavaki vakavinaka mai vei iratou. Eratou a qai vakadonuya me ratou rogoca tale na kosipeli vakalesui mai. Au sega ni kila na duidui ni veika sa yaco oqo, ia eratou a tu vakarau me ratou ciqoma na neirau itukutuku. Na matavuvuale taucoko era a papitaiso ka vakadeitaki.

Ni oti na veika oqo, au vakasamataki ira sara na dauvakatataro taumada era a sota talega kei tuakaqu. Au a vakasamataka, "Kevaka e vakayacori rawa vei iratou na Norman, ena rawa beka ni yaco talega vei ira na tamata a vakavulici ira o tuakaqu. Au nanuma meu vola vei tuakaqu me baleta noqu vakasama meu sikovi ira na vo ni tamata e a vakavulici ira o koya. E a taleva tale o koya na nona ivolaniveisiga ni vuli ka vakauta mai vei au na yacadra e so tale na dauvakatataro taumada ena vanua o ya.

Ena macawa ka tarava keirau a lako yani kei noqu itokani ka sikovi ira na tamata oqo. Keirau a kurabuitaka, ni voleka ni veimama vei ira era a vakadonuya me ra rogoca tale na kosipeli vakalesui mai. E vica vei ira na ilawalawa oqo era a papitaiso ka vakadeitaki. Mai na nodra sotavi na dauvakatataro taumada oqo, keirau a kerea talega vei ira e so na yacasoli ni nodra itokani kei ira era kila ka ra na taleitaka na neirau itukutuku. E a yaco kina me keirau kunea tale e so na tamata me ra vakavulici. Oqo na gauna osooso duadua ni noqu kaulotu.

iTavi Qaravi: Vuli Vakaveitokani

- Mo ni kilai ira kece na dauvakatataro taumada era volai tiko ena nomuni ivola ni cakacaka.
- Tuvanaka mo ni veitaratara kei ira e lewe levu na tamata e rawa ena loma ni 24 na auwa.

Vakasaqarara Vakataki Iko

Me vaqacacotaki na nomuni vakabauta ni Kalou sa vakarautaki ira na luvena me ra na ciqoma na itukutuku ni Veivakalesui mai. Ena nomuni vakayacora rawa na nomuni itavi ena veidusimaki ni Yalo Tabu me ra vakasaqarai na tamata me ra vakavulici, na Turaga ena vakayararataki ira mai na tamata vei kemuni.

E vuqa sara tu na sala dokai me ra kunei o ira era sa vakarautaki tu ki na kosipeli vakalesui mai. Sa gadrevi mo ni gugumatu sara mo ni sotavi ira era sa vakarautaki tu. O ira na daukaulotu era sa raica rawa ni vakasama e tarava oqo sa vukei ira me ra kunei ira na tamata me ra vakavulica mai na nodra sasaga ga. Ena nomuni taleva na ituvatuva, tuvanaka mo ni tovolea e so na iwalewale vou oqo. Na ituvatuva oqo sa itekitekivu talega vei kemuni ni veisala dokai e so ni nodra vakasaqarai na tamata me ra vakavulici.

- Cakacaka vata kei na bisopi kei na matabose ni tabanalevu me ra kilai ka sikovi o ira na tamata era se qai vakasucu walega oqo, toki vou mai, se mate e dua ena dua na vuvale.
- Vakaraica e so na gauna vinaka ni vei qaravi.
- Vakavulica na itukutuku ni Vakalesui mai vei ira na lewenilotu, vakakina vei ira na gugumatua tiko kei ira na lewenilotu luluqa, sa qai curuvou ga oqo, kei ira na matavuvale lewenilotu vakatikina. Kerea me ra vakatakilai kemuni vei ira na tamata ko ni rawa ni vakavulica.
- Vakarautaka e so na yasanibuka ni lewenilotu me ra na kauti ira mai kina na nodra itokani se o ira mo ni vakavulica kina na kosipeli ka kere yacasoli.
- Veisureti mo vakavulici ira na tamata ena cakacaka ni lotu vakamatavuvale.
- Soli iko mo kauti ira o sotava me ra laki raica na valenilotu.
- Soli iko mo veivosakitaka kei ira me ra laki sotava na bisopi.
- Sureti ira na tamata me ra sikova na www.mormon.org.
- Vakarautaka e dua na kalasi ni vuli ivolanikalou.
- Vakavulica na vosa Vakavalagi me ikarua ni vosa.
- Sureti ira era sa dodonu me ra vuli ena semineri kei na yavuvuli.
- Sikova na veivale yadua se vosa vei ira na tamata e gaunisala.
- Taurivaka na kadi ni ivakamacala, DVD, vidio, kei na ivola ni ivakamacala.
- Kerea e so na yacasoli mai vei ira era sa dauvakatataro tiko, dauvakatataro taumada, lewenilotu luluqa, italatala qase vakatawa, kei ira kece ko ni sotava.
- Cakacaka vakavoleka kei ira na mata ni Lotu ni veika raraba me rawa kina ni tabaki ena niusiveva na nomuni cakacaka ni kaulotu.
- Sureti ira na tamata ki na soqoni ni Lotu, itavi qaravi, kei na siga ni dola raraba.
- Sureti ira na tamata ki na siga e so ni papitaiso. Na veika oqo ena vakatakilai kina vakavinaka na Lotu ka sa gauna vinaka talega vei ira na dauvakatataro me ra vakila na veivakauqeti ni Yalotabu.

Lako Voli ka Daucaka Vinaka

Na nomuni vakabauta ni ra na kunei na tamata me ra vakavulici ena laurai ena nomu cakacaka. Ena Nona a mai vei qaravi e vuravura, na iVakabula a "kauta vua na itovo ni tamata dauveiqaravi" (Filipai 2:7). E a veilakoyaki ka "daucaka vinaka" (Cakacaka 10:38)

iVakamacala

ka “vunautaka na itukutuku vinaka” (Maciu 4:23). Ni kemuni muria na ivakaraitaki oqo, ko ni na kunei ira era na ciqomi kemuni.

Ena nomuni na veiqaravi voli, oi kemuni kei ira era sa vakarautaki ki na kosipeli vakalesui mai o ni sa semati ena dua na kaukauwa kei na yalo ni veivakauqeti. Na nomuni cakacaka vinaka ena vukea me ra kila na tamata ni kemuni sa dua na italai ni Kalou ka na mua yani ki na gauna me vakavulici kina na kosipeli vakalesui mai.

E vuqa na daukaulotu era sa dau veivuke oti ni ra se bera ni mai kaulotu era tuvanaka na “cakacaka ni veivukei,” me vaka na vukei ni dua e toki, veivuke ena dua na iteitei ni Lotu, se samaki ni dua na mata ni vale. Ena nomu itutu ni daukaulotu, e dodonu mo ni vakarautaka e veimacawa na veivuke vakaoqo (raica na *iVoladusidusi ni Daukaulotu*,” me ikuri ni ivakamacala.

Na mataqali veiqaravi e vakamacalataki tiko ena wase oqo e vakatabaki tiko ki na veigauna e sega ni tuvanaki. Na veiqaravi vakaoqo e okati kina na vakarorogo ki na Yalotabu me kilai rawa kina na veigauna ni caka vinaka kei na nodra karoni na luvena na Kalou. Masulaka mo ni raica rawa na veika vinaka me vakayacori ena veisiga yadua. Ena nomuni saga na caka vinaka, ko ni na kau yani vei ira na tamata era sa vakarautaki ki na kosipeli vakalesui mai.

Ena nomuni wilika na italanoa oqo, vakasamataka na nodrau “caka vinaka” na daukaulotu ka vunautaka na kosipeli.

E dau gumatua o Pablo me lako mai ki na neirau kalasi vakamacawa ni vosa Vakavalagi. O koya e dua na turaga sa cegu mai na cakacaka ka sa vulica tiko na vosa Vakavalagi me vakayawaki koya tani mai vei watina ka sa malumalumu tiko. Ena dua na macawa a sega ni basika mai o koya. E sega ni dua e kila na vuna. Ni oti e dua na vula, sa qai lesu tale mai ki na kalasi o koya. E duatani na kena irairai. Sa lutu sara ga na yagona ka lomaococa. A sega sara ni malele vakalevu ki na kalasi me vaka e liu, ka vakalutu lo ga yani ni se bera ni keirau vosa vua.

Na loma ni macawa ka tarava keirau a masulaki Pablo me na lesu mai ki na kalasi ka me keirau na vosa vua. A saumi na neirau masu ena nona sa lesu mai ki na kalasi. Mai na neirau a vosa vua ni oti na kalasi, a qai tukuna ni sa mate o watina. A talanoataka vakalailai vei keirau na veika sa yaco ka keirau a vakaraitaka na neirau rarawa. Keirau a qai tukuna vua na neirau gadreva me vukei koya me kila ni na rawa ni bula vata tale kei watina. A rai cake mai o koya, ka wanonovi au, ka tuturu mai vua na wainimata ni cudru kei na rarawa ka kaya cake mai, “Kevaka ko drau vinakata meu vukei, mo drau lako mai ki vale ka vukei au me vinaka tale na noqu bula. O ni dau cakava beka o ya? Au gadreva me vakavinakataki na ituvaki ni noqu bula kei na vale.”

Keirau a kurabui ka luluvu sara ena nona vosa o Pablo. Keirau a vakarau me veivuke ena dua ga na ka e gadreva o koya. Au vakabauta ni o koya o ya na itekitekivu ni nona sa vakabauti keirau. A tukuna o koya me keirau gole yani ki nona vale ena siga ka tarava me laki samaki na nona kau tei. Keirau a

*“Ko vinakata li mo marau?
Guilecavi iko mada ka solia
na nomu bula ena inaki
cecere oqo. Vakayagataka
na nomu gauna ena vukei
ira na tamata. Mo vinaka
sara, vakaukauwataki ira
era sa malumalumu, tuberi
ira cake era sa wadamele.
Bulataka na kosipeli i
Jisu Karisito.”*

—PERESITEDI GORDON B. HINCKLEY
TEACHINGS OF GORDON B. HINCKLEY, 597

mani lako sara ki nona vale ka laki cakacaka vata kei koya. Ena gauna kece a qaravi na watina tiko kina, e a sega ni qarava rawa kina na nona mata ni vale kei na loma ni vale. Sa levu sara na cakacaka me keitou lewetolutaka. E a yaco oqo me veiqaravi ena veimacawa e nona vale. Keitou samaka na kau tei, cavu co, ka veti vuata. Keirau a sega ni veivakavulici rawa . . . ena veigauna keirau tekivu kina, e dau takosova o koya na neitou veivosaki. E dau vakacegu o koya ni keitou veivosakitaka na nona bula kei na matavuvale. Keirau sa dau vakarorogo tu ga.

Ni oti e dua veimama na vula a vakarabuitaki keirau o Pablo ena nona taroga, “Ena rawa beka meu raici na watiq tale?” Keirau a sauma ena marau ni na yaco vakakina. Keirau a vakadinadinataka ni sa tawamudu na matavuvale ka keirau saga me keirau sauma na nona taro.

Keirau a vakavulica vei Pablo na yavu ni veivakabulai. E a yavalati koya na vunau o ya. Ni bera ni keirau lako, a tarogi keirau o koya ena so na taro me vaka, “Ena vakayagona tale beka o watiq niu na raici koya tale?” ka “Keirau na galala beka mai na tauvimate kei na mosi?” Keirau a sauma na nona taro ka vakadeitaka e dua tale na siga ni sota me veivosakitaki kina na ivakavuvuli ni kosipeli vakalesui mai i Jisu Karisito.

Ni oti e dua na gauna lekaleka, sa veisau sara na irairai kei Pablo. Sa dau mata mamarau ka vaka me sa bula vakacegu. Ia oqo o koya sa “vakanuinui dei ki na dua na vuravura sa vinaka cake” (Ica 12:4). Na neirau veivuke a vukea na nona vakabauta na veika keirau a vakavulica.

iTavi Qaravi: Vuli Yadua se Vakaveitokani

- Na sala cava erau a “caka vinaka” kina na daukalotu ena italanoa oqo?
- E yaga vakacava na veivuke ki na nona vakatulewa o Pablo me vakavulici vua na kosipeli?
- Ko ni vakasaqara beka mo ni caka vinaka ena loma ni dua na siga? Ena rawa li mo vinaka cake ena ka oqo?

Mo ni vola ena nomu ivolaniveisiga ni vuli se me veivosakitaki kei nomuni itokani na vakavinakataki ni caka vinaka ena dua na siga ena nodra vakasaqarai e levu na tamata me ra vakavulici.

Mo ni vakabauta tiko ni o ira na tamata era sa vakarautaki me ra ciqoma na itukutuku ni Vakalesui mai era na vakayarayarataki mai. Ena kauti kemuni talega na Kalou ki na veivanua ni nomuni caka vinaka kei na vosa vinaka me ra vakarautaki mai kina o ira na tamata me ra ciqomi ira na daukaulotu kei na lewenilotu. Mai na nomuni sasaga taucoko ni vakasaqarara, mo ni masulaka ka vakasaqara mo ni veiqaravi, veivuke, ka veivakatatakitaki. Ni kemuni sa veiqaravi tiko mo ni vosa vei ira kecega ko ni sotava. Me tiko vei kemuni na vakabauta ni kemuni rawa ni wasea na kosipeli vakalesui mai.

Na veiqaravi kecega ko ni cakava mo ni vakayacora baleta ni kemuni lomani ira na tacimuni kei na ganemuni ka gadrevi kina mo ni masu, vakanuinui tiko ka gadreva dina mo ni vakavulica vei ira na kosipeli vakalesui mai.

iDusidusi

Mo ni nanuma tiko na idusidusi oqo ni kemuni saga na caka vinaka:

- Tiko vata ga kei nomu itokani.
- Taqomaka na inaki vakalou ni nomu ilesilesi.

- Vakamuria na lawa ni kaulotu, ka kakua ni solia se vakayagataka na nomuni ilavo.
- Raica na *iVoladusidusi ni Daukaulotu* me baleta na idusidusi ni veiqaravi raraba vakamacawa.

Vuli iVolanikalou

Na cava na yaga ni nona veiqaravi ena Nona bula na iVakabula?

2 Nifai 17:7, 21   Maciu 9:1–8   Joni 4:46–54
 Maciu 8:1–4   Marika 1:21–28

Na cava na yaga ni veiqaravi ena nodrau cakacaka o Amoni kei Eroni?

Alama 17:19–25   Alama 18:8–10   Alama 22:3

Na cava sa kerea vei kemuni na Turaga mo ni vakayacora?

3 Nifai 27:21

E Segi ni Maumau e Dua na Sasaga

Na gauna era besetaka kina na tamata me ra vakarogoca na kosipeli vakalesui mai, e segi ni maumau na nomuni cakacaka o ya. Na nomuni cikeva tikoga mo ni veiqaravi ka vakavulica e levu na tamata ko ni rawata rawa sa dua na sala sa vakarautaki ira kina na luvena na Kalou me ra ciqomi ira na Nona italai. Sa dau vakayagataki kemuni me veitaratara kei ira na luvena. Ena gauna mada ga era segi kina ni ciqoma na tamata me ra vulica na kosipeli, na nomuni veiqaravi kei na nomuni vosa sa ivakadinadina ni loloma ni Kalou vei ira ka sa rawa talega ni ra teivaka na sorenikau vei ira na daukaulotu muri mai kei na lewenilotu me ra na tamusuka.

Na gauna era segi kina ni ciqoma na tamata na kosipeli, kakua ni rarawa. O sa uvuca oti na davui. Ko ni sa solia vei ira e dua na digidigi vinaka. O ira na tisaipeli i Karisito era dau rarawataka ni ra segi ni veivutuni na tamata, ia era tudei tikoga ena nodra itutu kei na nodra cakacaka. Era gumatua ena toso tikoga vagumatua ki liu.

Nanuma Oqo

- Taracake na Lotu ena vakasaqarai “ira sa vakabauti kemudou” (V&V 42:8).
- Ena gauna ni vakasaqara, vakasaqara ka vakamuria na Yalotabu.
- O ira na tamata ena nomuni yasana era sa vakarautaki me ra ciqoma na kosipeli vakalesui mai.
- Na lewenilotu—ka okati kina era gugumatua, luluqa, italatala qase vakatawa, kei ira na sa qai curuvou ga oqo—sa nomuni ivurevure vinaka ni nodra vakasaqarai o ira me ra vakavulici, papitaiso, ka vakdeitaki.
- Tauyavutaka e dua na veiwekani voleka vei bisopi kei ira na lewenilotu.
- Veivakavulici ni ko sa kunea, vakasaqara ni ko sa veivakavulici.
- Vakavakarau ki na veikune e segi ni tuvanaki.
- Masulaka na veigauna mo ni caka vinaka kina ka vunautaka na itukutuku ni Vakalesui mai ni kosipeli i Jisu Karisito.
- E vuqa tu na sala me ra vakasaqarai kina na tamata me ra vakavulici. Kakua ni taurivaka tikoga e dua se rua na sala.

Vakasama ni Vuli kei na kena Bulataki

iVakamacala

Vuli Yadua

- Wilika na nona ivola oqo e dua na daukaulotu vei rau na nona itubutubu: “Au a veiwasei kei na dua na marama vinaka ena basi. Keimami a suka tiko mai ena dua na bose ni tikina, ka idabedabe ga o ya e a lala tiko kau sa dabe sara kina ka vakaraica sara na noqu meli. Io, au a wilika sara e liu na nomudrau, kei na itaba kei Evan lailai. Au vakila ni dua talega e toka e yasaqu e sarava tale tikoga mai na itaba, kau rai yani ka wanonovi au mai e dua na marama. E a dredre ga vakalailai ka rai yani ki tuba. E a bobo sara o koya me vaka ga me sa moce. Au a masu, ‘Tamaqu Vakalomalagi, au via vosa vua na marama oqo. Yalovinaka ni vukei au! Ni oti ga e dua na miniti e a rai sara ka dabe cake vakadodonu, kau tukuna vakatotolo vua, ‘E rairai vinaka beka o koya?’ Au a vakaraitaka vua na itaba kei Evan lailai kau tekivu meu wasea vua na veika baleta na matavuvale. Au a tarogi koya baleti ira na luvena ka sa vaka me tonawanawa mai na matana ka tukuna vei au na italanoa kei na luvena yalewa ni dau sega ni taleitaki koya ka sega ni via kilai koya. E a tagi na marama oqo ka keirau veitagicaki. Au a vakaraitaka vua na yavu ni veivakabulai ka kilai koya na Tamada Vakalomalagi kei na veika e sotava tiko. Au a tagi ka qai tukuna vua niu kila ni lomani koya o luvena baleta ni o au e dua na luvena e dua na tina e lomani au, kau lomani koya. Au a qai vakamacalataka ni so na gauna era vakatulewa cala na tamata ka tiko na nona digidigi o luvena. E a kaya mai ena matadredredre, ‘Au kila ni nanumi iko tiko mai o tinamu, ka na sega tale ni laivi iko ni sa raici iko.’ E a vakavinavinakataka na noqu veiwasei vua ka solia mai na ivakamacala ni nona itikotiko me keirau na wasea vua na kosipeli. Ni sa vakarau sobu tiko o koya, e a qai kaya mai, ‘Au a vodo cala, ia au a sega ni sobu.’ E sega ni dua a dabe e yasaqu me yacova ni ko sa mai dabe—raica na ka sa yaco! E matata na ituvatuva ni Kalou !”

Na ivakavuvuli cava mai na wase oqo o raica rawa ena italanoa? Taleva lesu na wase oqo ka vola na kena ivakavuvuli ena nomu ivolaniveisiga ni vuli. Na ivakavuvuli cava vei ira oqo ko na saga mo vakayacora edaidai?

- Wilika Joni 15:12–13; 21:15–17; 1 Cesalonaika 2; kei na Mosaia 18:8–10. Na cava na ivakatagedegede ni nomu sa vakayacora tiko na itavi ni nomu lomani ka qaravi ira na tamata? Ko na toso cake beka vakacava? Vola ena nomu ivolaniveisiga ni vuli na kena isau.
- Era na kila vakacava na tamata ni ko italai ni Turaga? Ni ko tugana na taro oqo, mo vulica Moronai 7:3–5; Maciu 7:20; Joni 13:34–35. Vola ena nomu ivolaniveisiga ni vuli na nomu vakasama.
- Wilika 3 Nifai 18:31–32; Alama 8:16; Alama 24:7–8; kei na Alama 32:41. Vakasamataka na veika e vakavulica na veitikina oqo me baleta na cakacaka vata kei ira na dauvakatataro taumada. Vola ena nomu ivolaniveisiga ni vuli na veika o sa vulica rawa ka wasea vua na nomu itokani

Vuli Vakaveitokani

- Ena kena taurivaki na ituvatuva ni veisiga, vakarautaka e dua na ituvatuva me ra sotavi kina na sa qai curuvou ga oqo. Kerei ira me ra wasea na nodra a vakarautaki ki na kosipeli. Taroga na taro vakaoqo: Ena gauna cava o a kila kina na Lotu? Na cava e a qai vakauqeti iko mo sotavi rau na daukaulotu? Vola ena nomudrau ivolaniveisiga ni vuli na veika sa vulici.
- Taleva lesu na veilutaga yadua oqo. Ena kena vakayagataki na lesoni, vakarautaka e dua na sala rawarawa ni vakasaqarara. Vakatotovototaka na veivakavulici ena dua na vanua ni vakasaqarara ka semata vakatotolo na veilutaga yadua ki na Vakalesui mai.
  - Vakila ni sa gadrevi vakalevu na veidusimaki kei na inaki ni bula.

iVakamacala

- Gadreva na volekata na Kalou.
- Vakasaqara na veivuke ki na vakatulewa bibi.

- Wilika na tabana 66-68 ni *Our Search for Happiness* kei na tabana 59-64 ni *Tudei ena Vakabauta* me kilai vakavinaka kina na yavu vakaivunau ni cakacaka ni vola-itukutuku ni matavuvale. Vakaraütaka mo vosa ena volaitukutuku ni matavuvale ka mo wasea vua na nomu itokani.
- Mo raitayaloyalotaka mada ni o iko kei nomu itokani drau sa lesi ki na dua na vanua vou. Drau sa raica sara na ivola ni cakacaka ni ituvaki vinaka tu, ia era sega na nomudrau dauvakataro. Na cava mo drau na cakava me ra laurai vakatotolo na tamata me ra oka ki na nomudrau tobu ni veivakavulici? Vakaraütaka na ituvatava me vakayacori edaidai ena so na vakasama oqo.
- Na vakasama e tarava era sa gugumatua kina e vuqa na daukaulotu kei ira na lewenilotu. Wilika ka vulica vata kei nomu itokani na vakasama oqo.
  - Vukei ira na lewenilotu me ra volai ira na nodra itokani, wekadra kei ira era kila e rawa ni ra wasea vei ira na kosipeli. Taleva na yaca oqo vata kei ira na lewenilotu, ka vukei ira me ra masulaka ka digitaka e dua era gadreva me ra vakaraütaka me rogoca na kosipeli.
  - Vukei ira me ra digitaka e dua na siga me ra (a) vakaraütaka e dua na tamata se matavuvale me na vakavulici ena nodra vale se (b) cakava tale e so na itavi qaravi ni veituberi me ra vakaraütaki kina. Na kena digitaki e dua na tikinisiga sa na nodra takete na lewenilotu ka na vukei ira me ra cakacaka ena vakabauta.
  - Vukei ira me ra tuvanaka na veika me ra vakayacora ena gauna oqo ka yacova yani na siga sa lokuci.
  - Sikovi ira tale vakavica me ra tokoni ka ra vakayaloqaqataki. Sureti ira me ra wasea mai na nodra rawa ka kei na leqa e so.

Me veivosakitaki na sala e rawa ni vakayacori kina na vakasama oqo ena vanua ko drau veiqaravi tiko kina,

Bose ni Tikina kei na Koniferedi Vakaiwasewase Lalai

- Wilika ka veivosakitaki na wase “Vakasaqara Vakataki Iko.”
  - Me veivosakitaki na kena vukei ira na daukaulotu na vakasama oqo me vakasaqarai na tamata me ra vakavulici.
  - Ena papanivolavola, vola kina na vakasama tale e so ni nodra vakasaqarai na tamata me ra vakavulici. Sureti ira na daukaulotu me ra vakaraütaka na nodra vakasama.
  - Sureti ira na daukaulotu me ra tuvanaka na nodra takete yadua me ra vakavinakataka kina na sasaga ni vakasaqara.
- Vola na veisala kece ni vakasaqara.
  - Lesia ki na daukaulotu yadua e dua vei ira na sala oqo. Solia e 5 na miniti vei ira me ra vakaraütaka na kena laki vakavulici na itukutuku ni Vakalesui mai. Kevaka e gadrevi, vakaraütaka vei ira na lesioni “Na iTukutuku ni Vakalesui mai ni Kosipeli i Jisu Karisito.”
  - Vakasamataka na bibi ni kena veiraurau na balavu ni gauna ni itukutuku kei na vanua e tukuni tiko kina. Kena ivakaraitaki oqo, o ira na daukaulotu era na rawa ni balavu cake na gauna ni nodra veivakavulici ena vale ni dua na lewenilotu mai na nodra vakavulica e dua ena dua na vanua ni veivoli.

- Vakayagataki ira vakalevu na daukaulotu kevaka se vo na gauna me ra vakavulica na itukutuku ni Vakalesui mai ena sala era sa lesi kina.
- Vakavulica na ivakavuvuli e kune ena “Veivakavulici ni ko sa Kunea, Vakasaqaqara ni ko sa Veivakavulici.”
  - Lesi ira yadua na daukaulotu me ra vakarautaka e dua na itukutuku e dua na miniti na kena balavu ka na rawa me wasea ki na dua na vanua ni vakasaqaqara. Na itukutuku oqo me vakayavutaki ena vunau mai na lesoni ni daukaulotu.
  - Sureti ira na daukaulotu me ra veiwaseitaka vakataki ira na itukutuku o ya. Sa rawa mo vakarautaka e so na vanua ni vakasaqaqara, me vakataka na veivakavulici ena dua na vale ni lewenilotu, veivakavulici ena mata ni katuba, ena bati ni gaunisala, se veivosaki kei na dua na yacasoli. Me ra vakatovototaka na daukaulotu na veivanua yadua oqo.

Peresitedi ni Tabana ni Kaulotu

- Vakarautaka e dua na ivakaraitaki ni kaulotu ni lewenilotu ena nomu matavuvale. Wasea na veika o sotava kei ira na daukaulotu kei na lewenilotu.
- Veivosakitaka vata kei ira na iliuliu ni matabete na sala vinaka duadua vei ira na daukaulotu me ra kunei ira na tamata me ra vakavulici ena nomu tabana ni kaulotu.
- Vakarautaka e so na yasanibuka ni kaulotu mo rawa kina ni veivosaki kei ira na dauvakatataro ena nomu tabana ni kaulotu. Cakacaka vata kei ira na iliuliu ni matabete ni nodra vanua me ra lako mai ki na yasanibuka o ira na lewenilotu ka kauti ira mai na nodra itokani. Me tiki ni yasanibuka oqo, ni ko se bera ni vosa, me ra na cavuta na nodra ivakadinadina o ira na sa qai curuvou ga oqo ka tukuna na gauna era a saumaki mai kina. Me vakatabakidua na nomu vosa ena itukutuku ni Veivakalesui mai.
- Vakaraitaka na nomu itukutuku ni va na itabatamata vei ira na daukaulotu, ka vakamacalataka na nomu a vakayagataki ena cakacaka ni vakasaqaqara.
- Me so na gauna mo salavata kei ira na daukaulotu me vukea na nodra vakasaqarai ira na tamata me ra vakavulica.

Na Sala Cava Au Rawa ni Vakavinakataka Cake Kina na Maqosa ni Noqu Veivakavulici?

iVakamacala

Vakasamataka Oqo

- Na sala cava meu veivakavulici kina mai na ivolanikalou?
- Na cava na vuna meu dau taro kina niu veivakavulici tiko?
- Na mataqali taro vakacava meu dau taroga?
- Na sala cava au rawa ni vakarorogo vakavinaka cake kina vei ira au vakavulica tiko vata kei na Yalotabu?
- Na sala cava au rawa ni vukei ira kina na tamata me ra walia na veika era leqa kina?
- Na sala cava au rawa ni vukei ira kina na tani me ra lako tani mai na ivakarau ni bula ca kei na veika ca era sa vakamatautaki ira tu kina?

Osa kacivi mo vakavuvulitaka na kosipeli vakalesui mai vei ira kecega na tamata era na ciqomi iko. Na veivakavulici e itakele ni veika kece sara o na vakayacora. Mo vakatorocaketaka na veitovo ni bula va-Karisito, vulica na lesoni ni daukaulotu, vakavinakataka cake na nomu rawa ni vosa ena vosa ni vanua o kaulotu kina, ka vakararavi ki na Yalotabu me rawa kina ni o veivakavulici ena kaukauwa mo veivakadeitaki kina. E kaya kina vakarawarawa sara na Turaga ni oqo na ivakaro ka tiko na kena yalayala:

“Mo kakua mada ni vunautaka na noqu vosa; ia mo vulica taumada mo kila, ena qai sereki na wa ni yamemu; ia kevaka ko sa qai via vunau, sa na soli vei iko na noqu Yalo Tabu mo vunautaka kina na noqu vosa; ia era na qai vakabauta na tamata ena kaukauwa ni Kalou” (V&V 11:21).

iVakamacala

“Do kakua ni lomaocaocataka na ka mo dou kaya; ia mo dou vulica ka nanuma matua tiko na noqu ivakavuvuli; raica ena qai vakavotui mai ena kena gauna na ka me tukuni me ganiti ira na tamata yadua” (V&V 84:85).

Era sa tukuna oti na Mataveiliutaki Taumada kei na Kuoramu ni iApositolo Le Tinikarua: “Na noda inaki me da vakavuvulitaka na itukutuku ni kosipeli vakalesui mai ena dua na kena ivakarau me rawa kina ki na Yalotabu me veidusimaki vei rau na daukaulotu kei koya e vakavulici. Ena yaga me vulici na ivakavuvuli ni [veilesoni], ia oqo me na kakua ni vakavuvulitaki na veika sa tu rawa tu ga ena noda vakasama. Sa dodonu me na galala tu na daukaulotu me na vakayagataka na nona vosa ga vakataki koya me vaka na veivakauqeti ni Yalotabu. E sega ni dodonu me cavuqaqataka ga na veika sa tu rawa ena nona vakasama, ia me tukuna mai na veika e tu e yalona ena nona vosa ga vakataki koya. E rawa ni gole tani mai na ituvatuva ni lesoni, me vakavuvulitaka na veika e vakauqeti kina, me vaka na veika e taleitaka se gadreva o koya e vakadikeva tiko na lotu. Me tukuna sara ga na veika e basika e yalona kei na nona vosa ga vakataki koya, sa dodonu me wasea na nona ivakadinadina me baleta na dina ni veika e vakavuvulitaka” (“i Tukutuku ni Cakacaka ni Kaulotu,” ivola ni Mataveiliutaki Taumada, 11 ni Tise. 2002).

Vulica mo dau vakararavi ga ki na Yalotabu me solia vei iko na veika e dodonu mo tukuna ka cakava. Ena nomu vuli, vakatorocaketaka, ka vakayagataka na maqosa ni veivakavulici ena iwase oqo, sa na yaco kina mo iyaya ni cakacaka uasivi cake ena ligana na Turaga. Ena vakayagataka na Yalotabu na kila ka kei na maqosa o sa vakatorocaketaka rawa tu me vukei iko kina mo veivakavulici ena kaukauwa. Na vinaka kei na kaukauwa ni nomu veivakavulici ena vukei ira na tani me ra kila ka vakila na kena bibi vei ira na kosipeli vakalesui mai. Ena yavalati vakalevu na nodra kila ka mai na nomu bula kilikili. Ena yavalati talega na nodra kila ka mai na vinaka ni nomu vagoleya vakatabakidua na nomu vakasama vei ira, mai na vinaka ni nomu vakamacalataka na kosipeli, nomu vakayagataka na ivolanikalou, wasea na nomu ivakadinadina, taro, kei na nomu sureti ira me ra yalayala ka maroroya.

Muria na Yalotabu

“Na Yalotabu sai koya na tiki bibi duadua ni cakacaka oqo. Ni vakalevulevuya tiko na nomu ilesilesi na Yalotabu, e rawa ni o cakamana vua na Turaga ena buturara ni kaulotu. Ni sega na Yalotabu, o na sega sara ni qaqa rawa se vakacava tu na levu ni nomu taledi kei na rawa ka” (Ezra Taft Benson, nodra soqoni na peresitedi vou ni kaulotu 25 June 1986).

Sureta na Yalotabu

Na veivakatutu oqo ena vukea na nomu sureta na Yalotabu ena nomu veivakavulici:

- Masu.
- Wasea na veika o sa sotava oti.
- Vakayagataka na ivolanikalou.
- Vakaraitaka na nomu lomana na Turaga kei ira na tani.
- Wase ivakadinadina.

Na Sala me Tekivutaki Kina na Veivakavulici

Na imatai ni vica na gauna vata kei koya na dauvakatataro sa gauna bibi sara. Sa dodonu me ra vulica na dauvakatataro me ra vakabauti iko. Tekivutaka na imatai ni nomu veisiko ena kena ivakarau vinaka, veidokai ka sega ni veidabui. Taroga e vica na taro rawarawa me vukea na nomu kila na nona bula vakalotu kei na nodra nanamaki tiko ki na nomu veisiko yani. Me vaka beka oqo, taroga, “Na itavi cava beka e sa bau

rawata ena nomu bula na lotu?" Kakua ga ni taroga na taro me baleta na nona bula ka na vakavuna na nona logaloga ca.

Ni se bera ni o tekivu, kerei ira kece era tiko me ra duavata kei iko ena lesoni. Vakauqeti ira me bokoca na retioyaloyalo ka kauta tani na veika e dau veivagolei tani me kakua kina ni vakacacani na Yalo ni Turaga.

Vakamacalataka ni o na vinakata mo tekivuna ka tinia na veilesoni yadua ena masu. Vakatura ni o na cabora na masu ni tekivu. Me rawarawa ga na nomu masu ia me cabo ena yalodina ka kerei kina na Turaga me vakalougatataki ira na tamata o vakavulica tiko ena veitiki ni nodra bula kece sara, ka vakauasivi cake me rawa ni ra vakila na dina ena veika o na vakavuvulitaka.

Vakaraitaka na nomu taleitaki ira dina kei na nomu lomani ira na vakatataro kei na nomu vakabauta na kaukauwa ni vakayaco veisau ni kosipeli (raica Moronai 7:43–48). Me vaka na veidusimaki ni Yalotabu, e rawa ni o vakaraitaka na veivakasama me vakaoqo vei ira na vakatataro:

- Me vaka ni Tamada Vakalomalagi na Kalou, eda sa veitacini ka veiganeni kece sara. Keirau na vinakata me keirau na kacivi kemuni tiko mo ni taci keirau ka ganei keirau.
- Na tamata yadua eda vakavuvulitaka e dui tu na nodra dredre kei na veika era leqataka tu. Se cava ga na veika o ni gadreva se o ni leqataka, ena vukei iko na iVakabula kei na Nona iVakavuvuli—na kosipeli.
- Na neirau itukutuku ena rawa kina vei iko mo vakavinakataka na veika talei ni nomu bula. Ena vukei iko ena nomu walia na leqa kei na dredre eda sotava kece tiko.
- Na neirau itukutuku, ka yavutaki koto vei Jisu Karisito, e yaga sara vakalevu ka bibi.
- Eda dau cala taucoko ena noda bula oqo, ka dau vakavurea na kilai yaloda kei na madua na veicala oqori. Na ivakarau ni yalo oqori ena sega ni rawa ni kau tani kevaka e sega na veivutuni kei na veivosoti. E rawa ni ra vakamacataki sara vakavinaka ena Veisorovaki i Karisito.
- Ena sega ni rawa ni vulici ena dua ga na gauna na neirau itukutuku. Na kila ka ena qai basika mai ni sa toso tiko na gauna, mai na masu, vuli, na veika eda sota kaya tiko, kei na noda muria tiko na ivakaro ni Kalou.
- E dui tu na noda malumalumu me vaka ga na tamata kecega. Keirau sega beka ni kila sara vakavinaka na vosa oqo se me keirau na sauma beka vakavinaka na nomuni taro. Ia sa kacivi keirau e dua na parofita ni Kalou me keirau wasea na veika keirau kila. Keirau kila ni dina na neirau itukutuku.
- Keirau na dauveidusimaki ga me rawa kina ni o ni vulica ga vakataki kemuni na dina ni neirau itukutuku. Mo ni digitaka ga vakataki kemuni mo ni ciqoma ka cakacakataka na itukutuku oqo. O koya, sa dodonu kina mo ni taro ena gauna ga o ni via taro kina.
- Ni o segata ena yalodina mo kila na neirau itukutuku, o na sotava beka na veidredre eso, ia ena vukei iko na Kalou.
- Ni o ciqoma na neirau itukutuku, o na vulica na ivakarau ni caka veiyalayalati, se yalayala, vata kei na Kalou. O na vulica na ivakarau ni veisau me na voleka kina na nomu bula ki na Nona ivakavuvuli. O na vinakata mo muria na ivakavuvuli i Jisu Karisito ka papitaisotaki ena kaukauwa dodonu (raica Joni 3:5).

Ni bera ni o vakavuvulitaka na ivunau ena dua na lesoni, kevaka e rawa ni o solia mada e dua na rai vakararaba rawarawa me baleta na veika o sa vakarau vakavuvulitaka.

iVakamacala

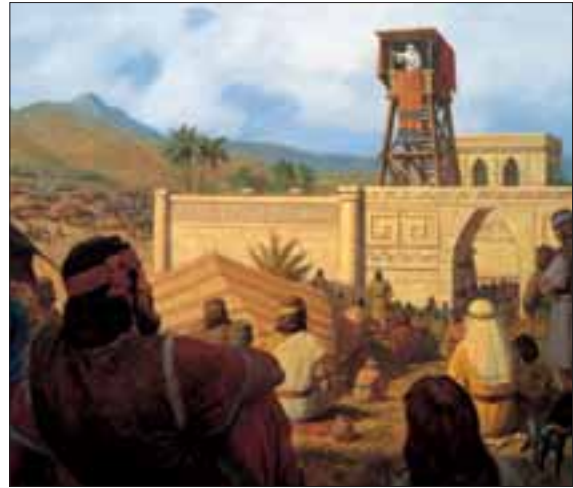
Vukei ira na tamata me ra raica ni na rawa ni vakatauvatani vata kei na so na ka era sotava tiko. E vuqa era vakadikeva na lotu o vakavulici ira tiko sa vakarautaki ira tu mai na Turaga (raica Alama 16:16–17). Ni o ni veiwaseitaka tiko na veika vakayalo o ni sa sotava ena imatai ni nomuni sota, era na raici iko me vaka ni o italai ni Turaga.

iTavi Qaravi: Vuli Vakaveitokani

Drau vakatovototaka vata kei na nomu itokani na veisala duidui eso e rawa ni tekivutaki kina na lesoni ena nomudrau vakayagataka na veivakatutu oqo.

Veimoiyaka na Nomu Veivakavulici me Sotava na Gagadre

Na tamata se na matavuvale yadua o vakavulica tiko era sa rui ka bibi. E dina ni o na sega ni rawa ni kila kece sara na veika era dau malele kina, na veika era dau rawata, na nodra gagadre, kei na veika era dau kauwaitaka, sa dodonu mo dau segata mo vakila na draki ni bula era dui donumaka. Se cava ga na nodra gagadre kei na nodra leqa, era na vukei vakavinaka duadua na tamata kecega ni ra sa ciqoma ka bulataka na kosipeli. Ena rawa vei iko mo moica na ivakarau ni nomu veivakavulici ni o vakarorogo ki na veivakauqeti ni Yalotabu.

E rawa ni o veisautaka na veitarataravi ni lesoni ni o vakauqeti mo veisautaka me veisotari vata kei na veika e dau malele kina kei na nona gagadre o koya na dauvakatataro. E rawa ni o vakayagataka e sivia na dua na gauna ni sota mo vakavuvulitaka kina na ivakavuvuli ena dua na lesoni, ena so na gauna e rawa ni o vakavuvulitaka na lewe ni rua na lesoni ena dua ga na gauna ni sota. E kilai ira na Luvena na Tamada Vakalomalagi, o koya mo vakararavi tikoga kina ki na veivakauqeti mo vakatauca kina na veivakatulewa oqo ni o veivakavulici tiko. Masuta na isolisoli ni kila na duidui, ka rogoa na veivakanananu e basika ena nomu vakasama se na veika o vakila me baleta na veika mo vakavuvulitaka.

O na gadreva mo veimoiyaka koto na nomu veivakavulici me rawa ni o raica kina vakabibi cake na yalayala eso ka dredre tiko vua e dua na dauvakatataro. Me vaka beka oqo, e dua na tamata ena ciqoma vakarawarawa ni vosa ni Kalou na iVola i Momani, e dua tale ena dredre sara vua me ciqoma e dua tale na ivola, ia na iVolatabu ga. E dua na tamata ena dredre toka beka vua me biuta na tavako, ia ena ciqoma vakarawarawa na lawa ni ikatini.

Ni o tuvalaka tiko na gauna mo vakavuvulitaka kina e dua na ivunau, mo qarauna na levu ni itukutuku vovou o na wasea. Veivakavulici ena dua na itosotoso ka na veiganiti vei ira na dauvakatataro. Eso ena totolo cake se berabera sobu na nona toso mai vei ira tale eso. Raica mo taroga tiko na veitaro ka vakarorogo vakavinaka ki na kena isau me rawa kina ni o kila na totolo kei na vinaka ni nona sa vuli ka bulataka na ivunau o solia tiko.

Dau qarauna na gauna. E vuqa na veituberi e sega ni dodonu me sivia na 45 na miniti. E rawa ni vakacavari e dua na veisiko ni veivakavulici ena loma ni 15 se 20 na miniti kevaka e gadrevi vakakina. Kevaka e 15 walega na miniti e rawa ni tiko kina vata kei iko, moica na nomu veivakavulici mo rokova tikoga na yalayala o ya.

Vakabauta na yalayala ni na solia vei kemudrau na Yalotabu “ena gauna ko ya, io ena tiki ni siga koya na ka mo drau vosataka” (V&V 100:6).

iTavi Qaravi : Vuli Yadua

Raitayaloyalotaka mada ni o taubaletaka e dua na gaunisala ka raica e dua na kena turaga ni segata tiko me biuta e so na taga bibi ki na kava ni benu. Drau vukei koya kei na nomu itokani, sa qai yaco me taroga se o cei o kemudrau. Ni oti e dua na veitalanoa sa qai sureti kemudrau ki na nona vale ka vakadonuya me rogoca na nomudrau itukutuku. Ena nomudou veitalanoa taumada a tukuna kina vei kemudrau na veika oqo

- Sa oti e dua na yabaki na nona sa mai takali na watina, ka sa dau galili kina vakalevu ena vukuna.
- Sa dau oca vakarawarawa ena vuku ni ituvaki ni utona.
- Sa dau vakataroga vakalevu cake ena gauna oqo me vakatauvatani ena veigauna e liu se bula dina tiko na Kalou.

Na cava beka e rawa ni o vakavulica vua? Na sala cava e rawa ni o moica kina na nomu veivakavulici me sota vata kei na veika e gadreva ka vakakina na veika e kauwaitaka?

Vuli iVolanikalou

Na cava na kena ibalebale me soli “me ganiti ira na tamata yadua”?

Alama 29:8

V&V 84:85

Na cava beka sa yalataka na Turaga me baleti ira na daukaulotu yalodina?

V&V 68:2–4

V&V 100:5–8

Maciu 10:19–20

Veivakavulici ena Duavata kei na Nomu iTokani

Sa vakarota na Turaga, “Raica dou na lako yani ena kaukauwa ni Yalo Tabu; ia dou na lakolako yarua yani ka vunautaka na noqu ivakavuvuli ena yacaqu” (V&V 42:6). Ena kaukauwa ka taleitaki vakalevu cake na nomu ivakavuvuli kevaka drau caka-caka ena duavata vata kei na nomu itokani. Ni o drau tuvatuvalaki ka vuli ena veisiga yadua, drau veivosakitaka na sala mo drau veivakavulici kina me rawa ni o drau duavata ka veivakavulici ena dua ga na domo.

Ena kaukauwa vakalevu cake sara na nomudrau veivakavulici kevaka drau na veivukevuke toka kei na nomu itokani ena kena soli na veiwase lalai ni leseni. Me kakua ni sa dua tu ga na ivakarau ni kena soli na leseni. Tokona nomu itokani ena nomu solia e dua tale na ivakadinadina ni dina e sa vakadinadinataka oti o koya. Vakamura ga na ivakarau ni nomu vakamacala ena gauna e vakauqeti iko kina na Yalotabu mo tukuna e

dua na ka. Me vaka ni drau veitokani, drau vakarau tu mo drau dau veisolisoli vakataki kemudrau me kakua kina ni vakacacani na veidusimaki ni Yalotabu. Ni o vosa tiko me veisotari tikoga na matamudrau vata kei koya na dauvakatataro. Ena gauna o sega ni vosa tiko kina, masulaka tiko na nomu itokani ka vakaraica toka vakamalua na nona ivukivuki o koya na dauvakatataro..

Vuli iVolanikalou

Era dau veitokoni vakacava na veitokani?

Alama 12:1

V&V 42:6

V&V 52:9–10

Sureti Ira na Lewenilotu me ra Vukei Iko ena Nomu Veivakavulici

Ena veigauna kece e rawa kina sureti ira na lewenilotu, vakabibi vei ira era se qai curu vou mai ki na Lotu, me ra vukei iko ena nomu veivakavulici. Na vakasama vinaka cake sai koya mo sureti ira na lewe ni Lotu ka ra a lewena tu e liu na lotu e lewena tiko o koya na dauvakatataro. Vakaraitaka vei ira na lewenilotu e dua na ilavelave ni lesoni, ka drau veivosakitaka na veika o vinakata me vakavuvulitaka. Drau veivosakitaka na sala mo drau cakacaka vata kina. Me vaka beka oqo, me ra wasea na lewenilotu, kevaka e veiganiti vakakina, na sala a rawa kina me ra vulica, ciqoma, ka bulataka e dua na ivakavuvuli ena lesoni. Me ra vakamacalataka na sala era a lewa kina me ra curuma na Lotu. Ni ra duavata na lewenilotu ena veivakavulici, sa na rawa kina me ra vakila na reki e yaco mai na cakacaka ni kaulotu. E rawa talega kina na veitokani me baleti koya na dauvakatataro. E vakavuvulitaka kina o Peresidedi Thomas S. Monson:

Ena gauna ni veivakavulici ena mana sara vakalevu vei ira na dauvakatataro tiko na lotu na qaqaco vinaka ni nodrau ivakadinadina e dua na veiwatini lewenilotu ka rau a kalawaca mai ena veiyabaki sa oti yani na ikalawa ki na papitaiso kei na lewenilotu. Ena tabana ni kaulotu mai Kenada e Ontario kei Quebec, na vanua ka a vakaitikotiko kina na noqu matauvuale ena gauna au liutaka tiko kina na tabana ni kaulotu o ya, au raica ni iwase levu ni lewenivanua era okati ki na dua ga vei iratou na matavakabauta lelevu: Katolika, Lotu Jaji, kei na Lotu Cokovata kei Kenada. Ena veisiti yadua ni tabana ni kaulotu sa dau vakarautaki e yadua na matauvuale curu vou mai ki na Lotu mai na dua vei ira na matavakabauta oqori me ra tu vakarau tu vei ira na daukaulotu era veivakavulici tiko vei ira na dauvakatataro, me rawa kina ni dua na veiwatini lewenilotu me tomani rau na daukaulotu ena ikarua se ikatolu ni veisiko.

E rawa beka ni o marautaka, me vakaoqo, ena gauna era cakacaka tiko kina na daukaulotu vata kei ira ena Lotu Cokovata kei Kenada, na qaqaco ni ivakadinadina nei Baraca kei Sisita William Stoneman, ka rau lako mai na Lotu Cokovata kei Kenada. E kaya o Baraca Stoneman e dua na dau tabaivola, "Ena gauna au lewena kina na Lotu i Jisu Karisito ni Yalododonu Edaidai, au sa dautabaivola liu tiko kina ena Lotu Cokovata. Au vakayalia kina na noqu cakacaka. Ia au kunea e dua na cakacaka vinaka cake. E uasivi cake sara, niu raica kina na dina ena kena taucoko. O iko talega e rawa ni o vakayacora na veisau. O iko talega e rawa ni o vakayacora na vakatulewa vata oqo. Me keirau tomiki iko ena mataka ni Sigatabu me rawa ni tou dabe vata ena lotu. Oti sa qai rawa ni o rogoca ka vakila vakataki iko. Keirau na tiko sara e yasamu."

Erau a yaco talega o Anthony kei Edith Belfiglio me rau veiwatini dau veiwasei vei ira e tu na kedra isema ena lotu Katolika. E tautauvata ga na vuana. E rawa ni caka. O ira na saumaki mai ena sala oqo ena tudei tu na nodra saumaki mai. Me kena ikuri, ni na vaqaqacotaki na nodra yalayala kei na nodra yalodina ki na kosipeli o ira na mataveiwatini era lesi me ra qarava na itavi oqo. Erau a qai tabaki ruarua me rau peteriaki o Baraca Stoneman kei Baraca Belfiglio. Na nodra sasaga cokovata na lewenilotu vata kei ira na daukaulotu ena mataqali cakacaka vata vakaoqo sa vakalesui mai kina e vuqa na yalo (veituberi kaburaki ena setilaiti ni daukaulotu, 25 Epe. 2003).

iTavi Qaravi: Vuli Yadua

Raitayaloyalotaka ni o sa vakarau laki vakavulica e dua na lesoni ki na dua na matavuvale, ena imatai ni gauna, ena nona vale e dua na lewenilotu. Vakatumekataki na sala mo na vakarautaki ira kina na lewenilotu oqo me ra vukei iko ena veivakavulici:

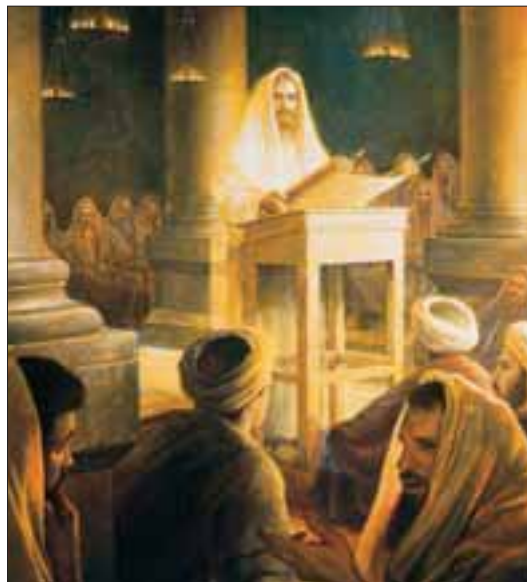
- E dua na daukaulotu ni tabanalevu e se qai lesu mai ena cakacaka vakadaukaulotu tudei
- Dua na bete
- E dua e se qai curu vou mai ki na Lotu
- Na bisopi

Vakayagataka na ivolanikalou

Era ivurevure taumada ni nomu vakavulica na kosipeli vakalesui mai nei Jisu Karisito na ivolayavu ni cakacaka. E rawa talega ni o vakayagataka na nodra vosa na parofita bula. E vuqa tu na kena ibalebale e bibi kina mo vakayagataka na ivolanikalou me yavu ni nomu veivakavulici. Me kena ivakaraitaki:

- Era sa vakaroti keda kina na Turaga vata kei ira na Nona parofita me da vakayacora vakakina (raica V&V 42:12, 56–58; 71:1). E veivakasalataki kina vakaoqo e dua na parofita ni gauna oqo, “Sa dodonu me da vakayagataka ena kena vakavuvulitaki na ivakavuvuli ni kosipeli . . . na vosa kei na kedra ivakavakayagataka ena iVola i Momani mai vua na Turaga” (Ezra Taft Benson, “The Book of Mormon and the Doctrine and Covenants,” *Ensign*, Me 1987, 84).
- Na ivolanikalou ena sureta yani na Yalo Tabu ki na nomu veivakavulici. Era na vakavuvulitaka na vosa ni Kalou ena kaukauwa (raica Alama 31:5).
- Na ivolanikalou ena sauma na vakatataro lelevu ni yalo (raica 2 Nifai 32:3; Jekope 2:8).
- Na ivolanikalou ena vakadeitaka ka vakayagana na nomu veivakavulici, ena veivanua sara mada ga e sega kina na vakabauta va-Karisito.

Na nomu rawata mo veivakavulici ena kaukauwa mai na ivolanikalou ena vakatau vakalevu mai na levu ni gauna o vakayagataka mo vulica kina vakataki iko. Ni o kana magiti e veisiga ena vosa, ena vinaka cake kina na nomu rawa ni veivakavulici mai na ivolanikalou. Me kena ikuri ni na kaukauwa cake kina na veivakauqeti ni nomu veisureti ena kena vulici ka vakasamataki vakatitobu na ivolanikalou, baleta, ni o sa vakayacora tiko na veika vata oqori ena nomu bula. Vukei ira na tamata me ra vakabauta na ivolanikalou—vakauasivi na iVola i Momani—me vaka ni ra ivurevure ni dina vakalesui mai. Ni ra sa vakabauta na tamata na ivolanikalou, sa na rawa kina vakavinaka cake vei iko mo vukei ira me ra kila na ivunau ena kena dodonu. E rawa ni veivuke na veivakatutu oqo.

© Greg K. Olsen, Kikua ni lavataki.

iVakamacala

Vakaveikilaitaka na ivolanikalou. Vakamacalataka vakalekaleka na itukutuku kei na lewe ni malanivosa o na vakayagataka. Sureti koya e vakadidike me vakasaqara e so na tikina bibi ena malanivosa oqo. Ni o vakavulici ira tiko na tamata era se bera ni kila vakavinaka sara na ivolanikalou, ena vinaka mo tekivu ena nomu vakamacalataka na lewe ni dua na malanivosa, ena nomu vakayagataka na vosa era kila. Sa koto oqori e ra eso na ivakaraitaki ni kena vakaveikilaitaki na ivolanikalou:

- “Ena itukutuku kei Josefa Simici oqo e koto kina na nona vosa sara ga o Josefa ka tukuna tiko kina na veika a yaco vua ena nona laki masumasu ena loma ni veikau. E kaya kina, ‘Au sa raica . . . e dua na duru bukawaqa . . . .’”
- “Ena malanivosa oqo e veivakavulici tiko kina o Alama vei ira na tamata dravudravua me ra cakacakataka na nodra vakabauta na vosa ni Kalou. E vakatauvatana o koya na vosa ni Kalou me dua na sorenikau ka rawa ni teivaki e yaloda. E rawa beka ni o tekivu wiliwili mai na tikina e . . .”

Wilika na malanivosa. Wilika e cake na tikina se kerei koya na dauvakatataro me wilika mai cake. Dau qaqarauni ena vukudra o ira era sega ni kila vinaka na wiliwili. Kevaka e dredre na nodra kila e dua na malanivosa, wiliwili vata kei ira vakamalua ka vukei ira me ra kila na veitikina dredre. Se solia vei ira e dua na malanivosa rawarawa me ra wilika. E rawa tale beka ga ni o vakamacalataka na veivosa kei na malanivosa dredre:

- “Me kerea vua na Kalou, o koya sa solia vakalevu vei ira kecega na tamata, a sa sega ni dauveivakadirideini; [‘sega ni veivakadirideini e kena ibalebale ni Kalou e sega ni dau veibeitaki se me vaqara cala] ka na soli ga vua” (Jemesa 1:5).

Eso na malanivosa ni ivolanikalou era matata vinaka tu ka na sega ni gadrevi me vakamacalataki tale. Ena kena tale e so ena gadrevi mo taura e dua na gauna mo vakamacalataka kina na veika e wiliki.

Vakayagataka na ivolanikalou. “Vakatauvatataka” na ivolanikalou vei iko ka vakakina vei ira na dauvakatataro ena nomu vakaraitaka era tautauvata kina na ivolanikalou ena gauna oqo (raica 1 Nifai 19:23). Vakaraitaka vei ira na dauvakatataro na sala e rawa ni ra vakayagataka kina na ivolanikalou ena nodra bula. Ni ra sa vakayacora vakakina, ena yaco me ra vakila ni dina na ivunau. Wasea na nomu ivakadinadina me baleta na ivakavuvuli, ka yalataka vei ira na veivakalougatataki. Me vakaqo:

- “Me vakataki iko ga, era a vakacolati talega ena icolacola bibi na tamata i Alama, e viavia sivia na veika e rawa ni ra colata. Ia ni ra cakacakataka na nodra vakabauta ka tagi vagumatua vua na Kalou, ‘A qai vakaukauwataki ira o Koya me rawa ni ra sotava kina na veidredre oqori ka sereki ira mai na nodra veivakatovolei. Me vaka ga a vakayacora vei ira na tamata oqo, au kila ni na vukei iko na Kalou ena nomu veivakatovolei . . .”
- “Na ivakaro nei Alama vei ira na tamata mai na wai o Momani sa yaga talega vei keda nikua. Joni, e rawa beka ni o . . .”

Ena duidui sara vakalevu na ivakarau ni nodra raica na ivola tabu, na nodra kila vakavinaka na iVola Tabu, na nodra kila vakavinaka na vosa vakaivolanikalou, kei na nodra vakabauta vakaukauwa ni iVola Tabu e tu kina na vosa ni Kalou, na tamata o vakavulica. Vukei ira na dauvakatataro kece sara me ra taleitaka na ivolanikalou. Ena nomu vakayagataka vakavinaka na ivolanikalou ena nomu veivakavulici, e rawa ni o vukei ira na dauvakatataro me ra tekivutaka na nodra vulica vakataki ira na

ivolanikalou. Ni oti na nomu veisiko kece sara, vakatura vei ira eso na iwase se tikina me ra wilika. E rawa ni o solia vei ira eso na taro me ra vakasamataka tiko ena gauna era wiliwili kina, mo drau qai veivosakitaka ena nomudrau sota ka tarava. Oqori ena vakauqeti ira me ra vulica na ivolanikalou ena nodra veivale ka vakaitavi ena veisoqoni ni Lotu kei na kalasi ka vakayagataki kina na ivolanikalou.

Na Raici Vakaitovo ni iVolanikalou

E vuqa na veimatalotu e tu na nodra itukutuku volai se na ivola ni ivolanikalou, ia ena duidui beka na ivakarau ni nodra vakayagataka se na nodra vakadewataka mai na ivakarau ni nodra raica na lewe ni Lotu na ivolanikalou. Me vaka beka oqo, o na gadreva beka mo vakamacalataka ni nomu makataka na ivolanikalou e ivakadinadina ni nomu gadreva mo kila ka bulataka na ivakavuvuli ni ivolanikalou ka sega ni ivakatakilakila ni veibeci se sega ni vakarokoroko. Vukeyi ira o vakavulica tiko me ra raica ni ra sa ka bibi sara na ivolayavu ni lotu me vaka ni tu kina na vosa ni Turaga me vaka era vola na parofita ni Kalou ka da sa ciqoma ni ra ka dina.

iTavi Qaravi: Vuli Vakaveitokani

Railesuva e dua vei ira na malanivosa. Vakaturewa me baleta na ivakarau ni nomu:

- Vakamacalataka na malanivosa.
- Vakarautaka na itukutuku kei na lewena.
- Wilika na malanivosa ka vakamacalataka na kena ibalebale.
- Vakamacalataka na veivosa dredre.
- Vukeyi ira na dauvakatataro me ra bulataka.

Tabana ni Ulutaga ni iVola i Momani; 3 Nifai 11; Moronai 10:3–8; Joni 17:3; Roma 8:16–17; 1 Korinica 15:29; Jemesa 1:5; 1 Pita 3:19–20; Emosi 3:7

Vuli iVolanikalou

Na cava na vuna e bibi kina mo veivakavulici mai na ivolanikalou?

1 Nifai 19:23

V&V 20:7–12

2 Timoci 3:15–17

2 Nifai 4:15–16

Veivakavulici me baleta na Kila ka

Ena vinaka cake na nodra rawa ni vakabauta na itukutuku ni kena Vakalesui mai na kosi-peli na tamata ni ra sa kila vinaka. E kaya kina o Peresitedi James E. Faust: “Vuli, vakasamataka vakatitobu ka veivakavulici mai na ivolanikalou, vakauasivi na iVola i Momani kei na Veiyalayalati Vou. Mo kila vakavinaka sara na dina mo rawa kina ni tukuna vakamatata. E vola vakaoqo o B. H. Roberts, ‘Me kilai, sa dodonu me tukuni na dina ia na kena matata ga kei na kena taucoko na iyatuvosa, na kena rawa vua na Yalo Tabu me vakadinadinataka ki na yalo ni

“Sa vuku dina na tamata ena taura e dua na ulutaga sega ni matata vinaka, ia sa ulutaga cecere sara, me qai tasereka ka vakarawarawataka me rawa ni kila e dua na gonelilai.”

– PERESITEDI JOHN TAYLOR
THE GOSPEL KINGDOM, DIGIA O G. HOMER DURHAM (1943), 270

iVakamacala

tamata ni dina na cakacaka.' [*New Witnesses for God*, 3 na ivola (1909), 2:vii]. Ena sega ni rawa ni o veisautaka na tamata me sivia na nomu veisau o iko" ("What I Want My Son to Know before He Leaves on His Mission," *Ensign*, Me 1996, 41).

O sa vakaroti mo vakaibalebaleka ka vakamacalataka na ivolanikalou ena nomu veivakavulici (raica V&V 68:1). Mo *vakamacalataka* e kena ibalebale mo vakalevulevuya ka vakamacala kina vakamatata. Mo vakamacalataka na kosipeli e kena ibalebale mo vakamacalataka vakarawarawa ka vakamatata na ibalebale ni ivunau kei na veimalanivosa ni ivolanikalou, ka vakararavi tiko ki na Yalotabu me veidusimaki ena veika mo tukuna. Vakayagataka na vosa dokai ia me vosa dau vakayagataka ena veivosaki me vukea na nodra kila na tamata na ivakavuvuli vakaivunau. Taroga na taro me vukea na nodra vakasamataka na ivakavuvuli ka mo raica kina se ra sa kila ka ciqoma na veika o sa vakavuvulitaka.

Ena mua ni imatai ni tolu na leseni ena wase 3 ena kune kina e dua na ituvatuva vosa ka na sega beka ni matata vei ira o vakavulica tiko. E tiki ni veivakavulici me baleta na kila ka sai koya mo raica ni vakamacalataka ni veivosa, malanivosa, kei na vakasama, me ra kila vakavinaka kina na veika o tukuna tiko na tamata. E rawa ni o vakavinakataka cake na nomu rawa ni vakamacalataka na kosipeli ena nomu:

- Kila na vosa o vakayagataka.
- Vakamacalataka na vosa era sega beka ni kila eso. Eso na vosa ka bibi na kedra ibalebale vei ira na lewe ni Lotu era vakamacalataka sara tu vakarawarawa ena *Guide to the Scriptures* kei na *Tudei ena Vakabauta*.
- Ena nomu taroga vei ira na tamata na taro me vaka na, "O kila beka na veika keirau vakasamataka ena neirau tukuna . . . ?" se "E rawa beka ni o vakamuraia na veika keirau se qai tukuna oti ga ena nomu vosa vakataka iko?"

Ni o vulica na ivunau ena wase 3, raica na veivosa o nanuma ni na dredre me kila e dua na dauvakatataro. Ni o vakavuvulitaka na ivunau ena wase 3, vola toka na vosa, malanivosa, kei na vakasama a dredre me ra kila na dauvakatataro. Vakamacalataka na veivosa oqori ena nomu vakayagataka na veivurevure sa tukuni koto e cake. Vakatovolea na nomu ivakamacala vei ira na dauvakatataro kei ira na curu vou mai.

Vuli iVolanikalou

Na cava beka na vuna me da tasereka ka vakamacalataka kina vakavinaka na ivunau?

Mosaia 8:3

Alama 12:1

V&V 68:1–5

Mosaia 27:35

3 Nifai 26:1

V&V 71:1

Na sala cava eda vuli kina? Na cava na vuna e bibi kina me da tasereka se me da soli itukutuku?

2 Nifai 28:30

Mosaia 2:9

V&V 98:11–12

Jekope 4:13

Na cava e bibi kina na matata?

2 Nifai 25:4, 7, 28

Alama 13:23

Nemaia 8:8

2 Nifai 32:7

Na sala cava e veitaratara kina na Kalou vei ira na Luvena?

2 Nifai 31:3

V&V 1:24

Dau Taro

E dau taro vakawasoma o Jisu Karisito me vukei ira kina na tamata me ra vakasamataka ka bulataka na ivakavuvuli. Na nona taro e dau vakauqeta na vakasama, vakavurea na kilai yaloda, kei na yalayala.

Na veitaro vivinaka ena vukea mo kila na veika era taleitaka, na nodra kauwai, se na vakatataro e dui tu vei ira na tani. Era na rawa ni vakavina-kataka na nomu veivakavulici, sureta na Yalotabu, ka vukea na nodra vuli na dau vakatataro.

Na taro sega ni vakasamataki vakavinaka ena rawa ni veivakarerei, veivakasosataki ka veivakacudrui vei ira na dauvakatataro. E rawa talega ni vakavuna mo na sega ni vakatulewataka rawa na nomu veivakavulici. Tovelea mo dau taroga na taro e:

- E rawarawa ni kilai.
- Vukei ira na tamata me ra kila na veika o vakavuvulitaka.
- Vukei iko mo vakatulewataka na vinaka ni nona kila o koya na dauvakatataro na veika o vakatavulica tiko.
- Vukei ira na tamata me ra bulataka na veika era sa vulica.

Ni ra sauma o ira o vakavulica tiko na mataqali taro vakaoqo, era na vakila ni sa rawa me ra na vosa e matanalevu. Na veitaro vivinaka ena vakavuna me rawa ni ra tarogi iko na dauvakatataro lotu ni ra sega ni kila e dua na ka, ni tiko e dua na nodra kauwai, se ena gauna era vinakata kina me ra kila na cava me ra cakava. Na veitaro vivinaka ena vakavuna me ra wasea o ira o vakavulica tiko na veika e tu e lomadra ia ni ra sa vakayacora vakakina era na vakila na tubu ni nodra ivakadinadina. Oqo eso na ivakaraitaki ni taro vinaka

- Eso beka na nomu taro me baleta na veika keirau sa vakavuvulitaka oti?
- O vakabauta li ni lomani iko na Tamada Vakalomalagi? Baleta na cava?
- Na sala cava beka eda dau vakayacora kina na mataqali cala vata era vakayacora na tamata era talanoataki ena italanoa oqo?

Mo vukei ira o vakavulica me ra dau saumi taro, o na gadreva beka mo kaya, “Niu vakamacalataka na bibi ni kena vakatabui tiko na Siga ni Vakacecegu, tarogi iko, ‘Na cava beka na kena ibalebale vei au na ivakaro oqo?’ ‘Dau levea na taroga na mataqali taro:

- E oka kina e sivia na dua na vakasama.
- E baleta na veivunau o se bera ni vakavulica.
- E sega ni matata na kena inaki.
- E vakatarogi kina na veika e sega ni dodonu me tarogi.

Ni sa rui levu na taro e tarogi, vakauasivi ena imatai ni nomu veisiko, ena vakavuna na kena rawa ni nanumi ni o vakayacora tiko e dua na “veivakatarogi.” Kakua ni kerea vei ira na dauvakatataro me ra sauma sara vakavinaka na taro e sega soti ni bibi.

iVakamacala

Ena rawa ni vukica e dua na gauna vinaka ni veivakavulici me qito ni kilakila mada. Ni o gadreva e dua na isau ni taro bibi, ena vinaka mo taroga e dua na taro momona se mo biuta na kena itukutuku ni ena dua tale na kena sala. Dau levea ni taroga na mataqali taro ka na rawa ni vakavure madua vua e dua ni sega ni kila na kena isau. E dau yaga vakalevu na taro ni tarogi ena gauna e vakavulici oti kina e dua na ivakavuvuli bibi. Sa koto oqori na veitaro e sega soti ni dua na kena yaga:

- O cei beka na imatai ni parofita? (Dau tarogi ni se bera ni vakavulica na veika me baleta na veitabagauna.)
- Na sala cava ena vukea na kena tiko vei keda na Yalotabu, ka vakakina na noda lomasoli me da muria na parofita ni Kalou na noda vakasavasavataka tiko na yagoda? (E sivia na dua na vakasama.)
- E bibi beka me da kila na veika me baleta na ivakaro ni Kalou? (Taro ka na kena isau na io – sega ka sa kilai levu tu ga.)
- Na cava na nomu nanuma me baleta na iVola i Momani? (Ni se bera ni ra wilika.)
- Na cava beka e dua na ka e rawa ni da cakava e veisiga ka na vukea na noda vakila ni da voleka yani vua na Kalou? (Taro veilecayaki me baleta e dua na isau ni taro bibi: masu.)
- O cei na parofita e taravi Noa? (Taro ni kilakila mada.)

Vulica mo dau taro ena veivakauqeti ni Yalotabu. Na taro dodonu ena gauna dodonu ena rawa ni veivuke sara vakalevu ena nodra vulica na kosipeli ka vakila na Yalotabu o ira o vakavulica tiko. Sa vakakina, na taro cala ena gauna cala e rawa ni vakaleqa na nodra vuli. Me tarogi na taro dodonu ena kena gauna dodonu, ena gadrevi me vinaka tu na nomu veitaratara kei na Yalotabu, mo dau vakarorogo vei ira o vakavulica tiko, ka vakakina mo vagolea vakatabakidua na nomu vakanananu ki na veivakavulici o qarava. Me mana na veivakavulici ena gadrevi kina na cakacaka vakaukauwa, ka me soli kina na vakasama kei na nomudrau sasaga gumatua vakaveitokani.

© 1985 Robert T. Barrett. Kaku ni lavetaki.

iTavi Qaravi: Vuli Yadua se Vakaveitokani

Na cava e rawa ni yaco ena nona itosotoso o koya na dauvakatataro kevaka e sotava na veika oqo ka o sega ni kila?

- O ira na cakacaka vata ka ra dau veivalitaka na veika vakayalo.
- Leweni matavuvale era lewena tu ena yalodina e dua tale na matalotu.
- iTokani ka ra vakabauta ni o ira na Momani era sega ni vakabauta va-Karisito.
- E dua na ka vakayalo ka sotava ena kena wiliki na iVola i Momani.

Vakasamataka e dua na taro mo taroga me rawa ni o vulica tale kina eso na ka me baleta na veika sa tuvai koto e cake. Vola na nomu taro ena nomu ivolaniveisiga ni vuli. Drau veitalanoataka vakaveitokani na sala e rawa ni drau vakavinakataka cake kina na veitaro eso drau sa dui vola me baleta na itavi qaravi oqo.

Vakarorogo

Ni o dau vakarorogo vakavinaka vei ira na tani, o na kilai ira vakavinaka cake kina. Ena gauna era na vakila kina ni sa dua na ka bibi vei iko na nodra vakasama kei na veika era dau vakila, ena rawa ni yaco me ra ciqoma vakavinaka cake na nomu ivakavuvuli, me ra dau wasea na veika era dui sotava, ka cakava na veiyalayala eso. Ni o vakarorogo, sa na rawa vei iko mo moica na nomu ivakarau ni veivakavulici ki na nodra gagadre kei na veika era dau malele kina.

Dau vakarorogo vakalevu cake ki na vakasolokakana ni Yalotabu. Ni ra wasea vei iko eso na veika era nanuma, ena basika beka ki yalomu e so na vakanananu, se na vakasama ka veidusimaki kina na Yalotabu. O na rawa ni kila talega na veika era via tukuna tiko mai na tani.

Ni ra vosa mai vei iko na tani, levea na noda dau segata me da vakasamataka na veika me da tukuna yani. Raica mo vagolea tikoga na nomu vakasama ki vua e vosa tiko mai ka kakua ni vakasamataka mada na ka mo na tukuna yani. E vakavuvulitaka kina o Elder Jeffrey R. Holland: “E bibi cake mai na vosa na vakarorogo. O ira na tamata oqori era sega ni ka mate se me ra vakaiwiliwili ga ena papitaiso. Era luve ni Kalou, era tacida ka ganeda, ka ra gadreva na veika e tu vei keda. Mo kauwai dina. Dolele yani ena yalodina. Taroga vei ira na itokani oqori se cava e bibi duadua vei *ira*. Na cava *era* dau vakamareqeta, kei na cava *era* dau karona? Oti qai vakarorogo. Kevaka e sa dodonu na kena gauna, e rawa ni o taroga se cava beka era leqataka tu, na cava era gadreva, se na cava era calata tu ena nodra bula. Au yalataka vei kemuni ni dua na ka era na tukuna ena *dau* vakaraitaka mai na dina ni kosipeli ka na rawa ni o wasea kina na nomu ivakadinadina ka na qai rawa talega ni o wasea kina eso tale na ka. . . . Kevaka eda na vakarorogo ena loloma ena sega tale ni yaga me da qai vakasamataka na veika me da tukuna. Ena soli mai vei keda—mai vua na Yalotabu ka vakakina mai vei ira na noda itokani” (“Witnesses Unto Me,” *Ensign*, Me 2001, 15; matanivola kala ena ivola oqori).

Era dau vosa talega na tamata mai nodra idabedabe, na kedra irairai, na veika era cakava tiko ena ligadra, na rorogo ni domodra, kei na veisoroyaki ni matadra. Vakadikeva toka na veitukutuku sega ni cavuti oqori; era na vukeya na nomu kila na veika e tu e lomadra na vakavulici tiko. Dau qarauna talega na nomu ivukivuki. Vakadewataka tiko vei ira ni o vakarorogo tiko ena yalo kauwai kei na vakanuini dina sara.

Kakua ni leqataka ni yaco na vagagalu. Era dau gadreva na tamata na gauna me ra vakasamataka ka qai sauma na taro se me ra vakaraitaka kina na nodra nanuma. E rawa ni o cegu vakalailai ni o taroga oti e dua na taro, ni o wasea oti e dua na ka vakayalo o sa sotava, se ena gauna era sotava kina na dredre na tamata me ra vakaraitaka na lomadra. Raica mo solia na gauna vei ira na tamata me ra dau vakacavara kina na veika era via tukuna ni bera ni o qai vosa yani, ka kakua ni takosovi ira ni ra vosa tiko.

Ena gauna o vakila kina ni o sa kila na veika e tukuni, cavuta eso na vosa mo vakaraitaka kina ni o sa kila, me vaka na, “Na ka beka o tukuna tiko ni _____. E donu beka oya?” se “Kevaka e donu na noqu nanuma, o nanuma o iko ni _____.” Kevaka o sega ni rawa ni vakadeitaka ni o sa kila, kerea vua me vakamatatataka.

Eso na tamata era na tovolea beka me ra sa vosa tu ga ka na sega kina ni rawa ni o vakavulica na kosipeli vakalesui mai. O na gadreva mo vulica mo rawa ni dau vakatulewataka na veigauna vakaoqori. Me vaka beka oqo, “Keirau marautaka na veika o wasea tiko vei keirau, ia oqori e dua na ka keirau gadreva me tou qai veivosakitaka malua. Au na kerei noqu itokani me vola toka me keirau kua kina ni guilecava me tou na veivosaki kina ena dua na neirau veisiko mai muri.” Nanuma tiko, ni o na vukeya ira vakalevu duadua na tamata ena nomu vakavuvulitaka vei ira na ivakavuvuli ni kosipeli i Jisu Karisito.

iVakamacala

Ni o vakarorogo vakavinaka, ena vukei iko na Yalotabu mo kila na ka mo tukuna. Na vakarorogo e gadrevi kina na sasaga kei na vakasama. A wasea na veika dina oqo e dua na daukaulotu (sa veisautaki na yaca):

Keirau a veivakavulici tiko kei noqu itokani vei iratou na matavuvuale na Sanchez. Sa dua na ka na katakata ka ratou sa yamasamasa kina vakalevu na gone. Au tarogi Sisita Sanchez me baleta na nona wiliwili ena iVola i Momani. Ni tekivu na nona vakamacala au raica ni sa taura o luvedrau tagane na ivolalailai nei noqu itokani ka qai mai veiciciyaki e loma ni rumu ni yaloyalotaka tiko. E dina niu a vakaraici Sisita Sanchez tiko, na noqu vakasama e sega ni tiko e kea. Au vakasamataka, "Sa dua na ka na katakata, kau diva ke rawa ni dabe mada vakadua na luvedrau. Sa na sega ga ni yaga." Niu vakasama tiko, au raica ni sa sagasaga dredre tiko o Sisita Sanchez me vosa. E basika mai na noqu vakasama e dua na veivakauqeti meu vakarorogo. Au segata vakaukauwa meu guilecava na katakata kei na rorogo. Au vakaraica yani vakamalua na matana ena gauna e vosa tiko kina. E rai sobu ki na qele, ka rai cake tale vei noqu itokani kei au. E segata tiko vakaukauwa na watina me rau vagagalu na gone, ka sega ni dua na kena yaga. A cegu vakalailai, ena domo sautaninini e qai kaya mai, "Au a vakayacora na ka o kerea. Au wilika na wase o vinakata meu wilika, kau masulaka." A baci galu tale ka rai sobu. A raici iratou na luvena, qai sota na matai keirau. "A saumi mai na noqu masu," e kaya mai ena mataderdredre ni tonawanawa tu na wainimatana. "E dina, Au kila ni dina." E vakasinaita na rumu na Yalotabu. Ena yalo ka vakasinaiti tu ena vakavinavinaka niu a vakarorogo, au matadredredre yani ka kaya, Io, e vakakina."

iTavi Qaravi: Vuli Yadua se Vakaveitokani

Ni o railesuva oti na italanoa e cake, vola e dua na isau ni veitaro sa koto e ra ena nomu ivolaniveisiga ni vuli se drau veivosakitaka vata kei nomu itokani.

- Na cava beka a rawa ni yaco kevaka a kauwaitaka vakalevu cake na daukaulotu na nona logaloga vinaka se na nona ivolalailai na nona itokani?
- A vakalougatataki vakacava o koya na dauvakatatara oqo ena nona vakarorogo na daukaulotu?

Sauma na taro e ra:

A = Sega ni dina vei au

C = Dina vei au

B = Dina vei au ena so na gauna

D = Dina ena veigauna kece vei au

- Niu veivosaki vata kei ira na tani, au dau vakasamataka na veika e rawa niu tukuna kau sega ni dau vakarorogo vakavinaka.
- Ni ra dau tukuna vei au na tani na nodra nanuma, au dau tovolea meu biuti au ena nodra itutu ka vakila se na vakacava na noqu nanuma.
- Niu vakavulici ira na dauvakatatara au sa dau leqataka se cava meu na tukuna se vakavuvulitaka tarava.
- Au dau yaloca ni ra dau via vosa tiko ga na dauvakatatara.
- E dau dredre na noqu tovolea meu muria se kila na veika era via tukuna tiko vei au eso.
- E dau dredre meu vakarorogo ni veivakavulici tiko na noqu itokani.
- Au dau cudru ena gauna era takoso mai kina eso ni vosa tiko mai vei au e dua.
- Au ciqoma na veivakauqeti vakayalo meu tukuna se cakava e dua na ka, ia au qai vakanadakuya. Lewa na veika e rawa ni o vakayacora mo vakavinakataka kina na nomu rawa ni vakarorogo.

Tara Cake e Dua na Veiwekani Vinaka Vata kei Ira na Dauvakatatara

Me levei kina na mata madua, eso na tamata era na sauma mai na taro ena kena isau era nanuma ni o vinakata ka sega kina ni ra na tukuna mai na veika dina e tu e yalodra. Segata mo tara cake e dua na veiwekani ka me rawa kina ni ra logaloga vinaka ni ra wasea vei iko na veika dina e dui tu e yalodra.

Vukei Ira na Tamata me ra Walia na Nodra Lomaleqa

Eso vei ira o vakavulica ena sega vei ira na vakabauta me ra maroroya tiko kina na nodra yalayala, eso tale era na sotava na veisaqasaqa, ka so tale era na sega ni ciqoma kece na veika o wasea. E dodonu me ra na digidigi ga vakataki ira, ia mo na cakava na veika kece sara o rawata mo sauma na nodra taro, vukei ira ena nodra walia na nodra leqa.

Ena so na gauna sa dau vaka e dua na tiki ni waicevata na nodra kauwai na tamata. E dua walega na tikina lailai e dau laurai tu mai cake. Na veileqa oqori e rawa ni dau ka levu sara ka dredre na kena wali. Ena vuku ni ka ogo o na gadreva kina mo muria na Yalotabu ka sotava ena dua na kena ivalavala e ganita na veika oqori. Masuta na isolisoli ni kila na yalo ka muria na veika e tukuna na lomamu. E kila tu o Tamada

Kakua ni lavetaka.

Vakalomalagi na yalodra kei na veika kece sara era sotava tu na tamata kecega (na waicevata ena kena taucoko) ka na vukei iko mo kila se cava ena vinaka duadua me baleta na tamata yadua.

Ni o vukei ira na tani me ra walia na nodra leqa, taumada segata mo kila na nodra leqa ena nomu taro ka vakarorogo. Vakararavi ki na Yalotabu me vukei iko mo kila na sala mo vukei koya kina me walia na nona leqa. Me vaka beka ogo, o na vakayagataka beka e dua na ivolanikalou mo vosa kina me baleta na kena gadrevi na papitaiso, se mo wasea beka na nomu ivakadinadina me baleta na Parofita o Josefa Simici.

E vakavuqa ni leqa oqori e baleta na bula vakaveimaliwai ka sega ni ka vakaivunau. Me vaka beka ogo, era na leqataka beka na dauvakatataro na veisaqasaqa mai vei ira na nodra matavuvale kevaka era lewena na Lotu. Se era leqataka beka de ra na besetaki mai vei ira na nodra itokani ena nodra vanua ni cakacaka. Se cava ga na vu ni lomaleqa, ena tu beka na veika era a sotava mai ena dua na gauna e liu se so tale na mataqali veivakauqeti ka ra tiki ni lomaleqa o sega tiko ni kila. Ena vuqa na gauna, ena rawa ni ra veivuke na lewenilotu vei iko mo kila ka veivuke ena nodra lomaleqa.

Na ivakarau ni nomu raica na nona lomaleqa e dua ka vakatataro tiko ena vakatau mai na mataqali lomaleqa vakacava. Vakatumewataka se basika na lomaleqa baleta ni se bera ni vakila na tamata oqori e dua na veivakadeitaki vakayalo ni dina ni Veivakalesui mai se baleta beka ni sega ni vinakata me yalataki koya ki na kena bulataki e dua na ivakavuvuli dina. Na kena kilai na vu ni leqa vakaoqo ena vukea na nomu kila se mo vakanamata ga ki na ivakadinadina se na yalayala..

iTavi_Qaravi: Vuli Vakaveitokani

Digia e dua na veisureti ki na yalayala o a vakayacora ena gauna o vakavulica kina na lesoni. Qai raica na veileqa duidui ka na rawa ni vakavuna na nona sega ni ciqoma se maroroya na nona yalayala e dua. Veivosakitaka ka vakatovototaka na sala ena rawa kina ni o vukei ira vakavinaka na tamata ni ra cakacakataka tiko na iwali ni nodra leqa.

Veivutuni kei na Vakabulai mai na Veivakabobulataki

Na veivutuni e ivalavala vakayalo ka oka kina na yalomalua, na vakatutusa, na vakaisosomitaki ni veika e vakacacani se tauri vakatawadodonu, kei na gole tani mai na ivalavala ca. E veisau tudei ni vakasama kei na ivalavala. Na kena dodonu sara, na veivutunitaki ni dua na ivalavala ca e yaga me vakadua ga. Ia kevaka e vakaruataki na ivalavala ca, sa tu kina na veivutuni me ivurevure ni veivakabulai (raica Mosaia 26:30; Moronai 6:8; V&V 1:31–32).

Na veivutuni e rawa ni oka kina e dua na ivalavala vakayago kei na lomada. Sa dodonu me tarova na tamata na ivalavala tudei ka sega ni dodonu. Na ivalavala sega ni taleitaki me vakaisosomitaki mai na itovo bulabula ka veiganiti.

O koya oqori ena taura kina e dua na gauna na veivutuni kei na vakabulai. Ena so na gauna era dau rawai kina mai na veitemaki na curu vou mai, o ira sara mada e dodonu tu vakavinaka na nodra inaki, ena nodra tubu tiko ki na bula vakaivakarau. Ena veigauna vakaoqori era na cakacaka vata kina na curu vou mai kei na veiliutaki vakabete, era sega ni cakacaka vata kei ira na daukaulotu, ena nodra segata me ra lako sivia na veivakatovolei ka me taucoko na nodra veivutuni.

Mai na papitaiso kei na veivakadeitaki era na ciqoma kina na tamata na Yalo Tabu, ka na vaqacacotaka na nodra rawa ni vakadruka na veidredre oqo. Ia na papitaiso kei na veivakadeitaki ena sega beka ni rawa ni yali sara kina vakadua na gagadre vakayago ka dau sala vata kei na veitovo vakaoqo. E dina beka ni sa rawata ena so na gauna e dua na tama me vakadruka, ena gadrevi tale beka eso na veivakabulai vakayalo me taucoko kina na veivutuni kei na vakabulai.

iTavi Qaravi: Vuli Yadua se Vakaveitokani

- Vakananuma mada e dua na dauvakatataro, curu vou mai, se dua e luluqa tu vakalotu ka tovolea tiko me biuta e dua na ivakarau ni bula ka sa vakabobulataki tu kina.
- Railesuva na leseni eso oqo “Vakabauti Jisu Karisito” kei na “Veivutuni” mai na “Na Kosipeli i Jisu Karisito” ena wase 3.
- Na cava beka e rawa ni o vakavulica vua na tamata oqo mai na leseni oqori ka vakakina mai na wase oqori ka na vukei koya me biuta na veivakabobulataki oqori?
- Tauyavutaka e dua na ituvatuva ni leseni me vukei koya na tamata oqori.

Nodra Vukei na Dauvakatataro kei na Curuvou Me ra Kila na Veivutuni kei na Vakabulai mai na Veivakabobulataki

O na kerei beka mo sauma eso na taro kei na kauwai me baleta na veivakabobulataki ni so na ivakarau ni bula. O na gadreva tale beka ga mo vukei ira na tamata me ra kunea me baleta eso na taro dredre ka ra semati ki na leqa oqo. Era na veivuke beka na vakasama eso oqo:

- Wasea na nomu ivakadinadina me baleta na veivakabulai ni kosipeli, vakabibi ga na Veisorovaki (raica Alama 7:11–13).
- Vakadinadinataka ni Kalou ga e rawa ni rawata na cakamana ni veivakabulai vakayalo (raica Same 147:3).
- Vakamacalataka ni isolisoli ni veivakabulai e dau vagolei vei rau ruarua na yago kei na yalo.

Na veikalawa taumada ka dau vukei ira na tamata ki na veivakabulai vakayalo e oka kina na:

- Raica ka kila na leqa. E gadrevi kina na liaci keda vakaikeda, me caka vakavinaka ena yalodina.
- Kila ni na veivakaleqai na itovo oqori. Ena tarai ira na tani na kena revurevu ka gadrevi kina na veisau.
- Me dau yalomalua ka dauveinanumi.
- Vakasaqara na veivosoti mai vei ira na tani era a vakamavoataki, ka vulica mo dau veivosoti.
- Tarova na itovo e dau veivakabobulataki ka tekivu mo cakava na veika mo bulabula kina.
- Dau yalodina tikoga—maroroya na veiyalayalati ni papitaiso, dau veiqaravi, masuta na veivuke ni Yalo Tabu, ka vakavotukanataka na gagadre mo muria na ivakaro ni Kalou.
- Kila ni Turaga ena dau lomani ira tikoga na Luvena—ena gauna sara mada ga era cala kina ka lesuva tale na veiitovo makawa. Sa na dau tu vakarau tu na veivutuni kei na sala ki na vakabulai.

E Dua na iTuvatuva me Vakadrukai Kina na iTovo Veivakabobulataki

Era na taroga beka na dauvakatataro o ira na lewenilotu vou kei ira na luluqa vakalotu na veika me ra cakava me ra vakadruka kina na veivakabobulataki ni veitovo e so. Era vakanuini tu vei iko me baleta na nodra na dusimaki ka tokoni. E rawa ni ra veivuke vakavinaka sara na veivakatutu oqo:

- Me ra tuva na gauna, vanua kei na tamata era a cau ki na kena vakavurei na tovo o ya. Qai veitalanoataka na ituvatuva vata kei na dua na tamata vakawati, bisopi, daukaulotu ni tabanalevu, se dua tale na itokani nuitaki. Veivosakitaka na veika era na gadreva me ra cakava me ra veisautaka se ra levea kina na veika sa tuvai koto ena ituvatuva.
- Me ra vola na veika era sa calata tiko ena vuku ni itovo oqo, ka vakakina kevaka e sega ni vakadodonutaki ena vakavuna na nodra calata ena veigauna mai muri.
- Me ra vola na veika duidui e rawa ni ra cakava me ra levea se veivakayalolailaitaki kina ki na kena caka na itovo sega ni kilikili. E rawa ni okati kina na veivosaki kei na dua na tamata vakawati, kerea na bisopi se dua na itokani me baleta na veitokoni, vakaukauwa yago, kei na veitavi qaravi ka na vukei ira me ra levea na veitemaki.
- Vakauqeti ira me ra dau masu vakawasoma, vulica na ivolanikalou, vakarorogo ki na ivakatagi veilaveti, ka wilika na veiivola vivinaka.
- Vakauqeti ira me ra dau vakasaqara na veivakalougatataki vakabete.
- Vakauqeti ira me ra tudei tiko ena Lotu, ni na vukei ira me ra lako sivita na nodra leqa ka toro voleka yani vua na Turaga.
- Vakauqeti ira me ra dau tiko vata kei ira e dua na ilawalawa ni veitokoni veiganiti se me ra vakasaqara na veivuke mai vei ira na kenadau. Ena so na vanua, sa koto kina na LDS Family Services (Tabana ni Veiqaravi).
- Vakauqeti ira me ra kakua ni dau soro! Ena vukei ira na Turaga, kevaka sara mada ga ena taura e dua na gauna.

iVakamacala

Na sala vinaka duadua e rawa ni ra vukei ira vakavinaka kina na lewenilotu vou o ira na Yalododonu Edaidai era bulabula tu ena Lotu, sai koya me ra nodra itokani. E dodonu vei ira na lewenilotu me ra na dau dolele yani vei ira na dauvakatataro kei ira na lewenilotu vou ena yalo ni veiciqomi kei na veikauwaitaki dina. Ena dau vinaka na yalodra o ira era dauvakatataro kei ira na curu vou mai kevaka era kidavaki ena matadredredre, ni ra tarogi ena yalodina me baleta na nodra itosotoso, ni ra mai dabe e yasadra ena gauna ni soqoni eso, kei na gauna era sureti kina ki na ivakayakavi se lotu vakamatavuvale.

Me vaka ni na dau yaco ena so na gauna me ra lesu tale eso ki na veiitovo veivakabobulataki era a tu kina eliu, me ra na kakua kina ni kidacala se yalolailai na veiliutaki vakabete kei ira na lewenilotu kevaka era kila ni so na dauvakatataro se lewenilotu vou era sotava tiko na dredre ena vuku ni veileqa oqo. E dodonu me ra na vakaraitaka tiko ni ra na yalodei tiko ena vukudra o ira oqori, ka ra na sega ni dau vakalelewa kevaka e lesu tale e dua ki na nona itovo makawa. Me ra raica ni oqori e dua ga na leqa lailai ka na sega ni dede sa na vinaka cake tale. Na nodra vakacacani na dauvakatataro se o ira na lewenilotu vou ena sega ni dau veivuke ka na rawa ga ni basika kina na yalolailai, na guce, kei na luluqa vakalotu. Ni sa mudu vakasauri na nona lakova tiko mai na Lotu e dua e qai curu vou mai, de vuna na nona sa lesuva tale eso na itovo makawa ka a vakabobulataki tu kina ka sa vakila ni sa sega ni kilikili ka vakavuna na nona yalolailai. Ena rawa ni vukei me qaqa tale ena nona sikovi, me vakayaloqaqataki ka tokoni. E dodonu me ra vakaraitaka na lewenilotu ena veika era tukuna kei na nodra ivalavala ni ra ciqomi ira na curu vou mai (raica 3 Nifai 18:32).

Na ka bibi duadua e rawa ni cakava e dua me vakadruka kina na leqa e dau vu mai na veiitovo veivakabobulataki sai koya me ra bulabula tikoga ena Lotu ka segata me ra dau yalodina.

iTavi Qaravi: Vuli Yadua

Vakasamataka mada e dua na itovo e tu vei iko—e dua na ka o dau vakayacora wasoma, e sega beka ni dau vakasamataka, me vaka na vakacaliditaki ni iqaqalo, nomu moica na nomu matailoilo, na kana vakasivia, se na yadra bera. Tovolea mada me dua na siga mo kakua sara ga ni cakava. Ni o sa rawata tovolea mo kakua ni cakava ena dua na macawa. Veitalanoataka vata kei na nomu itokani na veika o sotava. Qai tovolea mo raitayaloyalotaka na kena dredre vua e dua na dauvakatataro me valuta rawa e dua na itovo veivakabobulataki me vaka na tavako se gunuvi vakasivia ni yaqona ni valagi.

Vakanadakuya e Dua na Ka

Ni cava na veisiko yadua ni veituberi, solia vua na dauvakatataro e dua na ka me wilika me vakarautaki koya ki na sota ka tarava. E rawa ni o solia vei ira eso na iwase ni iVola i Momani. E rawa beka ni o solia vua e dua na tikidua e tu kina na veika o se qai vakavulica se na kena ena qai vakavulici ena veisiko ka tarava, se ena so tale beka na ivola se dua na vidio. Kevaka e rawa ni ra curuma na initaneti, vakauqeti ira me ra lako ki na www.mormon.org. E dodonu me dau soli tiko vei ira e dua na ka me ra dau vakasamataka tiko, me ra vakananuma, ka ra masulaka tiko. E rawa ni vakayagataki oqo me ulutaga idola ni veitalanoa ena sota ka tarava.

iTavi Qaravi: Vuli Vakaveitokani

Raillesuva na veiyaya e tu me na dau soli tiko vei ira na dauvakatataro me oka kina na tikidua kei na iyaya ni iyaloyalo. E tiko tale beka eso na ka o na gadreva me na tiko vei iko mo rawa ni wasea vata kei koya na dauvakatataro? Cakava e dua na ituvatuva ena nomu ivola ni tuvatuvalaki me baleta na veika o na gadreva mo otataka.

Vakasamataki ira na nomu era vakataroga tiko na lotu sa tuvai tu me ra na vakavulici ena macawa oqo. Na iwase cava ena iVola i Momani ena veivuke vakalevu vei ira? Na veika cava tale ena rawa ni yaga vei ira? Vola ena Veika Me Vakayacori ena nomu ivola ni tuvatuvalaki na veika o nakita mo na vakarautaka vei ira yadua na dauvakatataro kei na veika mo na vakayacora mo taumuria kina ena nomu veisiko ka tarava.

Vakavulica na Kosipeli Vakalesui Mai vei ira Era Sega ni Vakabauta Vakarisito

Eso vei ira na tamata o na vakavulica era sega beka ni vakabauta na Tamada Vakalomalagi kei Jisu Karisito, se dua na nodra ivalavala va-Karisito. E vuqa vei ira oqori, ena dui tu na nodra vakabauta, na ivalavala, kei na veivanua eso era dau vakatabuya. Me vaka ni o italai ni Kalou, ena yaga mo vakaraitaka na ivakarau ni vakarokoroko dodonu me baleta na nodra dui vakabauta kei na ivalavala vakalotu. Kakua ni vakayacora e dua na ka ka na rawa ni vakaraitaka na kena sega ni vakarokorokotaki ni veika bibi vei ira.

O na vakataroga se sala cava beka mo moica kina na ivakarau ni nomu veituberi vei ira oqo. Ena veivuke sara vakalevu kevaka eda na nanuma tikoga ni kevaka me da saumaki mai, o keda kece na luve ni Kalou, veitalia se draki ni bula cava eda lako mai kina, e dodonu me da tara cake na vakabauti Jisu Karisito, na veivutuni, na ciqomi ni cakacaka vakalotu ni veipapitaisotaki kei na veivakadeitaki ka vosota me yacova na ivakataotioti ena nomu muria na ivakaro ka dau veiqaravi. Na ivakavuvuli ka na vukei ira na tani me ra tara cake kina na vakabauti Jisu Karisito e tautauvata ena veitovo kece.

E rawa ni o vukei ira na tamata me ra kila ni Tamada Vakalomalagi na Kalou ka tara cake na vakabauti Jisu Karisito ena nomu vukei ira me ra vakila vakataki ira eso na veika vakayalo, mai na nomu tukuna ga vei ira na veika me baleta na Kalou. Me vakaoqo, o na vukei ira na tamata me ra kila na veika oqo ena nodra:

- Rawata e dua na veivakadeitaki vakayalo ni rau a rairai vua na Parofita o Josefa Simici na Kalou na Tamada kei na Luvena o Jisu Karisito.
- Rogoca na nomu veivakavulici ena yalodina kei na ivakadinadina ni kosipeli, ka okati kina na vuna o digia kina mo muri Jisu Karisito.
- Rogoci iko kei ira eso tale na lewenilotu ena nomuni vosa vei Tamada Vakalomalagi ena dua na masu rawarawa ga ka vu mai vu ni yaloda.
- Rogoci iko ena nomu wasea na ivakadinadina qaqaco vinaka.
- Masu vata kei iko ka vakakina ena nodra masu vakataki ira.
- Kila na ivakarau ni nomu rai me baleta na kosipeli ena nomu wilika ka veivosakitaka.
- Wilika e veisiga na vosa ni Kalou mai na ivolanikalou (vakauasivi na iVola i Momani).
- Lako ki lotu me rawa ni ra raica na ivakarau ni noda sokalou vua na Turaga.
- Sota vata kei ira na lewenilotu ka rawa ni ra vakamacalataka na sala a tekivu kina na nodra vakabauta na Tamada Vakalomalagi kei Jisu Karisito.
- Muria na ivakaro.

iVakamacala

Na veitavi qaravi oqo ena yaga sara vakalevu vei ira kece na tamata o vakavulica, ia era na gadrevi ena gauna o vakavulici ira kina era sega ni vakabauta va-Karisito baleta ni o ira na tamata oqo e sega sara beka ga ni ra se bau sotava e dua na ka vakaoqo ena veigauna sa oti.

E vuqa vei ira na curu vou mai ki na lotu ka ra sega ni vakabauta va-Karisito era sa mai tukunikataka tiko ni ra sega soti ni kila vakavinaka na veika era dau tukuna na daukaulotu ia era a vakila na Yalotabu ka ra via cakava na veika era kerea na daukaulotu. Sa dodonu mo cakava na veika kece sara o rawata mo vukei ira kina na dauvakatataro me ra kila na ivunau ni kosipeli. Dau vosota ka veitokoni, ni na taura e dua na gauna me ra vulica kina na tamata me ra dau vakila ka vakamacalataka na veika e tu e yalodra. O na gadreva beka mo moica na totolo kei na titobu ni nomu veivakavulici me vukea na nodra kila ka. Ni o vakavakarau mo vakavulici ira ka sega ni vakabauta va-Karisito ena veivuke beka na veivakatutu oqo:

- Vakaraudaka na raici vakararaba kei na railesuvi ni veilesoni yadua.
- Kerei ira me ra tukuna vei iko na veika era sa kila kei na veika era sa sotava.
- Taura na gauna mo vakamacalataka na veivosa gadrevi kei na ivakavuvuli. Ena matalia beka vei ira o vakavulica tiko e vuqa na vosa o na vakayagataka ena nomu veivakavulici.
- Lesuva tale e dua na lesioni se qai vakavulici oti ena dua na gauna lekaleka mo vakavulica kina vakamatata na ivunau. Ena gadrevi beka oqori ena dua ga na gauna ena loma ni lesioni.

iVakaraitaki Vakaivolanicakalou

Era tu ena ivolanikalou na ivakaraitaki ni daukaulotu era a vakavulici ira era sega ni vakabauta na Kalou se o ira era sega ni kilai Koya vakavinaka. Vulica na ivolanikalou e koto oqori ka qai vakamacalataka vei nomu itokani se vola ena nomu ivolaniveisiga ni vuli na sala era a vukei ira kina na tamata na daukaulotu oqo me ra rawata na ivakadinadina ni bula tiko na Kalou.

- Alama kei Amuleki (Alama 9–12; 15)
- Amoni kei Eroni (Alama 17–22)
- Alama (Alama 30)
- Alama kei ira tale eso (Alama 31–35)
- Paula (Cakacaka 17:16–34)

iTavi Qaravi: Vuli Vakaveitokani

Kevaka e rawa, raica mada e dua e qai curu vou mai na Lotu, ka a sega tu ni lewena e dua na matavakabauta va-Karisito ni se bera ni sotavi ira na daukaulotu. Segata mo sota vata kei koya, ka taroga na veika e yaco ena nona saumaki mai. Me vaka beka oqo, o na taroga beka se cava e vakavuna na nona vakabauta na Kalou, na imatai ni gauna e masu kina, na imatai ni gauna e vakila kina na isau ni dua na masu, na itavi ni ivolanikalou ena nona saumaki mai, e vakaavei na imatai ni gauna e gole yani kina ki na soqoni ni Sigatabu. Volu na veika o vulica ena nomu ivolaniveisiga ni vuli.

Nanuma Oqo

- Ni ra sa vakavulici na tamata ena ivakavuvuli ni kosipeli vakalesui mai ka bulataka, ena sotavi na nodra gagadre.
- Tuvatuvalaki ka vuli vata kei nomu itokani ena veisiga mo drau duavata kina ka veivakavulici ena dua na domo.
- Dau wasea vakawasoma na nomu ivakadinadina.
- Era nomu ivurevure taumada ni veivakavulici na ivolanikalou, vakauasivi na iVola i Momani.
- Masuta na isolisoli ni kila na yalo mo kila na gauna me vakayagataki kina na veimaqosa eso e vakamacalataki tiko ena iwase oqo.

iVakamacala

Vakasama ni Vuli kei na Kena Bulataki

Vuli Yadua

- Raici iko ena veigauna me vakaoqo. O na vakayagataka beka vakacava na ivakavuvuli kei na maqosa ena iwase mo vukei ira kina na tamata oqo ena tosocake? Tuvataka na sala mo na vakayagataka ira kina ena veigauna oqori.
  - Ni o taubale tiko ena dua na vanua ni gade, o raica e dua na marama kei na dua na gonelailai ni rau dabe taurua tiko ena dua na idabedabe. E tagi tiko na marama.
  - O yaco yani ki na nona vale e dua na dauvakatataro sa vakarau tiko me papitaiso. Eratou qai tukuna vei iko ni ratou sa sega tale ni via sota vata kei iko.
  - Drau na sota tiko ena ikavitu ni gauna vata kei na dua na dauvakatataro ka sa vakavulici oti mai vei ira e vica vata na daukaulotu ena loma ni rua na yabaki. E lailai sara na ivakatakilakila ni toso sa laurai.
  - Sa tekivu mo vakavuvulitaka vei iratou e dua na matavuvale lewenilotu e dua na itukutuku ni kosipeli, ka ratou qai kaya, “Keitou sa kerei ira kece keitou veikilai me ra sota vata kei ira na daukaulotu, era qai kaya kece sega.”
- Digia e dua na leseni ni daukaulotu. Raica e dua se rua na malanivosa ni ivolanikalou mai na veivakavuvuli yadua. Vakatotovototaka na nomu veivakavulici mai na veimalanivosa oqori me vaka e tuvai koto ena iwasewase “Vakayagataka na iVolanikalou” ena iwase oqo.
- Railesuva na Nona ivakavuvuli na iVakabula ena Kosipeli ena loma ni vica na macawa, (Maciu, Marika, Luke, Joni) kei na 3 Nifai. Ena nomu ivolaniveisiga ni vuli vola kina na taro eso a taroga o Koya. Veidutaitaka na veitaro oqo kei na taro eso o dau taroga.
- Wilika na itukutuku me baleti Amoni kei na Tui o Lamonai ena Alama 18 kei na itukutuku kei Eroni ena Alama 22:4–18. Ni o wiliwili tiko, raica ka vakamacalataka na sala e rawa kina vei Amoni kei Eroni me rau:
  - Muria na Yalotabu ka veivakavulici ena loloma.
  - Tekivu veivakavulici.
  - Veimoiyaka na nodrau veivakavulici me sotava na gagadre.
  - Wase ivakadinadina.
  - Vakayagataka na ivolanikalou.
  - Vakatatara, vakarorogo, ka walia na lomaleqa.
  - Vakauqeti ira era vakavulici me ra vakayacora na nodra yalayala.
- Vakasamataka mada na veiyatuvosa oqo mai vei Peresitidi Harold B. Lee me baleta na veivakavulici ena kila ka. Dikeva toka na matata ni nomu vunautaka na ivunau ni kosipeli. Vola na veika o vulica ena nomu ivolaniveisiga ni vuli.

“E rawa beka ni o tiko ga ena lewe ni ivolanikalou ka vakarawarawataka me kilai vinaka” (*The Teachings of Harold B. Lee*, digitaka o Clyde J. Williams [1996], 444).

“Ni o ni qasenivuli o ni sega ni vakatalai yani mo ni vakavuvulitaka na ivunau vou. Mo ni vunautaka na ivunau makawa, me kakua ni matata me rawa walega kina ni ra kila, ia mo vakavulica na ivunau ni Lotu ena kena matata duadua me kakua kina ni dua e vakacalai na nona vakasama. (*The Teachings of Harold B. Lee*, 458).
- Railesuva na nomu ituvatuva ni dua na leseni o sa vakavulica oti. Vola e dua na taro me baleta na veivakavuvuli lelevu yadua e tuvai ena nomu ituvatuva. Qai railesuva na nomu taro mo raica kevaka e lako vata kei na veika era vakavulici ena iwase

iVakamacala

oqo. Tarava, sauma na veitaro yadua me vaka ga ni o iko o dauvakatataro. Railesuva na nomu taro kevaka e gadrevi vakakina. Wasea vata kei na nomu itokani na nomu taro. Drau qai dikeva vata na nomudrau dui taro.

Vakasamataka na nona gagadre e dua e dauvakatataro o vakavulica tiko. Veivosakitaka na sala e rawa ni sauma kina o koya na nomu taro. Veivosakitaka talega na sala e rawa ni sureta kina na Yalotabu ka vukea na nona vulica na kosipeli na veitaro oqo.

- Vakasamataki ira yadua na nomu era qai dauvakatataro vou. Veivosakitaka na veika e rawa ni o cakava mo vukei ira kina me ra yaco me ra toso tikoga ena nodra vakadikeva na lotu. Vola na nomu vakasama ena nomu ivolaniveisiga ni vuli ka tuvatuvalaki ena ivola ni tuvatuva ni veisiga.

Bose ni Tikina kei na Koniferedi Vakaiwasewase Lalai

- Sureti ira na lewenilotu se o ira era vakatataro tiko ki na nomu bose. Vakamacalataka vei ira ni o vinakati ira na daukaulotu me ra vakavinakataka na nodra rawa ni wasea na nodra itukutuku bibi. Digia e dua na lesoni kei na dua na maqosa. Me ra vakavulica na daukaulotu vei ira na lewenilotu se o ira na dauvakatataro na lesoni o sa digitaka me 20 na miniti, me vakanamatataki tiko kina na maqosa o sa kila rawa. Me ra veisau ni sa oti na 20 na miniti. Ni ra sa veivakavulici rawa na daukaulotu, soqona vata tale mai na ilawalawa me ra qai tukuna vei ira na daukaulotu o ira na lewenilotu kei ira na vakadikeva tiko na lotu na cava e yaga duadua vakalevu kei na sala e rawa ni ra vinaka cake kina.
- Vakaraitaka na tepi ni vidio ni nodra veivakavulici na daukaulotu se na nodra tarai ira tiko na tamata. Digia e dua na maqosa ka veivosakitaka vakailawalawa na sala era vakayagataka kina vakavinaka na daukaulotu ena vidio na ivakavuvuli ni maqosa oya.
- Digia e dua na maqosa se na tiki bibi ni maqosa oya, ka raica na ivunau se na mala ni ivolanikalou ka tokona na maqosa oqori. Vakavulica na yavu vakaivunau ni maqosa o ya vei ira na daukaulotu.

Peresitedi ni Tabana ni Kaulotu

- Dau salavata kei ira na daukaulotu ena so na gauna ena nodra veivakavulici. Tuva vata kei ira na sala e rawa ni o vakaitavi kina ena veivakavulici.
- Vakauqeti ira na veiliutaki vakabete me ra dau salavata kei ira na daukaulotu ena nodra veisiko ni veivakavulici ka me ra qai vakalesuya mai na kena itukutuku.
- Vakaraitaka na kena rawa ni vakayagataki vakavinaka na ivolanikalou, na taro, kei na vakarorogo ena nomu vakavulici ira na daukaulotu ena koniferedi vakaiwasewase lailai kei na veivakatatarogi.

Ena Rawa Vakacava Meu Vukei Ira na Tamata ena Nodra Cakava ka Taqomaka na Yalayala?

iVakamacala

Vakasamataka Oqo

- Na cava na vuna meu rai vakatabakidua kina ena nodra sureti na tamata me ra cakava na yalayala?
- Erau veitokani vakacava na yalayala kei na curuvou?
- E rawa vakacava meu wasea na noqu ivakadinadina ena yalo malumalumu?
- Na veivalougatataki cava au rawa ni yalataka?
- Na cava na vuna e rui bibi kina vei au meu talevi ira lesu na dau vakayacora na yalayala?

Vakarabailevutaka na Veisureti ki na Yalayala

Ni o dau kaulotu o gadreva na veivakabulai ni yalo (raica Mosaia 28:3). Mo kila ni sa rawa vua na tamata me lako mai vei Karisito ka vakabulai duadua ga ena sala ni veivutuni (raica V&V 18:10–16). E dua na sala mo rawata kina sa ikoya mo vunautaka na veivutuni (raica Alama 5:49; V&V 15:6; 16:6) ka sureti ira vakabibi na tamata me ra vakabauta ka veivutuni, papitaiso ena wai kei na Yalotabu, ka vosota me yacova na ivakataotioti (raica 3 Nifai 27:16–20; Momani 7:10).

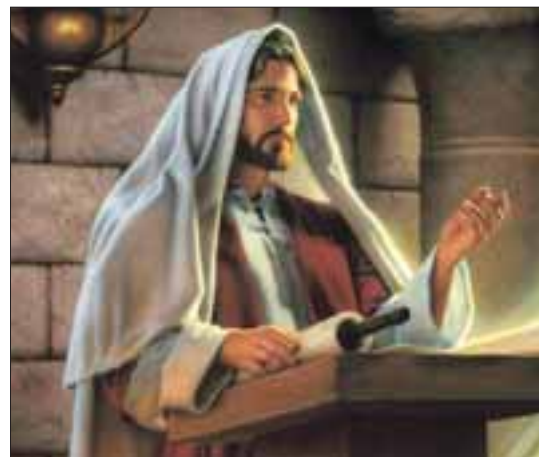
Na yalayala e dua na tiki ni veivutuni. E vakaraitaki ni dua e soli koya ki na dua na ivalavala ka qai dinata na kena vakamuri. Ni dua e solibula kina, ka ra vakayacora, kena ibalebale ni ra sa solia kece nodra gauna me ra kitaka na veika era yalataki ira

iVakamacala

kina. Era vakatauca e dua na lewa tudei ka totolo ni veisau. Era sa yaco me yalodina vei Karisito ka vakatabui ira ki na nona kosipeli. Ni ra maroroya nodra yalayala, e rawa ni “ko ira sa kunei ena nodra cakacaka ni ra sa rawata na Yalo i Karisito me bokoci kina na nodra ivalavala ca” (V&V 20:37). Ni o taroga na yalayala me tiki ni nomu veivakavulici, o sa sureta tiko na dauvakatataro me veivutuni.

E dua na sala vinaka ni noda vukeyi ira na tamata me ra cakava ka taqomaka na nodra yalayala sa ikoya me da veisureti ki na yalayala. Na kena vakayacori se talevi lesu na veisureti ni yalayala e bibi baleta:

- Era saumaki mai na tamata ena nodra bulataka na ivakavuvuli era vulica (raica Joni 7:17) ka vakila ni vakadeitaka na Yalotabu ni veika era vakayacora sa mai vua na Tamada mai Lomalagi.
- Na veivutuni kei na veisau ena vukeya na tamata me rawata na veivakatovolei, kuretaka tani na madua kei na kilai yalona ni cala ka vakila na marau kei na vakacegu ena nona veivosoti na Kalou.
- Na kena taqomaki na yalayala e vakarautaka na tamata me vakayacora ka rokova na veiyalayalati tabu.

© 2001 Simon Dewey, Kakua ni Ivetika.

O na rawa ni vakaraitaka na nomu lomani ira na tamata kei na nomu vakabauta na yalayala ni Kalou mai na nomu talevi ira lesu ka vukeyi ira me ra veivutuni ka taqomaka na nodra yalayala.

E koto ena imatai ni va na lesoni na yalayala e gadrevi ena papitaiso. Na yalayala me baleta na bula vakayalo ni oti na papitaiso kei na veivakadeitaki e koto ena i ka 5 ni lesoni. Mo dau kidava ni gadrevi me ra sureti na tamata me ra vakayacora na veika e rawa ni vaqacotaka na nodra vakabauti Karisito. Nanuma na ivakavuvuli oqo:

- Na veivakasaqarai—baleti ira na lewenilotu, soli yaca, se veitaratara yadua—ni basika kina na veisureti ni cakacaka, me rawa ni ra vulici kina vakalevu cake na iTukutuku ni Veivakalesui mai.
- E tu yadua, ke dua na gauna, e dodonu kina mo veitalanoa se vakavulici ira ka kua ni veisureti me ra cakava e dua na ka me vaqacotaka na nodra vakabauti Karisito.
- Mo rai vakatabakidua ki na dua se levu cake na yalayala ena nomu veivakavulici. Kevaka o sega ni sureti ira me ra vakayacora na yalayala o sa sega ni kerei ira tiko me ra veivutuni ka lako mai vei Karisito.
- Ni o vakavakarau tiko ki na vuli vakaveitokani ena kena vulici na lesoni, vakasamataka na veika e gadrevi kei na ituvaki ni dua na dauvakatataro ka kuria e dua se levu na yalayala ki na nomu ituvatuva ni lesoni.
- Ena gauna ni soli lesoni ena vakatakilai vei iko mo vakayacora na veisureti ni yalayala ka sega ni o koya o sa tuvana oti tu. Mo dau sureti ira na tamata me ra veivutuni.
- Mo doudou ka yalodei ena nomu sureti ira na tamata me ra vakayacora na yalayala (raica Alama 38:12). Na yalodoudou e vakaraitaka nomu vakabauta ni talairawarawa ki na vunau ni Turaga e kauta mai na veivakalougatataki.
- O ira na tamata era na sega ni rawa ni veisau vakavo ke ra sureti me ra vakayacora vakakina.

Vuli iVolanikalou**Na cava na vuna e bibi kina mo veisureti?**

Alama 5:62

Moronai 7:13

Na cava na vuna e bibi kina na yalayala?

2 Nifai 31

Alama 32:27

Joni 7:17

Mosaia 2:41

V&V 14:7

Alama 7:14–16

V&V 20:37

Taroga Vakadodonu na Veitaro

Na veisureti ni yalayala e vakavuqa ni dau vakaoqo na kena taro “e rawa beka,” ka rawa ni io se sega na kena isau. Na veisureti e vinaka me matata, dodonu ka makare vinaka. Ena rawa ni sureti se liutaki ira na tamata me ra na cakava e dua na ka. E rawa talega ni gadrevi ira me ra vakayacora e dua na yalayala ka vakatovototaka na nodra vakabauta ena ivakavuvuli o vakavulica vei ira.

Oqori e so na ivakaraitaki ni veisureti vinaka, ka muria mai e dua na itekivu ni yalayala kei na ivakadinadina:

- O na wilika li [3 Nifai 11, Moronai 10:3-5, na ivolalilai oqo] ni bera na neitou veisiko yani ena 7.00 ena yakavi ni mataka? Au kila ni kevaka o na cakava ena. . . . Au vakadinadinataka ni iVola i Momani e. . . .
- O na masulaka li ka taroga vua na Kalou se parofita o Josefa Simici? Au kila ni kevaka o na masu na Kalou ena. . . . Au kila ni o Josefa Simici na parofita. . . .
- O na mai lotu li vata kei keitou ena 9.00 ena mataka ni Sigatabu qo? Kevaka e rawa, o na. . . . Au kila ni Lotu i Jisu Karisito sa vakalesui mai. . . .
- O sa na tovolea li mo bulataka na lawa ni tiko savasava o koya keitou a vakamacalataka? Ni da bulataka na lawa oqo ena. . . . Niu italai ni Kalou, au vakadinadinataka ena noda bulataka na bula savasava. . . .
- E rawa li ni o sureti [yaca] ni bera na Vakaraubuka me keitou mai sota ka tekivu kina na veivakavulici ena kosipeli? Ena vukei iko na Yalotabu. . . . Ni o wasea na kosipeli ena kalougata kina nomu bula. . . .
- E rawa beka ni keitou gole yani ki nomu vale ka tukuna vakavinaka vei iko na vu ni nona kaciva na Kalou na parofita ena gauna oqo me vaka ena gauna e liu? Ena yaco ki na nomu bula na torocake ni inaki, na sala, kei na vakacegu kevaka o kila. . . . Au vakadinadinataka ni sa kaci tale na Kalou. . . .

iTavi Qaravi: Vuli Yadua se Vakaveitokani

Ena nomu ivolaniveisiga ni vuli, vola e dua na veisureti e rawarawa, dodonu ka matata ena veiyalayala yadua ena leseni. Kevaka o sa vakayacora oti na itavi qaravi oqo, vakaruataka ka veidutaitaka vata na veisureti vou kei na kena e sa caka oti. Tarogi iko kevaka e sa toso cake na ivakatagedegede ni nomu veisureti.

Railesuva kei na nomu itokani na veisureti o sa vola oti. Ena veisureti yadua, wasea na veitaro oqo:

- Au a vakamacalataka li na veivakalougatataki yalataki ni Turaga ena gauna au veisureti tiko kina? Ke sega, na cava na vuna?
- Au dau lewa li na veisureti oqo? Ke io, na cava na vuna?

iVakamacala

- Au a sakasaka beka ena gauna au vakayacora kina na veisureti? Au rawa ni veisau vakacava?
- E vakaevei beak na bibi ni veisureti oqo vei au?
- E vakaevei beak na noqu dau nanuma meu taleva lesu na veisureti au cakava? Au na rawa vakacava ni veisau?

Vakasamataki ira mada na dauvakatataro se o ira na luluqa vakalotu o kila, ka tovolea mo veisureti me vaka ga ni o vakayacora tiko vei ira yadua oqo.

Ke gadrevi vakakina, mo taleva lesu na veisureti ena nomu ituvatuva ni lesoni. Navuca e dua na (takete) me vukei iko ena nomu veisureti ena loma ni dua na siga kei na macawa.

Yalataka na Veivakalougatataki Vei ira na Tamata

Era gadreva na tamata e dua na iulubale ni nona veisautaka na nona itovo ni rai kei na cakacaka. Na veivakalougatataki yalataki e solia na ivau kaukauwa ni noda muria na Kalou. Ni solia na ivunau na Turaga, e dau yalataka na veivakalougatataki kevaka eda muria na ivunau oqori (raica V&V 130:20–21). Ni o vakavakarautaki ira na tamata me ra muria e dua na ivunau, vakavulica vei ira ni:

- Ni da bulataka na ivunau e vakaraitaka noda lomana na Kalou kei na Luvena.
- Ni ra vakaraitaka na nodra vakabauta na Kalou ni ra muria na Nona ivunau.
- Ke ra vakayacora, era na ciqoma na veivakalougatataki me vaka sa yalataka oti tu o Koya.

Ni ko vakadinadinataka e dua na ivunau, talanoataka na veivakalougatataki o sotava ni o bulataka na ivunau oqo. Yalataka talega vei ira o vakavulica ni rawa ni ra sotava na veivakalougatataki vata ga o ya.

Ni ra tovolea na tamata me ra taqomaka na yalayala, tarogi ira me ra talanoataka na veivakalougatataki e solia vei ira na Tamada Vakalomalagi. Vakadeitaka vei ira kevaka era sotava na veika dredre, ena sobuti ira tikoga na veivakalougatataki kevaka era muria tikoga na Lomana.

Vuli iVolanikalou

Na cava e tukuna na Turaga ena Nona gadreva me vakalougatataki keda?

Alama 37:17

V&V 1:37

V&V 76:5–10

iTavi Qaravi : Vuli Yadua

Wilika na Vunau kei na Veiyalayalati 82:10 kei na 130:20–21. Vulica na ivolanikalou oqo. Vola e rua na iyatu ena nomu ivolaniveisiga ni vuli. Ena dua na yasana vola na ivunau o kunea ena veiwase yadua. Ena kena ikarua ni yasana vola na yalayala ena kena muri na ivunau.

V&V 11:21

V&V 89: 18–21

V&V 100:5–8

V&V 84:85

V&V 95:8–9

Malakai 3:10–12

Taleva lesu na yalayala e tuvani ena dua na lesoni ni daukaulotu. Ena veiyalayala oqori, sauma na veitaro oqo:

- Na veivakalougatataki cava e yalataka na Turaga vei ira era taqomaka na yalayala oqo?
- Ena rawa vakacava ni vukei ira na tamata ena nodra vakabauta kei na ivakadinadina ke ra muria na ivakavuvuli oqo?
- Ena rawa vakacava ki na yalayala oqo me vukei ira na tamata me ra veivutuni ka talairawarawa ki na Yalotabu?

Dau Wasea na iVakadinadina

Na ivakadinadina e ka vakayalo kei na veivakadeitaki e soli mai vua na Yalotabu. Ni da wasea noda ivakadinadina e dodonu me rawarawa ka matata ena kena vakatetei ni noda vakabauta—nanuma ni lomada, veivakadeitaki, kei na tarai cake ni dina ni kosipeli. E dua na usutu kaukauwa ni nomu sureta na Yalotabu ka vukei ira e so me ra vakila na Yalotabu sa ikoya na nomu dau wasea na nomu ivakadinadina. E kuria na nomu ivakadinadina vakaiko ki na dina o vakavulica mai na ivolanikalou. E dua na daukaulotu vinaka e vakavulica, vakadinadinataka ka sureti ira tale e so me ra vakayacora na ka me tarai cake kina na nodra vakabauti Jisu Karisito. Oqo e wili kina nomu vakayacora na veiyalayala ka kau mai ena veivakavuvuli dina eda bulataka. Me kena ivakaraitaki, e dua na daukaulotu e rawa ni kaya, “Au kila ke o vakatabuya na Sigatabu, o na kunea na vakacegu ni yalo.

Ke o vinakata na nomu ivakadinadina me kaukauwa, e dodonu mo yalodina. Na kaukauwa ni vakadinadina e sega ni vakatau mai na kaukauwa ni nomu vosa, se na rogolevu ni domomu, ia na vakabauta ni yalomu. Gumatua ena veisiga mo vaqaqacotaka nomu kila kei na vakabauta na vunau kei na ivakavuvuli o vakavulica. Dau wasea nomu ivakadinadina me dregata na dina ni vakavuvuli se ivunau o vakavulica. Me vakawasoma na nomu, vakavulica, qai vakadinadinataka ka wasea nomu ivakadinadina ni o veivakavulici.

Na nomu ivakadinadina me rawarawa vaka “o Jisu Karisito na Luve ni Kalou” se “Au vulica vakaiiau ni iVola i Momani e dina.” O rawa talega ni wasea e dua na ka o sotava me baleta na vuni nomu kila na veika oqo. Dau wasea wasoma nomu ivakadinadina ena veilesoni ka kua ni tini sara qai wasea. Vakadinadinataka ni veika sa vakavulica o nomu itokani era mai vua na Kalou. Vakadinadinataka ni ivakavuvuli o na vakavulica vei ira na dauvakatataro ena vakalougatataka nodra bula kevaka era na muria. Talanoataka ni veivakalougatataki o sotava e rawa mai na nomu bulataka na ivakavuvuli.

Ena so na gauna era dau taroga vakasauri e so na tamata na veika o vakavulica, ia e dau ka dredre me da taroga e dua e dina, ka veilauti nona ivakadinadina. Ena gauna ni nomu vakadinadina, masulaka me sobuti ira o vakavulica na veivakadeitaki ni Yalotabu. Ni o vakadinadina o sa vukei ira tiko na dauvakatataro me sobuti ira na YaloTabu ka veivakadeitaki ena ka dina. Oqori era vakaraitaki ira me ra vakadonuya na yalayala o na vakavulica.

“Ena nona ivakadinadina e dua, nanuma, ni o koya yadua e wasea na veika e taukena, ka sega ni o koya e kocova, ena vakayalia. . . . Veivakavulici ka vakadinadinataka. E sega ni rawa ni rau sala vata vinaka cake e rua na ka me vakaqo.”

—ELDER THOMAS S. MONSON
PATHWAYS TO PERFECTION [1973], 100–101

iVakamacala

E a sega ni papitaiso o Brigham Young ena Lotu i Jisu Karisito ni Yalododonu Edaidai ena imatai ni yabaki ni nona vulica na veivakalesui mai ni kosipeli. Ena gauna e saumaki mai kina e a kaya: Kevaka me a kau vata mai kei au na veitalede, cakacaka, vuku, veika vakavuravura kei na iVola i Momani, e qai kaya, ena itikotiko cecere kei vuravura, na dina ni veika oqo, mo valataka mai na nomu vuli kei na veika vakavuravura, ka na qai vaka vei au na kubou e se cake mai ka yali yani. Niu raica e dua me sega vua na taledi ni vosa e matanalevu, ka rawa ga ni kaya, 'Au kila ena kaukauwa ni Yalotabu ni iVola i Momani e dina, ka Parofita ni Turaga o Josefa Simici,' na Yalotabu e tiko vua na tamata o ya e vakararamataka na noqu rai, kei na rarama, reki kei na bula tawamudu au gadreva tu. Era sa wavokiti au tu, curumi au kau kila vakaiau ni nona ivakadinadina e dina" (ena *Journal of Discourse*, 1:90).

iTavi Qaravi: Vuli Yadua

Na veivosa e ra e vakaraitaka ni soli vakadinadina. Wilika yadua na veitaro kei na ivolanikalou. Vola na isau ni taro ena nomu ivolaniveisiga ni vuli.

- Ena veitikina oqo, na cava era vakadinadinataka na iapositolo kei na parofita?
- Era vakabauta vakacava na ka era tukuna? O na tukuna vakacava ni ra vakaraitaka tiko na veika dina?
- Ni o tukuna, "Au kila ni _____ e dina, " a cava na kena ibalebale? Na veivosa cava tale o rawa ni vakayagataka me tautauvata kaya?

Jekope 7:7–12

V&V 76:22–24

Cakacaka 2:4–38

Alama 5:45–48

Joni 3:3–11

Cakacaka 10:34–44

Alama 34:1, 8

Vuli iVolanikalou

Na cava e so na ivakavuvuli kei na yalayala ni dau wasei na ivakadinadina?

2 Nifai 33:1

V&V 84:61

Joni 15:26

V&V 62:3

V&V 100:5–8

Taleva Lesu

Ni o vakayacora e dua na veisureti ka sega ni talevi lesu tale e vaka e dua na ilakolako e sega ni vakaoti se mo volia e dua na tikite ni veivakamarautaki ka o sega ni lako ki na kena vale ni. Sarasara. Kevaka e sega ni raici lesu, ena maumau wale na veisureti oqori.

E ka dredre na veisau. Na nomu itavi mo vaqacacotaki ira na tamata me ra gadreva na veisau. E dodonu mo qacoya sara ena nomu igu mo vukei ira kina me ra taqomaka nodra yalayala.

Na veivutuni dina e dodonu me vakaraitaki ena nomu bula kilikili ena veigauna, vakabibi na ivunau me vaka na lawa ni tiko savasava, na Vosa ni Vuku kei na saumi ikatini. Ni o sa cakacaka vata kei ira na veiliutaki ena tabanalevu me vukei o ira me ra taqomaka nodra yalayala, vakaraitaka nomu kila ka. Mo dau yalomalua ka yalogu. O na sega ni vakaotia nomu cakacaka vakavo ke ra sa bulataka na nodra yalayala, se ena dua tale na kena itukutukuni, ena gauna era sa veivutuni kina (raica 3 Nifa 18:32). Ena so na gauna na nomu dau sikovi ira wasoma ena rawa ni vukei ira me ra tekivuna e dua na ivakarau ni vakabauta ena ivakavuvuli ka yaco ki na veivutuni.

E dau vakayacori na veitalevi lesu ena imatai ni veisiko kei na veivakavulici vei ira na tamata:

- Me ra dau vola nodra yalayala ena veika o biuta koto vata kei koya, me vaka na tikidua se dua na tiki ni pepa ka volai vakamatata kina na yacamu kei na nomu naba ni talevoni.
- Mo nanuma ni dodonu me ra kila na tamata na nomu dau veisiko yani ena maliwa ni nomu veivakavulici. Vakamacalataka ni vuna sa ikoya na nomu veitokoni ka veivuke vei ira. Solia vei ira e so na vakasama ni veika o vakayacora tiko ena gauna ni veisiko o ya.
- Dau vola e so na veivosa leleka ena iVakamacala/me rawa ni talevi lesu tale ena siga ka tarava na veisureti ni yalayala o vakayacora ni kua.

Dau veitaratara wasoma, veisiga ke rawa, ka vaqaqa se vakatiko evei na nodra yalayala, saumi ni veitaro, veivakavulici ena veilesoni, wiliwili vata ena iVola i Momani, veiwasei mai na ivolanikalou, se sara iyaloalo. Ni o sotavi ira wasoma, o na vaqaqacotaka na nodra bula vakayalo me vaka ni o veivakavulici ena Veivakalesui mai ni Kosipeli i Jisu Karisito. Na veivakaturi oqo ni Yalotabu e bibi. Ena so na gauna o rawa beka ni qiriti ira na dauvakatataro ena talevoni me vakadeitaka ka vaqaqacotaka vei ira me ra taqomaka na yalayala.

Vukei ira na dauvakatataro me ra vakasaqara na veivakalougatataki era na sotava kevaka era taqomaka nodra yalayala. E bibi mo vukei ira me ra talanoataka na nodra nanuma me baleta na kena vakadinadinataki na dina ni vosa mai na Yalotabu.

Vakauqeti ira na tamata ena nodra sasaga ni taqomaka na yalayala. Era sa veisautaka tiko li na nodra bula. E levu na ka era vulica ka cakava. Dau vakacaucautaki ira wasoma. Vakaraitaka na nomu lomani ira ena veika era sa rawata. Dau vakauqeti ira ena veigauna kece.

Vakaraitaka na nomu sega ni duavata ena gauna era sega ni taqomaka kina nodra yalayala ka sega ni ciqoma na kena veivakalougatataki.

iTavi Qaravi: Vuli Yadua se Vakaveitokani

Vola ena nomu ituvatuva ni veisiga na nomu ituvatuva ni yaca vei ira yadua na dauvakatataro ena veisiga. Navuca ni vo tu e levu na siga na veika mo vakayacora mo talevi ira lesu kina na dauvakatataro.

Digia e dua na veisureti ni yalayala o vakayacora ena gauna o vakavulica kina na lesoni. Qai vakaraitaka e vica na vakasama me na rawa kina vua e dua me vakadonuya se taqomaka na yalayala oqori. Wasea ka vakatovototaka na nomu na vukea vakacava e so me ra cakacakataka ka walia na nodra vakasama.

Nanuma Qo

- Rai vakatabakidua ki na nodra sureti na tamata me ra yalayala ena veigauna ni nodra vakasasaqa kei na vuli, vei ira era sega ni lewenilotu kei ira era lewenilotu.
- Vakayacora na veisureti ni yalayala me vukei ira na tamata me ra vakila na veivutuni.
- Yalataka na veivakalougatataki.
- Wasea na ivakadinadina.
- Dau talevi ira lesu me vukei ira nodra taqomaka na nodra yalayala.

Vakasama ni Vuli kei na kena Bulataki

Vuli Yadua

- Vakaraitaka e dua na ivunau tuvani ena lesoni 4 se 5. Vakasamataka e dua na veivakalougatataki o sotava ni o muria na ivunau oqo, qai vola ena nomu ivolaniveisiga.
- Ena dua na lewe ni ivola, tarogi ratou na lewe ni nomu vuvale se ratou sa vakalougatataki vakacava mai na nodratou muria e dua na ivunau bibi (kena ivakaraitaki, saumi ikatini).
- Vola na veika o nanuma me baleta na vakayacori ni yalayala. O yalo doudou se lomalomarua? O vakabauta li ni ra na vakalougatataki, se o vakatitiqa? O dau dina, yalomalumumu ka dau veivuke li ni o vakayacora na nomu veitaratara ena veisiga? Era kila li na tamata ni o lomani ira? O rawa vakacava ni vakadodonutaka na nona cala e dua ena nomu veisureti?
- Dau rai lesuva na nomu ituvatuva ni lesoni ena lesoni yadua. O vakaikuritaka li ena so na yalayala bibi? E yavutaki li na nomu ituvatuva ni lesoni ki na yalayala?

Vuli Vakaveitokani

- Ena nomu ituvatuva ni veisiga vola e so na lisi ni yaca ni tamata o veitaratara kei ira ena rua na siga sa oti, wili kina na dauvakatataro kei ira na lewenilotu. Vola na yalayala era vakayacora na tamata yadua kei na veisureti o a rawa kei na kena o kerea. Wasea na vuni nomu rawata mai na yalayala vei ira e so na tamata oqori kei na veika e tarova na nomu rawata na yalayala vei ira tale e so. Na cava o rawa ni cakava mo taleva lesu kina nodra yalayala?
- Railesuva na nomu ituvatuva ni veisiga, ka vola na yacadra na dauvakatataro o na vakavulica ena loma ni rua na siga mai oqo. Vakadeitaka na (vei)yalayala o na sureti ira kina me ra bulataka ka volai ena lesoni 4 kei na 5. Veitalanoataka na nomu na vakayacora na veisureti kei na veivakalougatataki o na yalataka ena vuku ni talairawarawa.
- Nanuma mo vakaraitaka na iTukutuku ni Veivakavulici vei ira na dauvakatataro me rawa ni ra kila kina na veika e vinakati. Ke rawa, wasea e dua na kopi vei ira.
- Raica lesu na iTukutuku/nomu lisi ena nomu ituvatuva mai na loma ni tolu na siga sa oti ka raica mo vola na nomu itavi mo na taleva lesu kina na veisureti o sa vakayacora.

Bose ni Tikina kei na Koniferedi Vakaiwasewase Lalai

- Veitalanoataka vinaka ka soli vakasama ena veitaratara vei ira na dauvakatataro. Era dau cakacaka vakacava kei ira na lewenilotu na daukaulotu? Na iyaya ni katokatonu cava era vakayagataka? Na cava o rawa ni cakava ke ra sega e vale se rui osooso me ra raici iko?
- Veitalanoataka e so na sala me rawa vei ira na daukaulotu me ra vakavulica na ivunau ena lesoni 4 kei na 5
- Veitalanoataka e so na vakatutu nei koya e dauvakatataro tiko oqo. Na cava na inaki ni vakatutu oqo? Na cava era rawa ni cakava na daukaulotu me ra walia kina na vakatutu oqo?

iVakamacala

Peresitedi ni Tabana ni Kaulotu

- Dau veitokani kei ira na daukaulotu ena so na gauna ni ra veivakavulici. Vukei ira me ra vakatabakidua ena nodra vukei na tamata me ra vakayacora ka maroroya na yalayala.
- Vaqaqacotaki ira na vakaitutu ena matabete kei ira na lewenilotu me ra veitokoni ena kena vakayacori na veitaratara kei ira na dauvakatataro.
- Mo ivakaraitaki ni dau veisureti ena gauna ni kaulotu kei ira o ni kaulotu vata.

Meu Vakarautaki ira Vakacava na Tamata ki na Papitaiso kei na Veivakadeitaki

iVakamacala

Vakasamataka Oqo

- Na cava e gadrevi meu cakava me vukea na noqu vakarautaki ira na tamata ki na papitaiso kei na veivakadeitaki?
- Meu liutaka vakacava e dua na veivakatarogi yaga ni papitaiso?
- E tuvai ka liutaki vakacava e dua na lotu ni papitaiso vakayalo?
- Meu cakacaka vata vakacava kei na bisopi me rawa na nodra veivakadeitaki na curuvou?
- Na cava e sa rui bibi kina me vakacavari na ivolatukutuku ni papitaiso kei na veivakadeitaki?

Vakarautaki ira na Tamata ki na Papitaiso kei na Veivakadeitaki

Na inaki ni nomu veivakavulici sa ikoya me vukei ira na tani me tubu cake na nodra vakabauti Jisu Karisito ka veivutunitaka na nodra ivalavala ca. Me vaka e a vakatavulica o Moronai, “sa vua ni veivutuni na papitaiso” (Moronai 8:25). Na veivakatarogi ni papitaiso, sa ikoya e a tauyavutaka na Lotu me rawa kina vei koya yadua e lomana me papitaiso, me tautauvata kaya na ivakatagedegede ni Turaga me baleta na papitaiso, ka sa vakarau me ciqoma na isolisoli ni Yalo Tabu. Mai na veivakatarogi oqo, o ira era gadreva me ra papitaiso ka ra sa vakacavara na vosanikalou e gadrevi me ra na vakadinadinataka e matai koya na mata digitaki ni Lotu ni ra sa “tusanaka vakaidina na nodra ivalavala ca kecega” (V & V 20:37). Na yalayala era cakava na dauvakatataro me vakarautaki ira me ra cakava ka taqomaka na veiyalayalati ni papitaiso. O ira na tamata era taqomaka na

yalayala ni nomu veisureti me ra vakayacora vaka kina, me ra sa na vakavakakarau tu vakavinaka me baleta na veivakatarogi ki na lewenilotu kei na itavi qaravi ni Lotu.

Me vaka ni o sa vakavulici ira tiko na dauvakatataro kei na nodra vakarautaki me baleta na papitaiso kei na veivakadeitaki, qarauna me ra sotava na ivakaro me baleta na papitaiso.

iVakaro me Baleta na Papitaiso

Vunau kei na Veiyalayalati 20:37:

- Ko ira kecega era sa vakamalumalumutaki ira vua na Kalou.
- Ko ira e sa lomadra me ra papitaiso.
- Lako mai ena yalo e raramusumusu.
- Ko ira era sa veivutunitaka vakaidina na nodra ivalavala ca kecega.
- Sa lomadra me ra taura na yaca i Jisu Karisito.
- Ka qaravi Karisito me yacova na ivakataotioti.
- Era sa vakaraitaka ena nodra cakacaka ni ra sa rawata na Yalo i Karisito me bokoci kina na nodra ivalavala ca.

Mataveiliutaki Taumada kei na Kuoramu ni Le Tinikarua:

- Cakava na veisau e rauta na nodra bula me rawati kina na ivakaro me vaka e koto ena Vunau kei na Veiyalayalati 20:37.
- Vakatururi cake ni vakabauti Jisu Karisito.
- Veivutunitaki na caka cala.
- Bulataki na ivakavuvuli kilikili ni bula savasava.
- Bulataki na Vosa ni Vuku.
- Vakaitavi ena saumi ikatini.
- Taura taucoko na veilesoni ni daukaulotu [lesoni 1–4 ena iTukutuku ni Veivakavulici kei na veiyalayala ka salavata kaya.
- Sota vata kei na bisopi se peresitedi ni tabana
- Lakova e so na soqoni ni sakaramede.
- (“iTukutuku ena Cakacka ni Daukaulotu,” ivola mai na Mataveiliutaki Taumada, 11 Tise. 2002)

Ena nona sa vakataudeitaka e dua na dauvakatataro na tikinisiga ni nona papitaiso, vakarautaka na gauna me na rawa ni o vakacavara kina na veika kece sara ka vakanamata ki na papitaiso kei na veivakadeitaki me vaka e volai tu ena nomu ituvatuva ni veisiga. Railesuva vakavinaka sara na iTukutuku ni Veivakavulici me vakadeitaki kina ni o sa vakavulica na yavu ni vunau vei ira e sa lomadra me ra papitaiso ka ra sa vakavakarau me ra na sauma yadudua na taro ni veivakatarogi ni papitaiso. Railesuva na ka e vakarautaki oqo vata kei koya na dauvakatataro ena nomudrau sota ka tarava. Kevaka e rawa, na dauvakatataro e dodonu me tiko mada ena dua na lotu ni papitaiso ni se bera na nona qai papitaiso o koya.

Kevaka o vakila ni tamata o vakavulica tiko e gadreva me vakaikuritaka na nona vakavakarau, kakua mada ni vakarautaka na veivakatarogi me yacova sara ni sa sotava o koya na dauvakatataro na kena ivakatagedegede. Kevaka e gone na dauvakatataro, vakadeitaka ni rau sa solia na veivakadonui na nona itubutubu se dauveisusu, ena vinaka sara ke volai mai na veivakadonui me sa papitaiso.

Ena nomu vukei ira tiko na tamata ena nodra vakavakarau me baleta na veivakatarogi ni papitaiso, tukuna kivei ira na inaki ni veivakatarogi. Vakavulici ira ka wasea na ivakadinadina me baleta na vakamareqeti ni papitaiso kei na isolisoli ni Yalo Tabu. Vakamacalataka ni o vinakata mo vakaukauwataka na nodra kila vakavinaka na ivakavuvuli o sa vakatavulica oti kei na veiyalayalati era na vakayacora. Vakamacalataka talega ni veivakatarogi sa ikoya e dua na gauna donu vei ira me ra vakadinadinataka e matai koya ka matataka na Turaga ni ra sa vakavakarau tu me baleta na veicakacaka tabu oqo. Ena nodra maroroya na veiyalayalati ka vakayacori ena papitaiso kei na veivakadeitaki, era na ciqoma na vakabokoci ni ivalavala ca. Wasea na veitaro ka na taroga na dauniveivakatarogi me baleta na nodra gugumatua ki na veiyalayalati ena talairawarawa vei Jisu Karisito ena nodra bula taucoko. Vakabibitaka ni papitaiso ni tabadromuci ena wai ena sega ni taucoko kevaka e sega na veivakadeitaki kei na isolisoli ni Yalo Tabu.

iTavi Qaravi : Vuli Yadua se Vakaveitokani

- Wilika vakayadua na veimalanivosa oqo, ka cakava e dua na vakaleleka ni ivakatagedegede ni ivolanikalou me baleta na papitaiso kei na veivakadeitaki.

2 Nifai 9:23; 31:4–13	3 Nifai 27:13–21	V & V 20:37
Mosaia 18:8–10	Moronai 6:1–4	V & V 22
Alama 7:14–15	Moronai 8:25–26	Cakacaka 2:37–39

- Ena veivakatarogi ni papitaiso, era tarogi o ira e sa lomadra me ra papitaiso kevaka era sa yalodina me ra ciqoma na yaca i Karisito. Na cava e rawa mo cakava me vukea na nodra kila na taro oqo? Ena nomu vakasamataka tiko na taro oqo, vulica na veivolanikalou oqo:

Mosaia 4–5	Mosaia 26:18,21–27	3 Nifai 27:1–10
Mosaia 18:1–11		

Ena rawa tale beka ga ni o vinakata mo vakasaqara e so tale na veimalanivosa me vukea na nomu kila na ivakavuvuli oqo.

Me Vakayacori Vakacava na Veivakatarogi

O koya e veiliutaki tiko ena veivakatarogi e dodonu me vakayagataka vata na taro ena veivakatarogi ni papitaiso kei na veidusimaki ni Yalotabu me vakatulewa kevaka e sa rawata na ivakaro ka vakamacalataka ena Vunau kei na Veiyalayalati 20:37 o koya e sa gadreva me papitaiso. E dodonu talega me vakasotara vata na veitaro ki na yabaki kei na yalomatua nei koya e sa lomana me papitaiso.

Kevaka e sega ni rawata na ivakatagedegede ki na taro ena veivakatarogi ni papitaiso o koya e sa lomana me papitaiso, e dodonu me tu vakawawa na papitaiso kei na veivakadeitaki. E dodonu me taura na ikuri ni ivakavuvuli mai vua na daukaulotu kei na veitokani mai vei ira na lewenilotu ena tabanalevu.

- Na iliuliu ni tikina se iwasewse ka liutaka na veivakatarogi e dodonu me :
- Cakava na veivakatarogi ena vakacegu, dua na vanua vakaitaukei, ka rawa ni vakila na veidusimaki ni Yalo ni Turaga. Na itokani nei koya na dauniveivakatarogi e dodonu me toso voleka mai :
- Tekivutaki ena masu.
- Vukei koya sa lomana me papitaiso me logaloga vinaka.
- Cakava na veivakatarogi me dua na tubucake ni kila ka vakayalo.

iVakamacala

- Vakadeitaka me kila o koya e gadreva me papitaiso na inaki ni veivakatarogi.
- Taroga na veitaro ena veivakatarogi ni papitaiso. Vakayagataka na veitaro ni veivakadeitaki me rawa ni o vakila na kaukauwa ni nona ivakadinadina kei na dina ni nona veivutuni.
- Sauma na nona taro o koya e gadreva me papitaiso.
- Sureti koya me wasea na nona ivakadinadina ka vakamacalataka na veika e vakila.
- Kevaka e tu na veibolebole vata kei na nona ivakadinadina se na nona kilikili, vakamacalataka ni rairai daumaka me tu mada vakawawa na papitaiso me yacova ni sa vinaka cake na nona vakavakarau.

Taro ena Veivakatarogi ni Papitaiso

1. O vakabauta li ni Tamada Tawamudu na Kalou? O vakabauta li ni sa Luve ni Kalou o Jisu Karisito, na iVakabula ka Dauveivueti kei vuravura?
2. O vakabauta li ni Lotu kei na kosipeli i Jisu Karisito a vakalesui mai vua na Parofita o Josefa Simici? O vakabauta li ni o Gordon B Hinckley [Peresitidi ni Lotu] e parofita ni Kalou? Na cava na ibalebale ni ka oqo vei iko?
3. Na cava na kena ibalebale vei iko mo veivutuni? O vakila li ni o sa veivutunitaka na nomu caka cala e liu?
4. O sa bau vakayacora mada e dua na cala bibi vakalawa? Ke vakakina, o vakatovolei tu ena gauna oqo se belamauti? O sa bau vakaitavi ena vakalutu gone? e dua na lasa vata vakayalewa se vakatagane?
5. O a vakavulici ena nomu sa lewena na Lotu i Jisu Karisito ni Yalododonu Edaidai, e okati kina na kena bulataki na ivakatagedegede ni kosipeli. Na cava soti o kila ena veivakatagedegede oqo? E sa lomamu li mo talairawarawa kina?
  - a. Na lawa ni tiko savasava, ka vakatabuya na duavata vakayago ena taudaku ni ivau ni dua na vakamau vakalawa ni dua na tagane kei na dua na yalewa.
  - b. Na lawa ni saumi ikatini.
  - c. Na Vosa ni Vuku
  - d. Na Siga ni Vakacegegu, okati kina na tauri ni sakaramede ena veimacawa kei na veiqaravi vei ira na itokani lewenilotu.
6. Ena nomu sa papitaiso, o sa veiyalayalati vata kei na Kalou ni lomamu mo taura na yaca i Karisito ka maroroya na Nona ivakaro ena nomu bula taucoko. O sa vakarau tu li mo cakava na veiyalayalati oqo ka sasaga mo yalodina tikoga kina?

Me itinitini ni dua na veivakatarogi ka vakayacori vakavinaka, vakavinavinakataki koya e sa lomana me papitaiso. Lesu tale vei ira na daukaulotu, ka vakamacalataka na veika ena yaco ena lotu ni papitaiso.

Vakamacalataka ni na qai vakayacori na veivakadeitaki ena ivakasala nei bisopi ena dua na soqoni ni sakaramede ni tabanalevu era veiliutaki kina.

Ena gauna e sa veiganiti kina me tu vakawawa e dua na papitaiso, e dodonu vei ira na iliuliu ni tikina se iliuliu ni iwasewase lalai me ra taura lo ka vakayalomatua. Vakadeitaki koya e sa lomana me papitaiso ni rawa vua me rawata, ka vakamacalataka ni vuqa na cala e gadreva na vakabalavutaki ni gauna me baleta na veivutuni vakavinaka. Vakamacalataka na ituvaki vakamareqeti ni cakacaka tabu e gadrevi kina na kilikili ena ivakatagedegede e cecere sara. Vakadeitaka vua e sa lomana me papitaiso ni o iko kei ira tale e so, o ni rawa ni cakava na veika kece sara me tokoni koya kina. Oti me sa qai vakamuri ena yalodina me taqomaka na nomu yalayala.

Papitaiso kei na Veivakadeitaki : Taro kei na Kena isau**O cei e liutaka na veivakatarogi me baleta na papitaiso kei na veivakadeitaki?**

E dau kena ivakarau, o ira na iliuliu ni tikina era cakava na veivakatarogi vei ira era sa vakavulici mai vei rau na daukaulotu ena nodra tikina ka sa lomadra me ra papitaiso, era okati kina o ira ka vakavulici mai vei ira na iliuliu ni nona iwasewase lalai ka sa lomadra me ra papitaiso. Na iliuliu ni iwasewase lalai e vakatarogi ira e sa lomadra me ra papitaiso ka ra a vakavulici mai vei ira na iliuliu ni tikina. Na peresitidi ni tabana ni kaulotu se me dua ga e lesia, e dodonu me vakatarogi ira na tamata era vakaitavi ena ivalavala ca bibi. Na iliuliu ni tikina se na iwasewase lalai e sega ni vakatarogi ira e sa lomadra me ra papitaiso ena taudaku ni nodra dui tikina se iwasewase lalai vakavo ga ke sa ilesilesi mai vua na peresitidi ni tabana ni kaulotu vei ira me ra vakayacora vakakina.

Na cava na ivakamacala ni papitaiso e dua na curuvou?

Na papitaiso ni curuvou sa ikoya na papitaiso ni:

- O ira na tamata era sa yabaki ciwa se qase cake ka ra se bera vakadua ni papitaiso ka vakadeitaki me ra lewe ni Lotu.
- O ira na gone yabaki walu ka sega ni lewenilotu na nodra itubutubu se era sa papitaiso ka vakadeitaki na nodra itubutubu vata kei na gone ena duavata ga na gauna.

Au gadreva beka na veivakadonui meu papitaisotaka e dua na gone?

Ni se bera na gauna e rawa kina mo vakavulica ka papitaisotaka e dua na dauvakatataro ka se lailai vakalawa na nona yabaki ni bula, e dodonu me liu taumada na veivakadonui ni itubutubu se o koya na dauniveisusu vakalawa, e daumaka me vakaivolataki. Me qai kena ikuri, e dodonu me dua na nomu iulubale vinaka ena vakabauta ni gone e sa kila na veiyalayalati ni papitaiso ka na saga sara vakaukauwa me taqomaka mai na nona talairawarawa ki na kosipeli, okati kina na lakova ena yalodina na veisoqoni vaka Lotu.

Au gadreva beka na veivakadonui nei watina me rawa ni papitaiso e dua vei rau na turaga se marama?

Io. Kakua ni papitaisotaka e dua na tamata vakamaui ni sega na veivakadonui nei watina turaga se marama.

Kevaka e se bera ni vakarau me papitaiso na tama ni dua na matavuvale, e dodonu beka meu sa papitaisotaka na matavuvale se meu wawa me yacova ni sa qai vakarau o tama?

Kevaka e se bera ni vakarau me papitaiso ka vakadeitaki na tama ni dua na matavuvale ia era sa vakarau tu na vo ni lewe ni matavuvale, e rawa mo tukuna vei tama ni daumaka me ra kakua mada ni papitaiso na matavuvale ni se bera o koya, baleta na Lotu e doka na iliuliu ni matavuvale ka baleta talega ni lewe ni matavuvale ena uasivi sara na kena toso ki liu ena kosipeli me vaka e dua na isoqosoqo ni matavuvale. Kevaka e tomama tikoga o tama ena nona vakasukasuka, e sa rawa mo cakava na papitaiso ka vakadeitaki ira na lewe ni matavuvale ena nona veivakadonui.

E dua beka na vakasama vinaka na nona tabaki e dua na tama ki na Matabete i Eroni ni oti sara ga na nona papitaiso me rawa kina vua me papitaisotaki ira na lewe ni matavuvale tale e so?

Sega. Na tama e dodonu me vakadeitaki mada ena dua na soqoni ni sakaramede, ni oti na veivakatarogi vata kei na bisopi, ka tokoni me ciqoma na Matabete i Eroni. Me kakua tale ni vakaberabera tiki na nodra papitaiso na lewe ni matavuvale me rawa kina vua na tama me veipapitaisotaki sara ga o koya.

E rawa beka meu vakavulica ka papitaisotaka e dua na tamata e sa muduki tani?

Na nodra papitaiso o ira era a muduki tani e sega ni papitaiso ni curuvou, o ira talega na daukaulotu era sega ni veivakatarogi me baleta na papitaiso vei ira na tamata vakaoqori. E rawa walega ni o cakacaka vata kei ira na tamata vakaoqori ena veiliutaki vakavoleka sara nei peresitidi ni tabana ni kaulotu kei na bisopi.

Vakacava kevaka e dua na tamata e sa vakarautaki oti tu e dua na nona tikinisiga ni papitaiso ia e sega ni taqomaka taucoko tiko na yalayala?

Kevaka o vakila ni dua o vakavulica tiko e gadreva me vakaikuritaki na nona gauna ni vakavakarau, kakua ni vakarautaka e dua na nona veivakatarogi ni papitaiso me yacova sara ni sa maroroya o koya na dauvakatataro na yalayala ka sotava na veivakatagedegde.

Na cava meu cakava ni ra sa via papitaiso na tamata, era tiko vata ka se sega ni vakamau?

O ira e sa lomadra me ra papitaiso ka ra sa tiko vata kei na dua na tagane se yalewa ka se sega ni vakamau, e dodonu me vakamau se me kakua na tiko vata ni bera ni qai rawa me papitaiso.

Na taro naba 4 ena veivakatarogi ni papitaiso e taroga kevaka e dua na tamata e vakaitavi ena dua na ivalavala ca bibi, me vaka e dua na vakalutu gone, e dua na lasa cala, se e dua na cala vakalawa bibi. Na cava e dodonu meu kitaka kevaka e dua e vakatusa na ivalavala ca vakaoqo?

1. *iDusidusi me baleta na veivakavulici ni daukaulotu.* Ena so na gauna, o ira na dauvakatataro e rawa me ra solia na itukutuku me baleta na ivalavala ca vakaoqori ena nomu vakavulica tiko na veika e baleta na veiivakaro ka sureti ira me ra cakava na nodra yalayala. Ia, kevaka era galu tikoga ka o mani nanuma ni rawa me dua na leqa e tiko, vakarautaki ira me baleta na veivakatarogi ni papitaiso ia na nomu tarogi ira kevaka era a vakaitavitaki ira ena so na ivalavala ca vakaoqo. Kevaka e yaco mo kidava e dua na ivalavala ca bibi, kakua ni taroga na veika matailalai me baleta na ivalavala ca oqori. Kakua ni vakarautaka e dua na tikinisiga ni papitaiso se cakava e so na yalayala me baleta na nodra rawa ni vakadonui me ra papitaiso ka vakadeitaki. Vakaraitaka na nomu veikauwaitaki kei na railesuvi ni ivakavuvuli ni veivutuni. Vakamacalataka ena yalololoma ni veiivalavala ca oqo e sa rui bibi ka ni dua na tamata e sa matua vakalevu sara ka kila vakalevu cake (nomu peresitedi ni tabana ni kaulotu se dua e lesia) me na mai vosa ka vukei ira ena veika oqo. Oti mo na qai vakauta e dua na kerekere ni veivakatarogi ni papitaiso ka me vakadodonu sara ga kivua na peresitedi ni tabana ni kaulotu.
2. *iDusidusi me baleti koya e liutaka na veivakatarogi me baleta na papitaiso kei na veivakadeitaki.* Kevaka era sa veivakavulici vakavinaka na daukaulotu vei koya sa gadreva me papitaiso ni se bera na veivakatarogi ni papitaiso, na veika oqo, kevaka e tiko e so, e dodonu me vakasalataka kina na peresitedi ni tabana ni kaulotu. Kevaka era basika cake mai, vakaraitaka na nomu veikauwaitaki ka railesuva na veivakaro kei na ivakavuvuli ni veivutuni. Vakamacalataka ena yalololoma na kena bibi ni veiivalavala ca ka kena dodonu vua e dua na tamata e sa matua vinaka ka levu na nona kila ka (nomu peresitedi ni tabana ni kaulotu se e dua me lesia) me na mai vosa ka vukei ira ena veika oqo. Oti mo na qai vakauta e dua na kerekere ni veivakatarogi ni papitaiso ka me vakadodonu sara ga kivua na peresitedi ni tabana ni kaulotu.

iTavi Qaravi: Vuli Yadua

Vakasamataka na veika o na vakila kevaka mo laki vakatarogi. Nanuma na veitaro oqo:

- Na tiki ni veivakatarogi cava e rawa mo na vulagi kina? Na cava e rawa ni cakava se tukuna o koya na dauniveivakatarogi me vakayalodeitaki iko?
- O na vinakata li mo drau veimaliwai vata vakacava kei koya na dauniveivakatarogi?
- O vinakata li me na sauma mai vakacava o koya na dauniveivakatarogi kevaka o vakaraitaka na nomu vakatitiqa se na nomu lecava se kevaka o vakatusa na nomu veiivalavala ca?

Vola na nomu isau ni veitaro oqo ena nomu ivolaniveisiga ni vuli.

Vakacavara na iVolatukutuku ni Papitaiso kei na Veivakadeitaki

E dodonu me vakalewena na fomu ni papitaiso ena gauna oqo o koya na daukaulotu ka a liutaka na veivakatarogi me vaka na idusidusi ena fomu. E dodonu me vakamacalataka ni dua na ivolatukutuku ni lewenilotu e a buli mai na ivolatukutuku ni papitaiso ka lewena tu na veika bibi me baleti ira na lewenilotu vou kei na veicakacaka tabu vakalotu era sa ciqoma. Ena gauna era toki kina na lewenilotu, e sa dau vakau sara na ivolatukutuku ni lewenilotu ki na iwasewase vou me rawa kina vua na nodra bisopi vou me ra vakarautaka na veisikovi kei na veivuke. Na daukaulotu e dodonu me tarogi koya sa lomana me papitaiso me vakadinadinataka na veika e vakaleweni ena fomu ena gauna ni veivakatarogi. Na tamata yadua ena sega ni rawa me taura e dua na nona ivolatara ni valetabu, ni sega na nona ivolatukutuku ni lewenilotu.

Ena vakadeitaka na bisopi ni sa vakaleweni oti na fomu ni veivakadeitaki me baleta na tamata yadua me vaka na idusidusi ena fomu.

iTavi Qaravi : Vuli Yadua se Vakaveitokani

Vulica na Mosaia 6:1–3 kei na Moronai 6:1–4. Era veiwekani vakacava na veimalanivosa oqo ki na nomu itavi me baleta na kena maroroi ka dodonu vakavinaka na itukutuku ni papitaiso kei na veivakadeitaki?

Na Lotu ni Papitaiso

Sa dau veitokoni sara vakaukauwa na Yalotabu ena kena qaravi na cakacaka tabu vakalotu ka vakamareqeti ni papitaiso kei na veivakadeitaki. E dodonu me cina serau vakayalo kivei ira na curuvou na lotu ni papitaiso kei na veivakadeitaki ni oti o ya. E dodonu vei iko kei na iliuliu ni kaulotu ena tabana levu mo drau cakava na veika taucoko sara e rawa me vakadeitaka ni sa lewai vakamatau na lotu ni papitaiso, veivakauqeti ka guiguilecavi dredre. Na veilotu vakaoqo e dodonu me vakaukauwataki ira na curuvou ena nodra yalayala me ra bulabula tikoga vakalotu.

Sureta na matabisopi, kuoramu kei ira na iliuliu ni veisoqosoqo, dauveituberi vakavuvale kei na dauveisiko (kevaka era sa lesi me ra tiko ena lotu ni papitaiso. E dodonu me ra sureti talega na itokani kei na wekadra na curuvou kei ira era vakatataro tiko ena gauna oqo me ra tiko ena lotu ni papitaiso kei na soqoni ni sakaramede ka na vakayacori kina na veivakadeitaki. Na veika era na sotava oqo ena vukea na nodra vakila na Yalotabu ka vakarautaki ira me ra ciqoma na veisureti ka vulica vakalevu na veika me baleta na kosipeli. Cakacaka vata kei koya sa gadreva me papitaiso kei na iliuliu ni kaulotu ena tabana levu me ra sureti o ira na itokani kei na wekana o koya sa gadreva me papitaiso me ra lako mai ki lotu. Ni oti na lotu qai vakamuria ka veivosakitaka na veika era sotava ka sureti ira me ra vulica na vuna e digitaka kina o koya na nodra itokani me papitaiso.

Oi rau na daukaulotu erau vakavulici koya sa gadreva me papitaiso me rau cakacaka vata kei na iliuliu ni kaulotu ena tabanalevu ena kena vakarautaki na lotu.

iVakamacala

Vakamacalataka vei koya sa gadreva me papitaiso na veika e sa tuvalaki tu kei na vuna. Veivosakitaki na isulusulu, okati kina na kena soli vei koya sa gadreva me papitaiso na isulu vulavula me daramaka me baleta na papitaiso. Duavata ena vanua kei na gauna ni papitaiso. Me dua na lewe ni matabisopi se na iliuliu ni kaulotu ena tabanalevu me veiliutaki ena lotu me vaka na kena ivakarau. Oqo e so na veika e yaga ki na ituvatuva kei na kena vakarautaki.

E dua na lotu ni papitaiso e rawa me okati kina :

1. Sere ni curu mai
2. E dua na veikidavaki lekaleka mai vua na iliuliu ni matabete ka veiliutaki ena lotu (e dodonu me vakatulewa e dua na lewe ni matabisopi).
3. E dua na sere kei na masu me idola
4. Me dua se rua na vosa leleka ena iulutaga ni kosipeli, me vaka na papitaiso kei na isolisoli ni Yalo Tabu.
5. Me dua na sere digitaki.
6. Vakayacori na papitaiso.
7. E dua na gauna ni vakadirorogo ni ra veisau isulu ka vakamamaca tiko o ira era a vakaitavi ena papitaiso. E rawa ni okati eke na vakarogo sere e loma, lagati ni veisere kilai levu kei na nodra sere na Lalai, vakaraitaki e dua na iyaloalo ni Lotu, se wasei ni ivakadinadina.
8. Na gauna vinaka vei ira na curuvou me ra wasea na nodra ivakadinadina, kevaka e gadrevi.
9. E dua na sere kei na masu me isogo.
10. Sere ni curu yani.

Veivakadeitaki

E dua na tamata e ciqoma na cakacaka tabu ni veivakadeitaki ni oti na nona papitaiso (raica Vunau kei na Veiyalayalati 20:41). E sa yaco me dua na lewe ni Lotu e dua na curuvou ni oti na kena vakayacori na cakacaka tabu ni papitaiso kei na veivakadeitaki (raica Joni 3:5; Vunau kai na Veiyalayalati 33:11). O ira na curuvou era vakadeitaki ena dua na soqoni ni sakaramede ni tabana levu ka ra vakaitikotiko kina, ka sega ena lotu ni papitaiso. Na itavi ni bisopi me raica ni veivakadeitaki e vakayacori ena gauna dodonu ni oti na papitaiso. Na bisopi se e dua vei rau na nona daunivakasala me vakaitavi ena veivakadeitaki. E rawa vei Bisopi me sureti rau na daukaulotu ka rau veivuke ena nona vakavulici o koya na curuvou me rau vakaitavi ena veivakadeitaki. Cakacaka vakaveivolekati vata kei na bisopi kei na iliuliu ni kaulotu ena tabanalevu me vakadeitaki na vakayacori ni cakacaka tabu ka dodonu me vakayacori oqo.

Ni Oti na Papitaiso kei na Veivakadeitaki

Ena veidusimaki nei bisopi, o ira na daukaulotu e rawa ni ra tomana tikoga na nodra sikovi ira na lewenilotu vovou. Tomani tiko ga na nodra vakavulici kei na railesuvi ni veika era a vakavulici kina. Veivakauqeti ka tokoni ira, wiliki vata na iVola iMamani, ka vukei ira me ra wasea na kosipeli vata kei ira na lewe ni matavuvale kei na nodra itokani. Me vaka ni ganita, tomana tikoga ena nomu bula taucoko na nomu veitaratara vata tiko kei ira o a vakavulica ka mo veivakauqeti ka tokoni ira.

Ni oti na veivakadeitaki, tomana na nomu vakayagataka tiko na iTukutuku ni Veivakavulici me volaitukutukutaki na nomu gumatua ena veivakavulici tale ni lesoni 1–4 kei na vakavulici ni lesoni 5. Cakacaka veivolekati vata kei na iliuliu ni kaulotu ena tabana levu kei na veiliutaki ena tabana levu me vukei ira na curuvou me ra vakabulabulataki vakalotu ka ciqoma na veivakalougatataki kecega ni Veisorovaki i Jisu Karisito.

Nanuma Oqo

- O ira e sa lomadra me ra papitaiso me ra vakarautaki vakavinaka sara me baleta na nodra veivakatarogi ni papitaiso kei na nodra veivakadeitaki.
- Vakadeitaki ira e sa lomadra na papitaiso me ra sotava na veika e gadrevi me baleta na papitaiso kei na veivakadeitaki.
- Veivuke ena kena vakadeitaki na veilotu ni papitaiso me ra dau veivueti cake vakayalo.
- Vakayagataka na veilotu ni papitaiso kei na veivakadeitaki me gauna donu ni vakasaqqaqara.
- Vakacavara me dodonu vakavinaka na veifomu ni papitaiso kei na veivakadeitaki.

Vakasama ni Vuli kei na kena Bulataki

Vuli Yadua

- Vola e dua na veitarataravi ni bolebole e rawa me sota kaya e dua e sa lomana me papitaiso. Na cava na vuna e sa rui bibi kina vei ira e sa lomadra me ra papitaiso me ra vakila na loloma kei na veitokani ni lewe ni Lotu?
- Vulica na Moronai 6 kei na Vunau kei na Veiyalayalati 20:68–69. Na cava o vulica mai na veitikina oqo me baleta na vakarautaki ni tamata ki na papitaiso kei na veivakadeitaki? Vola na veika o vulica, ka wasea na nomu veivakasama vata kei koya na nomu itokani ena gauna ni vuli vakaveitokani.

Vuli Vakaveitokani

- E a vakamacalataka o Elder B Eyring na vuna e rui bibi kina na veiivakatagedegede cecere. Veivosakitaka vata kei koya na nomu itokani na ivakasala oqo ka vakadikeva se vakacava na veika o vakila me baleta na nodra vukei na tamata me ra yalodei me rawa ni ra na rawata na veiivakatagedegde oqo. “Na Turaga e sa vakarautaka tu na Nona ivakatagedegde me rawa kina vei Koya me vakalougatataki keda. Vakasamataka mada na veivakalougatataki oqori. E yalataka vei ira era sotava na veiivakatagedegede oqori na veivuke ni Yalo Tabu. E yalataka na vakacegu yadua. E yalataka na gauna me ciqomi kina na cakacakatabu vakalotu ena Nona vale. E yalataka o Koya vei ira era vosota me bulataka na Nona ivakatagedegede ni ra na rawa na bula tawamudu...Baleta ni da lomani ira na tamata eda qarava, oi keda taucoko eda vinakata me da vakavinakataka cake na noda laveti ira cake na luvei Tamada Vakalomalagi ki na yalodina kei na savasava era gadreva me ra rawata na veivakalougatataki kecega ni Turaga...Mo na tekivu mai na kena laveti cake vakamatata na ivakatagedegede ni Turaga ka sega kina na veivosoti. Na kena levu ga ni ciri tani nei vuravura mai vei ira, ka vakalialiai ira, e dodonu me da yalodei vakakina ena noda vakayacora na ka oqori” (“Standards of Worthiness,” *iMatai ni Vuli ni Veiliutaki e Vuravura Raraba*, Janueri 2003, 10–11).
- Wasea vei koya na nomu itokani na veika o sa vulica mai na iwase oqo me baleta na vakarautaki ni tamata me baleta na papitaiso kei na veivakadeitaki.
- Railesuva na iotioti ni lotu ni papitaiso ko a tiko kina. Veidutaitaka vata kei na idusidusi ena iwasewase ka vakatokai “Na Lotu ni Papitaiso.” Na cava e lako vakavinaka? Na cava e rawa me a vakavinakataka cake? Veivosakitaka mo na vakadeitaka vakacava na veilotu o tuva me ra na vakayalo ka veilaveti cake.
- Vakatotovototaka na nomu vakarautaka e dua vakatabakidua na dauvakatataro me baleta na veivakatataro ni papitaiso.
- Railesuva na taro ni veivakatataro ni papitaiso. Vakasamataka na cava mo na cakava me baleti ira na ituvaki duidui e so, me vakataki ira oqo :
  - O koya e sa lomana me papitaiso e a sega ni kaya vei iko ni se tu vakatovolei me baleta e dua na cala vakalawa e a vakayacora.
  - Na tamata o ya e se bera ni ciqoma e dua na isau ni masu kaukauwa ni o Josefa Simici e a dua na parofita.
  - O koya e sa lomana me papitaiso e a vakatavako ena rua na siga sa oti.
  - O koya e sa lomana me papitaiso e sega ni se vakadeitaka kevaka e sa ciqoma na isau ni nona masu.
  - Eratou vakila na matavuvale na veivakasosataki mai vei ira na nodratou itokani ka sega ni rawa me vakadeitaka kevaka eratou sa vakarau tu me baleta na papitaiso.

iVakamacala

- Railelsuva na fomu ni iVolatukutuku ni Papitaiso kei na iVolatukutuku ni Veivakadeitaki kei na Sitivikiti ni Veivakadeitaki. E rawa vakacava mo vakadeitaka ni ivakamacala o vakarautaka e sa dodonu ka taucoko?

Bose ni Tikina kei na Koniferedi Vakaiwasewase Lalai

- Railesuva na kena bibi ni veivakatarogi ni papitaiso. Veivosakitaka na kena sala dodonu vei ira na daukaulotu ena nodra vakarautaki ira na dauvakatataro me baleta na veivakatarogi.
- Veivosakitaka na kena vakayagataki vakacava na lotu ni papitaiso kei na veivakadeitaki me gauna donu ni vakasaqaqara.

Peresitedi ni Tabana ni Kaulotu

- Cakacaka vata kei ira na iliuliu ni matabete me vakadeitaki na kena vakayagataki vakavinaka na iVolatukutuku ni Gugumatua.
- Me liutaka vagauna na imatai ni veivakatarogi ni papitaiso.
- Vakavulici ira na iliuliu ni tikina kei na iliuliu ni iwasewase lalai ena sala ni kena liutaki na veivakatarogi ni papitaiso.
- Vakasalataki ira na lewe ni peresitedi ni tabana ni kaulotu kei ira na iliuliu ni matabete me ra liutaka vakacava na veivakatarogi ni papitaiso me baleti ira e sa lomadra me ra papitaiso ia era a vakayacora na ivalavala ca bibi.

Meu Cakacaka vata Vaka- cava kei Ira na iLiuliu ni Iteki kei na Tabanalevu?

iVakamacala

Vakamasataka Oqo

- Na cava era gadreva na curuvou kei ira na lewenilotu luluqa me rawa kina ni ra yaco me lewenilotu kaukauwa?
- Na cava na nodra itavi na veiliuliu ni iteki kei na tabanalevu ena veiqaravi vakadaukaulotu, nodra vaqacacotaki kei na vakalesui mai na luluqa?
- E rawa vakacava meu vukei ira na veiliuliu ni tabanalevu ena vakaduri ni lotu?
- Na cava na veika me dau yaco ena bese cokovata vakamacawa kei ira na iliuliu ni kaulotu?

Enomu gauna vinaka ni cakacaka vata kei ira na veiliuliu kei na lewenilotu na nomu kaulotu. Ni na vakaukauwataka ka taracake vata na Lotu i Jisu Karisito ni Yalododonu Edaidai. Na veiwekani o sa tara kei ira na veiliuliu ni Lotu ena vakalougatataki iko ena vo ni nomu bula. Oqo era veiwekani bibi ena nomuni segata kei ira na lewenilotu na vakatetei yani ni kosipeli vakalesui mai vei ira na luvena na Tamada Vakalomalagi. Na nomu kila na sala mo cakacaka kina ena loma ni veisoqosoqo ena tabanalevu ena vukei iko mo toso ki liu ka vakanamata tikoga ena kaukauwa.

Vakaukauwataka Ira na Lewenilotu Vou kei Ira na Luluqa

Ena gauna era papitaiso ka vakadeitaki kina na curuvou, era dau vakayacora na veiyalayalati vakalou me ra muria ka qarava na Kalou kei ira na tani ena vo ni nodra bula. Era yaco kina me ra vakarautaki ki na veivakabulai ena matanitu silesitieli. Me da ciqoma na veivakalougatataki yalataki, sa dodonu me ra vosota ki na ivakataotioti ka vakabauti Jisu Karisito. E dodonu vei ira na lewenilotu me ra vukei ira na vakacurumi vou me ra kaukauwa tiko ka yalodina.

iVakamacala

E a kaya o Peresitedi Gordon B. Hinckley: “E sega sara ni dua na kena ibalebale na cakacaka vakaulotu ke sega ni da taura dei na vua ni cakacaka. E sega ni rau dau veitawasei. . . . Na curuvou taucoko e dua na itavi levu ka bibi. (“Find the Lambs, Feed the Sheep,” *Ensign*, Me, 1999, 108).

Ena ruku ni veiliutaki nei Bisopi, na matabose ni tabanalevu e nodratou itavi taumada na vakaukauwataki ira na lewenilotu vou kei ira na luluqa. Me ra qarauna me tiko nodra itokani na lewenilotu vou kei na luluqa, ka ra vakamamautaki ena vosa ni Kalou ka ciqoma na kaci ka veiqaravi. E rawa me ra kerea na nodra veivakavulici e vale na daukaulotu (se daukaulotu goneyalewa ena veisiko ni veivakavulici) kei na nodra sikovi na lewenilotu vou, luluqa, kei ira na lewenilotu kei ira na vakarautaki ki na italatala qase. E vinaka me ra veisa kei na dua na lewenilotu ki na veisiko vakaoqo.

Ko ni sa vakacolati talega vei ira oqo. E kaya o Peresitedi Hinckley: “O kemuni na daukaulotu . . . o ni tiki ni veiqaravi ni nodra semai tiko na curuvou ki na Lotu. Ena sega beka ni rawa mo ni tomana tiko nomuni sikovi ira. Ia, sa rawa mo ni dau volavola vakawasoma ka vakayaloqaqataki ira. . . . Ni ko ni sa gole ki vale ni kakua ni guilecavi ira. Bula kilikili kaya nodra veivakabauti ena gauna kece sara. Volavola vakawasoma vei ira vakadeitaka nomu lomani ira” (*Ensign*, Me 1999, 109).

Ena gauna ni soqoni ni lotu, drau dabe kei ira na dauvakatataro se lewenilotu drau sa veitokani vata tiko kei nomu itokani mo drau tokoni ira ka vakayaloqaqataki ira. E sega ni dodonu mo dabe vakailawalawa kei ira na vo ni daukaulotu.

E dua na tiki bibi ni nomu ilesilesi sa ikoya mo tara cake na lotu ka vakaukauwataka na tabana ni lotu ko veiqaravi kina. O na vakayacora oqo ena nomu vukei ira na curuvou me ra tudei ka vukei ira na luluqa me ra kaukauwa tale.

E dua vei ira na nomu itavi sa ikoya mo duavata kei ira na daukaulotu ni tabanalevu mo vakavulica tale vakarua na imatai ni va na lesoni ka vakavulica talega na kena ikalima. Sa rawa talega me ra veivuke ena vakatavulici ni veivakavuvuli oqo o ira na daukaulotu ni tabanalevu, dauveituberi vakavuvale, kei na dauveisiko.

E a vakaraitaka na veika oqo o Peresitedi Gordon B. Hinckley me baleta na veibolebole era dau sotava na curuvou:

Au a ciqoma ena siga o ya e dua na ivola veivakauqeti. E vola mai e dua na marama ka qai lewena ga na lotu ena dua na yabaki sa oti. E a vola mai:

“Na noqu ilakolako ena loma ni Lotu e a duatani ka veibolei toka. Na yabaki sa mai cava oqo e yabaki dredre duadua ni noqu bula. E a yabaki talega ni ciqomi kalougata. Me vaka e dua na lewenilotu vou, au a bolel ga ena veisiga.

E a tomana ena nona kaya ni ena gauna e lewena kina na Lotu e a sega ni vakila na veitokoni mai na veiliutaki ena nona tabanalevu. Dina ga ni lewenilotu vou, e a sega soti ni dau galeleti koya na nona bisopi. Baleta na ka oqo e a vuki lesu vua nona peresitedi ni tabana ni kaulotu, ka yaco me dolava vua e so na sala vou.

E a kaya kina “O ira na lewenilotu era sega ni kila na veika e tarai koya e dua na lewenilotu vou. . . . O koya gona, sa voleka kina ni ra sega ni kila me ra tokoni keimami vakacava.”

Au bolel iko, na taciq kei na ganequ, ni kevaka o sega ni kila se vakacava, tovolea mo raitayaloyalotaka tu mada ga. Sa rawa sara me ka galili. E rawa ni veivakacudru. E rawa ni vakarevaki. O keda na lewenilotu oqo eda duidui sara mai vei ira ena vuravura oqo me vaka na ka eda vakasamataka. E kaya talega na marama oqo: “Ena gauna eda yaco kina me da lewena na Lotu na dauvakatataro, eda kidacala ni da raica ni da sa curuma yani e dua na vuravura vou, e dua na vuravura ka tiko na kena ivakarau,

itovo kei na ivosavosa. Eda kunea rawa ni sega sara ni dua na tamata se dua na vanua dusimaki e rawa kina vei keda me da vuki kina ka tuberi ena noda ilakolako ki na vuravura vou oqo. Taumada sa taleitaki na ilakolako, e ka ni lasa noda malumalumu, ia, sa yaco me tavalasa ka yaco sara na tavalasa oqo me veivakacudru. Sa ikoya gona na ivakatagedegede ni tavalasa kei na cudru oqo eda biubiu kina. Eda suka tale ki na vuravura eda lako mai kina, o koya eda kila kina se o cei o keda, o koya na vanua eda vakaitavi kina ka vosataka rawa na kena vosa” [Ensign, Me 1999, 108].

iTavi Qaravi: Vuli Yadua se Vakaveitokani

Wilika na veika sa oti. Vola na veisau ni taro ena nomu ivolaniveisiga ni vuli, se veivosakitaki ira kei nomu itokani. Vakayacora e so na lalawa kei na navunavu e veiganiti.

- Mai na ka oqo, na cava e so na veika ka vakavuna me dredre vei ira na lewenilotu vou me dei nodra kaukauwa?
- Ena veivuke vakacava na nodra vakaitavi ena ka oqo o ira na lewenilotu mai na itekivu sara ga ni veivakavulici?
- Vakasamataki ira o vakavulici ira tiko. E rawa vakacava mo vakayagataki ira vinaka na lewenilotu ena nodra vukei na dauvakatataro ena nodra veisau ni bula veimaliwai ena Lotu?

Veituberi Vakavuvale kei na Dauveisiko

O ira na peresitedi ni iteki kei na bisopi, ena nodra cakacaka vata kei na peresitedi ni kaulotu, sa rawa me ra vakayagataki ira na daukaulotu me ra sikovi ira na luluqa kei ira na vuvale lewena vakatikina na lotu. Me vaka na kena ivakarau dina sa rawa me ra kerea nodra vakaitavi na daukaulotu tudei ena veituberi vakavuvale kei na dauveisiko. Na itavi ni veivakavulici oqo sa rawa ni vakaukauwataki ira na lewenilotu, vakatubura nodra rawa ni veivakavulici na daukaulotu, ka vukei ira na daukaulotu ena nodra kune yaca soli (raica “iTukutuku ni Cakacaka ni Kaulotu,” ivola ni Mataveiliutaki Taumada, 11 ni Tise. 2002).

Cakacaka vata kei na Matabose ni Tabanalevu ena nodra Vakaukauwataki na Luluqa kei na Lewenilotu Vou

Na nodra vakavulici kei na papitaiso na dauvakatataro e yaco ena nona veidusimaki na peresitedi ni kaulotu. Ia, na cakacaka ni kaburaki ni kosipeli e toso vakaukauwa ki liu ni ra na cakacaka vata ka duavata na daukaulotu tudei kei ira na lewenilotu. Ko na dau sureti beka vakawasoma mo lewena na matabose ni tabanalevu kei na bose ni komiti e cake ni matabete. Na nomu itavi bibi taumada sa ikoya me ra tiko ena Lotu na nomu dauvakatataro. Ena so na gauna sa na kena ibalebale oqo mo tiko kei ira. Ke sa yaco na sotasota vakaoqo ena soqoni ni matabose ni tabanalevu kei na nona kau mai ki lotu e dua, vakayacora na kena e muri. Ena kisi vakaoqo, vakarautaka e dua na ilavelave ni iTukutuku ni Cakacaka vua na iliuliu ni kaulotu ni tabanalevu ka vakadeitaka ni sa tiko kece vua na veitukutuku ena gadrevi ena bose ni tabanalevu se matabose e cake ni matabete.

© 1999 Greg K. Olen. Courtesy Mill Pond Press. Kakua ni Iavetaka.

iVakamacala

E a kaya o Peresitedi Gordon B. Hinckley:

“O ira yadua na curuvou era gadreva e tolu na ka:

“1. E dua na itokani ena Lotu ka rawa vua me dau vuki vakawasoma kina, o koya ka na dau vukei koya, o koya ka na dau sauma nona taro, ka vakila nona leqa.

“2. E dua na itavi. Na itavi qaravi e dua na ka kilai levu me baleta na lotu oqo. E dua na sala ni noda tubu. Na vakabauta kei na lomana na Turaga e vaka na masela ni ligaqu. Niu vakayagataka e yaco me kaukauwa. Kevaka au daramaka ena dua na ivadreti sa na yaco me malumalumu. Sa dodonu me vakaitavi na curuvou yadua. . . .

“3. Sa dodonu me vakamamautaki ena vosa vinaka ni Kalou na curuvou kece (Moro. 6:4). E sa dodonu vinaka vua me lewena na kuoramu ni matabete se iSoqosoqo ni Veivukei, Goneyalewa, Cauravou, na Wilivola ni Sigatabu se Lalai. Sa dodonu me dau vakayaloqagataki me lakova na lotu ni sakaramede ka taurivaka na sakaramede, me vakavouya na veiyalayalati ka vakayacori ena gauna ni papitaiso” (*Ensign*, Me 1999, 106).

Na matabose ni tabanalevu ena liutaka na vaqarai ni dua na itokani, itavi, kei na vakamamautaki vakayalo ni dua na curuvou. Sa rawa mo veivuke ena sala e gadrevi. O ira na iliuliu ni matabete kei na lewenilotu era na vakaveitokanitaka ena nomu veivuke.

Vakaitokani

- Ni se bera na papitaiso kei na veivakadeitaki, raica me ra dau tiko ena gauna ni veilesoni na lewenilotu. O ira na lewenilotu oqo e dodonu me ra tiko vakalevu kei ira na dauvakatataro me ra sauma nodra taro, vakila na veika era bolei kina ka vakayaloqagataki ira.
- Sureti ira na lewenilotu me ra tiko ena soqoni ni papitaiso ka sureti ira na curuvou ki na tabanalevu. Era dau vukei ira na curuvou o ira na lewenilotu me ra logaloga vinaka ena veisoqoni vakalotu. E dodonu talega me ra vakaveikilaitaki ira vei ira na vo ni lewenilotu.
- Vakaveikilaitaki koya na dauvakatataro vei bisopi, rau na nona daunivakasala, peresitedi ni kuoramu ni italatala qase kei na peresitedi ni iSoqosoqo ni Veivukei, ka vakakina o ira na veiliuliu tale e so ena tabanalevu ena gauna totolo duadua e rawa. Vakamacalataka na nona itavi o bisopi kei ira tale na vo ni iliuliu ena tabanalevu.

Veigauna vinaka ni Veiqaravi

- Vukei ira na tagane curuvou me ra vakarautaki ira me ra ciqoma na matabete i Eroni kei na Matabete i Melikiseteki. Vakamacalataka ni ra dau vakarautaka na gauna vinaka ni vuli, qaravi Kalou kei na veiqaravi vata na kuoramu ni matabete.
- Vakaitavitaki ira na curuvou kei na luluqa ena veigauna vinaka ni veiqaravi me vaka na nona vukei e dua na yada se dua ka tauvimate se ena so na veiqaravi ni welefea.
- Vakauti ira na curuvou ki vei ira na daunivakasala ni tuvakawa me rawa ni ra vakalewena e dua na itukutuku ni kawa ni matavuvale, kei na ituvatuva ni kawa. Ke tara me vakakina, vukei ira ena nodra vakavakarau me ra papitaiso ena vukudra na nona qase era sa takali.

- Sureti ira na curuvou ena nodra vakarautaki ira na lewenivuvale kei na itokani me ra vakavulici mai vei ira na daukaulotu. E dodonu vei ira na daukaulotu me ra tarogi ira na curuvou kei ira na lewenilotu luluqa me baleta e so na yaca soli.

Vakamamautaki ena Vosa ni Kalou

- Vakacavara nomu vakavulica na veivakavuvuli ena i ka 5 ni lesoni, “Lawa kei na Veicakacaka Vakalotu.”
- Vakananuma vei ira na curuvou kei ira na lewenilotu luluqa na veiyalayala era a vakayacora ni bera na papitaiso kei na veiyalayalati era a vakayacora ena nodra papitaiso ka vakadeitaki.
- Vakayaloqaqataki ira me ra dau masu yadua ka masu vakamatavuvale.
- Vakayaloqaqataki ira me ra dau vulica e veisiga na nodra ivolanikalou, vakabibi na iVola i Momani.
- Vakaukauwataka nodra ivakadinadina na curuvou me baleta na kosipeli Vakalesui mai i Jisu Karisito mai vua na Parofita Josefa Simici. Taleva na veilesoni o sa vakavulica ni bera na papitaiso kei na veivakadeitaki, ka vakamatautaki ira ki na veisureti ni yalayala ka ganita vinaka nodra bula ena gauna oqo.
- Tomana nomu vakavulica na bibi ni tiko ena lotu ena vei-Sigatabu kei na taurivaki ni sakaramede ena bula e kilikili . Tiko ka dabe kei ira na curuvou kei na lewenilotu luluqa.
- Sureti ira me ra tiko ena kalasi ni iVakavuvuli Talei ena gauna ni Wilivola ni Sigatabu.
- Vakavulica vei ira na ivakarau ni kena vakayacori na Lotu Vakamatavuvale ena yakavi ni Moniti ena kena vakayagataki na *Family Home Evening Resource Book*.
- Vakayaloqaqataki ira me ra wasea na kosipeli vakalesui mai vei ira tale e so.
- Vukeyi ira me ra lewena na kalasi ni Semineri kei na Yavulotu.
- Vakatakila vei ira na ivurevure era tu ena Lotu me vaka na www.mormon.org, www.lds.org, www.familysearch.org.

Vuli iVolanikalou

Vakamamautaki ena Vosa ni Kalou

Mosaia 18: 18–20

Alama 31:5

Moronai 6:4

Veiqaravi

Mosaia 2:17

Maciu 25:40

Guide to the Scriptures “Service”

Na Cava na Nona iTavi na Peresitedi ni Tabana ni Kaulotu Tudei?

E tu vua na peresitedi ni kaulotu tudei na ki ni nodra papitaiso na curuvou. Ena ruku ni nona veidusimaki sa nodra itavi taumada na daukaulotu na nodra vakavulici na dauvakatataro. Ia sa dau wanonova na bisopi na nodra tubu kei na nodra vakaveitokanitaki na dauvakatataro ena nodra gauna ni vuli. Na veinavunavu ni kaulotu ni tabanalevu e vakayacori ena nona vakatulewa na bisopi. E dau bose vakawasoma kei ira na peresitedi ni iteki o peresitedi ni tabana ni kaulotu me vakadeitaka na nodra cakacaka vata tiko na daukaulotu tudei kei ira na iliuliu ni matabete. E dau qarava na veicakacaka vakaulotu ka soli koya me vukeya na peresitedi ni iteki ena soli ivakasala ena ivakavuvuli kei na ivakarau ni veiqaravi vakadaukaulotu.

Na Cava na Nodra iTavi na iLiuliu ni iTeki kei na Tabanalevu?

O ira na iliuliu ni Lotu era noda itokani vinaka duadua. Dau rokovi ira ka segata mo dau tara e dua na veiwekani vinaka kei ira. Ni ko cakacaka voli kei ira na iliuliu oqo nanuma tiko ni tiko talega na nodra veiooga tale e so ka salavata na nodra ilesilesi. Tovolea mo dau ivurevure ni veivakalougatataki ka sega ni veivakaleqai vei ira na iliuliu ni nomu tabanalevu kei na iteki. Na nomu ivakarau tudei e dodonu me dua na kena ka vakaoqo, “Au rawa beka ni veivuke vakacava?” Veivosakitaka vata kei bisopi kei na iliuliu ni kaulotu ni tabanalevu na nomu veilalawa kei na itavi qaravi. Tovolea me tokona tiko na veika o vakayacora na ituvatuva ni veivakalotutaki ni tabanalevu.

Na nodra itavi na veiliutaki ni matabete ena cakacaka vakakaulotu era vakaraitaki koto e ra. Na nomu kila vinaka na nodra itavi ena vukei iko ena nomu cakacaka vakavinaka cake kei ira.

Peresitedi ni iTeki

E dau raibaleti ira na bisopi ena nodra itavi ni kaulotu, ena lotu na veimaroroi, kei na veivakabulabulataki na peresitedi ni iteki. Ena nona veivakatarogi vakavula kei bisopi, erau dau veivosakitaka na veinavunavu kei na itukutuku ni cakacaka yadua me baleta na nodra toso na dauvakatataro kei ira na lewenilotu. E dau qarauna me vakavulici vakawasoma ena iteki kei na bose ni tabanalevu na veivakavuvuli ka salavata kei na cakacaka vakakaulotu ka vakakina nodra vakavulici ena nodra ilesilesi ni kaulotu na veiliuliu ni matabete kei ira kece tale na veiliuliu.

Erau dau bosea vata talega vakawasoma o peresitedi ni iteki kei peresitedi ni tabana ni kaulotu na cokotivata ni veisasaga ni kaulotu, okati kina na nodra vakavulici na iliuliu kei na lewenilotu, nodra vakaitavitaki ka vakaisosomitaki na daukaulotu tudei, kei na veivuke ki na veitavi qaravi kece.

Lewe ni Matabose e Cake

E dua na lewe ni matabose e cake, e lesi mai vei iratou na mataveiliutaki ni iteki me qarava na cakacaka ni veivakalotutaki tudei ena lotu kei na veivakabulabulataki ena iteki. E dau soli itukutuku vakawasoma ni cakacaka oqo ki na mataveiliutaki ni iteki. E dau qarauna talega me ra vulica vinaka na veiliuliu ni kaulotu ni tabanalevu na nodra itavi, okati kina na vakarautaki ni dua na ituvatuva ni kaulotu ni tabanalevu.

Bisopi

Na bisopi e nona itavi na cakacakataki ni veisasaga ni kaulotu, veimaroroi ena lotu, kei na veivakabulabulataki ena tabanalevu. E gadrevi na nona vakaitavi kei na veiliutaki. Me vukea na rawa ni cakacaka oqo, ena kaciva o bisopi e dua na lewe ni Matabete i Melikiseteki kilikili me iliuliu ni kaulotu ni tabanalevu. E kaciva vakatalega kina e dua na iwiliwili veirauti ni daukaulotu ni tabanalevu me sotava na gagadre ena tabanalevu.

E vakayagataka na komiti e cake ni matabete na bisopi kei na matabose ni tabanalevu me ra cakacakataka vata na veiqaravi ni kaulotu, veimaroroi kei na veivakabulabulataki. E dau soli ivakasala ena vakatuburi kei na qaravi ni ituvatuva ni kaulotu ni tabanalevu.

iTavi Qaravi: Vuli Vakaveitokani

Navuca e dua na gauna mo drau sota kina kei bisopi. Kerea nona veiliutaki kei na sala o rawa ni veiqaravi vinaka duadua kina ena tabanalevu.

iLiuliu ni Matabete kei na Mataisoqosoqo

E dodonu vei ira na veiliuliu ni matabete kei na mataisoqosoqo me ra dau taleva na nodra ivakarau ni bula na lewenilotu kei na lewenilotu luluqa ka dau navuca vinaka na veisa vinaka ni nodra vakaveitokanitaki ka vakaukauwataki. E dodonu talega me ra cakacaka vakavoleka vata kei ira na iliuliu ni kaulotu ni tabanalevu ena nodra cakacakataka vata na veitavi ni kaulotu, veimaroroi kei na veivakabulabulataki kei ira na daukaulotu ni tabanalevu kei na daukaulotu tudei.

iLiuliu ni Kaulotu ni Tabanalevu

Ena ruku ni veidusimaki nei Bisopi, o koya na iliuliu ni kaulotu ni tabanalevu e:

- iVakaraitaki ena wasei ni kosipeli vei ira na tani kei na vakaveitokanitaki vei ira na dauvakatataro, curuvou, kei na luluqa.
- Semasemata vata na nodra veiqaravi na daukaulotu ni tabanalevu kei ira na daukaulotu tudei ka ra okati talega kina o ira na iliuliu vakabete, vakamataisoqosoqo kei na lewenilotu.
- Vakayagataka na iTukutuku ni Cakacaka, Convert Action List (iTuvatuva ni Veiqaravi Vei ira na Curuvou) kei na Bishopric Action and Interview List (iTuvatuva ni Veiqaravi kei na Veivakatarogi ni Matabisopi), me talevi kina na nodra tubu na dauvakatataro, curuvou, kei ira na luluqa ena bose ni matabose e cake ni matabete kei na matabose ni tabanalevu.
- Vakayaco bose cokovata ni kaulotu ena veimacawa.
- Tuvanaka kei ira na daukaulotu tudei na nodra lotu ni papitaiso na curuvou. E dua vei iratou na lewe ni matabisopi se iliuliu ni kaulotu ena tabanalevu e dau liutaka na lotu ogo.

E dau veiqaravi talega ena komiti e cake ni matabete ena tabanalevu na iliuliu ni kaulotu ni tabanalevu vakakina ena matabose ni tabanalevu kei na komiti ni welefea ni tabanalevu ka dau lewena talega na bose ni matabete veiliutaki ena iteki.

Daukaulotu ni Tabanalevu

O ira na cauravou kei na goneyalewa era rawata na kena ivakatagedegede era dau kacivi ki na veiqaravi vakadaukaulotu ni tabanalevu. Era dau vakadikevi mai vei ira na iliuliu ni kaulotu ena tabanalevu.

O ira na daukaulotu ni tabanalevu era kunei ira, veitokani kei ira ka vakavulici ira na dauvakatataro. Era dau veivakasalataki ka veitokani kei ira na curuvou kei ira na lewenilotu luluqa.

Sa rawa me kacivi e dua na daukaulotu ni tabanalevu ka taura tu na Matabete i Melikiseteki me ivukevuke ni iliuliu ena tabanalevu.

Liutaki ni Kaulotu

Na cakacaka vakaulotu ena tabanalevu e dau veivosakitaki ena bose ni komiti e cake ni matabete kei na bose ni veiliutaki ni tabanalevu ena kena vakayagataka na iTukutuku

iVakamacala

ni Cakacaka, ka dau vakalewena na daukaulotu tudei. Na kedra inaki ena kaulotu na veibose oqo sa ikoya na kedra volaitukutukutaki, navuci, ka semai na veitavi me ra kunei, vakavulici ka vakaitokanitaki, ka vakabulabulataki me vaka sa tuvai ena veilutaga ena parakaravu ka tarava oqo.

Nodra Vakasaqarai o ira me ra Vakavulici. Na komiti e cake ni matabete kei na mataveiliutaki ni tabanalevu erau dau veivosakitaka na veinavunavu ni nodra vakarautaki e so ka ganita me ra vakavulici mai vei ira na daukaulotu tudei. Erau dau veivosakitaka na veika era sa vakayacora tiko e so na lewenilotu ena nodra vakarautaki ira tiko e so, kei na so na matavuvale ki na tauri leseni vei ira na daukaulotu.

Veivakavulici kei na Papitaiso. Erau dau taleva e veimacawa na iTukutuku ni Cakacaka na komiti e cake ni matabete kei na mataveiliutaki ni tabanalevu ka dau vakamacalataki tu kina na itosotoso ni nodra rawa ka o ira era vakavulici tiko mai vei ira na daukaulotu tudei. Era dau veidutaitaka talega na ituvatuva ni veivakavulici ena nodra veivale na lewenilotu, nodra vakaveitokanitaki na dauvakatataro, ka vakadeitaka nodra vakaitavi na lewenilotu ena veisoqoni ni papitaiso.

Nodra Vakaitokanitaki ka Vakavulici na Lewenilotu Vou. Erau dau taleva na iTuvatuva ni Veiqaravi vei ira na curuvou na komiti e cake ni matabete kei na mataveiliutaki ni tabanalevu me dikevi kina na itosotoso ni lewenilotu vou yadua. Erau dau veivosakitaka talega na veisala ni nodra vakaveitokanitaki na lewenilotu vou. Me vaka ena dau kerea o bisopi, era dau vakatura na veikacivi e veiganiti me baleti ira na curuvou.

Nodra Vakaveitokanitaki ka Vakavulici o ira na Lewenilotu Luluqa. Erau dau veidutaitaka na veivakabulabulataki ni kuoramu ni matabete kei na daukaulotu tudei oi rau na komiti e cake ni matabete kei na matabose ni tabanalevu. Erau dau navuca talega na nodra vakaveitokanitaki na lewenilotu luluqa, vakabibi ena nodra dau sureti ira ki na veisoqoni kei na itavi qaravi ni Lotu.

iKuri ni Kena Liutaki kei ira na iLiuliu ni Kaulotu ni Tabanalevu

E dau kena ivakarau me veivosakitaki na cakacaka ni kaulotu ni tabanalevu ena bese ni komiti e cake ni matabete kei na matabose ni tabanalevu. Kevaka e gadrevi na ikuri ni veisemai oqori, ena dau vakayaco bese kei ira na daukaulotu tudei o koya na iliuliu ni kaulotu ni tabanalevu. O ira era na rawa ni sureti talega ki na bese oqo sai ira na daukaulotu ni tabanalevu, e dua na ivukevuke mai na mataveiliutaki ni bete levu, e dua na daunivakasala mai na mataveiliutaki ni kuoramu ni qase levu kei na dua na daunivakasala mai na mataveiliutaki ni iSoqosoqo ni Veivukei.

O ira na tiko ena bese era na taleva ka volaitukutukutaka na veitavi kei na lalawa mai na bese sa oti ka veivosakitaka na veinavunavuci ni macawa ka tarava. Ke gadrevi vakakina era na semasema talega na nodrau itavi na kaulotu ni tabanalevu kei na daukaulotu tudei ka veivosakitaka na veisala ka rawa ni biu vata kina na nodrau itavi na rua oqo me mana kina vakalevu.

Navunavuci ni Kaulotu ni Tabanalevu

E vuqa sara na tabanalevu era kunea ni kena tuvai e dua na navunavuci ni kaulotu ni tabanalevu e vukea sara vakalevu na cakacaka ni kaulotu ena tabanalevu. Na veinavunavuci vakaoqo e dau okati kina na veilalawa, ikalawa yadua, kei na itavi qaravi vata ka vukei ira na lewe ni tabanalevu ena nodra sureti na tamata me ra rogoca na kosipeli. Na tamata yadua ka vakakina na veivuvale era dau vukei vakalevu mai na veinavunavuci vakaoqo me tokona nodra sasaga ni veivakalotutaki.

O ira na lewenilotu sa dodonu me ra vakasaqara na veisala vakaturaga kece me ra kunei ira mai kina na tamata era sa tu vakarau me ra rogoca na itukutuku ni Veivakalesui mai. Sa dodonu me ra dau vakabibitaka na nodra kunei mai na tama, tina, kei na gone ka ra na curuma mai vakamatavuvale na Lotu. Sa koto oqo e so na veivakaturi ka dodonu me da nanuma ni da navuca e dua na ituvatuva ni veivakalotutaki.

- Masulaka me vakarautaka na Turaga na yalodra e so na tamata me ra rogoca na kosipeli. Masulaka talega mo kidavi ira sa vakarautaki ira tiko o Koya (raica Alama 6:6). “Ena dua na siga e levu” me vaka e vakavulica o Peresitedi Gordon B. Hinckley, “ni sa na sega walega ni ra masulaki ira na daukaulotu e veiyasai vuravura o ira na noda tamata, ia era na kerea vua na Turaga me vukei ira ena nodra vukei ira na daukaulotu era caka-caka tiko ena nodra veitabanalevu” (“Missionary Service,” *iMatai ni Vuli ni Veiliutaki e Vuravura Raraba*, Janu. 2003, 19).
- Dau vakila na veigauna vinaka mo dolele yani kina vei ira na tani. Dau itokani voleka ka dolele yani ena loloma vei ira na tamata kecega.
- Kerei ira na itokani kei na veiwekani me ra veiqaravi kei ira na lewenilotu ena veitavi me vaka na veiqaravi raraba, nodra vakani na gadreva tu, vakavulici ni kalasi lalai ni iSoqosoqo ni Veivukei, veivuke ena itavi qaravi ni tabanalevu. Vukei ira era toki, caka-caka kei ira na Sikauti ka veivuke ena tuva kawa se welefea.
- Sureti ira na wekamu, itokani, kei ira ni veivolekati vale ka ra sega ni se lewenilotu ki na papitaiso, veivakadeitaki kei na veicakacaka vakalotu ni matabete.
- Sureti ira na se sega ni lewenilotu ki na veisoqoni, me vaka na ikatalau ena dua na siga ni vakacagicagi.
- Tualaka na iwalewale ni bose vakatabanalevu, itavi qaravi vata, yasanibuka, kei na nodra vakaveikilaitaki na sega ni lotu ki na ivakavuvuli ni lotu ena dua na ivakatagedegede ka rawa kina vei ira na lewenilotu me ra gadreva na sureti ira mai na nodra veikilai vinaka me ra mai lewena.
- Dau veisureti ki na lotu vakamatavuvale.
- Sikovi ira ka yaco tiko e so na veisau ki na nodra bula me vaka na vakamau, vakasucu se mate.
- Sikovi ira ka vukei ira era se qai toki vou ga mai. Wasea e so na ivakamacala me baleta na itikotiko, ira na tiko kina kei na Lotu.
- Taura na veigauna vinaka kece mo tukuna kina na kosipeli. Veivosakitaka na veiulutaga me vaka na iVakabula, na iVola i Momani, na iVola Tabu, na iNaki ni Bula, na matavuvale kei na tuva kawa.
- Vakayaloqataki ira na itabagone me ra veitokani kei ira e so tale na itabagone ka sureti ira ki na veisoqoni ni lotu kei na itavi qaravi vata.
- Cakacaka vata kei ira na matavuvale lewenilotu vakatikina.
- Navuca na veisoqoni ni sakaramede ka veilaveti vakayalo.

iTavi Qaravi: Vuli Vakaveitokani

- Drau wilika vata vakaveitokani ka veitalanoataka na tabana 34–37 ni Tudei ena Vakabauta, “Veiliutaki ena Lotu.”
- Drau veiwaseitaka ka vola ena nomu ivolaniveisiga ni vuli na ka o sa vulica.
- Veivosakitaka na veisala ka rawa me vukica kina na nomu ivakarau ni veiqaravi kei ira na iliuliu ni lotu na nomu dau rai yawa.

Na Yalayala ni Tudei ena Lotu

E dau gumatua vakalevu duadua na cakacaka ni kaulotu ena gauna era vakayacora ka maroroya kina na tamata na nodra yalayala me ra na tudei ena lotu ena veisiga kece ni nodra bula. E sega ni rauta me ra curu wale tu ga mai ki na Lotu. E dodonu me ra mai tiko. Na nomu veivakavulici kei na veisureti kece e dodonu me vakanamata ki na itinitini oqo. Me rawa kina vei ira me ra ciqoma kece na veivakalougatataki sa nakita tu na Tamada Vakalomalagi me baleti ira, sa dodonu vei ira na lewenilotu me ra bulataka tikoga na kosipeli ka bulabula tikoga ena Lotu.

E a vakavulica o Nifai: “Oi kemudou na wekaqu lomani, ni dou sa tu ena sala, ni dou sa tu ena sala dodonu ka rabailailai, au na taro mada: Sa rauta li oqori? Raica au sa kaya vei kemudou, E sega, . . . Ia mo dou toso ki liu ka tudei vei Karisito . . . ka vosota me yacova na ivakataotioti, raica sa kaya vakaoqo na Tamada: Dou na rawata na bula tawamudu” (2 Nifai 31:19–20).

Solia na nomu igu taucoko mo vukei ira na tamata me ra rawata na “bula tawamudu; oqo na isolisoli uasivi duadua ni Kalou” (V&V 14:7).

Nanuma Oqo

- Tara cake e dua na veiwekani qaqaço vinaka kei bisopi ka vakakina o ira na lewe ni mataveiliutaki ni tabanalevu.
- Vakaitavi ena sala dodonu ena gauna ni bose ni mataveiliutaki ni matabete kei na mataveiliutaki ni tabanalevu.
- Dau veiqaravi ena mataveiliutaki ni tabanalevu. Ni ra kerea mai nomu veivuke na lewe ni mataveiliutaki:
  - Tu vakarau mo veitokani kei ira na curuvou kei na lewenilotu luluqa, vukei ira ena nodra kaci kei na nodra veiqaravi, ka tokaruataka na leseni ni kaulotu.
  - Vakavulica vata kei ira na lewenilotu na leseni na “Lawa kei na Veicakacaka Vakalotu” vei ira na curuvou.

Vakasama ni Vuli kei na kena Bulataki

iVakamacala

Vuli Yadua

- Vakayagataka nomu ituvatuva ni veisiga, ena nomu navunavuci mo veivosaki kei ira na curuvou vata kei ira na luluqa ka ra se qai vakabulabulataki me baleta na nodra veisautaka nodra bula ka lakova na lotu. Na cava e vukei ira vakalevu duadua? Ena nomu ivolaniveisiga ni vuli, vola na nomu vakasama me baleta na veika e tarai ira. Na cava o sa vulica ka na vukei iko ena nomu veiqaravi tiko vua e sa nomu dauvakatataro tiko ena gauna oqo?
- Vulica na 2 Nifai 31:18–20; Alama 26:1–7 kei na 32:32–43; kei na Moronai 6. Vola na veika o vulica mai na veitikina oqo me baleta na nodra vaqacacotaki na curuvou.

Vuli Vakaveitokani

- Taroga vei nomu bisopi ena gauna ni bose ni veiliutaki se tiko e so na lewenilotu luluqa ena itikitiko ka na vinakati iko mo sikovi ira ena macawa oqo. Ni ko sikovi ira na lewenilotu luluqa oqo, segata mo tara cake nodra vakabauti Jisu Karisito. Taro yacasoli vei ira.
- Vulica na 1 Korinica 3:2; Iperiu 5:12; kei na Vunau kei na Veiyalayalati 19:22. Na cava na sucu ka tukuni tiko eke? Na cava na kakana dina? Veidutaitaka vata na nomu isau ni taro kei ira na ivunau ena iwase “Na Cava Meu Vulica ka Vakavulica?” Na cava e dodonu mo vakarautaka kina na sucu kei na kakana dina ena ilakolako dodonu kei na kena ivakarau dodonu? O na vakayacora vakacava na ka oqori?
- Wilika na vosa oqo mai vei Peresitedi Joseph F. Smith ka vakamacalataka tiko kina o koya na veika e a vakila ena gauna e papitaiso kina:

“Na ka au a vakila sa ikoya na vakacegu dina, na loloma kei na rarama. Au vakila mai yaloqu ni kevaka meu a ivalavala ca—ka sa dina sara niu sa ivalavala ca—niu sa vosoti kina; niu sa vakasavasavataki mai kina; e tarai na yaloqu kau kila niu na sega sara ni vakamavoataka e dua na manumanu somidi e ruku ni yavaqu. Au vakila niu vinakata meu caka vinaka e veigauna kecega vata kei na ka kecega. Au vakila na vou ni bula, na gagadre vou meu vakayacora na dodonu. Sa sega sara ni dua tale na qele lailai ni caka ca e vo ki yaloqu . . . Sa ikoya oqo na ka ka yaco vei au, kau kila ni sa mai vua na Kalou, ka na dau ivakadinadina bula vei au me baleta noqu ciqoma na Turaga ena veigauna oqo ka lako yani” (*Gospel Doctrine*, 5th ed. [1939], 96).

Ia oqo wilika na veika e vakila o Peresitedi Smith ni oti e dua na gauna balavu mai na nona a papitaiso:

“Oi! Ke a rawa vei au meu maroroya na yalo vata kei na gagadre dina ni yaloqu ena veigauna ni noqu bula mai [na siga ni noqu papitaiso] me yacova nikua. Ia e vuqa vei keda eda sa ciqoma oti oqo, na sucu vou o ya, na veisau ni yalo, ka cala ka dodonu me lewai, se vakayacora e vuqa na veicala, ka dau sega ni yacova na veivakatagedegede dina ni noda bula, eda sa veivutunitaka noda cala, ka da qara vakagauna na veivutuni ena liga ni Turaga; o koya gona me yacova mai na siga nikua na gagadre kei na inaki vata ka luvuca na yaloda ni da a papitaiso ka ciqoma na veivakabokoci ni ivalavala ca, e se ovica tikoga na utoda, ka se usutu tikoga ni veiliutaki ka gagadre ni yaloda” (*Gospel Doctrine*, 96).

- Na cava o vulica rawa mai vei Peresitedi Smith me baleta na nomu ivakadinadina kei na yalayala mo bulataki na kosipeli?
- Na cava o vulica me baleta na veika dredre era dau sotava na curuvou, kei ira sara mada ga na parofita ena veigauna mai muri ni oti nodra papitaiso?

iVakamacala

- Ni da vakananumi ira tiko na curuvou kei na lewenilotu luluqa ogo, na cava o rawa ni vakayacora me vukei ira me ra vakalesuya mai na “gagadre kei na inaki” ka tiko taumada vei ira?

Bose ni Tikina kei na Koniferedi Vakaiwasewase Lalai

- Sureta e dua na bisopi me mai vosa me baleta na bolebole ni veiqaravi vei ira na lewenilotu luluqa kei ira na curuvou. Kerei koya me vakabibitaka na nodra rawa ni veivuke ena tikina ogo na daukaulotu.
- Veivosakitaka na vosa vakatautauvata ni sipi sa yali, na tiki ni siliva sa yali kei na gone cidroi (raica Luke 15).

Peresitedi ni Tabana ni Kaulotu

- Cakacaka kei ira na iliuliu ni matabete ena nodra vakayaloqaqataki ena nodra dau vukei ira na curuvou:
  - Me ra tabaki me ra matabete.
  - Vuli mai vei ira na dauveisiko.
  - Vakaraudaka e dua na yaca ni qase me kau ki na valetabu ka vakayaco papitaiso vei ira na mate.
  - Ciqoma na lesoni ni Lawa kei na Veicakacaka Vakalotu” mai vei ira na dauveisiko.
- Vakavulica vei ira na iliuliu na sala me ra vakayagataka kina na daukaulotu ena matabose ni tabanalevu.
- Vakavulica vei ira na iliuliu na inaki kei na ivakavakayagataka ni iTukutuku ni Cakacaka.
- Dau kerei ira vakawasoma na daukaulotu me ra vakaraitaka vei iko e dua na ilavelave ni nodra iTukutuku ni Cakacaka.
- Dau sala muri ira na curuvou mo raica se sa vakacava tiko nodra itosotoso kei na veisala e rawa me ra veivuke kina na daukaulotu kei na lewenilotu.
- Sureti ira na iliuliu ni iteki se tabanalevu me ra vosa vei ira na daukaulotu me baleta na sala era rawa ni veivuke vakalevu sara kina.
- Sureti ira na curuvou me ra vosa vei ira na daukaulotu ka vakaraitaka vei ira na veika era sotava vakalewenilotu vou.
- Dau kerei ira vakawasoma na lewenilotu curuvou me ra wasea na nodra saumaki ena koniferedi vakaiwasewase lalai.

B

- Ballard, M. Russell, ena takete, 164
Ena kaukauwa ni Yalotabu, 101, 102
- Benson, Ezra Taft, sauma na taro baleta na iVola i Momani, 119
ena iVola i Momani ni vatuiwakadei, 115, 117
ena veitaro cecere ni yalo, 119
ena bibi ni Yalotabu, 120
ena kau ni kosipeli ki vuravura, 2
ena cakacaka, 121–22
- Bisopi, 248
kei na cakacaka ni kaulotu, 249–50
liutaka na sasaga ni kaulotu ena tabanalevu, 248
kaulotu kena itavi, 239
- Biu takete, 164
- Bose ni tabanalevu, 245–250
nodra veitokoni na curuvou mai, 245
ka vukei ira na curuvou me ra veiqaravi, 245–47
nona itavi me vakaveitokanitaki, 246
- Bose ni tikina, kei na vuli, viii
inaki, ix
- Buda (Qotama), 49
- Buladodonu, 133, 141
- Bula e vuravura, 54–55
- Bula mai liu, 52
ibalebale, 61
- Bula oqo, 54
ibalebale, 64
kena inaki, 33–35
- Bula taumada, ibalebale, 61
- Bula savasava, kena lawa, 84–85
- Bula tale, kei na tucaketale, 58
- Bula tawamudu, ibalebale, 76
- Bula tawasavasava, ibalebale, 59
vakamacalataki, 53
- Bula vacacerecerei, 58
ibalebale, 64

C

- Cabrera, Victor Manuel, italanoa ni saumaki mai, 177–78
- Cakacaka ni kaulotu, me ra cakava na lewenilotu, 86
- Cakacaka ni tuva kawa, 94–95
- Cakacaka vakalotu, ibalebale, 95–96
- Caka vinaka, 189–90
- Cala bibi, kei na bula kilikili me baleta na papitaiso, 208–9
- Calvin, John, 49
- Cauravou, isoqosoqo, 92
- Cavuqaqataki, kei na veivakavulici, vii
- Confucius, 50

D

- Dau vakavuna na veisau, 48
- Daukaulotu ni tabanalevu, kena itavi, 249
kena vakayagataki "*Vunautaka noqu Kosipeli*," vii, x
- Dauvakatataro taumada, ivurevure ni kena kunei na tamata me tuberi, 168
- Dauvosota, 122
- Duivosavosa, kena isolisoli, 149–150

E

- Edaumeni, 94

F

- Faust, James E., ena nuinui, 131–32
ena veivakavulici matata, 189

G

- Galala, 53, 58
- Gauna ni tuvatuvalaki vakamacawa, kena vakayacori, 165–166
- Gauna vakayagataki, yaga, 154
- Gonelalai, kei na papitaiso, 70
- Goneyalewa, isoqosoqo, 92
- Gumatua, 136

H

- Hinckley, Gordon B., daukaulotu vauca na curuvou ki na Lotu, 223
ena nodra maroroi na curuvou, 221
ena vakabauta kei na masu, 104–105
lewenilotu vukei ira na daukaulotu, 163–65
ena masu ni daukaulotu, 96
ena kena gadrevi na curuvou, 217–19
ena wiliki ni iVola i Momani ena masumasu, 111
ena kilai ni Yalotabu, 100
ena veiqaravi, 190
- Holland, Jeffery R., ena vulici ni vosa, 144
ena vakarorogo, 189
ena veivakavulici ena kaukauwa, 9
- Hunter, Howard W., ena kena kilai na Yalotabu, 110

I

- iBalebale, ni veivosasa sega ni matata, 23
- iKatini kei na isolisoli, soli, 88
- iKatini, kena lawa, 86–87
ikarua ni lesu mai i Jisu Karisito, 37
- iLesilesi, me vakavulici na kosipeli vakalesui mai, 1–2
- iLiuliu ni kaulotu ena tabanalevu, kena itavi, 249
- iNaki, me vaka ni daukaulotu, 1
- iNaki ni daukaulotu, me matataki Jisu Karisito, 2
- iNuinui, 131
- iSolisoli ni Yalo Tabu, 71, 75
- iSolisoli ni vosataka na duivosavosa, 149, 150
- iSolisoli ni Yalotabu, 101
- iSoqosoqo ni Veivukei, 86
- iTabagauna, ibalebale, 48
- iTavi qaravi ni ivakarau ni bula, dikevi keda, 72
- iTovo veivakabobulataki bula mai kina, 212–13
- iTukutuku ni Veivakalesui mai, 33
kei na matavuvale, 34–35
vakamacalataki, 8–10
- iTukutukuvolai ni veivakavulici, vakamacalataki na kena fomu, 180–184
kei na kena kunei, 159–160
kei na vakarorogo, 186–187
kei na cavuqaqataki, vii
ena Yalotabu, 3–4
Mataveiliutaki Taumada veivkasalataki kina, 176–77
tekivutaki vakacava, 177–178
ena dua na veikacivi ena Lotu, 90
balavu ni ilesilesi, 180
balavu ni lesoni, vii
tamata sega ni vakabauta va-Karisito, 100
na kosipeli me vaka ni daukaulotu, 177
vakaveitokani, 179–180

kei ira na lewenilotu, 181
 eso na vakatataro, 185–186
 na ivolanikalou, 182–84

iTukutukuvulai, baleta na papitaiso kei na veivakadeitaki, 233

iTukutukuvulai ni Toso, fomu vakamacalataki, 144

iTukutuku vakaparofita ena kaulotu, 13–14

iTuvatuva ni kaulotu ena tabanalevu, 25

iTuvatuva ni kawa, ivurevure ni nodra kunei na vakadikeva na lotu, 185–87

iTuvatuva. *Raica* Veika me caka e veisiga ni Daukaulotu

iVakadinadina, wasei wasoma, 101–102

iValavala ca, ena kena irairai ena veitovo vakavanua eso, 63

iVakaleka ni iTukutuku ni Veisiko, vakamacalataki na fomu, 159

iVakarau ni bula, sala ni kena vulici, i Karisito, 118

iVakarau ni bula Vakarisito, isolisoli ni Kalou, 129
 kena vakatorocaketaki, 130–38
 gadrevi me vakatorocaketaki, 138

iVakaro e Tini, talairawarawa kina, 83–84

iVakaro, 78–88
 kena vulici, 78–79

iVakatakila, yadua, 99–100
 kena vakavulici, 78–79

iVakatakila yadua, 99–100

iVola ni Cakacaka, vakamacalataki, 156–57
 vakayagataki me kune kina na dauvakatataro taumada, 167

iVolanikalou, ivakatakilakila, 26
 kena vakayagataki, ena veivakavulici, 183–185

iVola i Momani, sauma taro ni yalo, 119–20
 ni vatuiwakadei, 115–16
 kauti ira mai na tamata vua na Kalou, 121
 ivakadinadinataka na vakalou nei Jisu Karisito, 115
 ivakadinadina ni Veivakalesui mai, 115, 116
 ivakarau ni wiliwili, vata kei ira na dauvakatataro, 123–24
 kena ivakavakayagataki, 123
 kena inaki, 41
 wiliwili, me kilai vosa ni vanua ni kaulotu, 147
 tokona na iVolatabu, 118
 vakadinadinataki Jisu Karisito, 116–17

iVolatabu, tokona na iVola i Momani, 118

iVolatuvatuva ni Veisiga ni Daukaulotu, vakamacalataki, 156–163

Ira e rawa ni ra dauvakatataro, vakamacalataki ena fomu, 145

iTavi ni daukaulotu ena saumaki mai, 95

J

Jisu Karisito, rairai vei Josefa Simici, 40
 na Dauveivueti, 56, 64, 67
 kena Veisorovaki. *Raica* Veisorovaki
 kena cakacaka e vuravura, 36
 vukei ira na tamata me ra vulica, 52

K

Kacivi ni daukaulotu, kei na itavi, 4
 kena kaukauwa kei na dodonu, 4–5
 me vakavuvulitaka na kosipeli vakalesui mai, 177

Kalou levu, ivakarau dodonu ni sokalou, 79

Kalou na Tamana, rairai vei Josefa Simici, 40

Kalou, na Tamada Vakalomalagi, 33–35, 37, 39

Kalou, vakavulici na sega ni vakabauta va-Karisito ena, 215

Karisito, kena Rarama. *Raica* Rarama i Karisito Karisito. *Raica* Jisu Karisito

Kauwai, gadrevi me wali dauvakatataro, 177

Kila ka, 134

Kimball, Spencer W., ena cakacaka ni kaulotu kei na valetabu, 14, 185
 ena veivakatikori, 6

Komiti ni veisoli itukutuku ni daukaulotu, kena itavi, 221

Koniferedi ni wasewase lalai, kei na vuli, viii, x

Kosipeli i Jisu Karisito. *Raica* Kosipeli Kosipeli, 68–70
 Vakalougatataka na matavuvale, 3, 34
 kena ibalebale, 6, 73
 sotava na gagadre ni tamata, 1–3
 kena inaki, 8
 kena Vakalesui mai, 3, 7

Kunei ni vakadikeva na lotu, vakatutu me baleta, 168

Kunei ni tamata me vakavulici, 155

Kunei, ka vakavulici, 179
 ena Yalotabu, 176
 kei ira na lewenilotu, 181–83

L

Lalai, isoqosoqo, 86

Lawa ni vanua, muria ka rokova, 88

Lawa, talairawarawa ka rokova, 88

Lawa kei na cakacaka vakalotu, oti na papitaiso, 90–91
 kena vulici, 91
 kena vakatavulici, 92

Lee, Harold B., ena bibi ni matavuvale, 3

Lesoni, ni lewenilotu vou, 32
 nodra vakavulici na dauvakatataro, 32
 vakayagataki ena vuli kei na veituberi, 34
 ena veivakavulici ni kila ka, 193

Lewenilotu luluqa, ivurevure ni kena kunei o koya na dauvakatataro, 168
 veivaqacotaki, 155

Lewenilotu muduki tani, me papitaisotaki beka, 233

Lewenilotu, rerevaka ni cakava na cakacaka ni kaulotu, 164
 Sala me veivuke kina ena cakacaka ni kaulotu
 Veivuke nodra vaqarai o ira me ra dauvakatataro, 164

Lewenilotu vou, e dua na ivurevure ni nodra kunei na dauvakatataro, 164
 daukaulotu me ra veiwasei kina, 212
 ciqoma na veilesoni, 31
 veivaqacotaki, 214–16
 me taura tale na lesoni, 213

Lewe ni matabose e cake ni iteki, kena itavi, 220

Lomanibai ni itukutuku, ena “Vunautaka na Noqu Kosipeli, x–xi

Lolo, kena lawa, 87

Loloma, 132

Loloma cecere, 133

Loloma soliwale, ibalebale, 76

Loloma vakalou, ibalebale, 74

Lotu ni papitaiso, kena liutaki, 237–38

Lotu vakamatavuvale, 88
 Luther, Martin, 49
 Lutu nei Atama kei Ivi, 53–54
 ibalebale, 64

M

Masu, e dua na ivakaro, 75
 kei na vakabauta, ena saumaki mai, 97–99
 ivakarau ni didike lesu, 97
 sala ni kena cauraki, 41
 sala me vulici kina na dina, 41
 kena itavi, 41
 vakatutu me baleta, 96–98
 Matabete kei na mataisoqosoqo, 91–92
 Matabete, i Eroni, 85
 ibalebale, 34
 Melikiseteki, 85
 kena vakalesui mai, 39, 85
 Matabete i Eroni, 91
 Matabete i Melikisetiki, vakalesui mai, 39
 Matakau, 77
 Matanitu ni lagilagi, 58
 Matanitu Silesitieti, 58
 Matanitu tilesitieti, 59
 Matanitu teresitieti, 59
 Mataveiliutaki Taumada itukutuku, v
 Mataveiliutaki Taumada, ena cakacaka ni
 kaulotu, 32
 “Matavuvale: Ai Vakaro ki Vuravura Raraba,
 Na” 3, 93
 Matavuvale ni Kalou, 175–76
 Matavuvale, kena inaki, 88
 Matavuvale, vakalougatataki ena kosipeli, 34
 kosipeli vakalesui mai veivakalougatataki, 3
 vakavuvulitaka kena bibi, 180–81
 Mate vakayalo, ibalebale, 61
 Mate vakayago, ibalebale, 61
 Maxwell, Neal A., ena inuiui, 131
 Mohammed, 50
 Monson, Thomas S., ena wase
 ivakadinadina, 225
 ena vosa ni Yalotabu, 135
 ena vakarautaki ni itavi, 170
 ena vosota, 134
 ena veivakavulici vata kei ira na
 lewenilotu, 181
 Muria na parofita, 83

O

Oaks, Dallin H., ena sureti ira na tani me ra lako
 mai vei Karisito, 10

P

Pablo, italanoa ni saumaki mai ena
 veiqaravi, 190–91
 Packer, Boyd K., ena papitaiso ena wai kei na
 bukawaqa, 11
 ena vakasaurarataki ni veika vakayalo, 104
 ena vakilai ni Yalotabu, 98, 100
 ena Yalotabu ena saumaki mai, 95
 ena veika vakayalo e sotavi, 101
 ena sala e veisautaka kina na itovo na vuli, 21
 ena kaukauwa ni veivakamamautaki ni iVola
 i Momani, 110
 ena rarama i Karisito, 93
 Papitaiso ni saumaki mai, vakamacalataki, 233
 Papitaiso kei na veivakadeitaki, 9, 10, 69–72, 82,
 231, 237

Taro kei na kena isau me baleta, 85, 86, 87, 89
 Papitaiso me baleti ira na mate, 95
 Papitaiso, veisureti ki na, 43
 yaga ena kena leweni na Lotu, 70
 sega ni yaga me baleti ira na gone lalai, 70
 ena bukawaqa, 10
 ira e sega ni dodonu me yaco vei ira, 70
 nodra imatai ni veiyalayalati, 69–70
 vakavakarau ki na, 71
 veika e gadrevi kina, 209
 Parofita, vakamacalataki, 36
 kena itavi, 34–35
 Perry, L. Tom, ena talairawarawa, 137
 Peresitedi ni kaulotu, kena itavi, 219
 Peresitedi ni iteki, nona itavi, 220
 Peresitedi ni Lotu, ena cakacaka ni
 kaulotu, 14–15
 Pirimida ni itukutuku, 144

Q

Qaqa, ibalebale, 13–14
 Qaqa ni daukaulotu, 11–12
 Qaqarauni, ena ciqomi ni ivakatakila, 100–101

R

Railesu vakaveitokani, 154
 Raimuri, kei na yalayala, 201
 Rarama i Karisito, 100
 Rawarawa ni moici, ena vuli, vii
 ena veivakavulici, viii
 Ripote Vakamacawa ni Daukaulotu, fomu sa
 vakamacalataki, 164

S

Sakaramede, 66Saumaki mai, itavi ni kaulotu
 kina, 100
 itavi ni Yalotabu kina, 100
 Sega ni vakabauta va-Karisito, vakavulici ira na
 tamata ena kosipeli, 214
 Siga ni Vakacegegu, maroroya na,
 savasava, 81–82
 Schultz, Frank kei Mildred, italanoa ni saumaki
 mai, 186
 Smith, Hyrum, ena vakavulici ni imatai ni
 ivakavuvuli, 6
 Simici, Josefa, kei na iMatai ni Raivotu, 39
 kei na Veivakalesui mai, 38–39
 ena papitaiso e wai kei na Yalo Tabu, 10
 ena iVola i Momani ni vatuivakadei, 105
 ena vunautaki ni kosipeli, 162
 ena vakararavi ki na Yalotabu, 99–102
 ena nodra vakavulici na tamata kecega, 158
 ena isolisoli ni Yalo Tabu, 93
 ena gadrevi ni ivakatakila, 91
 Smith Joseph F., ena veika e vakila ena gauna e
 papitaiso kina, 224
 Snider, italanoa ni, 115

T

Tamada mai Lomalagi, 52
 Tama, kena itavi, 87
 Tamada Vakalomalagi, 33–35, 37, 39
 Takete, kei na tuvatuvalaki vakamacawa, 165–66
 kena vakotori, 166–69
 Talairawarawa, 137
 e dua na ivakaro, 137
 Taro ni yalo, kei na iVola i Momani, 117–119

- Taro kei na yalayala, 199
 kena saumi, vata kei na iVola i Momani, 111
 kena yaga, ena veivakavulici, 186
- Tauyavutaki ni Lotu, 11
- Taylor, John, ena veivakavulici rawarawa, 184
- Tina, kena itavi, 87
- Tucaketale, 55
 ibalebale, 53, 61
- Tudei ena Vakabauta*, 23
- Tuva kawa, me ivurevure ni nodra kune na dauvakatataro, 185–87
- Tuvatuvalaki e veisiga, 160–63
- Tyndale, William, 49
- V**
- Vakatuburarawa, 14–15
- Veitabagauna, 35–36
- Vakabauta, kei na vakasaqarai ni tamata me tuberi, 175
 kei na masu, 104–106
 vei Jisu Karisito, 65, 177–179
- Vakadeitaki, 238
 vakamacalataki, 73
 kena icakacaka, 238
 kena vakarautaki, 238
Raica talega Papitaiso ka veivakadeitaki
- Vakalutu, kei na kilikili me papitaiso, 85
- Vakarau ki na italatala qase, ivurevure ni nodra kunei o ira na dauvakatataro, 164
- Vakarorogo, me vakavinakataka na maqosa vakavosa, 146
 kena vakayagataki, ena veivakavulici, 188
- Vakasama ni vuli kei na kena bulataki, kena ivakavakayagataki, xi
- Vakasavasavataki mai na ivalavala ca, 66–7, 69, 70
- Vakatakilakilataki ivolanikalou, 26
- Vakatataro, kena saumi, ena iVola i Momani, 111
- Vakataroga na lotu, daukaulotu me vakarautaka, baleta na veivakatarogi ni papitaiso, 233
 vakotori na kena takete, 156
 me wiliki na iVola i Momani, 117–119
- Vakavinakataka, ibalebale, 72
- Vakamau tawamudu, 93
- Valetabu, sokalou kina, 88
- Valenivola ni daukaulotu, ix
- Valenivolavola ni kawa, me ivurevure ni nodra kunei na vakadikeva na lotu, 186–87
- Vauci, 113
- Veibuli, ni vuravura, 53
 kena ivalavala, gadrevi me vulici, 134
- Veika me caka ena dua na siga ni daukaulotu, viii
- Veika sa vakayacori, ibalebale, 153
 baleta na saumaki mai, 102
 davori kena takete, 164
- Veisautaki, 37
- Veivakalesui mai, kena itukutuku, vakamacalataki, 8–10
 ni kosipeli, 33–35
- Veikacivi, ena Lotu, 90
Raica talega veikacivi ena Kaulotu
- Veilewai, ibalebale, 58
 kena iotioti, 55
- Veiliutaki ni mataisoqosoqo, kena itavi, 218
- Veiyalayalati, kena ibalebale, 224
 vakamacalataki, 220
- Veiliutaki ni matabete, kena itavi, 220
- Veiliutaki ena iteki, kei na cakacaka ni kaulotu, 215
 kena itavi, 219
- Veiliutaki ena tabanalevu, kei na cakacaka ni kaulotu, 248
 kena itavi, 248
- Veiqaravi me vaka e dua na lewe ni Lotu, 89
 e dua na ivurevure ni nodra kunei na dauvakatataro, 170–171
- Veisereki, ibalebale, 61
- Veisiko, 217
- Veisorovaki, 34, 36, 56–63, 66–67, 73, 117, 141
 Vakamacalataki, 65
- Veisureti ni yalayala, 221–222
- Veituberi vakavuvale, 218
- Veivakabulai, soli tu vei keda kece, 88
 ibalebale, 61
 kena ituvatuva, 49–56
- Veivakadonui, nodra na daukaulotu, 4–5
 Matabete, sa yali, 37
 Vakalesui mai, 38
- Veivakalougatataki, kei na yalayala, 221–22
- Veivakatarogi ni papitaiso, kena vakayacori, 233, 234
 vakarautaki ira kina na dauvakatataro, 233 taro, 51, 66, 234
 o cei me liutaka, 235
- Veivutuni, 63–65, 189–91
 kei na yalayala, 197
- Veiwasei, vei ira na lewenilotu vou, 214
- Veiyacovi vakatagane se vakayalewa, kei na kilikili me papitaiso, 212
- Vosa ni Vuku, 85–86
- Vosa, kena vakasama, vata kei ira tale eso, 147
 iyaya ni kena vakasaqarai, 158–160
- Vosa ni tabana ni kaulotu, kei na vosa ni vanua, 130
 vakavakarau mo vulica, 130
 gadrevi kina na yalodina, 129
- Vosota me yacova na ivakataotioti, 72
 ibalebale, 75
- Vosa vakavalagi, dodonu me vulici, 144
- Vuki tani, vakamacalataki, 48
 Levu, 37, 46
- Vuli, ivalavala ni kena ciqomi na ivakatakila, 20
 ni da lewena na Lotu, 90
 ena Yalo Tabu, 20
- Vuli ivolanikalou, e dua na ivakaro, 74–75
- Vuli, ivurevure vakadonui me baleta, 25
 me vakavakarau ki na veivakavulici, 22–25
 tekivu ena masu, 19, 24
 idusidusi me baleta, 21–23
 vakatutu me mana kina, 24–26
- Vuli vakaveitokani, kena inaki, ix
 ituvatuva, viii
- Vuli yadua, inaki, viii–ix
 iTuvatuva, viii
- Vulici ni vosa, kei na qarama, 146
 vakakina me cavuqaqataki, 146
 takete, 145
 kena ivakavuvuli, 145
 ituvatuva ni vuli, 148
 kena iyaya, 145
 vakaveitokani, 148
- “*Vunautaka Noqu Kosipeli*,” vakayagataki mai vei ira na kaulotu ni tabanalevu kei na veiliutaki, xi

kena vakayagataki, vii
 Vunikau ni bula, itavi qaravi, 3
 Vuravura ni yalo, 54

W

Waicevata, sa vakakina na lomaleqa, 187
 Were ko Iteni, 53–54
 Wirthlin, Joseph B., kena vakayagataki na iVola
 i Momani, 123
 Wycliffe, John, 49

Y

Yacasoli, idusidusi ni cakacaka vata, 166
 Yacasoli mai na valenivolavola liu ni Lotu, 184
 Yacasoli ena tabana ni itukutuku, 165
 Yalayala, kena inaki, 9
 Yalayala, kei na veivakalougatataki, 224
 kei na taro, 224

kei na kena raimuri, 226
 vakatubura na vakabauta, 198
 tiki ni veivutuni e gadrevi, 197
 Yalo Ilaija, 165–167
 Yalomalua, 135
 Yalotabu, kena kaukauwa, ena saumaki
 mai, 93–95
 kena veivakauqeti, 98–99
 me veidusimaki ena veituberi, 178
 veivakavulici kina, 3–4
 Yalo Tabu, kena isolisoli, 101
 vuli mai kina, 20
 kena ivatuka vakatamata, 100
 kena kaukauwa, 102
 Yalo Tabu ni Yalayala, 94
 Yavu ni veivakabulai, 51–59
 ivolakabi, 56
 Young, Brigham, ciqomi na ivakadinadina, 201

Nanuma Oqo . . .

- Na nomu inaki mo kauta mai na yalo vei Karisito
- Vakarauteki ira na tamata me ra rawata na veika e gadrevi ena papitaiso ena Vunau kei na Veiyalayalati 20:37 kei na taro ni veivakatarogi ni papitaiso.

- Dau masu wasoma me baleti iko kei ira na tani.
- Vakarauteki ga vua na Yalotabu me vakatakila vei iko na vanua mo lakova, kei na ka mo tukuna.
- Dau talairawarawa
- Vulica na vosa ena nomu vanua ni veiqaravi e veisiga yadua.

- Dau tuvatuvalaki e veisiga ka vakanamata tikoga ki na veika sa vakayacori tiko.
- Dau cakacaka vakavinaka e veisiga yadua.

- Taro yacasoli vei ira na ***tamata kecega!***
- Veivakavulici ena gauna o kunea kina; kunea ena gauna o veivakavulici kina.

- Wilika na iVola i Momani vata kei ira o vakavulica.
- Vakavulica vei ira na tamata ni sala bibi mo kila kina ni parofita ni Kalou o Josefa Simici sai koya mo wilika ka masulaka na iVola i Momani.
- Veitaratara e veisiga vei ira na vakadikeva na lotu
- Dau wasea wasoma na nomu ivakadinadina.
- Me tiko e dua na lewenilotu ena veilesoni kecega ke rawa.
- Dau biuta na tikinisiga kei na gauna me baleta na lesioni ka tarava.
- Sureti ira kece na vakadikeva tiko na lotu ki na veilotu kecega ni papitaiso.
- Ni oti na veilesoni yadua, vakarauteki vei ira na vakadikeva na lotu e dua na ka me ra wiliwili ka vakasama tiko kina vakabibi ena nodra vakavakarau ki na sota ka tarava.

- Tara cake na isema vata kei ira na lewenilotu ena nomu veiqaravi vei ira ka cakacaka vata kei ira na veiliutaki ena tabanalevu.
- Vukei ira na lewe ni tabanalevu ena veitavi qaravi ni veivakabulabulataki kei na veikaroni.

- Vukei ira vakayadua o vakavulica me ra vakayacora na yalayala ka na basika kina na veivutuni ka vaqacacotaka talega na nodra vakabauta na iVakabula.
- Lomana na Turaga ka qaravi koya ena kena vinaka duadua o rawata.

NA LOTU I
JISU KARISITO
NI YALODODONU
EDAIDAI

